

รับพระราชทานเหรียญรัตนาภรณ์ชั้นที่ ๓

หลังภาพสำนักพระราชวังพิมพ์บันทึกไว้ว่า “โปรดเกล้าฯ พระราชทานเมื่อวันที่ ๖ ก.ย. ๐๖

“ตามหนังสือที่ ๑๔๙๖/๐๖ ลงชื่อ (อ่านไม่ออก) เจ้าหน้าที่”

อนุสรณ์

งานพระราชทานเพลิงศพ

พลตำรวจตรี มุข ศรีสมบุญ ท.ม., ต.ม.

ณ เมรุวัดภคินีนาถวรวิหาร

ถนนราชวิถี แขวงบางพลัด

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

วันจันทร์ที่ ๑๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๔

เวลา ๑๗.๓๐ น.

พล.ต.ต.มุข ศรีสมบุญ

ชาตะ วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๔

มตะ วันศุกร์ที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๔

รวมอายุ ๘๙ ปี ๘ เดือน ๑๖ วัน

ปีฉลูนักษัตร์ตรีศก วิชกมาส จุลศักราช ๑๒๖๓ รัตนโกสินทรศก ๑๒๐

เดือนแปดปถมาสาฒ ขึ้น ๕ ค่ำ วันพฤหัสบดี เวลา ๗ ทุ่ม

ตรงกับวันที่ ๒๐ มิถุนายน พระพุทธศักราช ๒๔๔๔

ลักนาสถิตย์มีนราษี เกาะจตุนวางค์พระ ๖ ทศิยตรียางค์พระ ๒

เกี่ยวด้วยอุตตรภัทร ฤกษ ๒๖ คือดาวไม้เท้า ประจำนครราชสีมา

សោត្ថិតេហោតុសព្វទា

จงเจริญศิริสวัสดิพิพัฒนมงคล สมบูรณ์พูลผลในสิ่งที่ตนปรารถนาทุกเมื่อ

(แบบ ค.)

หมายรับสั่งที่ ๘๙๖๘ **สำนักพระราชวัง**

๔ มิถุนายน ๒๕๓๔

พระราชทานเพลิงศพ พลตำรวจตรี มุข ศรีสมบุญ ข้าราชการบำนาญ สังกัดกระทรวงมหาดไทย ณ เมรุวัดภคินีนาถ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

<u>วันจันทร์ ที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๓๔</u> เวลา ๑๗.๓๐ น. พระราชทานเพลิง

คมกฤษ/พิมพ์/[illegible]/ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พลตำรวจตรี มุข ศรีสมบุญ เพื่อทราบ เครื่องพระราชทานเพลิง และเจ้าพนักงานผู้เชิญมานี้ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่งโดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

เนื่องด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเพลิงศพ

พล.ต.ต.มุข ศรีสมบุญ

ณ เมรุวัดภคินีนาถวรวิหาร ในวันที่ ๑๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๔ เวลา ๑๗.๓๐ น. พระมหากรุณาธิคุณครั้งนี้ นับเป็นเกียรติอันสูงสุดแก่ดวงวิญญาณของพล.ต.ต.มุข ศรีสมบุญ และครอบครัวอย่างหาที่เปรียบมิได้

ข้าพระพุทธเจ้า ครอบครัวของพล.ต.ต.มุข ศรีสมบุญ รวมทั้งบรรดาญาติมิตรทั้งหลาย ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมกราบถวายบังคมแทบเบื้องพระยุคลบาท ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันใหญ่หลวงเป็นล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า นางลิ้นจี่ ศรีสมบุญ
ร้อยตำรวจตรีภูเก็ต-เฉลียว ศรีสมบุญ
นางพวงเพชร ศรีสมบุญ
นางสาวประไพศรี ศรีสมบุญ
พันตำรวจเอกบัญญัติ-นวลน้อย ศรีสมบุญ
พันตำรวจโทประมวลศักดิ์-สุรางค์รัตน์ ศรีสมบุญ

สารบัญ

[illegible]

[illegible]

พล ต.ต.ผุย ศรีสมบุญ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ศรีสมบุญ

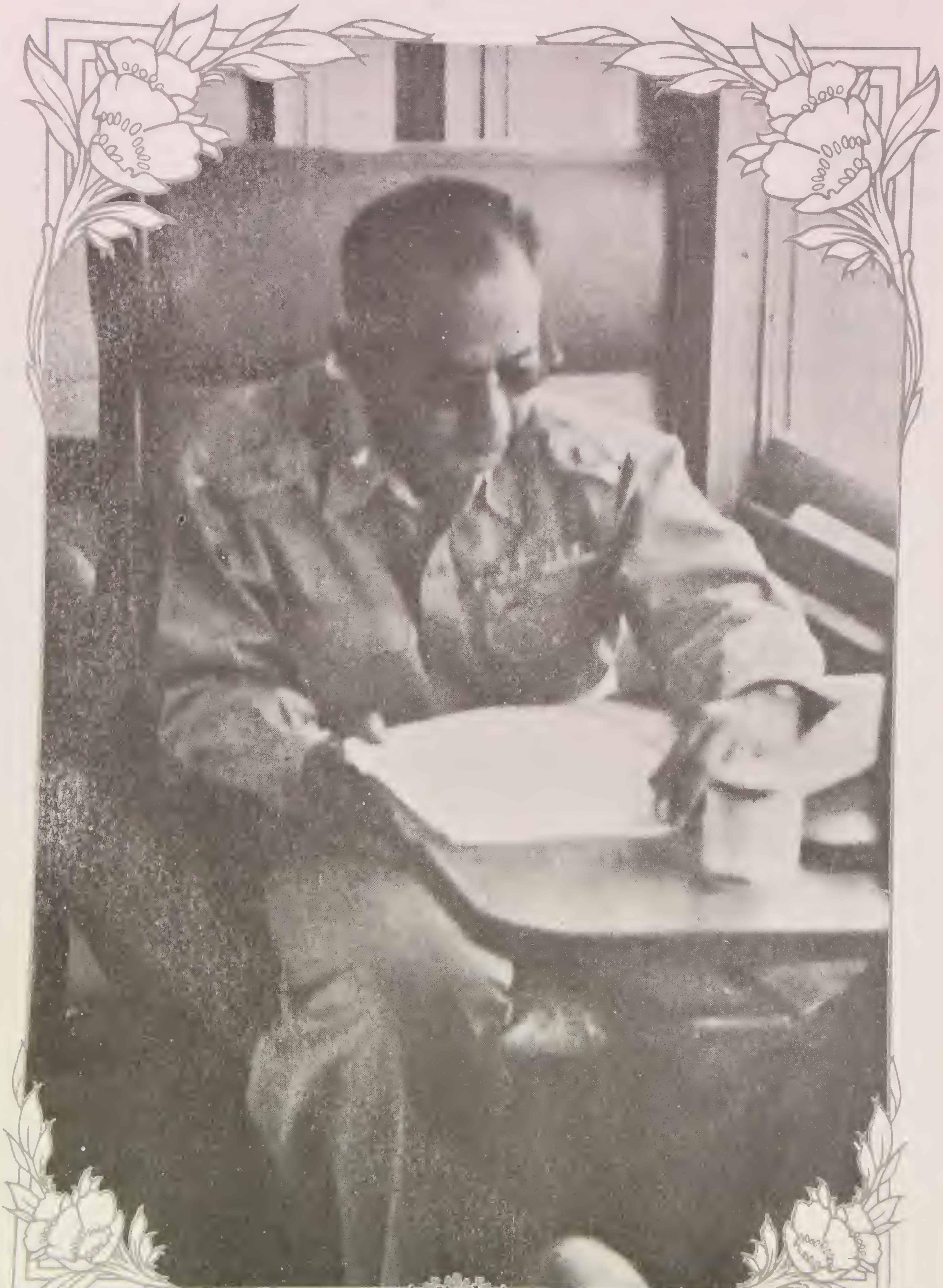
[illegible] ศรีสมบุญ

[illegible] ศรีสมบุญ

[illegible] ศรีสมบุญ

[illegible] ศรีสมบุญ

สารบัญ

พ่อที่เคารพรัก

คิดถึงพ่อ

พ่อคิดว่า
เราเกิดมาเหมือนเทียนฉายประกายแสง
จุดริบหรี่แล้วค่อยเพิ่มกำลังแรง
ตามวันแห่งเวลาอายุวัย

เทียนของพ่อสว่างพร่างและพิสุทธิ์
เพื่อมนุษย์นกกาได้อาศัย
เป็นประทีปนำทางทุกอย่างไป
มากน้ำใจเป็นผู้ให้เสมอมา

เทียนมอดไหม้หมดเล่มเหมือนชีวิต
คนข้างหลังยังคิดคำนึงหา
เทียนดับอับแสงชีวาลา
คงแต่รอยเมตตาให้อาลัย.

ด้วยอาลัย

คำนำ

การจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ เจ้าภาพมีความตั้งใจที่จะจัดทำเป็นหนังสืออนุสรณ์เพื่อแจกจ่ายแด่ท่านผู้มีเกียรติ ที่กรุณาสละเวลามาร่วมในงานพระราชทานเพลิงศพพล.ต.ต.มุข ศรีสมบุญ นอกจากจะเป็นการทำหนังสือเพื่อเป็นอนุสรณ์ ระลึกถึงผู้วายชนม์ที่ล่วงลับไปแล้ว การจัดทำหนังสือในครั้งนี้เจ้าภาพยังมุ่งที่จะจัดทำในลักษณะของหนังสือที่ประกอบด้วยสาระความรู้ อันเป็นประโยชน์เพื่อให้เป็นวิทยาทานแก่ผู้อ่านอีกส่วนหนึ่งด้วย ฉะนั้น การออกแบบรูปเล่ม และสีสรรจึงผิดแปลกไปจากหนังสือที่เคยได้รับในงานฌาปนกิจศพทั่วไป สามารถใช้เป็นตำราที่มีคุณค่าแก่การเก็บรักษาไว้ ทั้งในครอบครัวหรือห้องสมุดได้อีกด้วย

ด้วยเหตุที่ผู้วายชนม์เคยรับราชการตำรวจ มาตลอดชีวิตการทำงานจนเกษียณอายุราชการ และบุตรก็รับราชการตำรวจเสียเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับขณะนี้ทางกรมตำรวจกำลังก่อสร้างกองบัญชาการตำรวจนครบาลขึ้นใหม่ ที่วังปารุสกวัน พร้อมกับดำริสร้างพระรูปพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ ต้นราชสกุล “กฤดากร” เป็นพระอนุสาวรีย์ประดิษฐานไว้หน้าตึกที่ทำการกองบัญชาการตำรวจนครบาลแห่งใหม่นี้ เพื่อเป็นที่เคารพสักการะ และรำลึกถึงพระคุณของพระองค์ท่าน ในฐานะผู้ให้กำเนิดและวางรูปแบบกิจการตำรวจนครบาล ให้เป็นมาตรฐานเช่นเดียวกับอารยะประเทศที่เจริญแล้ว เจ้าภาพจึงถือเป็นโอกาสดี ตกลงใจนำบทความเกี่ยวกับพระประวัติของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ และพระรูปพร้อมทั้งประวัติการก่อตั้งตำรวจนครบาลมาลงพิมพ์ไว้ท้ายเล่า ซึ่งบทความดังกล่าวนี้เป็นสาระความรู้ที่หาค้นคว้าได้ยากยิ่งในปัจจุบัน ท่านผู้อ่านนอกจากจะได้ถึงประวัติความเป็นมาของตำรวจนครบาลแล้ว ยังได้เกร็ดความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่งของตำรวจไทยอีกด้วย เช่น ทราบว่าเหตุใดจึงเรียกสถานีตำรวจว่า “โรงพัก” ทำให้ทราบว่าฝ่ายสืบสวนของตำรวจในปัจจุบันนั้น ความจริงได้ก่อตั้งมานานกว่าร้อยปีแล้ว ในฐานะของ “คนสอดแนม”

จากสาระประโยชน์ดังกล่าว เจ้าภาพจึงตกลงใจมอบหนังสือนี้ส่วนหนึ่ง ให้กับนักเรียนนายร้อยตำรวจที่กำลังศึกษาอยู่ เป็นวิทยาทานอุทิศส่วนกุศลแด่พล.ต.ต.มุข ศรีสมบุญ ผู้วายชนม์

ความดีของหนังสือเล่มนี้ทั้งหมด ขอมอบให้แก่ทุกท่านที่ได้กรุณาส่งบทความต่าง ๆ มาลงพิมพ์ ตลอดจนท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ในการจัดทำหนังสือเล่มนี้โดยทั่วกัน เทอญ

เจ้าภาพ

ประวัติพ่อ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

คำนำ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ประวัติพ่อ
พล.ต.ต.มุข ศรีสมบุญ

นี่คือ...พ่อ

ชีวิตในวัยเด็ก

พ่อเกิดเมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๔๔ เวลา ๑๙.๕๐ น. ตรงกับวันขึ้น ๕ ค่ำ ปีฉลู ที่บ้านเลขที่ ๖๐๓ ตำบลบางจาก อำเภอบางพลัด จังหวัดธนบุรี (ในขณะนั้น) ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะสวรรคต ๙ ปี พ่อจึงเป็นผู้ที่มีอายุยืนอยู่ถึง ๕ แผ่นดิน เป็นบุตรคนที่ ๔ ของขุนอภัยพินาศ (ปลื้ม ศรีสมบุญ) และนางพึ่ง ศรีสมบุญ พ่อมีพี่น้องรวมกันทั้งสิ้น ๖ คนคือ

รูปพ่อถ่ายกับพี่น้องและพ่อแม่ของพ่อ (พ่อคนยืนแต่งเครื่องแบบ)

๑. ทองคำ ศรีสมบุญ (ชาย ถึงแก่กรรมเมื่อเยาว์วัย)

๒. ขุนศรีสมบูรณ์ (พิณ ศรีสมบุญ ถึงแก่กรรมแล้ว)

๓. นางอิ่ม วิจิตรานุช

๔. พล.ต.ต.มุข ศรีสมบุญ

๕. นายน้อย ศรีสมบุญ (ถึงแก่กรรม)

๖. นิด ศรีสมบุญ (หญิง ถึงแก่กรรมเมื่อเยาว์วัย)

พ่อเริ่มศึกษาชั้นประถมที่โรงเรียนวัดบางจาก (วัดภคินีนาถ) วัดใกล้บ้าน ปัจจุบันเปลี่ยน วัดปากคลอง จนกระทั่งจบชั้นประถมปีที่ ๔ จึงเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนวัดเบ็ญจมบพิตร และศึกษาอยู่ที่นั่นจนสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ด้วยเหตุที่ปู่และย่าเป็นชาวสวน พ่อเคยเล่าให้ฟังว่า ตลอดเวลาที่พ่อเรียนหนังสือเมื่อครั้งยังเป็นเด็ก จนกระทั่งจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ นั้น พ่อต้องช่วยปู่และย่าทำงานสวนด้วย เช่นเดียวกับพี่น้องคนอื่น ๆ ของพ่อ ทุกวันก่อนที่พ่อจะไปโรงเรียนและหลังจากเลิกเรียนกลับถึงบ้านแล้ว พ่อต้องแบ่งหน้าที่กับพี่ ๆ น้อง ๆ รดน้ำสวนเป็นประจำทุกวัน แม้ในวันเสาร์-อาทิตย์ซึ่งเป็นวันหยุดเรียน บ้านของปู่และย่าอยู่ในสวนห่างจากแม่น้ำเจ้าพระยาพอสมควร ในสมัยนั้นยังไม่มีถนน พ่อต้องเดินจากบ้านตัดลัดสวนออกมายังแม่น้ำเจ้าพระยา และลงเรือข้ามฟากมายังฝั่งกรุงเทพมหานคร แล้วจึงเดินทางต่อไปยังโรงเรียน โดยเส้นทางนี้พ่อจะต้องเดินผ่านวัดปากคลอง (วัดภคนีนาถ) ทุกวัน ยิ่งในหน้าฝนพ่อเล่าว่า พื้นดินเฉอะแฉะไปหมด ขนาดใส่รองเท้าเดินไม่ได้ ในบางวันพ่อติดเล่นกับเพื่อนที่โรงเรียนตอนเย็นกลับถึงบ้านค่ำมาก ๆ เวลาเดินผ่านวัดปากคลองตรงสุสาน พ่อเป็นต้องวิ่งทุกทีไปด้วยความกลัวตามวิสัยเด็ก และแม้ว่าพ่อจะกลับถึงบ้านค่ำเพียงใด สิ่งที่พ่อต้องทำเป็นประจำจนขาดไม่ได้ก็คือการรดน้ำสวน ไม่เช่นนั้นจะถูกปู่และย่าตี พ่อต้องช่วยครอบครัวทำงานสวนตั้งแต่ยังเล็ก ๆ เหมือนกับเด็กชาวสวนทั่วไปในละแวกนั้น คงจะเป็นเพราะจากสิ่งนี้นี่เอง ที่ทำให้พ่อมีนิสัยขยันขันแข็งติดตัวมาจนกระทั่งจวบสิ้นอายุขัย

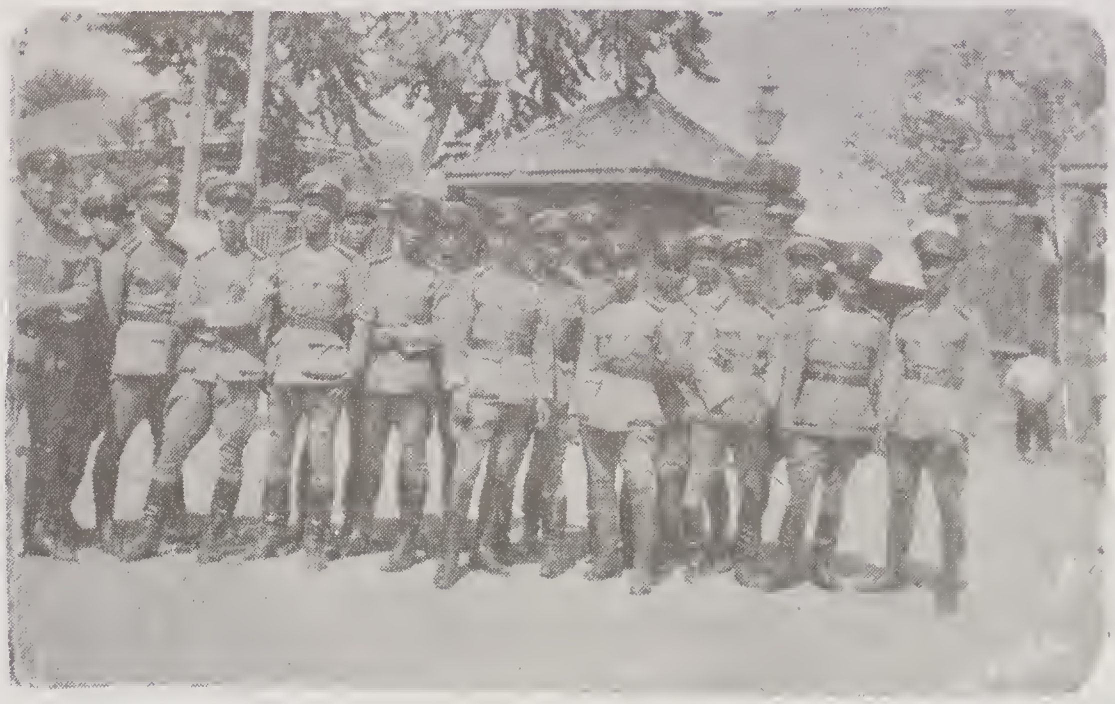
หลังจากเรียนจบในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ แล้ว พ่อได้สมัครเข้าเป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๖๓ พ่อเล่าให้ฟังว่า ในสมัยนั้นโรงเรียนนายร้อยตำรวจไม่ต้องสอบเข้า เพราะคนไม่นิยมเข้ารับราชการเป็นตำรวจ เวลาเปิดรับสมัครทางโรงเรียนจะกำหนดช่วงเวลาให้คนมาสมัคร บางครั้งหมดช่วงเวลารับสมัครนักเรียนแล้วยังได้คนที่มาสมัครเป็นนักเรียนไม่ครบตามจำนวน ทางโรงเรียนต้องขยายเวลารับสมัครออกไปอีก เพื่อให้ได้คนมาสมัครครบตามจำนวนที่กำหนด แต่เมื่อเข้าเรียนจนสอบได้ครบสามปีตามหลักสูตรจึงจะมีการสอบคัดเลือกเพื่อออกเป็นนายตำรวจตามโควต้าของกรมตำรวจที่กำหนดให้ในแต่ละปี ซึ่งมีจำนวนไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับงบประมาณของกรมตำรวจในแต่ละปี และในการสอบเลื่อนชั้นของโรงเรียนรวมถึงการสอบคัดเลือกออกเป็นนายตำรวจจะไม่มีการกำหนดตารางสอบว่า วันไหนจะสอบวิชาอะไรเหมือนกับในสมัยนี้ ฉะนั้นในวันแรกที่เข้าสอบนักเรียนทุกคนจะต้องมีความพร้อมทุกวิชา เมื่อได้รับแจกกระดาษข้อสอบแล้วเท่านั้น จึงจะรู้ว่า จะต้อง

รูปพ่อตอนเป็นนักเรียนทหารร้อยตำรวจ
ถ่ายเมื่ออายุ ๒๑ ปี พ.ศ. ๒๔๖๒

สอบวิชาอะไร พ่อเล่าอย่างติดตลกว่า ทุกครั้งที่จะสอบในวิชาสุดท้ายพ่อมักจะถามผู้หมวดที่มาคุมสอบว่า ชั่วโมงนี้จะสอบวิชาอะไร ในปีแรกที่พ่อสอบคัดเลือกออกเป็นนายตำรวจ พ่อเล่าว่าปีนั้นงบประมาณของกรมตำรวจมีให้เป็นนายตำรวจได้แค่ ๑๗ คน แต่นักเรียนที่จะสอบออกมี ๒๗ คน พ่อสอบได้ที่ ๑๘ จึงจบออกเป็นนายตำรวจไม่ได้ในปีนั้น (ที่ ๑๘-๒๗ ต้องตกซ้ำชั้น) พ่อบอกว่า กรมตำรวจให้โอกาสในการสอบคัดเลือกออกเป็นนายตำรวจสามปี ถ้าสอบไม่ได้ภายในสามปีก็ต้องออกจากการเป็นนักเรียน หรือไม่ก็ออกไปรับราชการในยศชั้นจ่าสิบตำรวจ พ่อบอกว่า พ่อยังโชคดีที่สอบได้ในปีที่ ๓ ซึ่งเป็นปีสุดท้าย ปีนั้นกรมตำรวจมีงบประมาณให้จบออกมาเป็นนายตำรวจได้แค่ ๑๑ คน พ่อจึงจบออกมาเป็นนักเรียนทำการนายร้อยตำรวจในปี พ.ศ. ๒๔๖๘ เป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจรุ่นห้วยจระเข้ ปี พ.ศ. ๒๔๖๘ มีเพื่อนร่วมรุ่น ๑๑ คน ดังนี้

๑. นรต.มุข ศรีสมบุญ
๒. นรต.มา ศรีเพชร
๓. นรต.สุนทร พันธ์มณี
๔. นรต.กระจ่าง ประจันเขตต์
๕. นรต.ชัย (บุญไช) อินทุเวส
๖. นรต.อาคม (อั้น) ประยูรศร
๗. นรต.สาตร ปรารถดี
๘. นรต.บำรุง รัตนจันทร์
๙. นรต.เครือบ สุขเป็นแก้ว
๑๐. นรต.ประชา (สว่าง) บูรณธนิต
๑๑. นรต.มนูญ จันทรโรบล (ง้วน เค็งเปี๋ยม)

พ่อเขียนไว้หลังรูปว่านักเรียนที่ไปรักษาการงานฤดูหนาว ค่ายที่ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๗ ม.ค. ๖๖ พ่อคนที่ ๓ จากขวา

พ่อบอกว่า นรต.สมัยนั้นเข้าง่าย ออกยาก และด้วยเหตุที่คนในสมัยนั้นไม่นิยมรับราชการตำรวจเนื่องจากลำบากและต้องออกไปประจำอยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกล จึงมีคนพูดกันในสมัยนั้นอยู่เสมอว่า "สิ้นคิดแล้วหรือเจ้า มายืนเฝ้าถนน"

ชีวิตรับราชการ

รูปพ่อตอนจบเป็นนักเรียนทำการนายร้อยตำรวจ
ถ่ายเมื่อ ๑ พ.ค. ๒๔๖๘

พ่อจบมาเป็นนักเรียนทำการนายร้อยตำรวจในปีแรกถูกส่งไปประจำที่มณฑลภูเก็ต พ่อบอกว่า ตั้งแต่พ่อเกิดมาพ่อไม่เคยต้องเดินทางไกลและต้องไปอยู่ไกลพ่อไกลแม่มาก่อน นี่เป็นครั้งแรกในชีวิต พ่อเดินทางไปรับตำแหน่งที่ภูเก็ตในวันแรกพ่อบอกว่า พ่อเกือบร้องไห้เพราะที่นั่นมีแต่เขากับทะเล ทุรกันดารเสียจริง ๆ ปู่ให้หีบเหล็กแบบในสมัยโบราณมาเป็นสมบัติใช้ใส่ของ ๑ ใบ ซึ่งพ่อยังเก็บมาจนทุกวันนี้

พ่อออกไปอยู่ที่ภาคใต้ได้ปีเดียวปู่ก็เสีย หลังจากพ่อกลับมาร่วมพิธีศพปู่เสร็จเรียบร้อยแล้วพ่อก็กลับไปรับราชการต่อที่ภาคใต้ในจังหวัดภูเก็ตและพังงา อีกเสีย ๗ ปี พ่อจึงได้ย้ายกลับมาประจำอยู่ในกรุงเทพฯ ระหว่างที่พ่อรับราชการอยู่ในภาคใต้ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเกาะและทะเล พ่อต้องออกตรวจท้องที่ตามเกาะซึ่งต้องอาศัยโดยการใช้เรือเป็นพาหนะเดินทางในทะเลอยู่เสมอ และเรือที่ใช้ก็เป็นเรือหาปลาเล็ก ๆ บรรทุกคนได้แค่ ๕-๖ คน พ่อเล่าว่า ครั้งหนึ่งเคยถูกพายุกลางทะเลต้องทิ้งสัมภาระและอาหารลงทะเลทั้งหมด เก็บไว้แต่ปืนหลวงเอาผูกติดไว้กับแคมเรือ แต่กระนั้นเรือก็ยังล่ม พ่อต้องเกาะเรือลอยคออยู่กับลูกน้องกลางทะเลถึง ๒ วัน จึงขึ้นฝั่งได้ ช่วงเวลานั้นพ่อต้องบนตัวเองบวชหากรอดชีวิตไปได้ ครั้นเมื่อพ่อมีโอกาสได้กลับมาประจำอยู่ที่กรุงเทพฯ พ่อจึงหาโอกาสรีบบวชตามที่เคยบนเอาไว้ พ่อกลับมารับราชการในกรุงเทพฯ เป็นรองสารวัตรสถานีตำรวจนครบาลสามเสนเป็นแห่งแรก เมื่อวันที่ ๑ พ.ค. ๒๔๗๕ พอพ่อจะเตรียมตัวบวชในปี พ.ศ.๒๔๗๖ ย่าก็มาเสียไปอีกคน การบวชของพ่อจึงต้องเลื่อนมาจนปี พ.ศ.๒๔๗๗ พ่อจึงได้มีโอกาสเข้าอุปสมบทที่วัดปากคลอง เมื่อวันที่ ๒๒ ก.ค. ๒๔๗๗ ขณะนั้นพ่ออายุได้ ๓๓ ปี พ่อบวชเป็นเวลา ๑ พรรษา ได้ฉายาว่า “สุมุโข” ระหว่างบวชพ่อศึกษาธรรมสอบได้นักธรรมตรี

พ่อเล่าให้ฟังว่า กุฏิที่พ่อจำพรรษาขณะบวชไม้ทุกแผ่นได้มาจากโลงศพของวัดที่ทิ้งแล้วนำมาขัดล้างจนหมดกลิ่นแล้วจึงนำมาสร้างเป็นกุฏิ แต่ตอนนั้นพ่อก็เลิกกลัวผีแล้ว

พระสุมุโข
รูปพ่อถ่ายตอนบวช อายุ ๓๓ ปี
เมื่อ ๒๒ ก.ค. ๒๔๗๗

รูปพ่อถ่ายตอนเป็นร้อยโท พ.ศ. ๒๔๗๙

พ่อใช้เวลารับราชการอยู่ถึง ๑๑ ปี จึงได้ติดยศร้อยตำรวจโท เมื่อวันที่ ๑๘ มิ.ย. ๒๔๗๙ พ่อเล่าอย่างติดตลกเสมอว่านึกว่าจะไม่ได้เป็นร้อยโทแล้วในชาตินี้ แต่กระนั้นพ่อก็ไม่เคยย่อท้อ พ่อเล่าให้ฟังอย่างภูมิใจว่า ตำรวจในสมัยนั้นการเลื่อนยศเลื่อนตำแหน่งในแต่ละครั้งยากลำบากมาก แต่ส่วนใหญ่ก็เป็นไปตามระบบคุณธรรม ยากนักที่จะมีการวิ่งเต้นเหมือนในสมัยนี้ พ่อขยันทำงานด้วยความซื่อสัตย์และตั้งใจมาโดยตลอด ไม่ว่าจะได้ผลตอบแทนจากทางราชการเป็นอย่างไรก็ตาม

พ่อรับราชการอยู่ในกรุงเทพฯ เป็นเวลาถึง ๘ ปี จึงมีคำสั่งย้ายให้ไปดำรงตำแหน่งเป็นผู้บังคับกองที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๑๐ เม.ย. ๒๔๘๓ พ่อต้องกลับมาเป็นตำรวจภูธรอีกครั้ง โดยพ่อไม่ล่วงรู้ในอนาคตของตนเองเลยว่า จากวันนั้นจนตลอดชีวิตรับราชการพ่อจะต้องกลายมาเป็นตำรวจภูธรจนเกษียณอายุราชการ

ตลอดเวลาที่พ่อเป็นตำรวจภูธร พ่อต้องย้ายไปอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ตั้งแต่เหนือจรดใต้หลายจังหวัด เคยต้องไปเป็นผู้บังคับกองตำรวจสนาม ถูกส่งตัวไปปฏิบัติราชการในแคว้นสหรัฐไทยใหญ่ ในเมืองยอน และเมืองสาด โดยในประวัติลงไว้ว่า "เป็นการส่งตัวไปปฏิบัติราชการในดินแดนข้าศึก"

ตลอดเวลานั้นพ่อต้องไปอยู่ในถิ่นทุรกันดารมากมายหลายที่ พ่อต้องออกตรวจตามหมู่บ้านโดยใช้ม้าเป็นพาหนะ

บางครั้งพ่อเล่าว่า ขี่ม้าจนม้าเดินไม่ไหว ต้องทิ้งม้าไว้กลางป่า แล้วเดินเท้ากลับมายังโรงพัก กะเวลาว่าม้าหายดีแล้วจึงกลับไปเอาม้ากลับมา บางครั้งพ่อต้องปลอมตัวเป็นชาวบ้านเพื่อออกสืบจับคนร้ายสำคัญ ตลอดเวลาที่พ่อรับราชการพ่อต้องต่อสู้กับอิทธิพลหลายอย่าง แต่พ่อก็ไม่เคยหวาดกลัว พ่อจับแม้กระทั่งผู้กำกับการและผู้ว่าราชการจังหวัด แม้จับแล้วพ่อจะต้องย้ายพ่อก็ไม่เคยสนใจ พ่อเคยพูดอยู่เสมอว่า "อยู่ที่ไหนพ่ออยู่ได้ ที่ไหน ๆ มันก็เหมือนกัน พ่อไม่เคยทำผิดคิดคดโกงใคร ฉะนั้นย้ายไปไหนก็ย้ายไป แต่จะย้ายพ่อออกนอกประเทศไทยไม่ได้" ฉะนั้นตลอดเวลาที่รับราชการอยู่พ่อจึงไม่เคยวิ่งเต้นเรื่องการโยกย้ายเลยแม้แต่ครั้งเดียว

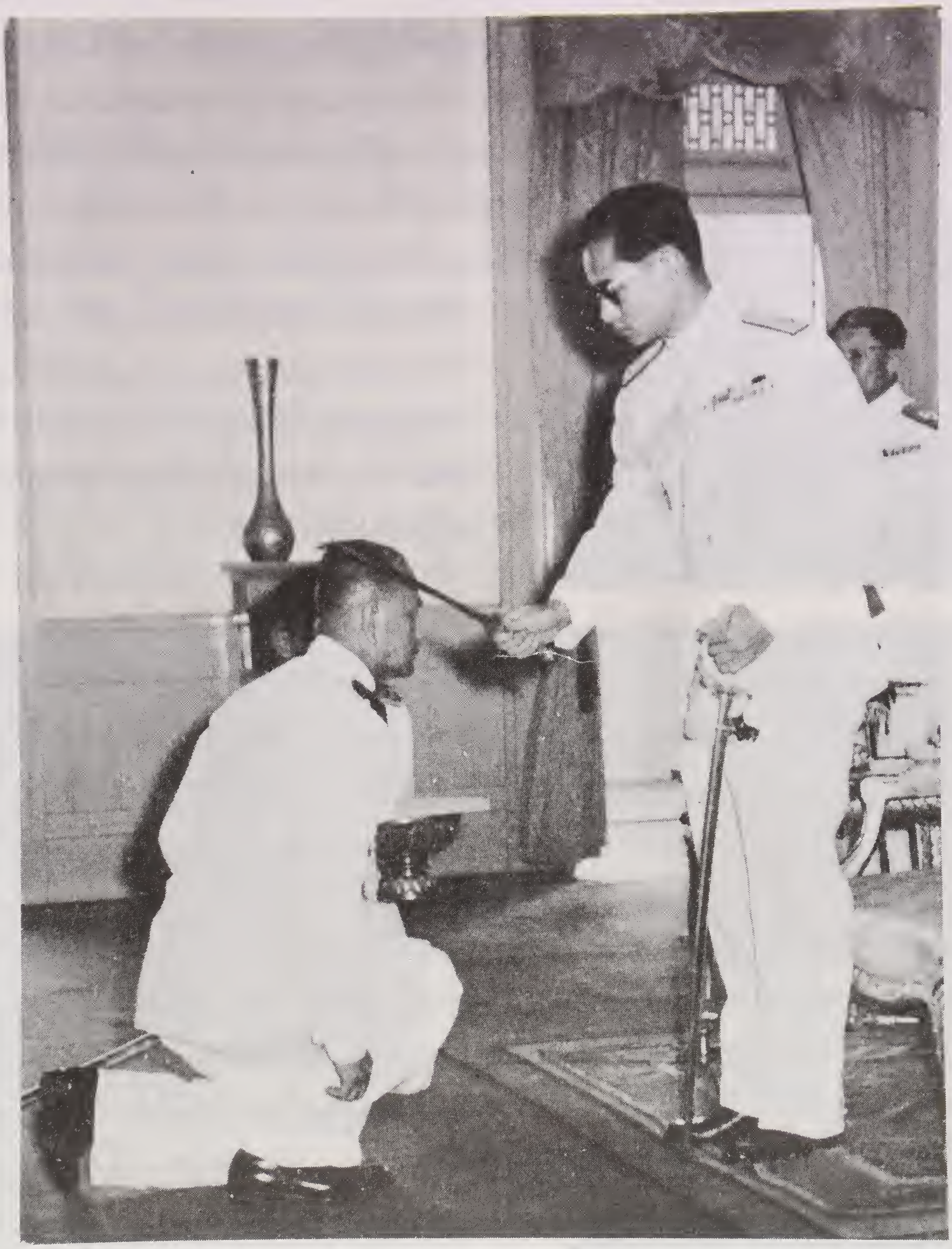
พ่อเขียนไว้หลังภาพว่า ถ่ายเมื่อ ๒๖ ม.ค. ๙๓ ริมลำน้ำแชะ อ.ครบุรี ในการสืบจับอ้ายหล้า ผู้ร้ายสำคัญ

พ่อได้ติดยศพันตำรวจเอก เมื่อวันที่ ๔ ต.ค. ๒๔๙๗ ขณะดำรงตำแหน่งรองผู้บังคับการตำรวจภูธรภาค ๗ คุมพื้นที่ในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดใกล้เคียง ในระยะหลังพ่อรับราชการก้าวหน้ามาโดยตลอด จนกระทั่งวันที่พ่อภูมิใจที่สุดในชีวิตก็มาถึง คือวันที่ ๑ ม.ค. ๒๕๐๔ พ่อได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าให้เลื่อนยศเป็นพลตำรวจตรี ซึ่งพ่อเขียนไว้ในสมุดบันทึกของพ่อตอนหนึ่งว่า "๘ เม.ย. ๐๔ ๑๑.๐๐ น. พระเจ้าอยู่หัวพระราชทานติดยศพลตำรวจตรีให้ที่พระตำหนักจิตรลดา"

รูปพ่อถ่ายตอนเป็นพันตำรวจเอก พ.ศ. ๒๕๙๗

ช่วงสุดท้ายในชีวิตรับราชการของพ่อ พ่อได้ย้ายเข้ากรุงเทพฯ เข้ามาทำงานอยู่ที่กองบัญชาการตำรวจภูธร ในตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจภูธร

สิ่งที่พ่อภาคภูมิใจที่สุดในชีวิต ถ่ายเมื่อ ๘ เม.ย. ๐๔

ในสมัยนั้นรถประจำตำแหน่งมีน้อยมาก ไม่เพียงพอกับจำนวนผู้บริหารที่มีสิทธิได้ใช้รถประจำตำแหน่ง รถส่วนตัวพ่อก็ไม่มี ในช่วงนั้นพ่อต้องนั่งรถเมล์หิ้วสูทไปทำงาน พ่อเล่าให้ฟังว่า พ่อนั่งรถเมล์ไปทำงานจนเพื่อนพ่อในที่ทำงานล้อพ่อเสมอว่า “ไม่อายลูกน้องหรือ เป็นถึงขนาดนี้แล้วยังโหนรถเมล์มาทำงานอยู่อีก” พ่อตอบเพื่อนไปว่า *“กรมตำรวจสิต้องอาย ปล่อยให้ข้าราชการระดับนี้โหนรถเมล์ไปทำงานอยู่ได้”* พ่อทำงานในตำแหน่งสุดท้ายนี้จนเกษียณอายุราชการ เมื่อวันที่ ๑ ต.ค. ๒๕๐๕ พ่อบอกอย่างภาคภูมิใจว่ารุ่นของพ่อ ๑๑ คน มีได้เป็นนายพลเพียง ๒ คน เท่านั้นคือพ่อและพล.ต.ท.ประชา บูรณธนิต

ชีวิตในบั้นปลาย

หลังเกษียณอายุราชการพ่อเลี้ยงสุนัขมาตลอดจนสิ้นอายุไข นี่เป็นสุนัขตัวโปรดของพ่อ พ่อเขียนไว้หลังภาพว่า โทนเกิด ๑๔ พ.ค. ๑๔ ตาย ๓๐ เม.ย. ๒๖ เวลา ๑๑.๐๐ น.เศษ

หลังพ่อเกษียณอายุราชการจึงเป็นเวลาที่พ่อได้พักผ่อนอย่างเต็มที่ พ่อไม่ต้องเหนื่อยยากเหมือนแต่ก่อนแล้ว พ่ออยู่กับครอบครัวในบั้นปลายชีวิตของพ่ออย่างมัธยัสถ์และเรียบง่ายตามวิสัยของพ่อ ทุกวันพ่อจะนั่งรถเมล์ออกไปหาซื้อกับข้าวและขนมหวานเอากลับมาทานที่บ้าน และเอากลับมาฝากหมาตังโปรดที่พ่อเลี้ยงไว้ พ่อเป็นคนขาดขนมหวานไม่ได้ ตอนเย็น ๆ พ่อจะดูแลต้นไม้ที่ปลูกไว้ เล่นกับหมาที่พ่อรัก ซ่อมแซมและต่อเติมบ้านที่พ่ออาศัยอยู่กับครอบ-ครัวอย่างมีความสุข

พ่อเป็นคนร่าเริง พูดคุยสนุก พ่อมีอารมณ์ขันอยู่เสมอ หลังเกษียณอายุราชการพ่อจึงมี เวลาพูดคุยกับลูก ๆ หลาน ๆ มากขึ้น ช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาที่พวกเราได้รับทราบความหลัง ในอดีตของพ่อมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นเพื่อน ๆ หรือลูกน้องของลูก ๆ คนใด หากได้ไปที่บ้านในยามที่พ่อว่าง พ่อจะพูดคุยอดีตในหนหลังของพ่อให้ฟังอย่างอารมณ์ดีและติดตลกอยู่เสมอ

ในสมัยที่พ่อเกษียณอายุราชการใหม่ ๆ นักเรียนนายร้อยตำรวจรุ่นห่วยจรเข้ ทุกรุ่นจะจัดงานพบปะสังสรรค์กันทุกปี พ่อบอกว่า จัดเฉพาะรุ่นหนึ่งรุ่นใดไม่ได้ เพราะคนมันน้อย ที่ตายไปก็มีมาก พ่อจะไปทุกครั้งหากไม่เจ็บป่วย พวกเราที่ว่างก็มีหน้าที่ขับรถพาพ่อไปร่วมงาน และนั่งฟังพ่อคุยกับเพื่อน ๆ พ่อสรวลเสเฮฮากระเซ้าเย้าแหย่กับเพื่อน ๆ รุ่นพี่รุ่นน้องอย่างมีความสุข เสียงหัวเราะอย่างครื้นเครงดังขึ้นแทบไม่ขาดสาย พวกเราก็พลอยสนุกไปด้วย และหลังงานเลี้ยงทุก ๆ ปี พ่อจะบอกเสมอว่า มีคนหายไปปีละคนสองคน ชราภาพมาไม่ไหวบ้าง เสียชีวิตไปบ้าง แม้แต่รุ่นเดียวกันกับพ่อ พ่อก็บอกว่าค่อย ๆ จากไปเกือบหมดแล้ว และในที่สุดพ่อก็ไม่อาจไปร่วมงานได้อีก เนื่องจากสุขภาพของพ่อไม่อำนวย

แม้พ่อจะเป็นคนที่มีสุขภาพแข็งแรง เดินเหินกระฉับกระเฉงว่องไว แต่ช่วงอายุขัยของพ่อในตอนนั้น หมอตรวจพบว่า พ่อเริ่มป่วยเป็นโรคหัวใจ บางครั้งมีน้ำตาลในเส้นโลหิตสูงกว่าเกณฑ์ปกติ และตั้งแต่นั้นมาพ่อก็ต้องอยู่ในความดูแลของหมอมาโดยตลอด พ่อต้องไปพบหมอเพื่อตรวจสุขภาพเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอจนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ พ่อประสบอุบัติเหตุถูกน้ำเชื่อมซึ่งกำลังร้อนในกระทะกล้วยเชื่อม หกราดรดตัวพ่อ พ่อต้องเข้ารักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลเกือบ ๓ เดือน ในช่วงเวลาสามเดือนนี้พ่อต้องอยู่ในห้องไอซียูถึงเดือนเศษ พวกเรา

เฝ้าดูพ่อด้วยความห่วงใย เนื่องจากอาการของพ่อหนักมากและขณะนั้นพ่ออายุ ๘๒ ปีแล้ว แต่หมอก็ใช้ความสามารถรักษาพ่อจนหายเป็นปกติ หลังจากหมออนุญาตให้พ่อออกจากโรงพยาบาลแล้ว สุขภาพของพ่อเริ่มอ่อนแอลงอย่างเห็นได้ชัด จากคนที่แข็งแรงเดินเหินกระฉับกระเฉงว่องไว กลายเป็นคนที่ต้องไปไหนมาไหนด้วยไม้เท้า บางครั้งพวกเราต้องช่วยกันพยุงพ่อในช่วงนั้นพ่อต้องไปพบหมอเพื่อตรวจเช็คร่างกายทุกเดือน พ่อปฏิบัติตัวทุกอย่างตามที่หมอสั่งอย่างเคร่งครัด ของหวานที่พ่อชอบ ของมัน ๆ ที่พ่อเคยทาน พอต้องงดเพราะหมอสั่ง พ่อกินยาทุกขนานตามเวลาที่หมอกำหนด ไปหาหมอทุกครั้งที่หมอนัด พวกเราผลัดกันมาดูแลเยี่ยมเยียนให้กำลังใจพ่ออยู่ตลอดเวลา

ทุกวันสงกรานต์ของทุกปี พวกเราจะรวมกันมารดน้ำดำหัวและให้ของขวัญพ่อและแม่ ในวันเกิดของพ่อทุก ๆ ปีพวกเราจะร่วมกันเลี้ยงวันเกิดให้พ่อติดต่อกันมาตลอด จนกระทั่งวันเกิดของพ่อเมื่อวันที่ ๒๐ มิ.ย. ๒๕๓๓ พวกเราก็ยังจัดเลี้ยงวันเกิดให้พ่อ โดยไม่มีใครคาดคิดเลยว่าการเลี้ยงวันเกิดให้พ่อในครั้งนั้นจะเป็นการเลี้ยงวันเกิดครั้งสุดท้ายของพ่อ

ภาพสุดท้ายของพ่อ ถ่ายในวันเลี้ยงวันเกิดของพ่อปี ๓๓

จนกระทั่งวันที่ ๒๗ พ.ย. ๒๕๓๓ ยังจำได้ว่าขณะนั้นเวลาค่ำแล้วพ่อกำลังเตรียมตัวจะนอน ขณะพวกเรานั่งล้อมวงคุยกับพ่ออยู่หน้าเตียง อยู่ ๆ พ่อก็หมดสติไปเฉย ๆ พวกเราตกใจเป็นที่สุด พยายามเขย่าตัวพ่อ ปลุกพ่ออย่างไรพ่อก็ไม่ตื่น พวกเรารีบพาพ่อไปหาหมอที่โรงพยาบาล ตลอดทางพวกเราต่างภาวนาให้คุณพระคุณเจ้าคุ้มครองพ่อ เมื่อถึงโรงพยาบาลหมอรีบนำพ่อเข้าห้องไอซียู สักพักหนึ่งพ่อก็ฟื้นรู้สึกตัวพวกเราพากันโล่งอก แต่ก็ได้รับทราบจากหมอว่า พ่อเริ่ม

มีอาการหัวใจวายแล้ว นี่หากเวลานั้นพ่อไม่ได้คุยอยู่กับพวกเราหากพ่อเข้านอนและหลับไป พ่อก็จะหมดสติไปเฉย ๆ โดยพวกเราไม่มีโอกาสรู้ได้และพ่อก็จะไม่มีโอกาสตื่นขึ้นมาได้อีกเลย ซึ่งหมอบอกว่า หากเป็นเช่นนั้นก็จะไม่มีหนทางป้องกันชีวิตพ่อได้ พ่อรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลเกือบเดือนเต็ม ๆ หมอจึงอนุญาตให้พ่อกลับบ้านได้ จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพวกเราเริ่มหวั่นวิตก พ่อเองก็เริ่มใจเสีย แต่พวกเราก็ยังคิดอยู่เสมอว่า พ่อยังคงจะต้องอยู่กับพวกเราไปอีกนาน

พ่อกลับมาถึงบ้านคราวนี้สภาพร่างกายของพ่ออ่อนแอลงมากอย่างเห็นได้ชัด จากที่พ่อยังพอเดินได้ด้วยไม้เท้า พ่อกลับเดินไม่ได้ พวกเราต้องคอยพยุงพ่อในเวลาที่พ่อเดินตลอดเวลา พ่อต้องนอนอยู่กับเตียงคนไข้ที่พวกเราจัดซื้อมาให้ ต้องทานอาหารบนเตียงกับโต๊ะพยาบาลที่พวกเราจัดซื้อมา เป็นครั้งแรกที่พ่อไม่สามารถไปทานอาหารที่โต๊ะอาหารได้ พ่อเริ่มทานอาหารไม่ได้ พ่อพูดกับพวกเราอยู่เสมอว่า พ่อคงอยู่ไม่ถึงปี พ.ศ. ๒๕๓๕ แน่ พวกเราก็ได้แต่ช่วยกันปลอบใจให้กำลังใจพ่อ บางครั้งพ่อยกมือขึ้นไหว้พระ พ่อภาวนาขอให้ชวิตตัวเองอยู่ถึงฤดูกฐินปลายปีนี้ เพราะพ่อได้จองกฐินไว้ที่วัดปากคลอง พ่อบอกว่าจะขอทอดกฐินเป็นครั้งสุดท้ายในชีวิต

อาการของพ่อมีแต่ทรงกับทรุด แต่ความจำ สายตา และหูของพ่อยังจำได้ มองเห็นและได้ยินเป็นอย่างดี พวกเราพูดกันอยู่เสมอว่า พ่อแก่จนป่านนี้แล้วยังไม่มีอาการหลงลืมหรือเลอะเลือนเลย ช่วงเวลานี้พ่อต้องกลับเข้าโรงพยาบาลอีกครั้ง ต้องอยู่รักษาตัวถึง ๗ วัน หมอจึงอนุญาตให้พ่อกลับบ้านได้

วาระสุดท้ายของพ่อ

จนกระทั่งในวันพุธที่ ๒๗ ก.พ. ๒๕๓๓ เป็นวันที่หมอนัดตรวจพ่อตามปกติ พวกเราพาพ่อไปหาหมอที่โรงพยาบาล หมอตรวจพ่ออยู่กว่าครึ่งวันอาการของพ่อยังคงเหมือนเดิม ไม่มีอะไรดีขึ้นมีแต่ทรงอยู่อย่างนั้น พวกเราอยากให้พ่ออยู่รักษาตัวในโรงพยาบาลสักพักหนึ่งเผื่อจะมีอะไรดีขึ้นบ้าง แต่พ่อก็ไม่ยอม พ่ออยากอยู่แต่ที่บ้าน พวกเราขัดพ่อไม่ได้จึงพาพ่อกลับบ้าน พ่อกลับมาอยบู่บ้านได้สองวัน ในเช้าวันศุกร์ที่า ๑ มี.ค. ๒๕๓๓ พ่อมีอาการตัวร้อน เราเข้าใจกันว่าพ่อคงจะเป็นไข้ไม่สบายธรรมดา จึงพาพ่อกลับไปหาหมอที่โรงพยาบาลอีก กริยาของพ่อไม่อยากกลับไปโรงพยาบาลอีกเลย พ่อบอกแต่ว่าพ่อไม่เป็นไร พอพวกเราเอาพ่อเข้าโรงพยาบาล หลังจากหมอตรวจอาการของพ่อเบื้องต้นหมอก็เอาพ่อเข้าห้องไอซียูในทันที พวกเรายังคิดกันว่า สักพักหนึ่งพ่อคงหาย เราอยู่ดูแลพ่อจนหมดเวลาเยี่ยมจึงพากันกลับบ้าน ตกดึกในคืนนั้นทางโรงพยาบาลโทรมาบอกพวกเราที่บ้านว่า พ่อมีอาการหนักมาก มีอาการทางหัวใจ ความดัน และไตเริ่มไม่ทำงาน ต้องใช้หล่ออ๊อกซิเจนช่วยหายใจใส่เข้าไปภายในปากจนเกือบถึงขั้วปอด พวกเราใจไม่ดีบอกให้หมอช่วยทุกอย่างเท่าที่สามารถช่วยได้ รุ่งเช้าวันเสาร์พวกเรารีบไปเยี่ยมพ่อที่โรงพยาบาลเห็นสภาพของพ่อตอนนี้แล้ว ทุกคนต้องเบือนหน้าแอบไปร้องไห้ ตามตัวของพ่อเต็มไปด้วยสายยางท่ออ๊อกซิเจนช่วยหายใจและสายไฟฟ้าของเครื่องมือแพทย์ตรวจการทำงานภายในร่างกายของพ่อ หมอบอกกับพวกเราว่า ความดันของพ่อเริ่มต่ำลงทุกขณะ หัวใจเริ่มทำงานอ่อนลงทุกที

แต่พ่อก็ยังมีสติ ยังได้ยิน ยังมองเห็น และจำพวกเราได้ เพียงแต่พ่อพูดกับพวกเราไม่ได้เท่านั้น เพราะมีท่ออ๊อกซิเจนช่วยหายใจอยู่ในปาก พ่อมีอาการกระสับกระส่ายหายใจอย่างคนระทดระทวย อาการของพ่อจากวันนั้นเริ่มทรุดลงเป็นลำดับ เราขอให้หมอบอกอาการของพ่อกับพวกเราตรง ๆ หมอจึงยอมบอกกับพวกเราว่า อาการของพ่อเริ่มเครียดหนักแล้วหมอขอให้พวกเราเตรียมตัวเตรียมใจ เพราะพ่อคงจะอยู่ต่อไปได้อีกไม่กี่วัน เพราะมีอาการแทรกซ้อนหลายอย่าง อวัยวะสำคัญของพ่อหลายอย่างเริ่มหมดสมรรถภาพและทำงานอ่อนลง พวกเราเริ่มท้อแท้ แต่ก็ช่วยกันภาวนาอยู่ตลอดเวลาขอให้พ่อฟื้นหายกลับดีเหมือนเดิมอยู่เป็นมิ่งขวัญร่มโพธิ์ร่มไทรของพวกเราต่อไปอีกนาน ๆ

จนกระทั่งวันพุธที่ ๖ มี.ค. ๒๕๓๓ พ่อเริ่มไม่รับรู้อะไรแล้ว ทุกครั้งที่พวกเราเข้าไปเยี่ยมพ่อ พอกลับออกมาทุกคนก็อดที่จะร้องไห้เศร้าโศกเสียใจไม่ได้ พวกเราต่างยอมรับว่า วาระสุดท้ายของพ่อคงจะมาถึงแล้ว

จนกระทั่งในวันศุกร์ที่ ๘ มี.ค. ๒๕๓๓ ในตอนเช้าอาการของพ่อเริ่มเพียบหนักที่สุดเท่าที่เป็นมา พวกเราจึงตกลงกันว่าส่วนหนึ่งให้อยู่เฝ้าพ่อ อีกส่วนหนึ่งแยกย้ายไปตระเตรียมเสื้อผ้าเครื่องแบบและสิ่งของที่จะใช้กับพ่อเมื่อวาระสุดท้ายของพ่อมาถึง พวกเราไม่ได้คิดอยากให้พ่อเป็นอย่างนั้น แต่พวกเราทุกคนก็ยอมรับสภาพความจริงที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ พวกเราตกลงกันว่าระหว่างที่พวกเราส่วนหนึ่งออกไปตระเตรียมสิ่งของให้พ่อนั้นหากพ่อสิ้นใจให้เรียกแพ็คลิ้งของพวกเราแจ้งข่าวให้ทราบด้วย โดยกำหนดให้ใช้ตัวเลขเป็นระหัสว่า “00” พวกเรารีบออกไปตระเตรียมสิ่งของให้พ่อ สั่งทำหมวกขาว เครื่องหมายยศบ่าเงิน เอาเครื่องแบบชุดปกติขาวของพ่อไปซักเพราะมันเหลืองและเก่าเต็มที่ เราใช้เวลากันอยู่เกือบทั้งวัน จนกระทั่งเวลา ๑๗.๐๐ น. ของวันนั้น ในขณะที่พวกเราเตรียมสิ่งของสำหรับพ่อเสร็จ เครื่องแบบพ่อที่เอาไปซักกลับขาวสวยเหมือนของใหม่ถูกรีดอย่างเรียบร้อย ทุกอย่างกำลังเตรียมบรรจุลงถุงเพื่อนำกลับมายังโรงพยาบาล แต่แล้วเสียงแพ็คลิ้งของพวกเราคนหนึ่งก็ดังขึ้น พวกเราทุกคนที่กำลังจัดเตรียมของหยุดเงียบกริบพร้อมกับมองหน้าถอนหายใจออกมาพร้อม ๆ กันก่อนที่จะค่อย ๆ กดแพ็คลิ้งเพื่อดูข้อความ...มันเป็นระหัส “00” อย่างที่เราตกลงกันไว้ “พ่อเสียแล้ว” เสียงพูดอย่างสั่นเครือดังออกมาจากลูกคนหนึ่งของพ่อพร้อมกับน้ำตาเริ่มคลอเบ้า “...เหมือนกับพ่อจะรอให้ทุกอย่างเรียบร้อยแล้วจึงจากไป”...พ่อจากพวกเราไปแล้วจริง ๆ...จากไปอย่างไม่มีวันที่จะกลับมาอีก... ภาพของพ่อในอดีตเริ่มผุดขึ้นในความคิดของพวกเราสลับไปมา ต่อแต่นี้จะไม่มีพ่อให้เราเห็นและอยู่เป็นมิ่งขวัญร่มโพธิ์ร่มไทรของพวกเราอีกแล้ว แม้จะรู้ทั้งรู้แม้จะเตรียมเนื้อเตรียมตัว เตรียมใจกันมาแล้ว แต่ก็ไม่อาจบังคับความรู้สึกเศร้าโศกเสียใจอย่างใหญ่หลวงไม่ให้เกิดขึ้นได้ จากวันนี้ไปก็จะมีแต่ตำนานความดีของพ่อเท่านั้นที่จะคงอยู่ในความทรงจำของพวกเราตลอดไป

พ่อจากไปด้วยอาการอันสงบ ที่โรงพยาบาลเปาโล เมื่อเวลา ๑๗.๐๐ น. ของวันที่ ๘ มิ.ย. ๒๕๓๔

ชีวิตสมรส

พ่อสมรสสองครั้ง กับแม่จรูญ ศรีสมบุญ (ถึงแก่กรรมแล้ว) และแม่ลิ้นจี่ ศรีสมบุญ มีบุตร-ธิดา รวมกันทั้งสิ้น ๖ คน คือ

๑. ร.ต.ต.ภูเก็ต ศรีสมบุญ
๒. นายสุมน ศรีสมบุญ (ถึงแก่กรรม)
๓. น.ส.ประไพศรี ศรีสมบุญ
๔. พ.ต.อ.บัญญัติ ศรีสมบุญ
๕. สนั่น ศรีสมบุญ (ชาย ถึงแก่กรรมเมื่อแรกเกิด)
๖. พ.ต.ท.ประมวลศักดิ์ ศรีสมบุญ

ประวัติการเลื่อนยศ

๑ พ.ค. ๒๔๖๓	เข้าเป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจห้วยจระเข้
๑ พ.ค. ๒๔๖๘	เป็นนักเรียนทำการนายร้อยตำรวจ
๕ ส.ค. ๒๔๖๙	เป็นว่าที่นายร้อยตำรวจตรี
๘ พ.ย. ๒๔๗๑	เป็นนายร้อยตำรวจตรี
๑๘ มิ.ย. ๒๔๗๙	เป็นนายร้อยตำรวจโท
๑๔ มิ.ย. ๒๔๘๓	เป็นนายร้อยตำรวจเอก
๙ พ.ค. ๒๔๙๐	เป็นนายพันตำรวจตรี
๙ ต.ค. ๒๔๙๔	เป็นนายพันตำรวจโท
๔ ต.ค. ๒๔๗๙	เป็นนายพันตำรวจเอก
๑ ม.ค. ๒๕๐๐	เป็นนายพลตำรวจจัตวา
๑ ม.ค. ๒๕๐๔	เป็นนายพลตำรวจตรี
๑ ต.ค. ๒๕๐๕	เกษียณอายุราชการ

ประวัติการรับตำแหน่งและเงินเดือน

๑ พ.ค. ๒๔๖๔	ตำแหน่งนักเรียนนายร้อยตำรวจห้วยจระเข้		รับเงินเดือน	๒๐ บ.
๑ พ.ค. ๒๔๖๘	ตำแหน่งนักเรียนทำการนายร้อยตำรวจ ประจำมณฑลภูเก็ต		”	๖๐ บ.
พ.ค. ๒๔๖๘	ประจำกองเมืองที่ ๑ จังหวัดภูเก็ต		”	๖๐ บ.
๑ เม.ย. ๒๔๗๐	”	”	”	๘๐ บ.
๑ เม.ย. ๒๔๗๒	ประจำกองเมืองจังหวัดพังงา		”	๘๐ บ.
๑ เม.ย. ๒๔๗๓	”	”	”	๘๕ บ.
๑ พ.ค. ๒๔๗๕	เป็นรองสารวัตรประจำสถานีตำรวจนครบาลสามเสน		”	๘๕ บ.
๑ เม.ย. ๒๔๗๖	”	”	”	๙๐ บ.

๑ เม.ย. ๒๔๗๗	”	”	”	๑๐๐ บ.
๑ เม.ย. ๒๔๗๙	”	”	”	๑๑๐ บ.
๑ เม.ย. ๒๔๘๐	”	”	”	๑๒๐ บ.
๑๐ พ.ค. ๒๔๘๑	เป็นรองสารวัตรประจำสถานีนครบางบางยี่ขัน		”	๑๒๐ บ.
๑ เม.ย. ๒๔๘๑	”	”	”	๑๓๐
	(คำสั่งตกมาภายหลัง)			
๒๒ ส.ค. ๒๔๘๑	เป็นรองสารวัตรประจำสถานีตำรวจนครบาลวัดลิงขบ		”	๑๓๐ บ.
๑๐ เม.ย. ๒๔๘๓	เป็นผู้บังคับกองสถานตำรวจภูธรอำเภอฝาง จว.เชียงใหม่		”	๑๓๐ บ.
๑ เม.ย. ๒๔๘๓	”	”	”	๑๓๐ บ.
	(คำสั่งตกมาภายหลัง)			
๑ มิ.ย. ๒๔๘๔	”	”	”	๑๕๐ บ.
๑ ก.ค. ๒๔๘๕	”	”	”	๑๖๐ บ.
๑ ก.ค. ๒๔๘๖	”	”	”	๑๗๐ บ.
๓๐ พ.ย. ๒๔๘๖	เป็นผู้บังคับกองสถานีตำรวจภูธรอำเภอธัญญบุรี จว.ปทุมธานี		”	๑๗๐ บ.
๒๖ ธ.ค. ๒๔๘๗	เป็นผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์		”	๑๗๐ บ.
๗ พ.ค. ๒๔๘๘	เป็นผู้บังคับกองตรวจกองบังคับการตำรวจภูธรเขต ๗		”	๑๗๐ บ.
๒๐ พ.ค. ๒๔๘๙	เป็นรองผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และรักษาการในตำแหน่งผู้บังคับกองสถานีตำรวจภูธร อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์ อีกตำแหน่งหนึ่ง		”	๑๗๐ บ.
๑ ม.ค. ๒๔๘๙	”	”	”	๑๘๐ บ.
๑๒ พ.ย. ๒๔๘๙	เป็นผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดราชบุรี		”	๑๘๐ บ.
๑ มี.ค. ๒๔๙๐	”	”	”	๒๐๐ บ.
๑๒ ม.ค. ๒๔๙๑	เป็นผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดบุรีรัมย์		”	๒๐๐ บ.
๒๕ พ.ย. ๒๔๙๑	เป็นผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา		”	๒๐๐ บ.
๑ ม.ค. ๒๔๙๑	”	”	”	๒๔๐ บ.
	(คำสั่งตกมาภายหลัง)			
๑ ม.ค. ๒๔๙๒	”	”	”	๒๘๐ บ.
๑ ม.ค. ๒๔๙๓	”	”	”	๓๐๐ บ.
๑ ม.ค. ๒๔๙๔	”	”	”	๓๒๐ บ.

๑๕ พ.ค. ๒๔๙๕	เป็นรองผู้บังคับการตำรวจภูธรภาค ๓ (รับผิดชอบพื้นที่ในจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง)	”	๓๒๐ บ.
๑ ก.ค. ๒๔๙๔	ได้รับเงินช่วยพิเศษสำหรับการสู้รบกรณีปราบกบฏ ๒๙ มิ.ย. ๒๔๙๔ เป็นเงินเดือน ๆ ละ ๘๐ บาท (คำสั่งตกมาภายหลัง)		
๑ ม.ค. ๒๔๙๕	เป็นรองผู้บังคับการตำรวจภูธรภาค ๓	”	๔๐๐ บ.
๑ ม.ค. ๒๔๙๖	” ”	”	๔๕๐ บ.
๒๓ เม.ย. ๒๔๙๗	เป็นรองผู้บังคับการตำรวจภูธรภาค ๗ (รับผิดชอบพื้นที่ในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดใกล้เคียง)	”	๔๕๐ บ.
๑ ม.ค. ๒๔๙๗	” ”	”	๕๐๐ บ.
๑๔ เม.ย. ๒๔๙๘	รักษาการแทนในตำแหน่งผู้บังคับการตำรวจภูธรภาค ๗ คนที่ ๑ ในเมื่อผู้ดำรงตำแหน่งผู้บังคับการภาคไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือในเมื่อตำแหน่งได้ว่างลงอีกตำแหน่งหนึ่ง	”	๕๐๐ บ.
๑๙ มิ.ย. ๒๔๙๘	เป็นผู้บังคับการตำรวจภูธรภาค ๘ (รับผิดชอบในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดใกล้เคียง)	”	๕๐๐ บ.
๑ ม.ค. ๒๔๙๘	” ”	”	๖๐๐ บ.
๑ ม.ค. ๒๔๙๙	” ”	”	๖๕๐ บ.
๗ มิ.ย. ๒๕๐๐	เป็นผู้บังคับการตำรวจภูธรภาค ๓ (รับผิดชอบพื้นที่ทในจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง)	”	๖๕๐ บ.
๓๐ พ.ย. ๒๔๘๖	เป็นผู้บังคับกองสถานตำรวจภูธรอำเภอธัญญบุรี จว.ปทุมธานี	”	๑๗๐ บ.
๒๖ ธ.ค. ๒๔๘๗	เป็นผู้บังคับกองสถานีตำรวจภูธรอำเภอโพธาราม	”	
๑ ม.ค. ๒๕๐๐	เป็นผู้บังคับการตำรวจภูธรภาค ๓ (คำสั่งตกมาภายหลัง)	”	๗๐๐ บ.
๑ ม.ค. ๒๕๐๐	” ”	”	๗๕๐ บ.
๑๑ ส.ค. ๒๕๐๒	รักษาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจภูธร	”	๗๕๐ บ.
๒๖ ส.ค. ๒๕๐๒	เป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจภูธร	”	๗๕๐ บ.
๑ ม.ค. ๒๕๐๒	” ” (คำสั่งตกมาภายหลัง)	”	๘๐๐ บ.
๑ พ.ย. ๒๕๐๒	แก้ไขอัตราเงินเดือนใหม่	”	๕,๒๐๐ บ.
๑ พ.ย. ๒๕๐๒	ปรับเงินช่วยพิเศษสำหรับการสู้รบเป็นอัตรา		

๕๕๐ บาทต่อเดือน

๑ ม.ค. ๒๕๐๔ เป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจภูธร " ๕,๗๐๐ บ.

๑ ต.ค. ๒๕๐๔ " " " ๖,๒๐๐ บ.

๑ ต.ค. ๒๕๐๐ เกษียณอายุราชการ รับบำนาญเดือนละ ๖,๒๑๐ บาท

ประวัติการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งพิเศษ

๑๒ ธ.ค. ๒๔๘๔ - 15 พ.ย. ๒๔๘๘ เป็นผู้บังคับกองตำรวจสนาม อ.ฝาง จ.เชียงใหม่, อ.ธัญญบุรี จ.ปทุมธานี, อ.โพธาราม จ.ราชบุรี และรองผู้กำกับการตำรวจภูธร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑๖ ก.ย. ๒๕๐๐ - ๓ ต.ค. ๒๕๐๐ อยู่ระหว่างประกาศกฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ได้รับเวลาราชการทวีคูณ

๗ ก.พ. ๒๕๐๑ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าให้เป็นนายตำรวจราชสำนักเวรรับราชการสนองพระเดชพระคุณ

๒๐ ต.ค. ๒๕๐๑ ได้รับราชการทวีคูณระหว่างประกาศกฎอัยการศึก รวม ๓ ปี ๑๐ เดือน ๑๓ วัน

เครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญตรา

๔ เม.ย. ๒๔๗๕ เหรียญงานฉลองพระนคร ๑๕๐ ปี

๑๒ เม.ย. ๒๔๗๘ เหรียญพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

๗ ต.ค. ๒๔๘๐ เหรียญเบญจมาภรณ์มงกุฎสยาม

๑๘ ก.ย. ๒๔๘๕ จัตุถาภรณ์มงกุฎไทย (จ.ม.)

๕ ธ.ค. ๒๔๘๙ เหรียญจักรมาลา

๔ ธ.ค. ๒๔๙๒ จัตุรถาภรณ์ช้างเผือก (จ.ช.)

๕ พ.ค. ๒๔๙๓ เหรียญเงินบรมราชาภิเศก

๑๘ พ.ย. ๒๔๙๖ ตริตาภรณ์ช้างเผือก (กรณีพิเศษ) (ต.ช.)

๑๘ ต.ค. ๒๔๙๙ เหรียญพระบรมรูปเงิน (ประเทศลาว)

๕ ธ.ค. ๒๕๐๐ ทวิติยาภรณ์มงกุฎไทย (ท.ม.)

๕ มิ.ย. ๒๕๐๒ เหรียญราชการชายแดน

๕ ก.ย. ๒๕๐๖ เหรียญรัตนาภรณ์ชั้นที่ ๕

๒๒ ต.ค. ๒๕๐๘ เหรียญชัยสมรภูมิ

ภาพในอดีต

◁ข้าราชการตำรวจภูธร ภาค ๘ ส่งพ่อกับแม่ลิ้นจี่จากจังหวัดนครศรีธรรมราชเดินทางไปรับตำแหน่งใหม่ที่จังหวัดนครราชสีมา ทางรถไฟ พ.ศ.๒๕๐๐

△

◁ งานเลี้ยงส่งพ่อกับแม่ลิ้นจี่จากจังหวัดนครราชสีมา เดินทางไปรับตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจภูธร ในกรุงเทพฯ

เมื่อ ๒๙ ส.ค. ๒๕๐๒

◁ ข้าราชการตำรวจภูธร ภา
ส่งพ่อกับแม่ลิ้นจี่ เดินทาง
จังหวัดนครราชสีมาไปรับตำแห
ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจภูธร
กรุงเทพฯ พ.ศ.๒๕๐๒

▽

เมื่อก่อน...
รำวงพ่อก็ใช่ย่อย...
แต่เอ๊ะ...คนนี้ไม่ใช่
แม่นะ...งานไหนก็
ไม่รู้

▽

เรื่องดื่มพ่อก็ใช่เบา...ที่ไหนพ่อก็ไม่บอก

▽

ที่โคราช
ช่วงปี พ.ศ.
๒๔๙๑-๒๔๙๕

รูปนี้ช่วงปี ๒๔๙๔ ถึง
๒๔๙๗ แต่ไม่รู้ที่ไหน

พ่อเขียนไว้หลังรูปว่า "ที่บ้านผู้เสียหาย
คดีจับคนเพื่อสินไถ่ ราย บ้านสร้าง บางเจ้าฉ่า
เมื่อ ๒๘ กันยายน ๙๗"

เท่...แต่กินไม่ได้

"จังโก้" ไม่รู้พ่อถ่ายปีไหนเหมือนกัน

รูปเก่าของพ่อ ไม่รู้ว่าเป็นเมื่อไรและที่ไหน

นี่ก็เหมือนกัน ไม่รู้ว่าเป็นที่ไหนและเมื่อไร

พ่อดีใจไปส่งลูกชายคนที่ ๒ ได้ทุนหลวงไปเรียนต่อปริญญาโทที่อเมริกา

▽

△

พ่อดีใจ...ไปหมั้นเมียให้ลูกชายคนที่สองที่จังหวัด เชียงใหม่ พร้อมกับเที่ยวภาคเหนือ

▽

△

พ่อดีใจ...ได้บวชลูกชายคนเล็กที่วัด เขมาฯ...นนทบุรี ปี พ.ศ.๒๕๑๗

วาระสุดท้ายของพ่อ

[illegible]

๙ มี.ค. ๓๔ เวลา ๑๐.๐๐ น. เคลื่อนศพพ่อจากโรงพยาบาลเปาโร ไปยังวัดภคินีนาถวรวิหาร ▷

▽

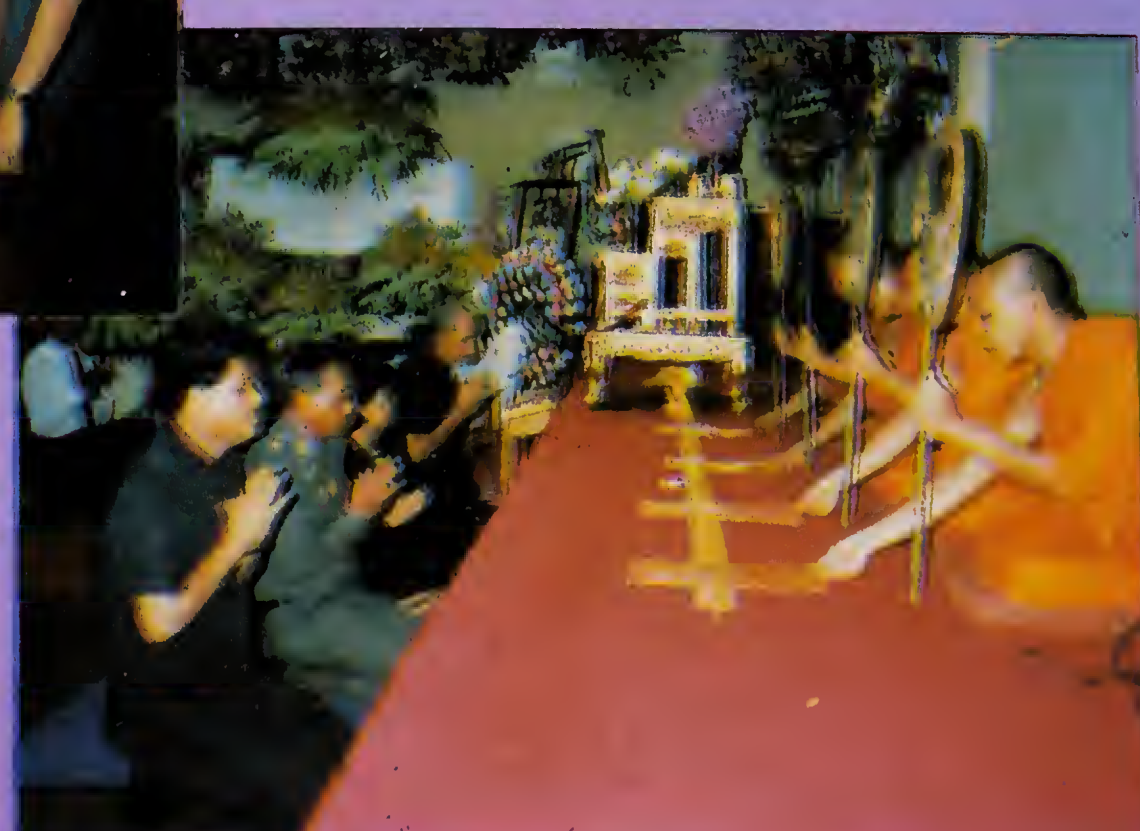

๙ มี.ค. ๓๔ เวลา ๑๗.๐๐ น. รดน้ำศพพ่อที่วัดภคินีนาถวรวิหาร ▷ ▽

๙ มี.ค. ๓๔ เวลา ๑๙.๓๐ น. ภรรยา, บุตร, ธิดา เป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมพ่อวันแรก ▷

◁ ๑๐ มี.ค. ๓๔ คุณย่าอิ่ม ริจิตรานุช และครอบครัวเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมพ่อคืนที่ ๒

๑๑ มี.ค. ๓๔ บก.น.เหนือ, สมาคมชาวซังฮี้ ชาวหลังตลาดกรุงธน เป็นเจ้าภาพสวดพระ▷ อภิธรรมพ่อคืนที่ ๓

◁ ๑๒ มี.ค. ๓๔ กก.สส.น.เหนือ, กอล์ฟดุสิต นรต. รุ่น ๒๘ เป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมพ่อคืนที่ ๔

๑๓ มี.ค. ๓๔ ผก.จร.,คณะกรรมการศาลเจ้าตลาดกรุงธน เป็นเจ้าภาพ สวดพระอภิธรรมพ่อคืนวันที่ ๕ ▷

◁ ๑๔ มี.ค. ๓๔ ศ.ดร.กำจร มนูญปิจุ และครอบครัวนรต.รุ่น ๑๒, บูรณศักดิ์-พิมล-พล-ธร; เพื่อนสหมิตร เป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมพ่อคืนที่ ๖

๑๕ มี.ค. ๓๔ เวลา ๑๑.๐๐ น. ทำบุญให้
พ่อครบ ๗ วัน ที่วัดภคินีนาถ ▷

▽

๑๕ มี.ค. ๓๔ เวลา ๑๙.๓๐ น. สาธิต-
ปทุมวัน รุ่น ๑๐ เป็นเจ้าภาพสวดพระอภิ- ▷
ธรรมพ่อคืนสุดท้าย

◁ ๑๕ มี.ค. ๓๔ เวลา ๒๐.๓๐ น. บรรจุศพพ่อ

๑๕ มี.ค. ๓๔ เวลา ๒๑.๓๐ น.
นำศพพ่อตั้งไว้ที่ ศาลา ๑๐๐ ปี ▷
วัดภคินีนาถ

แม่และลูก ๆ ▷

จากซ้ายไปขวา พ.ต.ท.บัญญัติ ศริสมบุญ น.ส.ประไพศริ ศริสมบุญ, แม่ลิ้นจี่ ศริสมบุญ, ร.ต.ต.ภูเก็ต ศริสมบุญ, พ.ต.ท.ประมวลศักดิ์ ศริสมบุญ

กับแม่, ลูก, หลาน ๆ และ เหลน ๆ ◁

คุณป้าอิ่ม วิจิตรานุช พี่สาวคนเดียวของพ่อ ที่ยังเหลืออยู่ ▷

คำไว้อาลัย

แด่

พล.ต.ต.มุข ศรีสมบุญ

คำไว้อาลัย
แด่
พล.ต.ต.มุข ศรีสมบุญ

ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.ต.มุข ศรีสมบุญ เจ้าภาพพึงประสงค์ที่จะจัดพิมพ์หนังสือเพื่อแจกในงานด้วย พ.ต.อ.บัญญัติ ศรีสมบุญ ผู้เป็นบุตร จึงใคร่ขอให้ผมเขียนคำไว้อาลัย ในฐานะที่ผมและคุณมุขฯ รักใคร่ นับถือ สนิทชิดชอบกันมาเป็นเวลากว่าสี่สิบปี ซึ่งผมก็มีความยินดีและเต็มใจอย่างยิ่ง

ผมและคุณมุขฯ ได้มีความสนิทสนมผูกพันกันมา นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๑ ในขณะที่เราร่วมรับราชการด้วยกันที่จังหวัดบุรีรัมย์ ได้เคยออกตรวจราชการท้องที่ในถิ่นทุรกันดารโดยการขี่ม้า นั่งเกวียน และเดินเท้าเนื่องจากการคมนาคมในครั้งนั้นไม่ดี หลายครั้งหลายหน และภายหลังจากนั้นเมื่อคุณมุขฯ ได้ย้ายไปจังหวัดนครราชสีมา และก่อนเกษียณอายุคุณมุขฯ ได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งรองผู้บังคับการภูธร เขต ๓ จังหวัดนครปฐม ผมก็ได้ย้ายไปอยู่เขตปกครองร่วมกันอีกตลอดมา จึงเพิ่มความสนิทสนมระหว่างเราทั้งสองยิ่งขึ้น

ภายหลังเมื่อคุณมุขฯ ได้เกษียณอายุราชการแล้ว ผมและคุณมุขฯ ก็ยังคงพบปะถามถึงสาระทุกข์สุขกันเสมอมา ส่วนใหญ่จะอาศัยสื่อกลางผ่านทาง พ.ต.อ.บัญญัติ ศรีสมบุญ ซึ่งผมมีความรักใคร่เหมือนเป็นหลานชาย ครั้งสุดท้ายคุณมุขฯ ประสพอุบัติเหตุหกล้ม ต้องล้มหมอนนอนเสื่อเป็นเวลานาน แต่ก็มีอาการดีขึ้นโดยลำดับ ซึ่งผมคิดว่าอยู่ในชั้นปกติตามสภาพของคนสูงอายุ โดยไม่มีใครคาดคิดว่าเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้สุขภาพของคุณมุขฯ อ่อนแอลงและถึงแก่กรรม เป็นที่อาลัยแก่บรรดาญาติมิตรเป็นอย่างยิ่ง

โดยปกติ เมื่อยังมีชีวิตอยู่เป็นคนสนุกสนาน ร่าเริงประกอบด้วยความเยือกเย็น โอบอ้อมอารีสุภาพนุ่มนวลต่อคนทุกชั้น จึงเป็นที่รักใคร่ของคนทุกคน ผมเองต้องยอมรับว่ารักใคร่และนับถือคุณมุขฯ เสมือนหนึ่งพี่ชาย การจากไปของคุณมุขฯ แม้จะเป็นไปตามกฎธรรมดาของมนุษย์โลก ซึ่งมีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย แต่ก็อดที่จะอาลัยคิดถึงไม่ได้

คุณมุขฯ ตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่ ได้ประกอบกุศลกรรมไว้เป็นอันมาก ขออำนาจแห่งกุศลกรรมนั้นจงได้เป็นปัจจัยให้ พล.ต.ต.มุข ศรีสมบุญ ได้ประสพซึ่งความสุข และความสงบในสัมปารยะภพนั้นเทอญ

(นายประดิษฐ์ วนาพิทักษ์)
อดีต อธิบดีกรมป่าไม้

คำไว้อาลัย

ท่านพลตำรวจตรี มุข ศรีสมบุญ ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจภูธร ผมพบท่านครั้งแรกเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ เสร็จสิ้นลง ราวปีพุทธศักราช ๒๔๘๘ ท่านย้ายจากรองผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มาเป็นผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดราชบุรี ขณะนั้นผู้กำกับการตำรวจภูธรมียศเป็นพันตำรวจตรี ท่านก็มาได้ยศ พ.ต.ต.ที่จังหวัดราชบุรีนี้ ท่านเป็นนายตำรวจที่แท้จริง ไม่มีการรับสินบน แม้แต่การเลี้ยงท่านก็เป็นผู้จ่ายเงิน ไม่มีลูกน้องเลี้ยงท่าน ท่านบอกว่าในชีวิตของท่านนั้นท่านทำหน้าที่ตำรวจในฐานะที่เป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจจากห้วยจรเข้ ท่านเป็นเสรีไทยกลุ่มจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผมเป็นเสรีไทยกลุ่มราชบุรี ท่านบอกว่า ท่านไม่ชอบการเมือง แต่การเป็นเสรีไทยนั้นทำเพื่อประเทศชาติ ท่านเป็นนายตำรวจตัวอย่างที่ไม่โกงกิน ทำงานด้วยความเที่ยงตรง ท่านบอกว่านายตำรวจที่ดีต้องเป็นคนประหยัด

ในขณะนั้นศรีภริยาของท่านคือ คุณพี่ลิ้นจี่ ก็มีอัธยาศัยไมตรีต่อลูกน้องเป็นอย่างดีเช่นเดียวกับท่าน จึงเป็นที่รักใคร่นับถือของลูกน้องและประชาชนจังหวัดราชบุรี ในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ นี้ ได้มีการตั้งชุมโจรใหญ่อยู่ที่บ้านกอไผ่ จังหวัดราชบุรี เขตแดนติดต่อระหว่างจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นชุมโจรใหญ่มาก มีอาวุธสงครามทันสมัยและมีป้อมค่าย มีคนอยู่เป็นร้อย การปราบโจรบ้านกอไผ่นี้ ผมเองเริ่มต้นกับท่าน แต่ต่อมาผมได้ย้ายมาเป็นรองสารวัตรอยู่ที่สถานีตำรวจพลับพลาชัย จึงไม่ได้ร่วมปราบปรามโจรบ้านกอไผ่กับท่าน ภายหลังได้ทราบว่าท่านคุมตำรวจเข้าตีทางจังหวัดราชบุรี ร่วมกับกำลังตำรวจที่เข้าตีจากทางจังหวัดเพชรบุรีและสมุทรสงครามด้วย การสู้รบเป็นไปอย่างรุนแรง เพราะโจรมีอาวุธชั้นดีเหมือนกัน เช่น ปืนกลมือทอมสันสเตนและมีลูกระเบิดมือด้วย การปราบปรามทำกันตั้งแต่รุ่งเช้า ปราบได้เสร็จเด็ดขาดก่อนค่ำ มีพวกโจรตายหลายร้อยคนและเจ้าหน้าที่ตำรวจก็เสียชีวิตหลายนายเช่นกัน

พ.ศ. ๒๔๙๐ มีการรัฐประหารเกิดขึ้น ผมย้ายมาเป็นหัวหน้าสถานีตำรวจโพธิ์กลางจังหวัดนครราชสีมา ท่านย้ายไปดำรงตำแหน่งผู้กำกับการตำรวจภูธร จังหวัดนครราชสีมา ผมจึงได้รับใช้ท่านที่นี่อีกครั้งหนึ่ง ท่านทำงานตรงไปตรงมาและเฉียบขาด ในวันแรกแห่งการย้ายมาเป็นผู้กำกับนี้หลังจากการขนย้ายเสร็จสิ้นลง พอกลางคืนท่านเองได้เดินตรวจท้องที่เขตเทศบาลเมืองจังหวัดนครราชสีมา โดยมีผมเดินตามไปด้วย ท่านเดินผ่านตำรวจจราจรและตำรวจสายตรวจที่แต่งเครื่องแบบ ตำรวจเหล่านี้ไม่ทำความเคารพท่าน ท่านก็จดชื่อไว้หมด รุ่งขึ้นท่านเรียกพวกตำรวจเหล่านี้ที่ท่านพบและไม่ทำความเคารพท่านนั้นมาพบ และถามว่าทำไมไม่ทำความเคารพท่านเมื่อคืนนี้ตำรวจพวกนั้นตอบเป็นอย่างเดียวกันว่า ท่านเพิ่งย้ายมาไม่รู้จัก จึงมิได้ทำความเคารพ ท่านบอกว่าผมเป็นผู้กำกับการ เป็นนายของพวกคุณที่ให้บำเหน็จความชอบและยศศักดิ์ต่อพวกคุณได้ คุณยังไม่สนใจทั้งที่เป็นในเมืองและรู้ว่าผู้กำกับใหม่ย้ายมาแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้พวกคุณก็คงไม่สนใจสืบสวนจับกุมคนร้ายเลย ขนาดนายของตนเองยังไม่สนใจจะไปรู้จักและสืบจับตัวคนร้ายได้อย่างไร ท่านเลยขังเสียคนละ ๓ วัน เรื่องนี้เป็นที่กล่าวขวัญในวงการตำรวจขณะนั้นมาก ทำให้ตำรวจมีวินัยดีขึ้นและสามารถ

จับกุมคนร้ายได้มาก ท่านอบรมตำรวจว่า ชาวบ้านเขาอยากจะพึ่งตำรวจ เขาอยากจะรักตำรวจ แต่บางคนในพวกเราก็ทำให้เขาพึ่งไม่ได้ ในเรื่องความทุจริตและไม่ยุติธรรม ท่านบอกว่าทำตัวให้ดีเถิด ประชาชนเขาก็รักเขาอยากพึ่งพาอาศัยในยามเดือดร้อน และท่านบอกว่าตัวท่านจะปฏิบัติเป็นตัวอย่างในการไม่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบหรือการกินสินบน และไม่ต้องการรับทรัพย์สินโดยมิชอบ ทำให้ตำรวจจังหวัดนครราชสีมามีขวัญและกำลังใจทำงาน จนเป็นที่รักของประชาชน โจรผู้ร้ายราบคาบเพราะท่านเอาจริง และท่านบอกว่าข้าราชการประจำโดยเฉพาะตำรวจต้องเป็นคนประหยัดใช้เงินให้เหลือโดยตัวท่านเป็นตัวอย่างที่ดี เวลาท่านขึ้นรถไฟมากรุงเทพฯ กับคุณพี่ลิ้นจี่ศรีภริยาของท่านนั้น ท่านจะนำข้าวและกับใส่ปิ่นโตมาทานระหว่างทาง รวมทั้งน้ำที่ต้มแล้วใส่ขวดมาด้วย ไม่ต้องซื้อหาที่ไหนอีก เวลาไปตรวจตามสถานีตำรวจต่าง ๆ ในจังหวัดนครราชสีมา ท่านก็ทำการประหยัดเป็นตัวอย่างแก่ตำรวจเช่นเดียวกัน ท่านบอกว่าตำรวจที่ไม่ประหยัด เงินเดือนก็ไม่พอใช้ ก็ต้องคดโกงเขา ท่านว่าถ้าเราใช้น้อยกว่าที่เราหามาได้เราก็รวย ไม่ต้องไปโกงกินใคร ท่านจะประพฤติและทำงานเป็นตัวอย่างให้ลูกน้องเห็น ท่านบอกว่าการเป็นนายคนนั้นต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างให้แก่ลูกน้องในทางที่ดี งานของกรมตำรวจจึงจะสำเร็จได้ ท่านได้เลื่อนชั้นยศอย่างรวดเร็ว จากตำแหน่งผู้กำกับการ รองผู้บังคับการ ผู้บังคับการ (ยศพลตำรวจตรี) แล้วย้ายมาเป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจภูธร ซึ่งคุมกำลังตำรวจภูธรทั่วประเทศ ทำให้ตำรวจภูธรสมัยนั้นมีชื่อเสียง โดยมี พลต.ท.ประชา บูรณะธนิต เพื่อนรักรุ่นเดียวกับท่านเป็นผู้บัญชาการ

ขณะที่ผมเองเป็นคนที่ท่านและคุณพี่ลิ้นจี่รักใคร่เมตตาเป็นพิเศษ ครั้งหนึ่งผมลาป่วย ๓ วัน เมื่อใบลาป่วยไปถึงท่าน ท่านเขียนคำสั่งในใบลาว่า ให้นำใบรับรองแพทย์มาแสดงว่าป่วยจริงแบบเรื่องมาด้วย เพื่อพิจารณาสั่งการอีกครั้งหนึ่ง ท่านบอกกับผมว่า ลูกน้องที่ท่านรักนั้นต้องทำตนดี มีระเบียบวินัย เป็นกระจกเงาของท่าน

สำหรับส่วนตัวผมนั้น ท่านให้ทั้งความรักและความเมตตา และบังเอิญเมื่ออยู่ที่จังหวัดราชบุรี ทั้งท่านและคุณพี่ลิ้นจี่ศรีภริยาของท่านได้รู้จักชอบพอกับครอบครัวของภริยาผม เมื่อผมแต่งงาน ท่านเป็นเจ้าภาพให้ด้วยความเต็มใจ เพราะท่านรักคุณรำไพภริยาผมเหมือนลูกหลาน ครอบครัวของผมทุกคนเคารพนับถือท่านมาก คุณพี่ลิ้นจี่และท่านมีบุตรชายคนหนึ่งคือ พ.ต.ท.ประมวลศักดิ์ ศรีสมบุญ ในปัจจุบัน ขณะเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาก็เรียนที่โรงเรียนมัธยมสาธิตปทุมวันชั้นเดียวกับบุตรสาวคนโตของผม จึงสนิทสนมกันยิ่งขึ้นไปอีก เมื่อประมวลศักดิ์เรียนสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ และมีความประสงค์จะเข้าเรียนต่อในโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ก็มาทำงานที่กองคดีกับผม ในขณะที่ผมเป็นหัวหน้ากองคดี ประมวลศักดิ์เป็นคนดี มีหัวไว เป็นคนรักเพื่อนฝูง ตั้งใจทำงาน เป็นคนกตัญญูต่อพ่อแม่และผู้มีพระคุณ ในปีนั้นก็สอบเข้าโรงเรียนนายร้อยตำรวจได้ และออกมารับราชการอยู่ในกองสืบสวนสอบสวนตำรวจนครบาลเหนือ ชีวิตได้รุ่งเรืองขึ้นอย่างรวดเร็วสมกับเป็นทายาทของท่าน พล.ต.ต.มุข ศรีสมบุญ ที่เข้มแข็ง จริงจังและอ่อนโยนกับคนทุกคน เป็นลูกแก้วที่สมประสงค์ความปรารถนาดีของคุณพี่ลิ้นจี่

เช้าวันหนึ่งในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ คุณเฉลิมพันธ์ เจียกเจิม บุตรสาวคนโตซึ่งเป็นเพื่อนกับ พ.ต.ท.ประมวลศักดิ์ ได้บอกว่าท่านผู้ช่วยผู้บัญชาการฯ มุข ศรีสมบุญ ได้ถึงแก่กรรมแล้ว ผมรู้สึกเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะท่านเป็นผู้มีพระคุณต่อผมอย่างล้นพ้น ท่านเป็นนายที่ดี เป็นนายตำรวจตัวอย่างทั้งด้านความประพฤติและการปฏิบัติงาน ไม่โกงกิน ไม่ให้ลูกน้องเลี้ยง มีแต่เลี้ยงลูกน้อง ให้ความเมตตาอารีต่อลูกน้องรวมทั้งครอบครัวของลูกน้อง ให้ความเอื้ออารีแก่ประชาชนและปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดในเรื่องความสงบสุขของประชาชน เป็นที่รักใคร่ของประชาชนโดยทั่วไป ศัตรูของท่านไม่มี จะมีก็แต่ผู้ร้ายซึ่งท่านได้ทำการปราบปรามอย่างเด็ดขาด เพื่อให้คนดีส่วนใหญ่อยู่ได้โดยสงบสุข สมกับเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ที่แท้จริง

ด้วยคุณงามความดีที่ท่าน พลตำรวจตรี มุข ศรีสมบุญ ได้บำเพ็ญมาโดยตลอดประกอบด้วยบุญกุศลที่ภริยาและบุตร ตลอดจนญาติมิตรบำเพ็ญอุทิศให้ตั้งแต่ต้นมา จงเป็นเสมือนดวงประทีปส่องนำทางให้ดวงวิญญาณของท่านดำเนินไปสู่สุคติภพตลอดไป ผมและครอบครัวขอกราบท่านด้วยความจริงใจในวาระสุดท้ายนี้

พลตำรวจโท

(สืบ พงษ์สุวรรณ)
อดีตผู้บัญชาการศึกษา

พจนาลัยนุสรณ์
แด่ พล.ต.ต.มุข ศรีสมบุญ

พล.ต.ต.มุข ศรีสมบุญ กระผมเคยรู้จักรักใคร่นับถือท่านมาตั้งแต่ท่านและกระผมยังเป็นนักเรียนมัธยมโรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร ตั้งแต่ก่อน พ.ศ. ๒๔๖๐ เมื่อกระผมเข้าเรียนนั้น ท่านอยู่ชั้น ม.6 คู่กับ พล.ต.ท.ประชา บูรณธนิต ท่านจบมัธยมปลายแล้วก็ได้เข้าเรียน นรต. ห้วยจรเข้นครปฐม ทั้ง ๒ ท่าน เมื่อกระผมจบมัธยมแล้วก็ได้ตามรอยท่านเข้าเรียน นรต.ที่นั่นด้วย เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๘ แต่ท่านจบไปเสียก่อนแล้ว ๒ ปี

นอกจากนั้นกระผมยังได้คุ้นเคยกับต้นตระกูลของท่านซึ่งอยู่ในสวนทุเรียนต้นสูง ๆ ณ บ้านบางบำหรุ ธนบุรี กระผมได้ไปขอยาหม้อจากพี่ชายท่านซึ่งเป็นหมอแผนโบราณ มาแก้โรคขัดเมื่อยเรื้อรัง กระผมได้ทราบสบายตลอดมา จนบัดนี้ยังไม่ลืมยาขลังหม้อนั้นเลย

ครั้นต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ กระผมเป็น รองผู้บังคับการตำรวจภูธรภาค ๘ (จังหวัดนครศรีธรรมราช) ก็โชคดีอย่างที่เคยฝันถึงท่าน ท่านก็เดินทางมาเป็นนายกระผมในตำแหน่งผู้บังคับการตำรวจภูธรภาค ๘ เขตเดียวกัน และได้อยู่ในหมู่บ้านวิโรจน์นิคม ถนนพระเงิน หลังเจดีย์หยัก ต.คลัง อ.เมืองนครฯ บ้านพักอยู่ใกล้เคียงกันด้วย ท่านมีบุตรชายยังเล็กรุ่นราวคราวเดียวกับลูกชายกระผม ไม่ทราบว่าเป็น พ.ต.ท.คนนี้หรือไม่๑ ถ้าใช่กระผมและครอบครัวขอแสดงความยินดีและดีใจด้วยอย่างยิ่ง ท่านรับช่วงจาก พ.ต.อ.หลวงชำนิจารกิจ ผู้บังคับการตำรวจภูธรภาค ๘ คนที่ ๗ ท่านเป็นคนที่ ๘ กระผมเป็นรองท่านอยู่ ๓ ปี เห็นว่าท่านเป็นผู้มีคุณภาพและคุณธรรมอย่างเยี่ยมอีกท่านหนึ่งตลอดเวลารายการงานเมืองเรียบร้อย บ้านเมืองสงบสุข ประชาราษฎร์และผู้ใต้บังคับบัญชาหน้าใส กระผมไม่เคยเห็นท่านหน้าบึ้งเลย ก็เป็นโชคดีของภาค ๘ อีกวาระหนึ่ง ท่านย้ายจากพวกเราไปเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ ชาวนครทั้งหลายมีความรักนับถือท่านไม่อยากให้ท่านย้ายจากไปเลย แม้ท่านจากเรานานจนท่านได้ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจภูธร เมื่อกระผมเข้ามากรุงเทพฯ ก็ยังได้รับความเมตตาจากท่านเหมือนเดิมเสมอมา หากท่านยังมีอายุราชการต่ออีกกระผมเชื่อมั่นว่าท่านต้องได้รับเลื่อนตำแหน่งยศสูงขึ้นต่อ ๆ ไปอย่างแน่แท้

กระผมขอย้ำอีกว่าพวกนครศรีธรรมราชยังยกย่องกล่าวขวัญถึงท่านและครอบครัวของท่านอยู่อย่างไม่รู้ลืม ท่านได้สร้างคุณงามความดีมาตลอดอันเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกหลานและคนทั่วไป ท่านเป็นนายที่ดี เป็นสามีที่ดี ทั้งเป็นพ่อที่ดี บำรุงบุตรจนได้สืบสกุล นับว่าเป็นคนที่หาได้ยาก ครั้นท่านจากเราไปทั้งที่อาลัยรัก เรานับถือเคารพท่านดุจพี่ร่วมท้อง น้องนี้อาลัยที่สุด ประดุจดาวดวงเด่นมาด่วนดับ ลาโลกลับไปแล้วไม่แลเห็น หวนให้หาทุกเวลาน้ำตากระเด็น ไม่วายเว้นใฝ่ฝันนิรันดร

การจากไปของท่านนับว่าเป็นการสูญเสียคนดีไปคนหนึ่ง ท่านเป็นตัวอย่างสมควรแก่การยกย่องในเกียรติประวัติจึงกระผมขอแสดงความอาลัยรักและเคารพ ณ ที่นี้ ทั้งขอให้กุศลผลบุญและคุณ

งามความดีที่ท่านได้บำเพ็ญไว้รวมทั้งของครอบครัวลูกหลานและพวกกระผม จึงเป็นพลปัจจัยให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของท่าน ไปสู่สุขคติในสัมปรายภพเทอญ

พล.ต.ต.ขุนพันธ์ รักษ์ราชเดช

อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรภาค ๘

คำไว้อาลัย
พลตำรวจตรีมุข ศรีสมบุญ

พฤษภกาสร อีกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เสน่งคง สำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวาย มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตย์ทั่วแต่ชั่วดี ประดับไว้ในโลกา

ผมมีความอาลัยและเสียใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อได้ทราบข่าวการจากไปอย่างไม่มีวันกลับของท่าน พล.ต.ต.มุข ศรีสมบุญ เรื่องความตายใคร ๆ ก็ทราบว่าเป็นสิ่งที่หนีไม่พ้น ทุกคนต้องตายไม่ช้าก็เร็ว แต่เมื่อเป็นบุคคลที่เราเคารพรักต้องจากไปเช่นนี้ ทำให้มีความรู้สึกตื้นตันในความระลึกถึงอย่างไม่รู้หาย

ท่านเป็นผู้บังคับบัญชาของผม เมื่อครั้งรับราชการที่สถานีตำรวจภูธร อ.เมือง จ.ราชบุรี ท่านเป็นบุคคลที่น่าเคารพนับถืออย่างยิ่ง เป็นผู้บังคับบัญชาที่ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาทั่วทุกคน คอยตักเตือนให้กระทำแต่ในสิ่งที่ถูกที่ควร สิ่งใดที่จะช่วยให้ผู้อื่นได้รับความเป็นธรรมและเป็นการกระทำที่ถูกต้อง ท่านไม่รั้งรอที่จะช่วยเหลือ ส่วนการใดที่เป็นความผิดไม่ถูกต้อง ท่านก็จะพยายามแก้ไขให้ถูกต้อง ท่านยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม ซึ่งผมได้ยึดถือและปฏิบัติตามเสมอมา ท่านเป็นคนรักษาสุขภาพ ไม่ดื่มสุรา ไม่สูบบุหรี่ ทำให้ท่านเป็นคนมีสุขภาพอนามัยแข็งแรงดีมาก

ในทางส่วนตัวผมมีความเคารพและนับถือท่านเป็นที่ยิ่ง ท่านได้มีความเมตตากรุณาแนะนำวิชาการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ และคอยให้ความช่วยเหลือเมื่อผมมีปัญหาใด ๆ ท่านก็ช่วยชี้แนะให้ปัญหานั้น ๆ ลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งในชีวิตนี้ผมจะไม่มีวันลืมพระคุณอันยิ่งใหญ่ของท่านเลย ผมไปกราบขอพรท่านทุก ๆ ปีใหม่ ท่านก็กรุณาสอนหลักสุภาษิตต่าง ๆ เท่าที่ผมจำได้คือ

๑. ยังไม่จน อยู่อย่างคนจน จะไม่มีวันจน
ยังไม่รวย อยู่อย่างคนรวย จะไม่มีวันรวย
๒. คนเกียจร้าน นานไปจะไร้ทรัพย์
๓. ช่วยตัวเองเสียก่อน พระเจ้าจึงจะช่วยท่าน

ตลอดเวลาผมมีความประทับใจในครอบครัวของท่านเป็นอย่างมาก ที่คุณนายและครอบครัวได้มีความเอาใจใส่ดูแลท่านอย่างใกล้ชิด ในยามที่ท่านป่วยไข้และชราภาพ จนวาระสุดท้ายแห่งชีวิต

เมื่อท่านจากโลกนี้ไป โดยท่านมีน้ำใจอันบริสุทธิ์และประกอบแต่กุศลกรรม ตลอดเวลาที่ท่านมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ขอจงบันดาลให้เกิดมีทิพยญาณมารองรับดวงวิญญาณของท่าน และนำไปสู่พิภพสรวงสวรรค์อันมีแต่ความสงบสุขเป็นนิรันดร เทอญ

พ.ต.อ. (พิเศษ) ถวิล จันทร์วิรัช
อดีตรอง ผู้บังคับการกองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากร

อาลัยน้อย

พ่อมุขได้ทิ้งพี่ไปเสียแล้ว คิดถึงเหลือเกิน พ่อมุขเกิดที่บ้านริมแม่น้ำมีแพซุงอยู่หน้าบ้าน พ่อมุขชอบเล่นน้ำมาก ยายแช่มพี่เลี้ยงต้องเรียกให้ขึ้นจากน้ำทั้งวัน เมื่อเข้ามาอยู่บ้านในสวนก็ชอบเล่นว่าว เล่นข้างล่างก็ไม่พอยังขึ้นไปเล่นบนหลังคา กล้วยเป็นของโปรดของพ่อมุขจะเอาหนีบรักแร้ไว้หวีหนึ่งเดินกินไปทั้งวัน เมื่อเด็กอยู่โรงเรียนวัดบางจาก (วัดภคินีนาถ) กลับจากโรงเรียนกินข้าวกินปลาแล้ว ตอนเย็นก็เดินจากบ้านสวนไปคุยกับภารโรงที่โรงเรียนอีก คุณพ่อมุขเป็นคนซน ชอบสนุก ชอบพูดคุยกับใคร ๆ กลับจากโรงเรียนมีเรื่องมาเล่าให้พ่อน้อย น้องชายฟังทุกวัน น้องชายนอนหัวเราะฟังพี่ชายเล่าเรื่องสนุก

เมื่อโตขึ้น พ่อมุขเข้าโรงเรียนตำรวจ เมื่อเป็นนายตำรวจต้องออกไปอยู่หัวเมืองหลายแห่ง เกษียณแล้วจึงได้มาอยู่ที่บ้านในกรุงเทพฯ ได้ไปมาหาสู่กันมากขึ้น ตอนหลังพ่อมุขเจ็บเรื่อยเป็นระยะอยู่นาน พี่ก็ได้ไปเยี่ยมเสมอ ครั้งสุดท้ายเมื่ออยู่ห้องไอซียูก็ไม่ได้เยี่ยม ลูกหลานเขาให้รอออกจากห้องนั้นก่อย พี่รออยู่ทุกวัน จนวันหนึ่งตอนบ่ายขณะที่นั่งอยู่ก็ได้กลิ่นธูปหอม รุ่งขึ้นหลานจึงบอกว่าพ่อมุขไปเสียแล้ว เราเหลือกันอยู่เพียงสองคนพี่น้อง พ่อมุขทิ้งไปเสีย พี่ก็เหงาและคิดถึงมาก

ขอให้กุศลผลบุญที่พ่อมุขได้ทำไว้เองกับที่พี่และลูกหลานทำอุทิศให้ จงช่วยให้พ่อมุขไปสู่สุคติอยู่เป็นสุขในสัมปรายภพเถิด.

จากพี่

อิ่ม วิจิตรานุช

แด่พ่ออันเป็นที่รักและเคารพ...ด้วยความอาลัยยิ่ง

พ่อเป็นผู้มีสุขภาพดี และแข็งแรงมาโดยตลอด เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๓ พ่อไม่ค่อยสบาย และหมอตรวจพบว่าเส้นเลือดที่หล่อเลี้ยงหัวใจของพ่อตีบ พวกเราลูก ๆ และแม่ตกใจและกังวล แต่พ่อก็ยังเข้มแข็งและอดทน พ่อเป็นคนไข้ที่ดี ปฏิบัติตัวตามคำสั่งของหมออย่างเคร่งครัด ไม่ยอมรับประทานอาหารที่มีไขมัน ซึ่งแสลงต่อโรคเป็นอันขาด ขนมหวาน และผลไม้บางชนิดพ่อก็งด พ่อรักษาตัวดีมาก ไปตรวจร่างกายเป็นประจำ พ่อไปไหนมาไหนได้เป็นปกติ ไปปีนัง ขึ้นเหนือลงใต้อย่างเพลิดเพลิน วันพระก็ไปวัดมหาธาตุ ใส่บาตร และฟังเทศน์ เสาร์อาทิตย์พ่อไปสนามหลวง เดินดูต้นไม้ดอกไม้ ถ้าถูกใจก็ซื้อกลับบ้าน ทุก ๆ เดือนพ่อนัดทานข้าวกับเพื่อนร่วมรุ่นตามร้านอาหาร

พ่อคุยสนุก มักเล่าเรื่องเก่า ๆ สมัยพ่อเป็นเด็ก และสมัยที่พ่อรับราชการที่ต่างจังหวัดให้พวกลูก ๆ และหลาน ๆ ฟังเสมอ ลูก ๆ หลาน ๆ ชอบคุยกับพ่อ และฟังพ่อคุย พ่อชอบฟังข่าวและอ่านหนังสือพิมพ์เป็นประจำ พบข่าวอะไรที่น่าสนใจ พ่อนำมาเล่าต่อ บางทีพ่อก็วิเคราะห์ วิจารณ์ให้ลูก ๆ หลาน ๆ ฟัง ทำให้พวกเราได้รับความรู้เพิ่มเติมอีกด้วย พ่อเป็นคนทันสมัยสามารถคุยได้กับคนทุกรุ่นทุกวัย

เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๒๖ พ่อล้มเจ็บลงเนื่องจากถูกน้ำเชื่อมรดที่ขาและหน้าท้องโดยอุบัติเหตุ ต้องเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาบเปาโลอย่างฉุกเฉิน ซึ่งเป็นครั้งแรกในชีวิตของพ่อที่พ่อต้องเจ็บหนักที่สุด พวกเราเป็นห่วงและกังวลมาก สงสารที่พ่อต้องเจ็บปวดและทรมาน พ่อต้องนอนอยู่บนเตียงตลอดระยะเวลาที่ต้องรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลเกือบ ๓ เดือน แม่และลูก ๆ พยายามทำทุกวิถีทางเพื่อจะให้พ่อหายและกลับบ้านได้ และด้วยความเอาใจใส่ของหมอและพยาบาล พวกเราก็ไม่ผิดหวัง พ่อค่อย ๆ ดีขึ้นเรื่อย ๆ เป็นลำดับ และกลับบ้านได้ในที่สุด

ความห่วงและกังวลของพวกลูก ๆ ที่มีต่อพ่อก็เพิ่มมากขึ้นอีก เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๒๗ ลูกชายคนหนึ่งในจำนวนลูกชาย ๔ คนของพ่อประสบอุบัติเหตุและถึงแก่กรรม พ่อเสียใจมากและสุขภาพของพ่อก็เริ่มเลวลง แต่ความที่พ่อเป็นนักต่อสู้ที่เข้มแข็ง และพ่อเข้าใจในธรรมชาติของชีวิตมนุษย์ ประกอบกับความเอาใจใส่ดูแลของแม่และลูก ๆ อย่างใกล้ชิด ทำให้สุขภาพของพ่อค่อยกระเตื้องขึ้น และเกือบเป็นปกติ ไปไหนมาไหนได้ แต่ก็ต้องมีแม่หรือลูกคนใดคนหนึ่งไปด้วย

ประมาณ ๓—๔ ปีมานี้ พ่อรู้สึกเวียนศีรษะและหน้ามืดบ่อย ๆ เวลาลุกขึ้นนั่งหรือยืน ลูกได้พาพ่อไปหาหมอพบว่าเส้นเลือดที่ไปเลี้ยงสมองตีบ และมีเบาหวานด้วย ดังนั้นพ่อก็ต้องรับประทานยาเพิ่มขึ้นอีก เพื่อรักษาอาการของโรคใหม่ที่พ่อเป็น ส่วนอาหารที่แสลง ขนมหวาน ๆ และผลไม้หวาน ๆ พ่องดโดยเด็ดขาด บางครั้งพ่ออยากรับประทานแต่ความที่เป็นผู้ระมัดระวังเรื่องสุขภาพ พ่อก็ไม่กล้ารับประทาน เมื่อไปตรวจเช็คร่างกายประจำเดือน พ่อจะได้รับคำชมจากหมอและอนุญาตให้รับประทาน

อาหารที่มีไขมัน ขนมหวาน และผลไม้หวาน ๆ ได้บ้าง แต่พ่อก็ยังเป็นพ่อ ไม่กล้ารับประทาน อย่างดีก็ขอเพียงคำเดียวเท่านั้น

พ่อเป็นผู้ที่มีจิตใจเมตตากรุณา ไม่เคยมีใครได้ยินพ่อดุว่าใคร ลูก ๆ หลาน ๆ เคารพและเกรงใจพ่อ ไม่อยากทำอะไรให้พ่อไม่สบายใจ

พ่อเป็นผู้ที่มีจิตใจชอบทำบุญกุศลเป็นอย่างยิ่ง ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากมาตลอดโดยไม่เคยปฏิเสธผู้ใด

สำหรับในทางบวรพุทธศาสนา พ่อเป็นผู้มีจิตใจยึดมั่นในพระศาสนาอย่างมั่นคง ทำบุญตักบาตรเป็นเนืองนิจ พ่อชอบสร้างพระตามที่ต่าง ๆ ชอบบวชพระให้กับผู้ที่ขาดแคลน เมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๓๓ ก่อนที่พ่อจะล้มเจ็บหนัก พ่อขอกฐินพระราชทานไว้ที่วัดปากคลอง (วัดภคินีนาถ-วรวิหาร) ซึ่งจะทอดในเดือนตุลาคม ๒๕๓๔ และเหมือนกับพ่อจะรู้ว่าพ่ออยู่ไม่ถึง พ่อได้สั่งแม่และลูก ๆ ให้เป็นผู้ทำแทน หากพ่อไม่สามารถทำได้

ในระยะหลัง ๆ นี้ สุขภาพของพ่อไม่ดีเลย พ่อเจ็บออด ๆ แอด ๆ มาตลอด แต่ก็ยังพูดคุยถามทุกข์สุขของลูก ๆ และหลาน ๆ เสมอ พ่อเข้าและออกโรงพยาบาลหลายครั้ง ทุกครั้งพ่อกลับบ้านได้อย่างปลอดภัย ครั้งหลังสุดซึ่งเป็นครั้งสุดท้ายในชีวิตของพ่อที่ต้องเข้าโรงพยาบาลคือวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๓๔ อาการของพ่อหนักมาก แต่พวกเราก็แอบสร้างความหวังว่าพ่อจะได้กลับบ้านอย่างปลอดภัยเหมือนทุกครั้ง ทุก ๆ วันแม่และลูก ๆ หลาน ๆ คอยเฝ้าอยู่หน้าห้อง ไอซียู และผลัดเปลี่ยนกันเข้าไปเยี่ยมพ่อ เราอยู่กับพ่อตั้งแต่เช้าจนค่ำมืด พระอาทิตย์ตกดินและหมดเวลาเยี่ยม ก่อนกลับบ้านพวกเราก็เฝ้าหวังว่า พรุ่งนี้เช้าเราคงเห็นพ่อมีอาการดีขึ้น แต่...วันแล้ววันเล่า อาการของพ่อไม่ดีขึ้นเลย พ่อทรุดลงเรื่อย ๆ หมอบอกพวกเราว่าไตของพ่อไม่ทำงาน จึงทำให้ส่วนอื่น ๆ ของร่างกายพลอยหยุดทำงานไปด้วย

และแล้วในวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๓๔ อาการของพ่อก็เพียบหนักที่สุดเท่าที่เป็นมา พวกเราเฝ้าดูอาการของพ่อจนกระทั่งเวลา ๑๖.๓๐ น. หมอได้แจ้งให้พวกเราทราบว่าหัวใจและความดันของพ่อทำงานอ่อนลงถึงขั้นอันตรายแล้ว พวกเราทุกคนขออนุญาตหมอเข้าไปดูวาระสุดท้ายของพ่อในห้องไอซียู...แม่ ลูก ๆ หลาน ๆ ทุกคนยืนล้อมรอบเตียงของพ่อด้วยความเศร้าโศกและอาลัยยิ่ง ดวงตาทุกคู่จ้องมองไปที่ร่างของพ่อ กับที่มาตรวัดความดันและวัดการทำงานของหัวใจสลับกันไปมา อาการหายใจของพ่อค่อย ๆ แผ่วเบา ตัวเลขในมาตรวัดต่ำลงทุกขณะ...พ่อค่อย ๆ จากพวกเราไป จนกระทั่งเวลา ๑๗.๐๐ น. ของวันนั้น อาการของพ่อและทุกอย่างก็สงบนิ่ง...พ่อจากพวกเราไปอย่างสงบเงียบจริง ๆ ท่ามกลางการเฝ้าดูแลของแม่ ลูก ๆ หลาน ๆ รอบเตียงนอนของพ่อ ต่อแต่นี้พ่อไม่มีโอกาสตื่นขึ้นมาได้อีกแล้ว พ่อไม่มีโอกาสได้กลับบ้านไปอยู่กับพวกเราได้อีกแล้ว...ความรู้สึกขณะนั้นรู้แต่ว่าในความเศร้าเสียใจนั้น เรามีความปิติที่ได้อยู่เป็นคนรับใช้พ่อจนวาระสุดท้าย ได้มีโอกาสเฝ้ามองวาระสุดท้ายที่พ่อจากเราไปชั่วนิรันดร์ด้วยน้ำตากลบตา

พ่อจากไปแล้ว พวกเรารู้สึกใจหายสลดหดหู่และอาลัย...เสียใจเป็นที่สุด ที่ร่มโพธิ์ร่มไทรกันใหญ่หลวงได้ล้มลง ถือเป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในชีวิต แม้สิ่งนี้จะเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ก็ตาม ความ

รักความอาลัยเกิดขึ้นในจิตใจของพวกเราอย่างยากที่จะตัดความรู้สึกนี้ได้ แม้จะคิดได้ว่า พ่อจากโลกนี้ไปด้วยความสงบตามวัฏจักรของชีวิต หมดความห่วงกังวลใด ๆ แล้วก็ตาม

อีกไม่กี่วันก็จะถึงวันที่ ๒๐ มิถุนายน อันเป็นวันครบรอบวันเกิดของพ่อปีที่ ๙๐ ทุกคนคงจำได้ว่า งานวันเกิดของพ่อมีแต่ความสนุกสนาน ลูก ๆ หลาน ๆ และญาติสนิททุกคนมาพร้อมหน้าพร้อมตากัน พ่อแจ่มใสและมีความสุข แต่ว่า...วันเกิดปีนี้ของพ่อคงจะมาถึงและผ่านไปอย่างเงียบเหงาเพราะขาดพ่อผู้เป็นเจ้าของวันเกิด

ด้วยคุณงามความดีของพ่อและบุญกุศลที่พ่อได้ปฏิบัติมาตลอดอายุขัย แม่และลูก ๆ ทุกคนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะส่งผลให้ดวงวิญญาณของพ่อไปสถิตย์ ณ ทิพย์วิมานบนสรวงสวรรค์ และหากภพหน้ามีจริง พวกเรา...แม่และลูก ๆ ตระกูล "ศรีสมบุญ" ทุกคน ขอเกิดเป็นลูกและเมียที่รักของพ่อเหมือนเดิม

ด้วยความเคารพรักและอาลัยยิ่ง

จาก...แม่และลูก ๆ

๒๘ พฤษภาคม ๒๕๓๔ เวลา ๐๑.๐๕ น.

สำนึกในพระคุณ

กราบขอบพระคุณ

เจ้าภาพ ขอกราบขอบพระคุณ ผู้มีเกียรติทุกท่าน ที่ได้ร่วมแสดงความเสียใจ ความเห็นใจในการจากไปของพลตำรวจตรีมุข ศรีสมบุญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านที่ได้แสดงความเคารพมาร่วมรดน้ำศพ แสดงไมตรีจิต ทั้งโดยเป็นเจ้าภาพและร่วมฟังสวดพระอภิธรรม ท่านที่จัดพวงหรีดและดอกไม้มาคารวะและวางเป็นเกียรติ ตลอดเวลาในการบำเพ็ญกุศลสวดพระอภิธรรม อีกทั้งเป็นกำลังใจให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในกิจการทั้งหลายนานาประการ ทั้งร่วมสละทรัพย์ทำบุญในพิธีการต่าง ๆ เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้วายชนม์ ตลอดจนได้เดินทางไปเยี่ยมเยียน ตลอดเวลาที่พลตำรวจตรีมุขฯ ศรีสมบุญ รักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล และให้เกียรติเดินทางมาร่วมในงานพระราชทานเพลิงศพในวันนี้

ขอกราบขอบพระทัยพลโท หม่อมเจ้าชิดชนก กฤษดากร ที่ได้ทรงกรุณามอบพระรูป และอนุญาตให้นำพระประวัติของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ พระราชบิดามาลงพิมพ์ในหนังสือเล่มนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณป้าอิ่ม วิจิตรานุช
นายประดิษฐ์ วนาพิทักษ์ อดีตอธิบดีกรมป่าไม้
พลตำรวจโทสืบ พงษ์สุวรรณ อดีตผู้บัญชาการศึกษา
พลตำรวจตรีขุนพันธ์รักษ์ราชเดช อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธร ภาค ๘
พันตำรวจเอกถวิล จันทร์วิชัย อดีตรองผู้บังคับการกองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากร
ที่กรุณามอบคำไว้อาลัยเพื่อเป็นอนุสรณ์ในหนังสือเล่มนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พันตำรวจเอกภุชงค์ จัณณวัตต์ รองผู้บังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ ที่กรุณาค้นคว้าเขียนบทความลงพิมพ์ในหนังสือเล่มนี้

ขอกราบขอบพระคุณนายแพทย์ ธัชชัย กิจกังวาน ที่ช่วยดูแลรักษาพลตำรวจตรีมุขฐ มาตลอดเวลาสิบกว่าปี จนวาระสุดท้าย

ขอกราบขอบพระคุณท่าน **พระครูวิมลธรรมรังษี** เจ้าอาวาสวัดภคินีนาถวรวิหาร ที่กรุณาเป็นธุระในเรื่องการสวดบำเพ็ญกุศล และกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดเวลาตั้งแต่ พลตำรวจตรีมุขฯ วายชนม์ จนกระทั่งถึงพิธีพระราชทานเพลิงศพในวันนี้

ด้วยน้ำใจไมตรี ความปรารถนาดีของท่านทั้งหลาย ที่มีต่อพลตำรวจตรีมุขฯ และเจ้าภาพในครั้งนี้ ได้นำความปลาบปลื้มใจมายังเจ้าภาพอย่างมิรู้ลืม เจ้าภาพขอแสดงความสำนึก ในพระคุณของท่านไว้ ณ โอกาสนี้ จึงขออาราธนาบุญบารมีแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย รวมทั้งทอำนาจแห่งกุศลจิตของท่าน โปรดดลบันดาลสนองตอบแด่ท่านทั้งหลาย ประสบแต่ความสุข ความเจริญ มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ ตลอดไปเทอญ

และหากมีสิ่งใดขาดตกบกพร่อง ขอกราบประทานอภัยไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

นางลิ้นจี่ ศรีสมบุญ
ร้อยตำรวจตรีภูเก็ต-เฉลียว ศรีสมบุญ
นางพวงเพชร ศรีสมบุญ
นางสาวประไพศรี ศรีสมบุญ
พันตำรวจเอกบัญญัติ-นวลน้อย ศรีสมบุญ
พันตำรวจโทประมวลศักดิ์-สุรางค์รัตน์ ศรีสมบุญ
เจ้าภาพ

รายนามเจ้าภาพ สวดพระอภิธรรม

วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๓๔	ภรรยา บุตร ธิดา
วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๓๔	คุณย่าอิ่ม วิจิตรานุช และครอบครัว
วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๓๔	กองบังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ
	สมาคมชาวซังฮี้
	ชาวหลังตลาดกรุงธนบุรี
วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๓๔	กองกำกับการสืบสวนสอบสวนตำรวจนครบาลพระนครเหนือ
	กอล์ฟดุสิต
	นักเรียนนายร้อยตำรวจ รุ่น ๒๘
วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๓๔	กองบังคับการตำรวจจราจรกลาง
	คณะกรรมการศาลเจ้าตลาดกรุงธนบุรี
วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๓๔	ศาสตราจารย์ ดร.กำจร มนุญปิจุ และครอบครัว
	นักเรียนนายร้อยตำรวจ รุ่น ๑๒
	พันตำรวจโทบูรณศักดิ์ - พิมล - พล - ธร
	เพื่อนสหมิตร
วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๓๔	สาธิตปทุมวัน รุ่น ๑๐

รายนามท่านที่นำหรีดดอกไม้มาเคารพศพ

พ.ต.ท.กฤษฎา - อัจฉรี พันธุ์คงชื่น
กัมพล - อวยพร สมิตินันทน์
ศ.ดร.กำจร มนุญปิจุ และครอบครัว
พ.ต.ต.กิตติคุณ - มยุรี พูลสมบัติ
กีรติ - พจมาลย์ กาญจนรินทร์
พ.ต.อ.เกษม สุธรรม
พ.ต.ท.โกสินทร์ หินเธาว์

ข

พ.ต.ท.ขรรค์ชัย - สลิลดา อนันตสมบูรณ์
ขัตติยา ใจเย็น

ค

พ.ต.อ.คำนึง ธรรมเกษม

จ

พล.ต.ต.จารึก เมฆวิชัย
พ.ต.ท.จำรูญ รื่นรมย์
ด.ต.จำลอง คงสุนทรและครอบครัว
จิน พินิจลิขิตศักดิ์

ฉ

พ.ต.อ.เฉลียว - บุญเรือน อักษรดี

ช

ร.ต.อ.ชอ ทรัพย์โชคพูล
พ.ต.ต.ชัชวาลย์ วชิรปาณีกุล พร้อมชุดปฏิบัติการที่ ๒
พ.ต.ท.ชาลีค เภกะนันท์
พ.ต.อ.ชูเดช-จุลวรรณา มัชฌิมานนท์
พ.ต.อ.เชิงชาย ชมธวัช

ณ

พล.ต.ต.ณรงค์ - แสงดาว เหรียญทอง

ด

ดิเรก - ชวนพิศ ธรรมารักษ์
พล.อ.ต.ดุษฎี - อัจฉรา ประพัฒน์ทอง

ถ

พล.ต.ต.ถาวรวงค์ - พนอ สรรพศิริ

ท

พ.ต.ท.ทวิช - จันทิรา ฤกษ์จำนง
พล.ต.ต.ทวี ทิพย์รัตน์
พ.ต.ท.ทศพล พัฒนภักดี

ธ

ธนวรรฒ ปานกิจเจริญ
พล.ต.ต.ธนู - บุณยวรรณ หอมหวล
พล.ต.ต.ธีระชัย - ประกายรัตน์ เหรียญเจริญ

น

พล.ท.นพ - สมมุข พิณสายแก้ว
พล.ต.ต.นิยม - พัชรินทร์ ภู่ชอุ่ม

บ

พ.ต.อ.บริบูรณ์ วุฒิภักดี
พ.ต.ท.บัญญัติ - พรพรรณ เพียรสกุล
พ.ต.อ.บุญชอบ - อาภา พุ่มวิจิตร
บุญธรรม ศักดิ์ศรีสุวรรณ
ร.อ.บุญนาค - เรณู - กฤษณ์ ปากะวงค์
พ.ต.ท.บูรณศักดิ์ - พิมล - พล ธร
พ.ต.ท.บูรพา - ภัคทรี ฤกษ์สังเกตุ

ป

พ.ต.อ.ประจิต - รัตนสุดา ศรีไชยยันต์
พ.ต.อ.ประมวล - ดร.ศิริรัตน์ นีละคุปต์
พ.ต.ต.ประสงค์ - ลดาวัลย์ มัชฌิมานนท์
ม.ร.ว.ปรีดิยาธร - ประภาพรรณ เทวกุล
พ.ต.ท.ปานศิริ ประภาวัต
ปิ่นทอง ศาลยาชีวิน สุรชัย กิจบำรุง
พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์

พ

พ.ต.ท.พรหม - วันดี ดาทุมมา
พ.ต.ท.พอพล - จรรยา สุขไพบูลย์
พ.ต.อ.พิทยา - มะลิ เจริญพานิช
พ.ต.ท.พินิต - อรสา มณีรัตน์
ร.ต.อ.เพ็ง สงครามยศ กับพวกฝ่ายธุรการ กก.สส.น.เหนือ
ไพจิตร ธรรมโรจน์พินิจ
พ.ต.ต.ไพศาล เชื้อรอต และชุดปฏิบัติการที่ ๔

ฟ

เฟื่องฟ้า เหลืองมีจาติกร

ภ

พ.ต.ท.ภาณุพงศ์ สิงหรา ณ อยุธยา

ม

มงคล - สมจิตต์ สองเมือง
พล.ต.อ.มนต์ชัย พันธุ์คงชื่น และคุณหญิง
มัลลิกา - ทองหล่อ ชั้นเจริญ
คุณหญิงมาลาทิพย์ โอสถานุเคราะห์

ว

ม.ร.ว.วรวัฒน์ - วนิดา เกษมศรี
วรวิทย์ โอสถานุเคราะห์
พ.ต.อ.วรรณรัตน์ - จรรยา คชรักษ์
พล.ต.ต.วราห์ - สุนทรี เอี่ยมมงคล
พ.ต.ท.วัชระ สังวรโยธิน
วิจิตร - เกษมศรี อุปัติศฤงค์
พ.ต.ท.วิชัย - ภาวนา ชุ่มจินดา
พ.ต.ท.วิชัย - สุมิตรา พิบูลย์สมบัติ
พ.ต.ท.วิทยา วงศ์ไพบูลย์
พ.ต.อ.วินัย - นวรัตน์ เปาอินทร์

รายนามท่านที่นำหรีดดอกไม้มาเคารพศพ

วิบูลย์ สุมิตไพบูลย์
พ.ต.ท.วิบูลย์ - สุวรรณ บางท่าไม้
พ.ต.ท.วิเลข - นลินี ศรีนิเวศน์
พ.ต.ท.วิวัฒน์ วรรธนะวิบูลย์
พล.อ.อ.วีระ - สุภา กิจจาทร
พล.ต.ต.วีระ - ปราณี พิทักษ์พล
พ.ต.ท.วีระศักดิ์ บูรพากาญจน์
วุฒิไชย - มณฑา จุลละเกศ
พ.ต.ต.เวชยันต์ - สุกานดา หาญชนะ

ส

พ.ต.อ.สถาพร - วรรณี หลาวทอง
ร.ท.สถิตย์ - อัจฉรา ชาติกานนท์
สนอง พินิจลิขิตศักดิ์
ด.ต.สมชัย นิ่มวัฒนานนท์
สมชาย เจริญวัชรวิทย์
พล.ต.ท.สมชาย - ยุวดี ไชยเวช
พล.ต.ต.สมชาย — พ.ญ.ทรงพร วาณิชเสนี
พ.ต.ท.สมศักดิ์ จันทรา
ร.ต.อ.สมศักดิ์ ปทุมารักษ์
พ.ต.ท.สาทร สายสมบูรณ์ และภรรยา
ด.ต.สำเริง แจ่มประทีป
สินี - สิทธิชัย น้อยเจริญ
พ.ต.ต.สุชาติ - สุนิสา ธีระสวัสดิ์
สุทิน โรจนจันทร์
พ.ต.ท.สุรชัย วาณิชเสนี
พ.ต.ท.สุรพงษ์ - บุปผา กายทวาร
พ.ต.ท.สุรพันธ์ - ศิวาพร โสรัตน์
พ.ต.อ.สุรศักดิ์ - สมคิด สุทธารมณ์
พล.ต.อ.สุวรรณ - สิริพร รัตนชื่น
พ.ต.อ.สุวัฒน์ - ศรีสุรางค์ ตันตระกูล
สุวิทย์ - นงนุช วัฒนะจันทร์
ร.ต.อ.สุวินัย เกลี้ยงลำยอง
แสวง พินิจลิขิตศักดิ์ และครอบครัว

อ

พ.ต.ท.อนุชัย เล็กบำรุง และภรรยา
พ.ต.อ.อำนวย - จีรพร ดิษฐกวี
พล.ต.อู๊ด เบื้องบน และภรรยา
พ.ต.ท.เอื้อพงษ์ โกมารกุล ณ นคร พร้อมชุดปฏิบัติการที่ ๕
กก.สส.น.ใต้
กก.สส.น.เหนือ
กองสถิติสาธารณสุข
ข้าราชการตำรวจกองร้อยที่ ๑ บก.จร.
ข้าราชการแผนกตรวจฯ
ข้าราชการเรือนจำกลาง บางขวาง
ครอบครัวอภิสิทธิกุล
จราจร สน.พหลโยธิน
ชมรมกอล์ฟ ธนาคารกสิกรไทย
ชุดปฏิบัติการที่ ๑ กก.สส.น.เหนือ
ชุดปฏิบัติการที่ ๒ กก.สน.น.เหนือ
ตม.สัมพันธ์
ตี๋ โรงแรมปากน้ำ
ธนาคารกสิกรไทย สาขาสะพานกรุงธน
นรต. ๑๒
นรต. ๒๘
นักเรียนนายร้อยตำรวจรุ่น ๔๑
บริษัท กันอริ จำกัด
บริษัทเคที แมนชั่น จำกัด (คิ้ม)
ป๋าน้อย - แม่พิมพ์ บัวทองคาเฟ่
ฝ่ายสืบสวน สน.สุทธิสาร
เพื่อนกลุ่มสหมิตร
เพื่อนกอล์ฟดุสิต
ภัตตาคารคาเธ่ย์พาเลซ
ร้านศจีรัตน์
วิจิตรานุช
สน.ทางด่วน
สปีดพาร์ท เซ็นเตอร์
สมาคมศิษย์เก่าสาธิตปทุมวัน
สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจนครบาล จำกัด
สาธิตปทุมวัน รุ่น ๑๐
หู คอ จมูก ร.พ.กลาง
อติสุคนธ์
ฮั้วการช่าง
ภรรยาและลูก ๆ หลาน ๆ
เปลี่ยนระบบหน่วยงานใหม่ พ.ศ. 2435 ๑. ๒. ๓.

กระทรวงนครบาล

ประวัติการก่อตั้งตำรวจนครบาล

คำนำ

งานพระราชทานเพลิงศพ พลตำรวจตรีมุข ศรีสมบุญ ครั้งนี้ เจ้าภาพเห็นสมควรจัดพิมพ์บทความเกี่ยวกับเรื่องของตำรวจนครบาลในอดีต เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์

กิจการตำรวจนครบาล ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ยังไม่มีรูปแบบเป็นมาตรฐาน ครั้นเมื่อพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ อดีตราชทูตไทย ประจำกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เสด็จกลับมาบริหารราชการในกรมพระนครบาล เมื่อประมาณ ปีพ.ศ. ๒๔๒๙ จึงได้ทรงเรียบเรียงวางระบบพลตระเวน (ตำรวจนครบาล) ให้ใกล้เคียงกับระบบตำรวจอังกฤษ โดยกำหนดให้มีโรงพัก (สถานีตำรวจ) ในกรุงเทพ รวม ๖๔ แห่ง รวบรวมเอาพลตระเวนของกรมกองตระเวนต่าง ๆ มารวมกันและยกฐานะเป็น "กรมกองตระเวน" แนวความคิด (โครงการ) จัดตั้งกรมกองตระเวนนี้ พระองค์ท่านได้ทรงเรียกร้องไว้รวมทั้งสิ้น ๕๖ ข้อ เสร็จสิ้นเมื่อวันศุกร์ที่ ๓ กันยายน ๒๔๓๑

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เสด็จกลับจากประเทศสิงคโปร์ ทรงพระราชปรารภจะปรับปรุงกิจการตำรวจนครบาล พระเจ้าบรมวงษ์เธอ กรมพระนเรศร์-วรฤทธิ์ จึงนำแนวความคิด (โครงการ) จัดตั้งกรมกองตระเวน กราบบังคมทูลและอ่านในที่ประชุมเสนาบดี เมื่อวันที่ ๒๖-๒๗ มิถุนายน ๒๔๓๓ และวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๔๓๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดการกรมกองตระเวน ได้ตั้งแต่วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๔๓๓ เป็นต้นไป

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดิน โดยแบ่งส่วนราชการเป็นรูปกระทรวง และในวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๓๕ ทรงโปรดเกล้าให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ เป็นเสนาบดี กระทรวงนครบาล พระองค์แรก และบริหารราชการในกระทรวงนครบาลนานถึง ๒๑ ปีเศษ พระองค์ท่านได้พัฒนาปรับปรุงระบบบริหารราชการ กรมกองตระเวน (ตำรวจนครบาล) ให้เป็นแบบอย่างมาตรฐานตราบเท่าทุกวันนี้

พระเกียรติคุณและผลงานของพระองค์ท่าน สมควรได้รับการยกย่องเชิดชู ให้อนุชนรุ่นหลังได้รับทราบ เจ้าภาพจึงได้จัดพิมพ์ผลงานของพระองค์ท่านเป็นอนุสรณ์

เนื้อหาสาระตามแนวความคิดการจัดตั้งกรมกองตระเวน (ตำรวจนครบาล) ซึ่งได้นำมาลงพิมพ์ไว้นี้ นอกจากผู้อ่านจะได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของตำรวจนครบาลแล้ว ยังมีเกร็ดความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของตำรวจไทยอีกมากมาย สถานีตำรวจนครบาลในปัจจุบันก็ถือกำเนิดมาจากเหตุการณ์ในครั้งนั้น ทำให้ทราบว่าเหตุใดจึงเรียกสถานีตำรวจว่า "โรงพัก" ทำให้ทราบว่าการปราบปรามอาชญากรรมในสมัยนั้น ซึ่งเป็นเวลาล่วงเลยมากกว่าร้อยปีแล้ว ก็มุ่งปราบปรามแหล่งอบายมุขอันเป็นที่มาของอาชญากรรมเหมือนในปัจจุบันนี้เช่นกัน

ทำให้ทราบว่าการปฏิบัติงานของฝ่ายสืบสวนในสมัยนี้ ความจริงแล้วได้กำหนดมาแต่สมัยนั้นในรูปของ "คนสอดแนม" รวมทั้งการกำหนดตำแหน่ง "นายเวร" และการรายงานเหตุอุกฉกรรจ์กำหนดขึ้นในสมัยนั้นเช่นกัน

และในโอกาสที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล จะมีอาคารที่ทำการใหม่ ในบริเวณวังปารุสกวัน คณะผู้บริหารจึงได้ตกลงใจปั้นพระรูปของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวร์-วรฤทธิ์ ประดิษฐานไว้หน้าอาคารที่ทำการใหม่ เพื่อเป็นที่สักการะและยกย่องพระองค์ท่านเสมือน "พระบิดาแห่งตำรวจนครบาล" ตลอดไป

เจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณ ม.ร.ว.บุตรี วีระไวทยะ (กฤดากร) ผู้อำนวยการ กองการในพระองค์ ที่กรุณาให้รายละเอียดและอนุญาตให้จัดพิมพ์ และขอขอบคุณ พ.ต.อ.ภุชงค์ จุณณวัตต์ รองผู้บังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ ผู้ช่วยเหลือค้นคว้ารวบรวมเรื่องนี้ทั้งหมด หากมีสิ่งใดขาดตกบกพร่องเกินเลย ขอกราบอภัย ณ โอกาสนี้ด้วย

เจ้าภาพ

ที่ มท.๐๖๑๗.๑๔๒/๑๕๑๖๘

กองบัญชาการตำรวจนครบาล
ถนนศรีอยุธยา พญาไท
กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐

๒๓ พฤษภาคม ๒๕๓๘

เรื่อง จัดสร้างพระรูป พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์

ทูล พลโท หม่อมเจ้า ชิดชนก กฤดากร

ด้วยคณะผู้บริหาร กองบัญชาการตำรวจนครบาล ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ เมื่อวันจันทร์ที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๓๘ เห็นสมควรให้จัดสร้างพระรูปพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ ต้นราชสกุล "กฤดากร" เป็นพระอนุสาวรีย์ ประดิษฐานไว้หน้าตึก กองบัญชาการตำรวจนครบาล แห่งใหม่ ณ วังปารุสกวัน เพื่อเป็นที่เคารพสักการะและรำลึกถึงพระคุณของพระองค์ท่าน ในฐานะผู้ให้กำเนิดและวางรูปแบบกิจการตำรวจนครบาล ให้เป็นแบบมาตรฐานเช่นเดียวกับตำรวจอังกฤษ ตั้งแต่เมื่อรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตราบจนกระทั่งทุกวันนี้

กองบัญชาการตำรวจนครบาล จึงทูลฝ่าพระบาทในฐานะโอรสของพระองค์ท่านขอประทานพระอนุญาตจัดสร้าง พระรูปของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ ต่อไป โดยขอมอบให้ พันตำรวจเอก ภุชงค์ จุฒวัตต์ รองผู้บังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ เป็นผู้ประสานงานกับฝ่าพระบาท

แล้วแต่จะโปรด

พลตำรวจโท [signature]

(วิโรจน์ เปาอินทร์)

ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล

โทร. ๒๔๕ - ๗๐๘๐

๒๔๕ - ๗๐๘๓

245/2 ซอยสวัสดี สุขุมวิท 31

กทม.10110

๒๘* พฤษภาคม 2534

เรื่อง อนุญาตให้จัดสร้างพระรูปพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์

เรียน ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล

อ้างถึง หนังสือที่ มท.0617.142/15168 ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2534

ตามที่ท่านผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ขออนุญาตข้าพเจ้าในฐานะโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ ทำการจัดสร้างพระรูปพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ ต้นราชสกุล "กฤดากร" เป็นพระอนุสาวรีย์ ประดิษฐานไว้หน้าตึกกองบัญชาการตำรวจนครบาลแห่งใหม่ ณ วังปารุสกวัน เพื่อเป็นการรำลึกถึงในฐานะที่ทรงเป็นผู้ให้กำเนิดและวางรูปแบบกิจการตำรวจนครบาลให้เป็นแบบมาตรฐานเช่นเดียวกับตำรวจอังกฤษ ตั้งแต่ในรัชสมัยแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตราบจนกระทั่งปัจจุบัน ความแจ้งแล้วตามหนังสือที่อ้างถึง นั้น

ข้าพเจ้าในฐานะโอรสและเป็นทายาทผู้สืบราชสกุล "กฤดากร" มีความเต็มใจอนุญาตให้กองบัญชาการตำรวจนครบาลดำเนินการจัดสร้างพระรูปได้ตามประสงค์ และรู้สึกปลื้มปีติเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้ทราบว่ากองบัญชาการตำรวจนครบาลได้ถวายพระเกียรติแด่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ ในครั้งนี้

จึงขอเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

พลโท

(หม่อมเจ้าชิดชนก กฤดากร)

---

*28 พฤษภาคม 2534

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์
"พระบิดาแห่งตำรวจนครบาล"

พระประวัติ
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ (พระนามเดิม : พระองค์เจ้ากฤดาภินิหาร) เป็นพระเจ้าลูกเธอที่ ๑๗ หรือพระโอรสที่ ๘ ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจ้าจอมมารดา "กลิ่น" ประสูติในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันจันทร์ที่ ๗ พฤษภาคม ๒๓๙๘ เป็นต้นราชสกุล "กฤดากร"

ปี พ.ศ. ๒๔๒๖ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานตั้งให้เป็น "ราชทูต" มีอำนาจเต็มประจำประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา และได้รับพระราชทานยศทหารเป็น นายพันโท นายทหารพิเศษ กรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

วันพฤหัสฯ ที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๔๒๙ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้กรมหมื่นนเรศร์วรฤทธิ์, พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ, พระยาเทพประชุม ผู้ว่าที่เกษตราธิบดีและพระธรรมสารนิติวิชิตภักดี รวม ๔ ท่าน เป็นผู้มีอำนาจปรึกษาพร้อมกันบังคับบัญชาการสิทธิเด็ดขาด ในตำแหน่งเสนาบดี กรมพระนครบาล (คอมมิตตี กรมพระนครบาล)

วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.๒๔๓๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้กรมหลวงนเรศร์วรฤทธิ์ เป็นเสนาบดีกระทรวงนครบาล

วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๕๐ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ เป็นเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ

วันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ.๒๔๕๔ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ เป็นเสนาบดีกระทรวงมรุธาธร (ดูแลรักษาตราประจำพระเจ้าแผ่นดิน)

วันที่ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๖๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ พ้นจากตำแหน่งเสนาบดีเป็นเสนาบดีที่ปรึกษา

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ มีโอรส ๑๕ องค์ ธิดา ๗ องค์ รวม ๒๒ องค์ สิ้นพระชนม์ เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๖๘ ด้วยพระโรคพระอันตะ (ลำไส้ใหญ่) พิการ คำนวณพระชนมายุได้ ๗๑ พรรษา

วันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๖๘ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินยัง วังพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ สรงน้ำพระศพ พระราชทานพระ

โกษฐกุดั่นใหญ่ ทรงพระศพเป็นพระเกียรติยศ (ปัจจุบันวังนี้ อยู่ที่ถนนพระสุเมรุ ได้รับการอนุรักษ์และดัดแปลงเป็นห้องสมุด เอฟ.เอ.โอ.)

วันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๖๙ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม จัดงานพระราชทานเพลิงศพ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระเนศร์-วรฤทธิ์ ณ พระเมรุ วัดเทพศิริทราวาส พระราชทานพระโกษฐทองใหญ่ ทรงพระศพเป็นพระเกียรติยศ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ ทรงพัฒนาการบริหารราชการกรมพระนครบาลและกระทรวงนครบาล ซึ่งเกี่ยวกับงานของตำรวจนครบาลนานถึง ๒๑ ปี ๒ เดือน ๑๐ วัน

(ที่มา : หนังสืองานพระราชทานเพลิงพระศพพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์)

ประวัติกระทรวงนครบาล

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระบรมไตรโลกนารถ ทรงจัดการปกครองแบบจตุสดมภ์ คือ เวียง วัง คลัง นา คำว่า **เวียง** คือ "นครบาล" มีหน้าที่ราชการปกครองท้องที่และดูแลทุกข์สุขของราษฎรทั้งปวง ต่อมาได้เปลี่ยนนามเป็น **"กรมเมือง"** จนกระทั่งสมัยกรุงรัตน-โกสินทร์ พ.ศ. ๒๔๒๙ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งพระบรมวงษานุวงษ์และข้าราชการเป็น **"คอมมิตตีกรมพระนครบาล"** มีหน้าที่ดูแลรักษาพระนครและพิจารณาความนครบาล

วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๓๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ยกเลิกคอมมิตตีกรมพระนครบาล และตั้ง**เป็นกระทรวงนครบาล** ทรงแต่งตั้งพระเจ้าบรมวงษ์เธอ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ (ต้นราชสกุล กฤดากร) เป็นเสนาบดี**กระทรวงนครบาล แบ่งหน่วยงานออกเป็นกรมกองตระเวน (ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น กรมพลตระเวน) กรมรักษาความสะอาด กรมพระสุรัสวดี** (ทะเบียนราษฎร) **และกรมนักโทษ** และต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๓๙ ทรงมีพระบรมราชโองการประกาศใช้ "พระราชบัญญัติลักษณะนครบาล" สำหรับบังคับและรักษาการมณฑลกรุงเทพ เพื่อทำนุบำรุงท้องที่ในมณฑลกรุงเทพ นอกจากนี้ยังทรงแต่งตั้ง "สมุหพระนครบาล" เพิ่มอีกตำแหน่ง เพื่อเป็นผู้รักษาราชการในกรุงเทพ หลังจากนี้ ได้โอนราชการ "กรมสุขาภิบาล" จากกระทรวงเกษตร มาไว้ในกระทรวงนครบาล รวมทั้งการโยธา ด้วย

ในสมัยเจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) เป็นเสนาบดีกระทรวงนครบาล ได้เริ่มจัดการปกครองท้องที่โดยใช้วิธีการปกครองเมืองต่าง ๆ ในมณฑลกรุงเทพ อย่างเดียวกับการจัดรูปมณฑลเทศาภิบาลของกระทรวงมหาดไทย โดยกำหนดท้องที่ในจังหวัดกรุงเทพ เป็นอำเภอชั้นนอกและอำเภอชั้นใน อำเภอชั้นนอก ให้มีกรรมการอำเภอ และกำนันผู้ใหญ่บ้านปกครองเหมือนอย่างหัวเมืองกระทรวงมหาดไทย ส่วนอำเภอชั้นใน คือ พระนครและธนบุรี มีแต่กรรมการอำเภอ ขึ้นตรงต่อกระทรวงนครบาล โดยไม่ต้องมีกำนันผู้ใหญ่บ้าน

พ.ศ. ๒๔๕๘ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชโองการโอนราชการเรือนจำทั่วประเทศ เข้าไว้ในกระทรวงนครบาล ตั้งขึ้นเป็น **"กรมราชทัณฑ์" โอนกรมตำรวจภูธรเข้ามารวมกับ กรมพลตระเวน (ตำรวจนครบาล)** เป็นกรมตำรวจภูธรและกรมพลตระเวน ย้าย**กรมเจ้าท่า**จากกระทรวงพระคลัง มาขึ้นกับกระทรวงนครบาล นอกจากนี้ยังมีงานต่างกระทรวงซึ่งเสนาบดีกระทรวงนครบาล จะต้องจัดทำในฐานะที่เป็นเทศาภิบาลมณฑลกรุงเทพ เช่น **งานสัสดี งานการศึกษา** และ**สรรพากร**

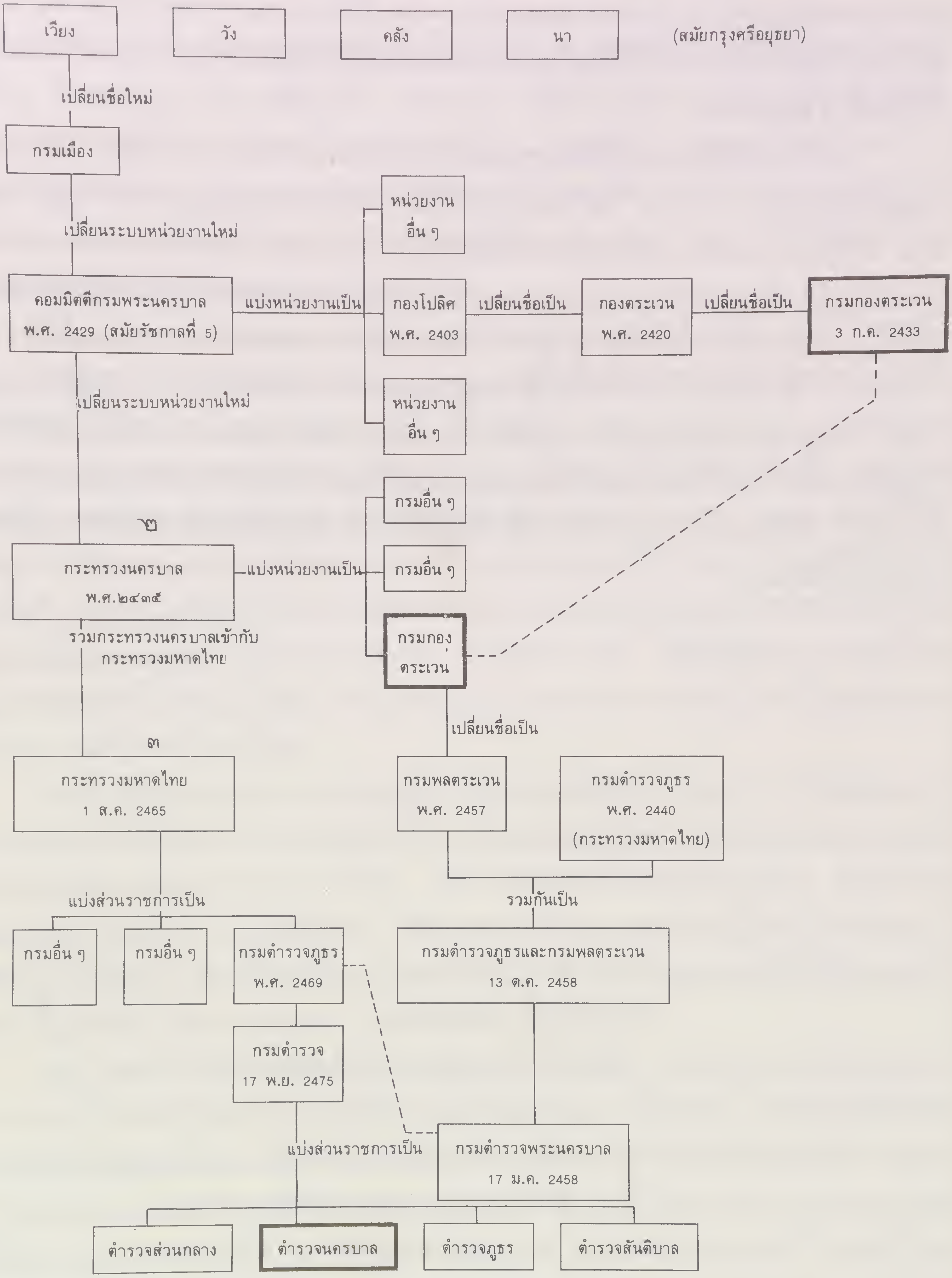
ต่อมา **พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว** ทรงมีพระราชดำริว่าการปกครองท้องที่แยกย้ายกันอยู่หลายกระทรวงคือ พระนคร อยู่ในหน้าที่กระทรวงนครบาล แต่หัวเมืองอื่น ๆ อยู่ในหน้าที่กระทรวงมหาดไทย ควรจะรวมหน้าที่การปกครองท้องที่ทั้งในกรุงและหัวเมือง

ไว้เป็นแห่งเดียวกัน ดังนั้นเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๔๖๕ ทรงมีพระบรมราชโองการให้รวมราชการกระทรวงนครบาลเข้ากับกระทรวงมหาดไทย ต่อมาได้โอนกรมราชทัณฑ์ไปขึ้นกับกระทรวงยุติธรรม โอนงานสรรพากรไปขึ้นกับกระทรวงพระคลัง เป็นอันว่ากระทรวงนครบาลได้ล้มเลิกไปตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๖๕

จากประวัติย่อถึงความเป็นมาของกระทรวงนครบาลดังกล่าวแล้วนั้น ในช่วงก่อตั้ง "คอมมิตตีกรมพระนครบาล" ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เมื่อปีพ.ศ. ๒๔๒๙ ได้แบ่งหน่วยงานออกเป็น กองโปลิส และหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งต่อมากองโปลิสได้เปลี่ยนชื่อเป็นกองตระเวน และเปลี่ยนชื่อเป็น **กรมกองตระเวน** พร้อมกับจัดระบบงานของกรมกองตระเวนเสียใหม่ ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ซึ่งกรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ เป็นผู้ทำโครงการจัดตั้งกรมกองตระเวนขึ้น และในการจัดตั้งกรมกองตระเวนนี้ กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ได้กำหนดและจัดตั้งให้มีโรงพักในกรุงเทพพระมหานครเป็นครั้งแรก และได้กำหนดระบบงานต่าง ๆ ขึ้นมากมาย ซึ่งถือเป็นรากฐานอันสำคัญในการจัดระบบราชการของตำรวจนครบาลตั้งแต่ครั้งกระนั้นเป็นต้นมา

(ที่มา : กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร)

แผนภูมิความเป็นมาของตำรวจนครบาล

๑. เริ่มจัดตั้งรูปแบบตำรวจนครบาลตามแนวความคิดของกรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ เริ่มกำหนดให้มีสถานีตำรวจ แต่ขณะนั้นยังใช้ชื่อว่า "กรมกองตระเวน" รวมกองตระเวนฝั่งซ้ายและฝั่งขวาเข้าด้วยกัน ถือเป็นจุดเริ่มต้นของตำรวจนครบาลจนถึงปัจจุบัน

๒. กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์ ทรงเป็นเสนาบดีกระทรวงนครบาลเป็นคนแรก

๓. สมัยรัชกาลที่ 6 ให้รวมราชการกระทรวงนครบาลเข้ากับกระทรวงมหาดไทย

เรื่องการจัดกิจการตำรวจ กรมกองตระเวน (ตำรวจนครบาล) ในรัชกาลที่ ๕

รับวันที่ ๓ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๐๙

ที่ ๑๘/๒๔๐๔ ศาลโบรีสภา

วันที่ ๒๖ มิถุนายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๐๙

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าฯ พระราชอาญาไม่พ้นเกล้าฯ

ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้า, พระราชทานกระแสพระราชดำริ ซึ่งทรงพระราชปรารภด้วยการโปลิศในกรุงเทพฯ ซึ่งผิดกันกับเมืองสิงคโปร์จะควรจัดอย่างใด จึ่งจะให้เป็นการดีเสมอเขาได้ ให้ข้าพระพุทธเจ้าเร่งคิดนั้น พระเดชพระคุณหาที่สุดมิได้

การโปลิศนี้ ตั้งแต่ข้าพระพุทธเจ้าเข้ารับราชการฉลองพระเดชพระคุณในกรมพระนครบาล ก็ได้เห็นความเสียหายของโปลิศในทุกวันนี้ตามแบบที่เป็นมาแต่เดิม จึ่งได้คิดจับเหตุทางแก้ไข เรียบเรียงความเห็นไว้ทีละน้อย หมายว่าเมื่อมีโอกาสที่จะกราบบังคมทูลพระกรุณาขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดได้เมื่อใดก็จะได้นำข้อความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ครั้นเมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าจะให้จัดราชการในตำแหน่งกรมใหญ่ ๆ ให้เป็นแบบแผนลงไว้ ข้าพระพุทธเจ้าจึ่งได้รวบรวมข้อความเรื่องโปลิศที่เป็นต้นของการในหน้าที่กระทรวงนคราภิบาลเรียบเรียงเป็นความเห็นรวมลงในหน้าที่ส่วนการกองตระเวนขึ้นไว้ก่อนแล้วเสร็จ แต่ยังมิได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพราะเหตุเห็นด้วยเกล้าฯ ว่าการที่จะจัดให้ดีขึ้นนี้จะต้องจำหน่ายพระราชทรัพย์ออกอีกมาก แต่กรมพระนครบาลนี้ยังไม่ได้จัดการสิ่งใดที่ให้มีประโยชน์เป็นเงินแผ่นดินขึ้น จะคิดจัดแต่การที่เงินออกฝ่ายเดียวก็ยังไม่เป็นความสมควร ข้าพระพุทธเจ้าจึ่งจะคิดจัดการออกกฎหมายรักษาการพระนคร (Minucipal Law) กับการนักโทษที่เป็นการมีประโยชน์เงินแผ่นดินขึ้นก่อนแล้ว จึ่งจะจัดการโปลิศตามต่อไปในภายหลัง แต่การที่จะจัดการทั้งปวงที่กล่าวมาแล้วนี้ ต้องอาศัยเหตุแห่งจัดการในกรมกลางต้นกระทรวงใหญ่ให้มีเจ้าพนักงานเป็นหน้าที่ลงเสียให้เรียบก่อน จึ่งจะจัดการกรมขึ้นที่เป็นกิ่งตลอดไปได้ ข้าพระพุทธเจ้าจึ่งได้กราบบังคมทูลพระกรุณาขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดเจ้าพนักงานในกรมพระนครบาลขึ้นใหม่ ให้มีหน้าที่เฉพาะสิ่ง ๆ พึ่งได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดขึ้นตั้งแต่เดือนเมษายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๐๙ นี้ ต่อมาจนทุกวันนี้ ข้าพระพุทธเจ้าก็ยังเรียบเรียงการจัดกฎหมายรักษาการพระนครกับการนักโทษอยู่ แต่ได้ทำอยู่ทีละน้อย ๆ เพราะต้องกระทำการประจำหน้าที่ในเรื่องความอยู่มาก จึ่งมีเวลาทำได้น้อยนัก บัดนี้ทรงพระราชปรารภในเรื่องการกองตระเวนนี้ ข้าพระพุทธเจ้าจึ่งได้นำความเห็นที่ได้เรียบเรียงไว้แล้วนั้น ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท

และในความเห็นที่เรียบเรียงไว้นี้ เรื่องกำหนดวางคนตระเวนประจำการนั้น ข้าพระพุทธ

เจ้าคิดกะเต็มในจังหวัดกรุงเทพฯ ที่ควรรักษาให้เรียบร้อยทั่วทุกตำบล แต่จะควรแบ่งจัดไปก่อนแต่ตำบลใดนั้น สุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

อนึ่งกำหนดวางคนประจำหน้าที่แห่งละ ๒ คนเป็นคนอยู่ข้างจะมากนั้น อีกส่วนหนึ่งเป็นการกำหนดไว้ว่าควรจัดชั้นแรก โดยเหตุที่ข้าพระพุทธเจ้าคิดให้เดินรักษาเข้าไปในตรอกด้วย เพราะการวิวาทวิ่งราวและลอบตีฟันกันนั้น มักมีเหตุในตรอกหรือปากทางที่จะเข้าตรอกนั้นเป็นพื้น ด้วยถนนในกรุงเทพฯ ไม่เหมือนถนนประเทศฝรั่งเป็นทางเล็กมากกว่าทางใหญ่ ถ้าผู้ร้ายกระทำร้ายแล้วมักหลบเข้าไปในทางเล็กซึ่งไม่มีตึกและบ้านเรือนกั้นทางก็หนีหลบไปได้ทุกแห่ง อีกประการหนึ่งถึงในถนนใหญ่ก็ดีมีคนที่กระทำร้ายมากกว่าประเทศฝรั่ง โดยเหตุเพราะโรงบ่อนเบี้ยมีมากตำบลนั้นอย่างหนึ่ง โรงขายสุรายาฝิ่นมากตำบลอย่าง ๑ โรงรับจำนำมีมากตำบลอย่าง ๑ รวมการ ๓ อย่างนี้ ชักนำให้คนกระทำความชั่วมาก เพราะถ้าเมาสุราเข้าแล้วก็พาให้วิวาท ถ้าสูบยาฝิ่นไม่พอและเล่นเบี้ยเสียลงก็พาให้เที่ยววิ่งราวและลอบลักย่องเบาและซ้ำไปจำหน่ายของที่โรงรับจำนำได้ง่ายโดยไม่ซ่อนเร้นดังนี้ จึงกระทำให้มีคนชั่วเที่ยวกระทำร้ายไม่เบาบาง ถ้าต่อไปได้จัดลดโรงบ่อน โรงขายสุรา โรงรับจำนำให้น้อยลง และมีข้อพระราชบัญญัติตรวจโรงรับจำนำโดยแข็งแรงแล้ว คนที่กระทำร้ายคงจะน้อยลง คนตระเวนที่วางประจำหน้าที่มากนั้น ก็จะถอนลดลงได้อีก

อนึ่งตำแหน่งอธิบดีหรือจางวาง (Commissioner) กรมกองตระเวนนั้นเป็นตำแหน่งสำคัญหาตัวให้รับราชการได้โดยยาก ในชั้นแรกนี้ถ้าราชการในกระทรวงนครบาลยังมีหน้าที่ซึ่งต้องชำระความอยู่ด้วยแล้ว จะต้องมีตัวอธิบดีหรือจางวางด้วย การจึงจะจัดตลอดไปไม่ขัดขวาง เพราะข้าพระพุทธเจ้าจะกระทำการตรวจการในกรมกองตระเวนให้ได้ทั้งสิ้นทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้ต้องเป็นห่วงการที่มาตรวจการพิจารณาความ ซึ่งไม่สามารถจะวางใจผู้อื่นได้นอกจากตรวจเอง ฝ่ายราชการในหน้าที่กองตระเวนนั้นก็เป็นการสำคัญ ที่จะต้องตรวจคนให้ได้ทำการโดยแข็งแรงตามข้อบังคับโดยละเอียด และต้องตรวจการเงินมิให้มีการฉ้อบัง และทั้งต้องตรวจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จะได้ออกข้อบังคับเปลี่ยนแปลงแก้ไขตามเหตุที่มีที่เป็นไปอยู่เสมอจึงจะต้องมีอธิบดี หรือจางวางที่เป็นคนสำคัญ ช่วยตรวจการอีกนาย ๑ แต่ถ้าไม่มีการชำระความเกี่ยวในกระทรวงนครบาลและในชั้นแรก กรมขึ้นในกระทรวงนครบาลที่เป็นกรมสำคัญยังไม่ได้จัดให้เป็นไปโดยแข็งแรงแล้ว โดยจะยังหาตัวอธิบดีหรือจางวางให้รับราชการยังไม่ได้ก็ยังไม่ได้ตั้งก็ได้ ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระราชทานฉลองพระเดชพระคุณ ให้การตลอดไปจงได้ เมื่อการนั้นได้ตั้งขึ้นพอเรียบร้อยแล้ว จึงหาตัวผู้ที่สมควรให้รับราชการต่อไป

ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯ ดังนี้ จะควรประการใดสุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

(ลงพระนาม) ข้าพระพุทธเจ้า *นเรศวรฤทธิ*

(ความเห็นเรื่องจัดการกรมกองตระเวนฉบับนี้ กรมหมื่นนเรศวรได้อ่านกราบบังคมทูล

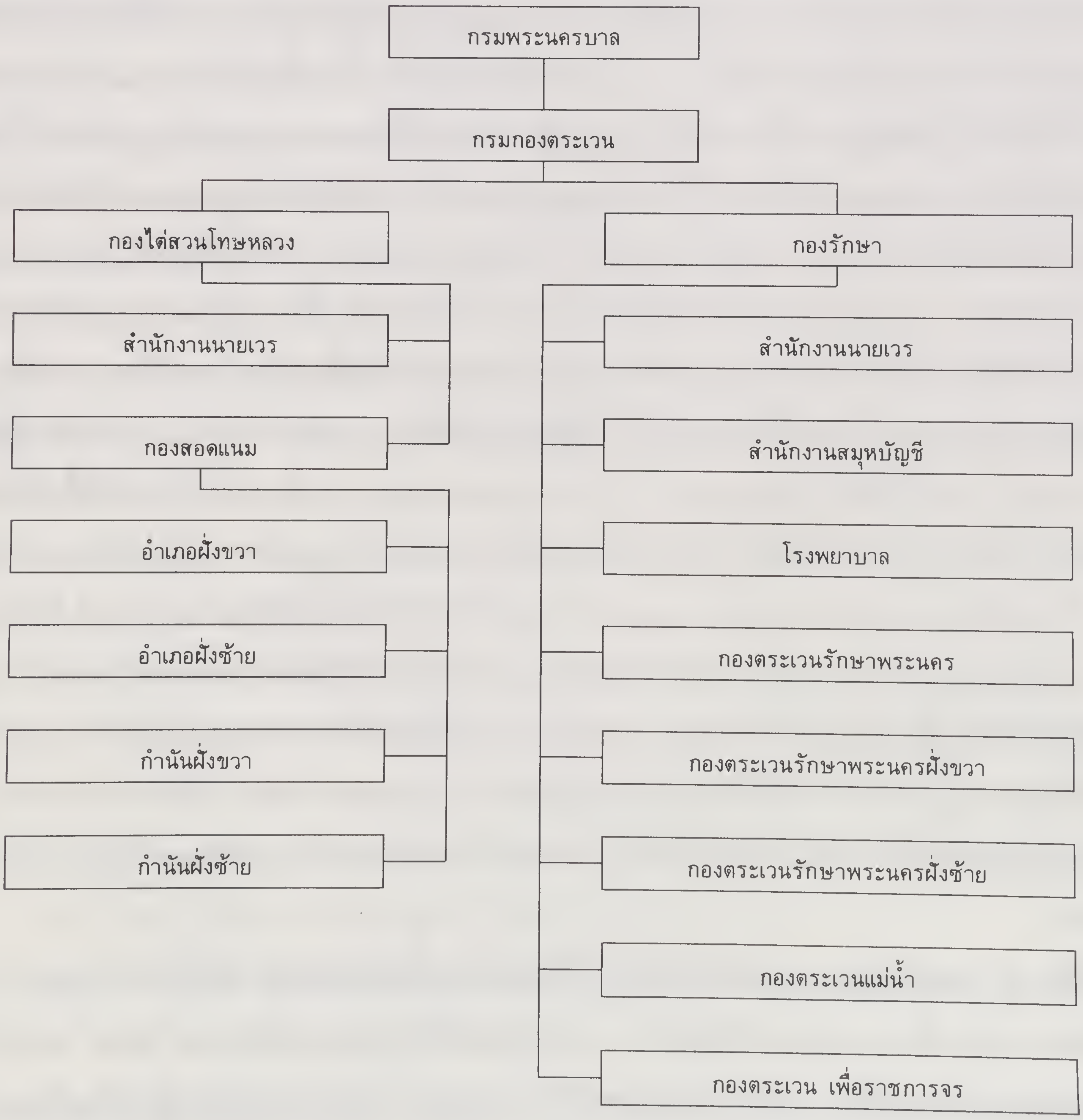
ในที่ประชุมเสนาบดี เมื่อวันที่ ๒๖/๓/ ครั้ง ๑ เมื่อวันที่ ๒๗/๓/ครั้ง ๑ วันนี้อีกครั้ง ๑ จึงตกลงทั้งสิ้น)

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดการกรมกองตระเวนตามความเห็นฉบับนี้ ตั้งแต่รัตนโกสินทร์ศก[๒๓] ๑๐๙ นี้ไป ให้ค่อยจัดเปลี่ยนแปลงไปทีละน้อย ๆ ให้ใช้เงินตามที่พระราชทานพระบรมราชานุญาตในปีนี้ไปก่อน เมื่อรัตนโกสินทร์ศก[๒๓] ๑๑๐ จะจัดคนตระเวนรักษาการเท่าใด จึ่งให้ยื่นเอสติเมต* ประมาณเงินใช้ต่อเจ้าพนักงานพระคลังมหาสมบัติตามที่จะกำหนดเงินใช้ต่อไป

วันที่ ๓ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก[๒๓] ๑๐๙

แนวความคิด (โครงการ) จัดการกรมกองตระเวน (ตำรวจนครบาล)

แผนภูมิ
แสดงการแบ่งส่วนราชการ กรมกองตระเวน ปี พ.ศ. 2433 (ร.ศ. 109)

*estimate งบประมาณ

ข้อ ๑. ราชการกองตระเวนควรรวมกันเป็นกรมเดียว ราชการกรมกองตระเวนในปัจจุบันนี้แยกอยู่ ๓ ส่วน คือการควบคุมอำเภอ ควบคุมกำนันฝั่งซ้ายฝั่งขวา ที่เป็นคนไทยอยู่ในบังคับบัญชาเจ้ากรมกองตระเวนซ้าย เจ้ากรมกองตระเวนขวา ส่วนหนึ่งที่เป็นจีนอยู่ในบังคับบัญชากรมท่าซ้ายส่วนหนึ่ง การโปลิศลาดตระเวนรักษายังไม่มีเจ้าพนักงานเป็นประธานควบคุมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีนายน้อย ๆ ตามหมู่รวมอยู่ในเสนาบดีว่าราชการกรมพระนครบาล บังคับบัญชาการ อีกส่วนหนึ่ง

การทั้ง ๓ ส่วนนี้ ถ้าพิเคราะห์ไปก็เห็นว่าราชการหน้าที่อันเดียวกัน เพราะพระราชประเพณีเดิมที่มีกรมกองตระเวนและแบ่งแขวงเป็นท้องที่มีอำเภอ มีกำนัน อยู่ประจำแขวงดังนี้ ก็เป็นการที่จะได้ตรวจรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎรทุกบ้านทุกตำบลให้มีความสุข แต่การต่อมาภายหลังราษฎรในพื้นบ้านพื้นเมือง มีมากขึ้น การค้าขายก็ยิ่งทวีขึ้น ธุระของราษฎรที่ส่วนเฉพาะตัวก็มีมากขึ้น ความวิวาทพุ่มเถียงกันก็จำต้องมากขึ้นด้วยโดยธรรมดา ฝ่ายการกองตระเวนที่มีขุนหมื่นสำหรับลาดตระเวนตามธรรมเนียมเดิม จึ่งไม่พอแก่ความสงบเรียบร้อย ก็ต้องมีโปลิศจ้างขึ้นลาดตระเวนในตำบลที่มีราษฎรตั้งอยู่มากอีกส่วนหนึ่ง ราชการกรมกองตระเวนจึ่งแยกเป็น ๒ หน้าที่ ๆ กรมกองตระเวนคงเป็นแต่การพิจารณาสอบสวนผู้ร้ายและบังคับบัญชาอำเภอกำนัน อำเภอกำนันนั้นก็ทำการแต่เป็นพยานและรับฝากของราษฎร ที่รับทำคำชันสูตร คำตราสิน คำอายัด และหนังสือกรมธรรมสัญญาต่าง ๆ แต่การที่แนะนำห้ามปรามราษฎรมิให้กระทำการล่วงละเมิดพระราชกำหนดกฎหมายหรือมีคนกระทำร้ายกันเฉพาะหน้าอำเภอเฉพาะหน้ากำนัน ๆ ก็ไม่สู้เอาเป็นธุระ ยกเส้นแต่เป็นความฆ่ากันตาย หรือเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ หรือมีหมายตระลาการมาให้ส่งตัวจึ่งจะได้เกาะกุมเอาตัวมาส่งให้พิจารณา ที่เป็นไปดังนี้ ก็เป็นเพราะอำเภอเพราะกำนัน ไม่มีกำลังพอจะจับกุม กลัวคนร้ายต่อสู้จึ่งได้พากันละเลยเสียต่อเมื่อเจ้าพนักงานผู้ใหญ่สั่งให้จับกุมแล้ว ได้กำลังคนมาช่วยจึ่งจะได้กระทำการตามหน้าที่พนักงานของตน ฝ่ายการแนะนำและการจับกุมคนร้ายดังนี้ กลับมาอยู่ในหน้าที่ราชการของกรมโปลิศ เพราะว่ามีกำลังมากกว่าอำเภอมากกว่ากำนัน แต่เหตุที่จะเกิดขึ้น ซึ่งจะได้ทราบแต่คำตราสิน และคำชันสูตรที่จะได้สืบสวนจับตัวคนร้ายให้ได้โดยเร็วขึ้นนั้น โปลิศไม่สามารถจะรู้ได้ การที่จะจับกุมคนร้ายจึ่งไม่ได้ตัวทันท่วงที หน้าที่ราชการหลีกเลี่ยงกันดังนี้ จึงเห็นว่ากรมกองตระเวนกับกรมโปลิศนั้นควรรวมกันไว้เป็นกรมเดียวกันจะได้อาศัยความรู้เหตุกับกำลังให้อยู่ในคนหมู่เดียวกัน อำเภอ กำนัน ให้เป็นโปลิศด้วย หรือนายโปลิศให้เป็นอำเภอ เป็นกำนันได้ด้วย ราชการกรมกองตระเวนจึงจะเป็นการเรียบร้อยไม่ขัดขวาง

ข้อ ๒. กรมกองตระเวนแบ่งหน้าที่ราชการเป็นสองกอง เมื่อการกองตระเวนกับการโปลิศรวมกันเป็นกรมเดียวดังนี้แล้ว ควรแบ่งหน้าที่ราชการเป็น ๒ กอง กองหนึ่งเป็นพนักงานไต่สวนโทษหลวง กองหนึ่งเป็นพนักงานรักษา มีเจ้ากรมเป็นผู้บังคับบัญชาหน้าที่ราชการกองละนาย

ข้อ ๓. หน้าที่ราชการกองไต่สวนโทษหลวง นั้น เป็นผู้บังคับบัญชาอำเภอกำนันและคนสอดแนมตลอดแขวงกรุงเทพฯ สำหรับเป็นผู้พิจารณาไต่สวน สืบจับโจรผู้ร้าย ซึ่งกระทำการล่วงละเมิดพระราชอาญามีโทษหลวงส่งศาลสถิตย์ยุติธรรมให้พิจารณาตามพระราชกำหนดกฎหมาย

ข้อ ๔. หน้าที่ราชการกองรักษานั้น เป็นผู้บังคับบัญชาหมู่คนตระเวน ซึ่งสำหรับลาดตระเวนรักษาพระนครมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดกระทำการล่วงละเมิดพระราชกำหนดกฎหมายให้ราษฎรมีความสุขทั่วกัน

ข้อ ๕. ศาลาที่ว่าราชการกรมกองตระเวน ที่ว่าราชการกรมกองตระเวนนั้น ควรมีศาลาว่าราชการแห่งหนึ่งตั้งอยู่ในพระนคร ให้มีศาลาเป็นที่เจ้าพนักงานว่าราชการกองรักษาหลังหนึ่ง กองไต่สวนโทษหลวงหลังหนึ่ง โรงไต่สวนข้อบังคับและพระราชกำหนดกฎหมายแก่คนกองตระเวนหลังหนึ่ง โรงชำระสอบสวนผู้ร้ายหลังหนึ่ง โรงคนกองตระเวนอาศัยอยู่ได้หลังละ ๕ คน ๖ หลัง โรงพยาบาลคนไข้อยู่ได้หลังละ ๕๐ คน ๖ หลัง คลังเก็บเงินและสิ่งของหลังหนึ่ง โรงเลี้ยงคน ๒ หลัง โรงครัวหลังหนึ่ง กับสนามสำหรับหัดสนามหนึ่ง และที่ซึ่งจะจัดทำได้ดังนี้นั้น เห็นว่าที่ตำบลบ้านญวน ซึ่งพระยาสุรศักดิ์มนตรีได้ไปจัดสร้างเป็นโรงพยาบาลไว้ ๒ หลัง เดี๋ยวนี้ไม่ได้ใช้เป็นโรงพยาบาลแล้ว เป็นแต่นายทหารไปอยู่อาศัยที่ตำบลนี้เป็นที่ว่างเปล่าอยู่มาก และมีบ้านเรือนราษฎรอยู่แถวนี้บ้างก็เป็นแต่บ้านเล็กเรือนน้อยล้วนไปด้วยเรือนจาก ถ้าได้จัดซื้อที่บ้านราษฎรที่ใกล้เคียงกับโรงพยาบาลเป็นที่หลวงแล้วยกเอาโรงพยาบาลซึ่งไม่ได้ใช้แล้วนั้น เป็นศาลาที่ราชการกองตระเวนและปลูกสร้างโรงอื่น ๆ ด้วยเครื่องขัดแตะหลังคาจากไปก่อน ก็เห็นว่าไม่สู้จะเปลืองเงินมาก

ข้อ ๖. ตำแหน่งอธิบดีหรือจางวางกรมกองตระเวน กรมกองตระเวน มีตำแหน่งอธิบดีหรือจางวาง (Commissioner) นาย ๑ เป็นผู้บังคับราชการทั้ง ๒ กองรวมกัน มีหน้าที่ราชการโดยสังเขปดังนี้

๑. เป็นผู้เลือกคัดคนที่สมควรจะตั้งเป็นอำเภอเป็นกำนัน และคนสอดแนม นำขึ้นเสนอเสนาบดีตั้งขึ้นรับราชการ

๒. เป็นผู้เลือกคัดคนที่จะมารับจ้างเป็นคนกองตระเวน

๓. เป็นผู้ประทับตราในหนังสือตราตั้งอำเภอ ตั้งกำนัน คนสอดแนม และหนังสือสำคัญสำหรับตัวคนกองตระเวนที่จ้างไว้รับราชการ

๔. เป็นผู้ตรวจรายงาน มีสารวัตรใหญ่ไปตรวจคนตระเวนประจำการ

๕. เป็นผู้กำกับการแจกเงินเดือนคนกรมกองตระเวน

๖. เป็นผู้รับผิดรับชอบในการใช้เงินในกรมกองตระเวนทุกสิ่งทุกอย่าง และเป็นผู้ประทับตราในหางว่าวเบิกจ่ายเงิน

๗. เป็นผู้ตรวจรายงานที่มีเหตุต่าง ๆ เป็นต้นว่าการจับโจรผู้ร้ายหรือผู้ล่วงพระราช

กำหนดกฎหมาย

๘. เป็นผู้นำเหตุการณ์ซึ่งจะเป็นอันตรายแก่ราษฎร หรือความเสียหายแก่ประโยชน์แผ่นดิน เสนอท่านเสนาบดี

๙. เป็นผู้คิดแก้ไขข้อบังคับหรือจัดการระงับป้องกันเหตุการณ์วิวาท หรือความอันตรายแห่งราษฎร ในเหตุที่จะเกิดขึ้นด้วยการชุมนุมต่าง ๆ อย่าง ๑ การแห่แหนต่าง ๆ อย่าง ๑ เกิดขึ้นด้วยทางคน ม้า รถ เกวียน เดินไปมา อย่าง ๑ เกิดขึ้นแก่โรงบ่อนและโรงเล่นการพนันต่าง ๆ อย่าง ๑ เกิดขึ้นแต่โรงละครและโรงการเล่นต่าง ๆ อย่าง ๑ เกิดขึ้นแก่โรงขายสุรายาฝิ่น อย่าง ๑

๑๐. เป็นผู้คิดการสืบสวนจับโจรจับผู้ร้าย ซึ่งกระทำการละเมิดพระราชกำหนดกฎหมาย

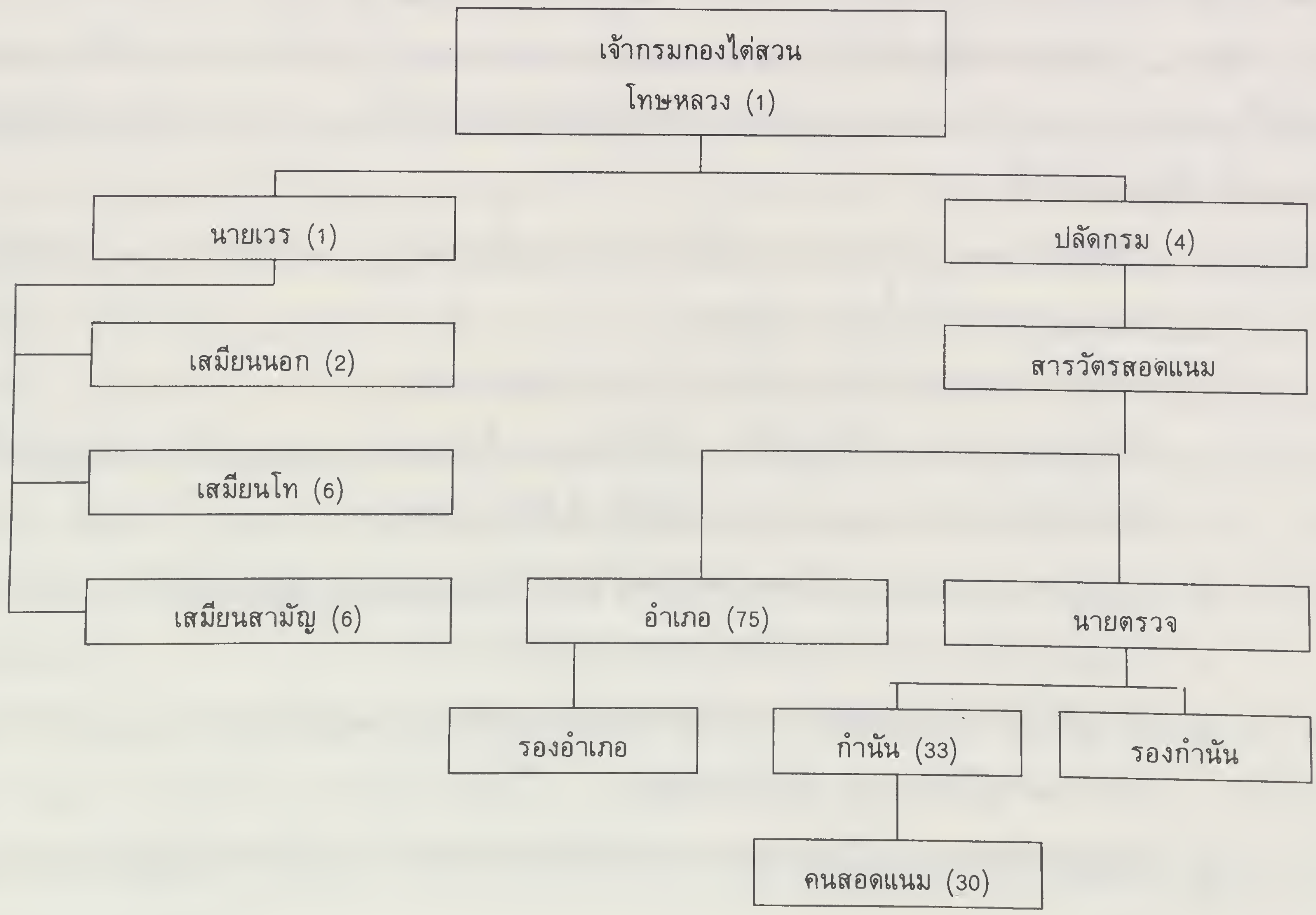
๑๑. เป็นผู้แบ่งหน้าที่เจ้าพนักงานที่จะจัดการเรียกเงินเรียกของ ซึ่งเป็นเงินสินไหมเงินพินัย และเป็นของระบาด จำหน่ายและส่งตามคำตัดสินตระลาการ

๑๒. เป็นผู้เสนอความชอบอำเภอ ความชอบกำนัน และคนตระเวนที่ควรได้รับพระราชทานรางวัล

๑๓. เป็นผู้ทำโทษอำเภอ ทำโทษกำนัน และคนตระเวนที่มีความผิด

กองไต่สวนโทษหลวง

แผนภูมิ
แสดงตำแหน่งและสายการบังคับบัญชากองไต่สวนโทษหลวง

ข้อ ๗. ตำแหน่งเจ้าพนักงานกองไต่สวนโทษหลวง ตำแหน่งเจ้าพนักงานกองไต่สวนโทษหลวงนั้น ยกเอากรมกองตระเวนซ้ายขวามารวมกันรับราชการ ควรจัดตำแหน่งเจ้าพนักงานและหน้าที่ราชการควบคุมกันเป็นลำดับไปดังนี้

(ก) **มีเจ้ากรม (Chief Superintendent)** นายหนึ่ง มีหน้าที่ราชการโดยสังเขป ดังนี้

๑. เป็นที่ปรึกษาและผู้ช่วยราชการอธิบดี หรือจางวางด้วยราชการในหน้าที่กรมกองตระเวน
๒. เป็นผู้เลือกคัดคนที่สมควรจะตั้งเป็นอำเภอเป็นกำนันเป็นคนสอดแนม ให้อธิบดีหรือจางวาง เสนอเสนาบดีตั้งขึ้นรับราชการ
๓. เป็นผู้ออกคำสั่งบังคับบัญชาอำเภอบังคับบัญชากำนัน บังคับบัญชาคนสอดแนม ทั้งปวงในแขวงกรุงเทพฯ
๔. เป็นผู้จัดการสอดแนมเหตุการณ์ต่าง ๆ และจับโจรผู้ร้าย ซึ่งล่วงพระราชกำหนดกฎหมาย
๕. เป็นผู้พิจารณาสอบสวนโจรผู้ร้ายส่งศาลสถิตย์ยุติธรรม
๖. เป็นผู้สำหรับตรวจดูเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะได้เป็นพยานแห่งราษฎร มีการทำคำชันสูตร และคำตราสินทุกอย่าง กับรับอายัดและทำหนังสือกรมธรรม์และหนังสือสัญญาต่าง ๆ
๗. เป็นผู้ตรวจเหตุการณ์ในคำกฎหมายตราสินและชันสูตรที่อำเภอที่กำนันในท้องที่ส่งมาเพื่อให้คิดจับโจรจับผู้ร้าย
๘. เป็นผู้รวบรวมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามคำตราสินเป็นอย่าง ๆ ทำรายงานตามรายเดือน รายปี
๙. เป็นผู้นำเหตุการณ์ ซึ่งจะเป็นความอันตรายแก่ราษฎร หรือความเสียหายแก่ประโยชน์แผ่นดินที่อำเภอ ที่กำนัน ที่คนสอดแนมจะบอกมาปรึกษาพร้อมกันกับอธิบดีหรือจางวาง และเสนอเสนาบดีที่จะได้คิดระงับ

(ข) **มีปลัดกรม (Superintendents)** ๔ นาย แบ่งหน้าที่ราชการเป็นเจ้าพนักงานกำกับฝั่งขวา ๒ นาย ฝั่งซ้าย ๒ นาย มีหน้าที่ราชการโดยสังเขป ดังนี้

๑. เป็นผู้ช่วยราชการเจ้ากรมบังคับบัญชาการ ถ้าและเจ้ากรมไม่ได้มารับราชการ ก็เป็นผู้รับราชการแทนเจ้ากรมทุกอย่าง
๒. เป็นผู้บังคับบัญชาอำเภอ บังคับบัญชากำนัน และคนสอดแนมซึ่งแบ่งท้องที่ออกให้เป็นผู้รับผิดชอบเป็นส่วนหนึ่ง
๓. เป็นผู้เลือกคัดคนที่สมควรจะตั้งเป็นอำเภอเป็นกำนัน และคนสอดแนม ในท้องที่ ๆ ตนได้กำกับ
๔. เป็นผู้สอดแนมเหตุการณ์ต่าง ๆ และจับโจรผู้ร้ายซึ่งล่วงพระราชกำหนด

กฎหมาย

๕. เป็นผู้พิจารณาสอบสวนโจรผู้ร้ายส่งศาลสถิตย์ยุติธรรม

๖. เป็นผู้สำหรับตรวจดูเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะได้เป็นพยานแห่งราษฎร มีการทำคำชันสูตรและคำตราสินทุกอย่าง กับรับอายัด และทำหนังสือสารกรมธรรมและหนังสือสัญญาต่าง ๆ

๗. เป็นผู้ตรวจเหตุการณ์ในคำกฎหมายตราสิน และคำชันสูตรที่อำเภอ ที่กำนันในท้องที่แห่งตนกำกับส่งมานั้น ปรึกษากับเจ้ากรมที่จะได้คิดจับโจรผู้ร้าย

๘. เป็นผู้รวบรวมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามคำกฎหมายตราสินเป็นอย่าง ๆ ทำรายงานเป็นรายเดือนรายปี

๙. เป็นพนักงานสำหรับจัดเรียกเงินเรียกของซึ่งเป็นเงินสินไหม เงินพินัยของระบาดและจำหน่ายเงินสินไหมให้กับคู่ความ เงินพินัยของระบาดส่งเจ้าพนักงานตามคำตัดสินศาลสถิตย์ยุติธรรม

๑๐. ถ้ามีตราตั้งศาลสถิตย์ยุติธรรมให้เป็นตระลาการพิจารณษความมโนสาเร่ก็เป็นพนักงานที่จะพิจารณาความด้วย

(ข) มีนายเวร (Chief Clerk) นายหนึ่ง มีหน้าที่ราชการโดยสังเขป ดังนี้

๑. เป็นผู้ควบคุมเสมียนที่รับราชการในกองไต่สวนโทษหลวง รับผิดรับชอบราชการในกองเสมียนทุกอย่าง

๓. เป็นผู้จัดหาเสมียนให้เข้ารับราชการ เป็นพนักงานต่าง ๆ ที่แบ่งเป็นส่วน ๆ

๔. เป็นผู้จัดหาสิ่งของเครื่องใช้การในพนักงานแห่งตนได้บังคับบัญชา

(ค) สารวัตรสอดแนม (Inspector of Detective) มีหลายนาย มีหน้าที่ราชการโดยสังเขป ดังนี้

๑. เป็นผู้ช่วยราชการเจ้ากรม ปลัดกรม ที่จะพิจารณาสอบสวนเอาตัวโจรผู้ร้าย

๒. เป็นผู้ช่วยควบคุมคนสอดแนมแขวง ๑ ที่จะกำหนดให้กำกับ

๓. เป็นผู้กำกับอำเภอ กำนัน ชันสูตรเหตุการณ์ต่าง ๆ

๔. เป็นผู้สำหรับสอดแนมเหตุการณ์ต่าง ๆ และจับโจรผู้ร้าย

(ต) มีนายตรวจ (Detective Sergeants) หลายนาย มีหน้าที่ราชการโดยสังเขป ดังนี้

๑. เป็นผู้กำกับคนสอดแนมตำบลหนึ่ง ที่จะกำหนดให้กำกับ

๒. เป็นผู้กำกับกำนัน ชันสูตรเหตุการณ์ต่าง ๆ

๓. เป็นผู้สำหรับสอดแนมเหตุการณ์ต่าง ๆ และจับโจรผู้ร้าย

(ฆ) อำเภอ กำนัน มีหลายนาย มีหน้าที่ราชการโดยสังเขป ดังนี้

๑. เป็นผู้แนะนำราษฎรให้ประพฤติให้ถูกต้องพระราชกำหนดกฎหมาย

๒. เป็นผู้สอดแนมคนร้าย ถ้าผู้ใดผู้หนึ่งประพฤติละเมิดพระราชกำหนดกฎหมายจะได้นำความมาแจ้งแก่เจ้าพนักงานผู้ใหญ่เพื่อได้ให้อำนาจไปจับกุมมาชำระปราบปรามเสีย

๓. เป็นผู้รักษาความสุขของราษฎร ถ้ามีเหตุการณ์สิ่งใดหรือสงสัยด้วยความประพฤติอันใดของราษฎร ซึ่งเห็นว่าน่าที่จะเป็นความอันตรายแก่ราษฎรหรือเป็นความเสียหายแก่ประโยชน์แผ่นดิน แล้วให้นำความมาแจ้งแก่เจ้าพนักงานผู้ใหญ่โดยเร็ว

๔. เป็นผู้เปรียบเทียบคดีความราษฎรที่เกิดขึ้นในเขตแขวงแห่งตนที่ควรจะแล้วกันได้

๕. เป็นผู้สอดแนม สืบเสาะ ติดตามจับโจรผู้ร้ายซึ่งมีอยู่ในเขตแขวงแห่งตน

๖. เป็นผู้นำส่งคนที่ต้องคดีในเขตแขวงแห่งตน

๗. เป็นผู้นำเจ้าภาษี นำนายอากร เก็บภาษี เก็บอากรในเขตแขวงแห่งตน

๘. เป็นพยานของราษฎร ที่จะได้รับคำชันสูตร คำตราสิน และทำสารกรมธรรม์และหนังสือสัญญาต่าง ๆ

๙. เป็นผู้รับฝากราษฎรที่จะได้รับอายัดผู้คน อายัดสัตว์ และทรัพย์สิ่งของระหว่างวิวาท

๑๐. เป็นผู้จัดหมายบัญชีคนเกิด คนแต่งงาน คนตาย ในเขตแขวงแห่งตน

(ง) **รองอำเภอ รองกำนัน** มีหน้าที่ราชการโดยสังเขป ดังนี้

๑. เป็นผู้ช่วยราชการอำเภอ ผู้ช่วยราชการกำนัน ซึ่งจะมีการเกิดขึ้นในท้องที่

๒. เป็นผู้แทนตัวอำเภอกำนันเวลาเมื่อไม่อยู่

(จ) **คนสอดแนม (Detective)** มีหลายนาย มีหน้าที่ราชการโดยสังเขป ดังนี้

๑. เป็นผู้สอดแนมสืบจับโจรผู้ร้าย

๒. เป็นผู้สอดแนมความสุข ความทุกข์ ของราษฎร ถ้าจะมีเหตุสิ่งใดหรือสงสัยความประพฤติอันใดของผู้หนึ่งผู้ใด ซึ่งเห็นว่าน่าที่จะเป็นความอันตรายแก่ราษฎร หรือเป็นความเสียประโยชน์แก่แผ่นดินแล้วจะได้นำความมาเสนอเจ้าพนักงานผู้ใหญ่โดยเร็ว

๓. เป็นผู้ตรวจเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีขึ้นในเขตแขวงแห่งตน เพื่อได้ทราบเหตุอันตรายอันใดที่มีขึ้นแล้วต้องเป็นผู้สอดแนมเหตุผล ทำรายงานส่งเจ้าพนักงานใหญ่

๔. เป็นผู้สอดแนมตรวจที่ชุมนุมนักเลงต่าง ๆ ที่ประชุมกัน ให้ทราบความร้ายหรือดี

ข้อ ๘. สถานที่ตั้งอำเภอและที่ทำการกำนัน อำเภอ กำนันนั้น ควรกำหนดตั้งในตำบลบ้านราษฎร ที่ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่มากด้วยกันอย่าง ๑ ที่ตำบลใดมีบ้านเรือนน้อยหลัง ควรกำหนดตั้งด้วยระยะทางเดินด้วยเท้ามิให้ไกลกว่าครึ่งชั่วโมงอย่าง ๑ ที่กำหนดจัดดังนี้ เพราะเห็นว่าถ้าหมู่บ้านใดที่มีราษฎรอยู่น้อยหลังคาเรือน จะจัดคนกองตระเวนไปอยู่ประจำลาดตระเวนรักษาด้วย เหมือนกันกับตำบลที่มีราษฎรตั้งอยู่มาก ก็ป่วยการเงินเดือน เพราะเหตุการณ์ที่จะวิวาททุบตีในหมู่บ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ นั้นไม่ใคร่มี โดยจะมีขึ้นบ้าง อำเภอกำนันก็พอระงับได้ จึงเห็นว่าให้มีอำเภอตั้งอยู่ในที่ใกล้ ๆ เมื่อมีเหตุก็จะได้รีบไประงับ

ข้อ ๙. เหตุที่ต้องรายงานของอำเภอและกำนัน อำเภอ กำนัน ซึ่งประจำรักษาท้องที่ทั้งปวงนั้น ถ้ามีเหตุในท้องที่ซึ่งเป็นความปล้นสะดมหรือฆ่ากันตาย บรรดาที่เป็นความนครบาลมีโทษหลวงควรให้ทำรายงานส่งที่กองไต่สวนโทษหลวง ถ้าเป็นแต่ความวิวาทเป็นความแพ่ง ให้ทำรายงานยื่นกองรักษา ถ้าทำจดหมายบัญชีคนเกิด คนตาย คนแต่งงาน ให้ทำรายงานยื่นกรมพระสุรัสสวัสดี

ข้อ ๑๐. จำนวนอำเภอ กำนัน ในทุกวันนี้ฝั่งขวามีอำเภอไทย ๓๒ ตำบล จีน ๑๕ ตำบล รวมอำเภอ ๔๗ กำนัน ๑๓ ตำบล รวม ๖๐ ตำบล

ฝั่งซ้ายอำเภอ ๒๘ ตำบล กำนัน ๒๐ ตำบล รวมเป็น ๔๘ ตำบล รวมทั้ง ๒ ฝั่ง อำเภอ ๗๕ ตำบล กำนัน ๓๓ ตำบล รวม ๑๐๘ ตำบล

แต่บางตำบลนั้น มีอำเภอจีนตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอไทยด้วย ฝั่งขวามี ๒ ตำบล ฝั่งซ้าย ๔ ตำบล รวม ๖ ตำบล

จึ่งรวมเป็นตัวอำเภอ ๘๑ กำนัน ๓๓ รวมเป็น ๑๑๔ คน กำหนดอำเภอกำนันนั้น ในชั้นต้นนี้เห็นว่าควรให้คงตามเดิมไว้ก่อน เมื่อได้ทำแผนที่กรุงเทพฯ ทราบกำหนดตำบลบ้านแน่นอนแล้ว จึ่งควรแบ่งท้องที่ตำบลเป็นกำหนดต่อภายหลัง

ข้อ ๑๑ รวมอำเภอจีน-อำเภอไทย การที่ให้จีนเป็นอำเภอรักษา ตลอดท้องที่ หรือที่จีนเป็นอำเภอปนอยู่กับท้องที่อำเภอไทยดังนี้ ตามธรรมเนียมเดิมก็ประสงค์จะให้จีนที่เป็นคนต่างภาษาซึ่งอาศัยอยู่ในท้องที่มากด้วยกันนั้น ได้แสดงความทุกข์ความสุขของตนตามภาษาได้โดยง่าย และทั้งจะได้ควบคุมจีนเหล่านั้นด้วย แต่ในทุกวันนี้จีนไม่ได้ตั้งอยู่เป็นหมู่เป็นเหล่าเฉพาะตำบล กระจัดกระจายทั่วกันไป การที่มีอำเภอจีนด้วยหรือไม่ต้องมีนั้นก็ไม่เป็นการลำบากแก่จีน เพราะจีนกับไทยปนกันเกือบจะเป็นคนชาติเดียวกันอยู่แล้ว ฝ่ายประโยชน์ส่วนคิดเพื่อจะให้อำเภอจีนควบคุมด้วยกันนั้น ก็เห็นว่าในทุกวันนี้ไม่ได้รับประโยชน์อันนี้ เพราะเห็นว่าถึงโดยตำบลใดที่มีจีนตั้งอยู่มาก และมีอำเภอจีนตั้งอยู่ด้วย จีนเหล่านั้นก็ไม่ใคร่มีความนับถืออำเภอหมดทั้งท้องที่ เพราะพวกจีนไม่ได้เป็นพวกเป็นเหล่าเดียวกัน ต่างมียี่ห้อต่าพวกกัน อำเภอจีนจะควบคุมจีนตามความที่มุ่งหมายจัดไว้นั้นก็ไม่ได้ การที่ตั้งอำเภอจีนนี้เป็นการให้ประโยชน์แก่จีนได้รับเหมือนกับคนไทย จีนมีอำนาจบังคับคนไทยในท้องที่ได้ดังนี้ไม่เป็นความสมควร

ต่อไปข้างหน้าเห็นว่าควรยกอำเภอจีนเสียให้มีแต่อำเภอไทย ฝ่ายการที่จะควบคุมจีนนั้น ควรจัดให้มีคนไทยหรือจีนคนหนึ่ง รับตำแหน่งที่สารวัตรควบคุมกันตามพวกตามยี่ห้อ จะได้ไม่มีอำนาจข่มขี่คนไทยหรือจีนฝ่ายหนึ่งให้ได้ความเดือดร้อน

ข้อ ๑๒. ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ให้อำเภอได้รับตามเดิม ค่าธรรมเนียมอำเภอ กำนันที่ได้รับพระราชทาน เป็นกำลังราชการในทุกวันนี้ มีอัตราดังนี้

๑. ค่าธรรมเนียมทำคำชันสูตรพลิกศพ เงิน ๖ บาท

๒. ค่าธรรมเนียมทำคำชันสูตรบาดแผล เงิน ๑ บาท ๓๒ สลึง

๓. ค่าธรรมเนียมกฎหมายตราสิน เงิน ๑ บาท ๓๒ สลึง

๔. ค่าธรรมเนียมอายัด เงิน ๑ บาท ๓๒ สลึง

๕. ถ้าอายัดคนเร่งเงินถ้าเร่งได้ ได้ค่าธรรมเนียมสิบลด ๑ เมื่อปล่อยตัวผู้ต้องเร่งไปเรียกค่าธรรมเนียมค่าถอดตรวนเงิน ๑ บาท ๓๒ สลึง เมื่อปล่อยตัวผู้ต้องเร่งไปเรียกค่าธรรมเนียมทุเลาร้อยโซ่ เงิน ๓๒ สลึง เมื่อปล่อยตัวผู้ต้องเร่งไปเรียกค่าธรรมเนียมทุเลาขื่อ เงิน ๓๒ สลึง เมื่อปล่อยตัวผู้ต้องเร่งไปเรียกค่าธรรมเนียมน้ำมันตะเกียง เงิน ๓๒ สลึง เมื่อปล่อยตัวผู้ต้องเร่งไป เรียกค่าธรรมเนียมตรวจเมื่อต้องขังเงิน ๓๒ สลึง ถ้ามีประกันค่าเชิงประกันเงิน ๒ บาท

๖. ถ้าอายัดสิ่งของเพื่อเอากลับคืนไปได้ ค่าธรรมเนียมสิบลด ๑ ตามราคา

๗. ทำสารกรมธรรม์สัญญาต่าง ๆ ค่าธรรมเนียมชั่งละ ๑๖ สลึง

๘. ทำสารกรมธรรม์สัญญาต่าง ๆ ค่ากระดาษหลวงฉบับละ ๘ สลึง

๙. ทำสารกรมธรรม์สัญญาต่าง ๆ ค่าเสมียนเขียนฉบับละ ๑๖ สลึง

๑๐. ค่าธรรมเนียมปักหลักเขตที่บ้าน ที่สวนที่ไร่ ที่นา เงิน ๖ บาท

๑๑. ค่าธรรมเนียมวัดที่บ้าน ที่สวน ที่นา เมื่อซื้อ เมื่อขาย เงิน ๑ บาท ๓๒ สลึง

๑๒. ค่าธรรมเนียมทำหนังสือรูปพรรณโค รูปพรรณกระบือ ตัวละ ๑๖ สลึง

๑๓. ค่าธรรมเนียมค่าส่งคนตามหมาย เงิน ๑ บาท ๓๒ สลึง

๑๔. นำเจ้าภาษีนายอากรเก็บภาษีอากร ได้ค่าธรรมเนียมสิบลดหนึ่ง

เห็นว่าค่าธรรมเนียมทั้งปวงยกเสียแต่ค่าถอดตรวน ค่าทุเลาร้อยโซ่ ค่าทุเลาขื่อ ค่าน้ำมันตะเกียง และค่าตรวจเมื่อขังคน รวม ๕ อย่างนี้นั้น ควรส่งเป็นของแผ่นดินทั้งสิ้น ส่วนอำเภอกำนันนั้น ควรพระราชทานเงินเดือนให้เป็นกำลังรับราชการ แต่ในชั้นแรกเมื่อจัดราชการใหม่นี้เห็นว่า ถ้าจะกำหนดเงินเดือนเป็นอัตราน้อยไปกว่าเงินค่าธรรมเนียมที่ได้เดิม อำเภอกำนันทั้งปวงก็จะพากันท้อถอยละราชการให้เสียไป หรือถ้าอัตราเงินเดือนนั้นกำหนดสูงมากไปพระราชทรัพย์จะออกมากเกินกว่าค่าธรรมเนียมที่จะได้ด้วยอำเภอกำนันมีตัวรับราชการมากด้วยกัน ยังไม่ได้จัดแบ่งท้องที่ให้เป็นกำหนดประการหนึ่ง เงินค่าธรรมเนียมที่อำเภอกำนันจะได้เป็นของแผ่นดินนั้น ก็ยังไม่ทราบว่ามีจำนวนเท่าใด เห็นว่าควรทำข้อบังคับให้อำเภอกำนัน

ทำรายงานบรรดาการที่อำเภอกำนันทำคำชันสูตรตราสินอายัด และหนังสือกรมธรรม์สัญญาต่าง ๆ ทุกอย่างส่งให้เจ้าพนักงานใหญ่รวมรายการในที่ศาลาว่าราชการกองตระเวนทราบทั้งสิ้นแล้วก็จะได้ทราบจำนวนเงินชัดได้ว่า อำเภอและกำนันท้องที่ใดได้ค่าธรรมเนียมปีละเท่าใดจำนวนเงินค่าธรรมเนียมรวมทั้งสิ้นเท่าใด ต่อไปจะได้คิดแบ่งจัดท้องที่อำเภอกำนันลงเป็นกำหนดให้สมกันกับเงินค่าธรรมเนียมที่จะได้ มิให้ต้องออกพระราชทรัพย์มาก และทั้งจะได้กะอัตราเงินเดือนอำเภอกำนันมิให้ทำผิดไปกว่าการที่เคยได้นั้นด้วย

ข้อ ๑๓. ค่าธรรมเนียมเจ้ากรม-ปลัดกรม ยกเป็นของแผ่นดิน ค่าธรรมเนียมที่เจ้ากรม ปลัดกรม กองตระเวนได้รับพระราชทานเป็นกำลังรับราชการในทุกวันนี้นั้น มีอัตราได้เช่นค่าธรรมเนียมอำเภอ กำนันได้รับพระราชทานทั้ง ๑๔ ประการ แต่มีค่าธรรมเนียมอื่นเพิ่มขึ้นอีก ดังนี้

๑. เมื่อตั้ง อำเภอ กำนัน มีค่าตรา เงิน ๖ บาท

๒. เมื่อตั้ง อำเภอ กำนัน มีค่าประทวนเงิน ๑ บาท ๓๒ สลึง

๓. ค่าออกหมายจับคน เงิน ๑ บาท ๓๒ สลึง

๔. ออกหมายให้อำเภอ กำนัน นำเสนาเก็บเงินค่านา ไถ่ค่าธรรมเนียม ร้อยละ ๒

ถ้าได้เป็นตระลาการพิจารณาความนครบาลบางเรื่อง ได้ค่าธรรมเนียมความอีก ดังนี้

๑. ค่าเชิงประกันเรียกแต่ความคนละ ๔ บาท แต่เป็นของผู้คุมครึ่งหนึ่ง คงตระลาการได้รับพระราชทาน ๒ บาท

๒. ค่าทนาย เงิน ๑ บาท ๒ สลึง แต่เป็นของเสมียนกับผู้คุม ๓ ส่วน คงตระลาการ ๓๒ สลึง

๓. ค่าชี้สองสถาน ๔๐ สลึง แต่เป็นของเสมียนกับผู้คุม ๒ ส่วน คงตระลาการ ๑๖ สลึง

๔. ค่าสืบพยาน ๑ บาท ๓๒ สลึง แต่เป็นของเสมียนกับผู้คุม ๓ ส่วน คงตระลาการ ๓๒ สลึง

๕. ค่าเบี้ยเลี้ยงไปสืบพยาน เป็นของเสมียนกับผู้คุม ๓ ส่วน คงตระลาการ ๑๖ สลึง

๖. ค่าค้านพยาน ๔๘ สลึง แต่เป็นของเสมียนส่วนหนึ่ง คงตระลาการ ๓๒ สลึง

๗. ค่าติงพยาน ๒๔ สลึง แต่เป็นของเสมียนกับผู้คุม ๒ ส่วน คงตระลาการ ๘ สลึง

๘. ค่าชันสูตร ๑ บาท ๓๒ สลึง แต่เป็นของเสมียน ๑ ส่วน คงตระลาการ ๒ ส่วน ๑ บาท

๙. ค่ารักษาสำนวนความ ๓ บาท แต่เป็นของผู้คุมครึ่งหนึ่ง คงตระลาการ ๑ บาท ๓๒ สลึง

๑๐. การรักษาของกลางถ้าของมาก ๖ บาท ของน้อย ๑ บาท ๓๒ สลึง

๑๑. ค่ายอมความ ๑ บาท ๓๒ สลึง แต่เป็นของเสมียนส่วนหนึ่ง คงตระลาการ ๒ ส่วน

๑ บาท

เห็นว่าค่าธรรมเนียมที่เจ้ากรม ปลัดกรมได้รับพระราชทานนี้ควรส่งเป็นเงินขึ้นพระคลังมหาสมบัติ ส่วนเจ้ากรม ปลัดกรมนั้น พระราชทานเงินเดือนให้เป็นกำลังรับราชการฉลองพระเดชพระคุณ ตามอัตราที่ได้ประมาณไว้ในข้อ ๒๘

ข้อ ๑๔. กองสอดแนม (Detective) นั้นในทุกวันนี้ ยังไม่มีธรรมเนียมจัดขึ้นไว้เป็นหมู่หมวด เป็น แต่ถ้ามีกากรจะสืบจับโจรผู้ร้ายก็แต่งอำเภอบางนายหรือคนใดคนหนึ่ง ที่เป็นคนกว้างขวางในนักเลงให้ออกสอดแนมเหตุการณ์และสืบจับโจรผู้ร้าย

การที่จัดออกสอดแนมดังนี้ บางทีได้ราชการบ้าง บางทีก็ไม่สำเร็จ ก็ต้องสงบไป เหตุฉะนี้ ผู้ร้ายที่เที่ยวกระทำร้ายจึ่งกำเริบไม่หยุดหย่อน เพราะการสืบสวนจับกุมได้ไม่ทันท่วงที การต่อไปควรจะมีสักกองหนึ่งสำหรับจะได้สอดแนมเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะมีผู้ล่วงละเมิดพระราชกำหนดกฎหมาย หรือจะเป็นเหตุให้มีอันตรายแก่ราษฎรและทรัพย์สมบัติที่เป็นความลับไม่เปิดเผย และจะได้สอดแนมสืบจับโจรผู้ร้าย คนจำพวกนี้ควรเลือกคัดเอาคนที่เป็นคนตระเวนในกองรักษาที่รู้ขนบธรรมเนียมราชการชำนิชำนาญแล้ว และเป็นคนที่มีสติปัญญาสัตย์ซื่อมั่นคงให้เป็นคนสอดแนม เพราะราชการในตำแหน่งที่เป็นการที่ไม่มีหน้าที่รับราชการโดยทางเปิดเผย และทั้งต้องใช้เงินด้วย จึ่งต้องหาคนที่เป็นที่วางใจได้ ในชั้นต้นนี้จะจัดคนให้เป็นกองยังไม่ได้ ด้วยการกองตระเวนพึ่งจะจัดธรรมเนียมให้เป็นแบบแผนขึ้นใหม่ ยังไม่มีคนรู้ขนบธรรมเนียมดีที่จะได้เลือกคัด แต่ที่จะรอการจัดกองตระเวนให้เรียบร้อยก่อนแล้วจึ่งจะจัดการสอดแนมภายหลังก็จะเป็นการช้านัก เพราะการจับโจรผู้ร้ายทุกวันนี้จับได้โดยช้าไม่ทันท่วงที เพราะมีคนสอดแนมน้อยตัวเป็นช่องให้ผู้ร้ายกำเริบ

คิดว่าในชั้นต้นนี้ ควรเลือกคัดเอาคนที่เป็นผู้กว้างขวางในตำบลบ้านที่มีราษฎรอยู่มากตำบลบ้านหนึ่งคน ๑ หรือ ๒ คน ตั้งขึ้นเป็นคนสำหรับสอดแนมในตำบลบ้านนั้น ๆ เมื่อมีเหตุโจรผู้ร้ายปล้นสดมภ์ตำบลใดตำบลหนึ่ง หรือมีเหตุใดเหตุหนึ่งที่ควรจะรู้โดยละเอียดโดยเร็ว เจ้าพนักงานใหญ่จะได้ออกคำสั่งไปยังผู้สอดแนมทุกตำบลให้ทราบ เพื่อจะได้สอดแนมสืบจับโจรผู้ร้ายและเหตุการณ์ทั้งปวง เพราะคนที่เป็นผู้กว้างขวางในตำบลบ้านที่อยู่นั้น ๆ มักจะรู้จักคุ้นเคยกับนักเลงในตำบลนั้นมาก หรืออีกอย่างหนึ่งถ้ามีเหตุผู้ร้ายวิวาททุบตีกัน หรือซ่องสุมกันจะกระทำร้ายในที่ตำบลใด ๆ คนสอดแนมในตำบลนั้น ๆ ก็จะได้สืบสวนทางลับ ทำรายงานยื่นช่วยประกอบแก่รายงานที่เปิดเผยของอำเภอและกองตระเวน จะได้เป็นทางที่จะสอดส่องสืบจับโจรผู้ร้ายได้เร็วขึ้น และคนสอดแนมนี้ควรให้มีเงินเดือนอย่างต่ำเดือนละ ๑๕ บาท อย่างสูงเดือนละ ๒๐ บาท ในชั้นต้นนี้ยังไม่ควรตั้งสารวัตรและนายตรวจ เพราะคนสอดแนมยังน้อยอยู่ ไม่ได้จัดเป็นกอง ควรให้แต่เจ้ากรมแต่ปลัดกรมควบคุมไปก่อน เมื่อได้จัดเพียงเท่านี้ก่อนแล้ว ก็เห็นว่าจะได้ประโยชน์แก่ราชการและทั้งจะได้เป็นตัวอย่างแก่ผู้ที่จะรับราชการเป็นคนสอดแนมที่จะจัดเป็นกองต่อไป

จำนวนคนสอดแนมที่ควรจัดขึ้นชั้นแรก ในฝั่งขวา ๒๐ นาย คือคนที่อยู่ตำบลบ้านท่าพระคน ๑ ตำบลท่าเตียนคน ๑ ตำบลบ้านญวนคน ๑ ตำบลถนนเจริญกรุงคน ๑ ตำบลประตูสำราญราษฎร์คน ๑ ตำบลเสาชิงช้าคน ๑ ตำบลวัดราชนัดดาคน ๑ ตำบลวัดชนะสงครามคน ๑ ตำบลสำเพ็ง ๒ คน ตำบลตลาดน้อยคน ๑ ตำบลบ้านเขมรคน ๑ ตำบลวัดพลับพลาไชยคน ๑ ตำบลวัดแก้วฟ้าคน ๑ ตำบลบางรักคน ๑ ตำบลวัดยานนาวารามคน ๑ ตำบลบางขวางคน ๑ ตำบลคลองมหานาคคน ๑ ตำบลสนามกระบือคน ๑ ตำบลบางขุนพรหมคน ๑

ฝั่งซ้าย ๑๐ นาย คือคนที่อยู่ตำบลบ้านตึกขาวคน ๑ ตำบลบ้านสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์คน ๑ ตำบลบ้านบางไส้ไก่คน ๑ ตำบลตลาดพลูคน ๑ ตำบลบางลำเจียกคน ๑ ตำบลสวนนันทอุทธยานคน ๑ ตำบลวังหลังคน ๑ ตำบลบางขุนนนคน ๑ ตำบลบางตำหรุคน ๑ ตำบลบางระมาดคน ๑ รวมทั้ง ๒ ฝั่งเป็น ๓๐ คน

ข้อ ๑๕. เสมียนกองไต่สวนโทษหลวง ราชการกองไต่สวนโทษหลวง ซึ่งจะได้รวมว่าราชการที่ศาลาว่าการกรมกองตระเวนนั้นมีอยู่หลายสิ่ง คือการรับการส่งหนังสือรายงาน และคำสั่งถึงอำเภอถึงกำนัน กับคนสอดแนมที่จะสืบสวนติดตามจับโจรจับผู้ร้าย และการพิจารณาสอบสวนเอาตัวผู้ร้าย ต้องมีเสมียนรับราชการประจำกองมีนายเวรนาย ๑ ควบคุมเสมียนรับราชการ ดังนี้

(๑) พนักงานรับเขียนส่งหนังสือ มีหน้าที่รับรายงานที่จะมีมาแต่อำเภอ แต่กำนัน และคนสอดแนมเรื่องสืบสวนจับโจรผู้ร้ายอย่าง ๑ รับคำสั่งที่จะมีมาแต่กระทรวงใหญ่อย่าง ๑ รับหนังสือที่จะมีมาแต่กรมต่าง ๆ อย่าง ๑ เขียนหนังสือคำสั่งต่าง ๆ อย่าง ๑ เขียนคำสอบสวนผู้ร้ายอย่างหนึ่ง เขียนหนังสือโต้ตอบต่าง ๆ อย่าง ๑ เขียนรายงานต่าง ๆ อย่าง ๑ มีเสมียนรับราชการเสมียนเอก ๑ เสมียนโท ๔ เสมียนสามัญ ๖ รวม ๑๑ คน

(๒) พนักงานร่างหนังสือและทำรายงาน มีหน้าที่พนักงานร่างหนังสือคำสั่งต่าง ๆ อย่าง ๑ ร่างหนังสือโต้ตอบต่าง ๆ อย่าง ๑ เรียบเรียงรายงานต่าง ๆ อย่าง ๑ มีเสมียนรับราชการเสมียนเอก ๑ เสมียนโท ๒ รวม ๓ คน

รวมเสมียนรับราชการกองไต่สวนโทษหลวง เสมียนเอก ๒ เสมียนโท ๖ เสมียนสามัญ ๖ รวม ๑๔ คน

ข้อ ๑๖ รวมเจ้าพนักงานกองไต่สวนโทษหลวง รวมเจ้าพนักงานในกองไต่สวนโทษหลวงในตำแหน่งเจ้าพนักงานใหญ่ ๕ นายเวร ๑ รวม ๖ นาย

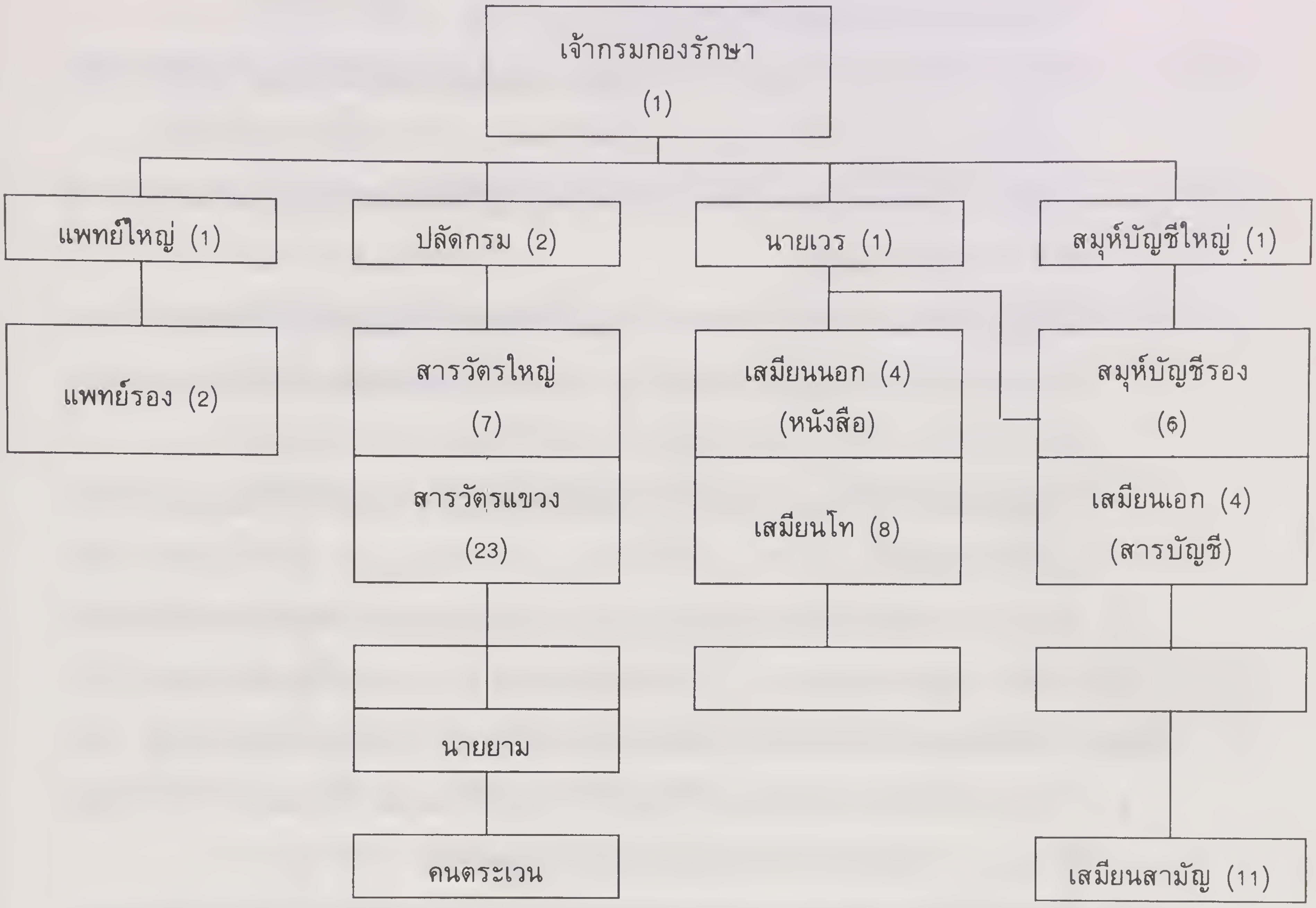
นอกตำแหน่งเสมียนเอก ๒ เสมียนโท ๖ เสมียนสามัญ ๖ รวม ๑๔ นาย รวมเจ้าพนักงานประจำศาลาว่าการกองตระเวน ๒๐ นาย

จำนวนอำเภอ ๗๕ กำนัน ๓๓ รวม ๑๐๘ คน กับคนสอดแนมอีก ๓๐ คน รวมเจ้าพนักงานประจำแขวง ๑๓๘ คน

รวมเจ้าพนักงานกองไต่สวนโทษหลวง เป็น ๑๕๘ นาย

กองรักษา

แผนภูมิ
แสดงตำแหน่งและสายการบังคับบัญชากองรักษา

ข้อ ๑๗. กองรักษา : รวมกรมโปลิศบกและน้ำ การลาดตระเวนส่วนกองรักษานั้น ยกเอากรมโปลิศทั้งบกและน้ำมารวมจัดเป็นกรมเดียวกัน แต่ตำแหน่งเจ้าพนักงานที่ควบคุมกันในทุกวันนี้ยังไม่มีกำหนดเป็นแบบแผน คือกรมโปลิศบกนั้นมีผู้ตรวจผู้ใหญ่ เงินเดือน ๆ ละ ๖๐ บาท ๒ นาย เงินเดือน ๆ ละ ๔๘ บาท นาย ๑ และนายที่เงินเดือน ๔๘ บาทนี้ไม่ได้เป็นผู้ตรวจการทั่วไป เป็นแต่ตรวจคนตระเวนหมู่เดียว แต่อีก ๒ นายนั้นแบ่งหน้าที่ตรวจบกนาย ๑ น้ำนาย ๑ มีนายตรวจใหญ่ประจำท้องที่ฝั่งขวานอกเมือง ๓ นาย ตรวจรองในเมือง ๕ นาย นอกเมือง ๕ นาย ฝั่งซ้าย นายตรวจใหญ่ ๒ นาย นายตรวจรอง ๓ นาย มีนายยามรองนายตรวจไม่เป็นกำหนด บางหมู่มาก บางหมู่น้อย แต่กองตระเวนน้ำนั้นจัดตามธรรมเนียมตำแหน่งทหาร ไม่เป็นธรรมเนียมอันเดียวกัน การต่อไปเห็นว่าควรจัดตำแหน่งให้แน่นอนเสียใหม่ ให้มีหน้าที่รับราชการควบคุมกันเป็นลำดับ

ข้อ ๑๘. ตำแหน่งเจ้าพนักงานกองรักษา มีหน้าที่ราชการและควบคุมกันเป็นลำดับดังนี้

(ก) **เจ้ากรม** **(Chief Superintendent)** นาย ๑ มีหน้าที่ราชการโดยสังเขป ดังนี้

๑. เป็นที่ปรึกษา และผู้ช่วยราชการอธิบดีหรือจางวาง ถ้าอธิบดีหรือจางวางไม่อยู่ที่ศาลว่าราชการ ก็เป็นผู้รับราชการแทนทุกอย่าง

๒. เป็นผู้จัดแบ่งคนผลัดเปลี่ยนกันไปรับราชการรักษาท้องที่ และกลับเข้ามาฝึกหัดสอบข้อบังคับและกฎหมาย

๓. เป็นผู้กำกับตรวจเจ้าพนักงานฝึกหัด และสอบข้อบังคับและกฎหมายกองตระเวน

๔. เป็นผู้กำกับพนักงาน ทำข้อบังคับสำหรับป้องกันการวิวาท และเหตุความอันตรายแห่งราษฎร

๕. เป็นผู้ตรวจสอบรายวันคนตระเวนรับราชการพร้อมด้วยอธิบดีหรือจางวาง และผลัดเปลี่ยนกันกับอธิบดีหรือจางวาง กำกับแจกเงินเดือนกรมกองตระเวน

๖. เป็นผู้ออกคำสั่งถึงสารวัตรแขวงให้สืบสวนเหตุการณ์หรือจับกุมคนร้ายและของกลางต่าง ๆ

๗. เป็นผู้ออกคำสั่งตามหมายตระลาการ ให้คนกองตระเวนนำส่งคนที่ต้องคดี

(ข) มีปลัดกรม **(Superintendent)** ๒ นาย แบ่งหน้าที่ราชการเป็นพนักงานกำกับคนตระเวนฝั่งขวานาย ๑ ฝั่งซ้ายนาย ๑ มีหน้าที่ราชการโดยสังเขป ดังนี้

๑. เป็นผู้ตรวจคนกองตระเวนที่ไปรักษาท้องที่ในหน้าที่แห่งตนได้กำกับให้รักษาการให้ถูกต้องตามข้อบังคับและกฎหมาย

๒. เป็นผู้ตรวจรวมรายวันแห่งคนกองตระเวนในส่วนของตนได้บังคับที่จะส่งมาแต่สารวัตรแขวงยื่นอธิบดีหรือจางวาง

๓. เป็นผู้รับและตรวจรายงาน ที่สารวัตรแขวงแจ้งเหตุความต่าง ๆ และส่งไปตามหน้าที่แห่งการหรือยื่นเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ตามเหตุที่ควร

๔. เป็นผู้ออกคำสั่งการต่าง ๆ ถึงสารวัตรแขวงในส่วนตนได้บังคับ

๕. เป็นผู้นำความชอบความผิด ของคนกองตระเวนในส่วนตนได้บังคับแจ้งแก่อธิบดีหรือจางวาง

๖. เป็นผู้ตรวจรายงานคำอายัด และรับและจำหน่ายสิ่งของที่อายัดตามเหตุ

(ข) สมุหบัญชีใหม่ **(Accountant)** นาย ๑ มีหน้าที่ราชการโดยสังเขป ดังนี้

๑. เป็นผู้สำหรับประมาณเงินที่จะเบิกจะจ่ายใช้ราชการในกรมกองตระเวน

๒. เป็นผู้เบิกเงินแต่กระทรวงใหญ่มาใช้ราชการในกรมกองตระเวน

๓. เป็นผู้จ่ายเงินเดือนเบี้ยเลี้ยง และใช้ราชการต่าง ๆ ในกรมกองตระเวน

๔. เป็นผู้รับเงินพินัย และค่าปรับไหมต่าง ๆ ส่งกระทรวงใหญ่

๕. เป็นผู้เก็บเงินกลางสำหรับใช้การต่าง ๆ ในกรมกองตระเวน
๖. เป็นผู้ซื้อ ผู้เก็บ ผู้จ่าย ของต่าง ๆ ที่ใช้ราชการกองตระเวน
๗. เป็นผู้รับบัญชีรายวันคนกองตระเวน และรับราชการแต่สารวัตรแขวง แล้วรวมยื่นอธิบดีหรือจางวางที่จะได้แจกเงินเดือน
๘. เป็นผู้รับ ผู้เก็บ ผู้จำหน่ายสิ่งของที่อายัดและของระบาด

(ค) **สมุหบัญชีรอง (Assist Accountant)** มีหลายนาย สุดแต่คนตระเวนมากและน้อย แต่ในชั้นแรกนี้ควรมี ๖ นาย มีหน้าที่ราชการโดยสังเขป ดังนี้
๑. เป็นผู้ทำหนังสือสัญญาจ้างคนเข้ารับราชการกรมกองตระเวนหมวดหนึ่ง ไม่เกิน ๕๐๐ คน
๒. เป็นผู้ถือบัญชีเงินเจ้าหนี้คนกองตระเวนในหมวดแห่งตนจ้างจ่ายใช้เจ้าหนี้ ในเวลาแจกเงินเดือน
๓. เป็นผู้ช่วยการบัญชีเงินรับ บัญชีเงินจ่าย บัญชีเงินเก็บ
๔. เป็นผู้ช่วยการบัญชีซื้อของ บัญชีจ่ายของ บัญชีเก็บของ

(ค) **แพทย์ใหญ่ (Surgeon)** นาย ๑ มีหน้าที่ราชการโดยสังเขป ดังนี้
๑. เป็นผู้กำกับการโรงพยาบาล ในกรมกองตระเวน
๒. เป็นผู้รักษาคนกองตระเวนที่ป่วยไข้

(ฆ) **แพทย์รอง (Assist Surgeon)** มีหลายนาย สุดแต่คนตระเวนมากและน้อย ใน ชั้นแรกนี้ควรมี ๒ นาย มีหน้าที่ราชการโดยสังเขป ดังนี้
๑. เป็นผู้จัดการในโรงพยาบาล ในกรมกองตระเวน
๒. เป็นผู้เข้าเวรอยู่ประจำรักษาคนกองตระเวนที่ป่วยไข้ที่โรงพยาบาล
๓. เป็นผู้ไปรักษาคนกองตระเวนที่ป่วยไข้ปัจจุบันในท้องที่

(ง) **นายเวร (Chief Clerk)** นาย ๑ มีหน้าที่ราชการดังนี้
๑. เป็นผู้บังคับเสมียนซึ่งรับราชการในกรมกองตระเวน ฝ่ายกองรักษาให้ รับราชการตามหน้าที่พนักงาน
๒. เป็นผู้จัดหาเสมียนให้เข้ารับราชการเป็นพนักงานต่าง ๆ ที่แบ่งเป็นส่วน ๆ
๓. เป็นผู้จัดหาสิ่งของเครื่องใช้การในพนักงานแห่งตนได้บังคับบัญชา

(จ) **สารวัตรใหญ่ (Chief Inspector)** มีหลายนายสุดแต่ท้องที่ลาดตระเวนมากและ น้อย แต่ในชั้นแรกนี้ควรมี ๗ นาย มีหน้าที่ราชการ ดังนี้
๑. เป็นผู้ฝึกหัดกับสอนข้อบังคับ และกฎหมายแก่คนกองตระเวน
๒. เป็นผู้ตรวจคนกองตระเวนที่ไปรักษาท้องที่ในส่วนหนึ่ง
๓. เป็นผู้ทำรายงานจำนวนคนที่ไปตรวจส่งอธิบดีหรือจางวาง
๔. เป็นผู้ทำรายงานแห่งเหตุการณ์ที่ได้ทราบ แต่ไปตรวจท้องที่ยื่นอธิบดีหรือ

จางวาง

๕. เป็นผู้รับฟ้องแห่งราษฎรในท้องที่ซึ่งจะกล่าวโทษสารวัตรแขวง หรือนายหมวด นายยาม คนตระเวนที่ประพฤติกิริยาอันไม่สมควร ทำรายงานยื่นเจ้าพนักงานผู้ใหญ่

๖. เป็นผู้ตรวจและสังเกตกิริยา แห่งคนกองตระเวนที่รักษาการดีและชั่ว ทำรายงานยื่นเจ้าพนักงานผู้ใหญ่

๗. เป็นผู้เอาใจใส่ตรวจ โรงพัก เครื่องอาวุธ เครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่มแต่งตัวคนตระเวนให้สะอาดเรียบร้อย

๘. เป็นผู้รับราชการพิเศษต่าง ๆ ซึ่งเจ้าพนักงานผู้ใหญ่จะมีคำสั่ง

(ฉ) **สารวัตรแขวง (Inspector of Divisions)** มีหลายนาย มีหน้าที่ราชการ ดังนี้

๑. เป็นผู้ควบคุมคนกองตระเวนที่รักษาท้องที่แขวง ๑ มีจำนวนคนตระเวนไม่ต่ำกว่า ๘๐ คน และไม่เกิน ๒๐๐ คน

๒. เป็นผู้อยู่ในท้องที่ซึ่งตนได้ควบคุมคนกองตระเวนดินลาดตระเวนรักษา

๓. เป็นผู้จัดแบ่งคนกองตระเวนออกรักษาท้องที่และตรวจคนให้รักษาการให้ถูกต้องตามข้อบังคับและกฎหมาย

๔. เป็นผู้ตรวจเครื่องนุ่งห่มและของใช้สอย เครื่องอาวุธ และโรงพักของคนกองตระเวนให้สะอาด

๕. เป็นผู้จดบัญชีรายวันแห่งคนกองตระเวน รับราชการยื่นเจ้าพนักงานใหญ่

๖. ถ้ามีเหตุการณ์ประทุษร้ายเกิดขึ้นในท้องที่ต้องเป็นผู้ไปตรวจให้ถึงที่ ควรระงับได้ต้องเป็นผู้ระงับ ถ้าระงับไม่ได้ ต้องสืบสวนข้อความให้ได้เหตุผลโดยละเอียดทำรายงานส่งเจ้าพนักงานใหญ่

๗. เป็นผู้ต้องรู้จักราษฎร นายบ้านในท้องที่ของตนเป็นอันมาก เพื่อจะได้สืบสวนเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเวลาที่มีเหตุ และเป็นผู้ตักเตือนราษฎรให้ประพฤติกิริยาเป็นอันดี ให้ถูกต้องด้วยพระราชกำหนดกฎหมาย

๘. เป็นผู้เดินตรวจคนตระเวน และโรงพักที่แยกไปในท้องที่ให้ทั่วเวลากลางวันครั้งหนึ่ง กลางคืนครั้งหนึ่งทุกวัน ให้เห็นว่าคนกองตระเวนรักษาการถูกต้องตามกฎหมาย

๙. เป็นผู้สังเกตอาการกิริยาแห่งราษฎร และการงานทั้งปวงในท้องที่ เมื่อเห็นสิ่งใดสงสัยว่าจะเป็นเหตุแก่ความอันตรายหรือขัดขวางด้วยกฎหมายแล้วต้องเป็นผู้ทำรายงานยื่นเจ้าพนักงานใหญ่

๑๐. เป็นผู้ช่วยความทุกข์ของราษฎรที่มาขอให้ช่วยตามกำลังที่จะช่วยได้

๑๑. เป็นผู้เสนอความชอบ ความผิด ของคนกองตระเวนที่ประพฤติแก่เจ้าพนัก

งานใหญ่

(ช) **นายหมวด** (Station Sergeant) สำหรับคุมคนสารวัตรแขวง ๑ มีไม่เกิน ๖ นาย มีหน้าที่ราชการ ดังนี้

๑. เป็นผู้บังคับการในโรงอาศัยของคนกองตระเวน และบังคับควบคุมคนตระเวนในเวลาเมื่อสารวัตรไม่อยู่ หรือแยกโรงไปตั้งอยู่ต่างหากในตำบล ๑ ในท้องที่แขวง เดียวกัน

๒. เป็นผู้ช่วยราชการสารวัตรแขวง และผลัดเปลี่ยนสารวัตรตรวจท้องที่

๓. เป็นผู้ทำการแทนสารวัตรแขวงเมื่อเวลาไม่อยู่ทุกอย่าง

๔. เป็นผู้ฝึกหัดและสอนข้อบังคับคนตระเวนที่อยู่ในโรงแห่งตน

๕. เป็นผู้ตรวจสอบบัญชีคนเมื่อเข้า เมื่อออกยามผลัดเปลี่ยนกันกับนายยาม

๖. เป็นผู้สังเกตกิริยาอาการของคนกองตระเวนที่ดีที่ชั่วแจ้งกับสารวัตรแขวง

๗. เป็นผู้อนุญาตผ่อนคนให้ลาไปธุระต่าง ๆ ซึ่งมิใช่ยามแห่งตน

(ซ) **นายยาม** (Sergeant) สำหรับควบคุมคน มีร้อยละ ๕ นาย มีหน้าที่ราชการ ดังนี้

๑. เป็นผู้ควบคุมคนกองตระเวนส่วน ๑ ที่จะให้อยู่ในบังคับว่าการ

๒. เป็นผู้เดินยามตรวจคนกองตระเวน ให้รักษาหน้าที่มิให้ละเลยทิ้งเสีย

๓. เป็นผู้ตรวจสอบบัญชีคนเมื่อเข้า เมื่อออกยามผลัดเปลี่ยนกับนายหมวด

๔. เห็นผู้อธิบายข้อบังคับและคำสั่งที่จะมีขึ้นแก่คนกองตระเวน

๕. เป็นผู้สังเกตกิริยาอาการของคนกองตระเวนที่ดีและชั่วแจ้งกับนายหมวด

๖. เป็นผู้นำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในยามของตนแจ้งกับนายหมวดและสารวัตรแขวง

(ฌ) **คนตระเวน** (Constables) ไม่มีกำหนด สุดแต่ท้องที่ลาดตระเวนมากและน้อย มีหน้าที่ราชการ ดังนี้

๑. เป็นผู้ป้องกันอันตรายชีวิต และทรัพย์สมบัติของราษฎรมิให้เป็นอันตราย

๒. เป็นผู้ต้องรู้จักถนนทางตรอกในท้องที่ซึ่งตนรักษา

๓. เป็นผู้เดินตรวจยามในท้องที่ซึ่งได้กำหนดไว้ให้ตนรักษา

๔. เป็นผู้ตักเตือนราษฎรมิให้ทำการล่วงละเมิดกฎหมาย

๕. เป็นผู้จับคนที่กระทำผิดล่วงพระราชกำหนดกฎหมายเฉพาะต่อหน้าแห่งตน หรือมีคนฟ้องร้อง หรือที่ได้ทราบแน่มั่นคง มีพยานว่าคนนั้นกระทำความผิด หรือนักโทษที่หนี หรือคนที่ขัดขวางอำนาจกองตระเวน

๖. เป็นผู้ช่วยคนที่ถึงอับจนแก่ความตายและช่วยดับเพลิงไหม้

๗. เป็นผู้ระงับความวิวาทที่เกิดขึ้นในท้องที่ที่ตนรักษา

๘. เป็นผู้ช่วยอนุเคราะห์คนเดินทางซึ่งจะขอให้ช่วย ต้องช่วยจนเต็มกำลังที่จะ

เห็นชอบ

๙. เป็นผู้จับและรักษาสัตว์ที่พลัดเจ้าของ ที่กีดหนทาง

๑๐. เป็นผู้บังคับการแห่แหนการชุมนุมมิให้มีเหตุวิวาท

๑๑. เป็นผู้ตรวจการที่ถนน ทาง ตรอก ในท้องที่ เมื่อเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งจะเป็นอันตรายแก่คนและสิ่งของทั้งหลาย หรือสิ่งใด ๆ ที่ไม่เรียบร้อยกีดทาง หรือมีกลิ่นเหม็น ต้องเป็นผู้คิดอ่านจัดเลื่อนไปเสียให้พ้นจากที่

๑๒. เป็นผู้รักษาของกลางที่ไม่มีเจ้าของที่หลงลืมหรือตกหล่น และเสาะแสวงหาเจ้าของคืนของให้

๑๓. เป็นผู้ตรวจประตูหน้าต่างทุกบ้านเรือนในท้องที่ซึ่งตนรักษาในเวลาเมื่อเจ้าของบ้านเจ้าของเรือนหลับ ถ้าเห็นว่าไม่เป็นความมั่นคงต้องเป็นผู้ตักเตือน

๑๔. เป็นผู้เดินหมายเรียกคู่ความ เกาะคนและเรียกพยานซึ่งผู้พิพากษาจะสั่ง

๑๕. เป็นผู้คุมและรักษานักโทษ เมื่อจะส่งไปในที่ต่าง ๆ

ข้อ ๑๙. การว่าจ้างพนักงานกองตระเวน การจ้างคนกองตระเวนนั้น ตามธรรมเนียมในทุกวันนี้นายตรวจประจำท้องที่เป็นผู้จ้างตนเอง และคนกองตระเวนคนนั้นก็รับราชการอยู่ในท้องที่แห่งนายตรวจได้ว่ากล่าวคนตระเวนนั้นมักไม่ใคร่รับราชการเต็มเวลาค่าจ้าง เพราะลูกจ้างนั้นมักเป็นทาสของนาย ๆ ก็เอาไปใช้การงานที่เป็นประโยชน์ของตนเสียอย่าง ๑ หรือลูกจ้างนั้นไม่ได้เป็นทาสของนายตรวจนายตรวจไม่ค่อยจะว่ากล่าวกวดขันนัก เพราะถ้าจะบังคับให้ทำการโดยกวดขันแล้ว ถ้าลูกจ้างนั้นลาออกเสียก็เป็นการลำบากที่จะต้องเรียกหาคนจ้างใหม่อย่าง ๑ อีกประการหนึ่งคนที่รักษาการอยู่ประจำท้องที่แล้ว ก็มักจะรู้จักชอบพอกับคนในตำบลนั้นชินกัน เมื่อคนเหล่านั้นกระทำความผิดก็เห็นแก่กัน ละเลยเสีย จึ่งเป็นช่องที่ให้ผู้ร้ายกำเริบไม่หยุดหย่อนอย่าง ๑ เป็นทางที่นายตรวจจะคิดเอาผลประโยชน์กดขี่ไพร่ที่จะซื้อเงินเดือน เพราะถ้าไม่ขายให้ก็จะไล่เสียไม่ให้รับจ้างอย่าง ๑ มีช่องเสียอยู่โดยหลายประการดังนี้ ต่อไปจะยกเลิกธรรมเนียมนี้เสีย จะจัดให้มีสมุหบัญชีรองคนหนึ่งต่างหากสำหรับจ้างคนแล้วจะให้ผู้บังคับการใหญ่ ตรวจเลือกให้เห็นชอบด้วยแล้วจึ่งจะให้จ้างคนนั้นได้

ข้อ ๒๐. สมุหบัญชีกำหนดจ้างคนได้ ๕๐๐ คน สมุหบัญชีรองนั้นนาย ๑ จะให้จ้างคนได้ไม่เกิน ๕๐๐ คน แล้วเป็นสมุหบัญชีถือบัญชีชื่อคนตระเวนที่ตนจ้าง และทั้งตรวจสอบบัญชีเงินเดือนของคนตระเวนคนนั้นด้วย

ข้อ ๒๑. บัตรประจำตัวคนตระเวน คนตระเวนที่รับจ้างนั้น จะได้รับหนังสือสำหรับตัวที่จะแจ้งว่าได้จ้าง มีชื่อและตำหนิและรูปพรรณ กับวันคืนที่เข้ารับราชการ ประทับตราอธิบดีหรือจางวางเป็นสำคัญ เพื่อสำหรับคนตระเวนคนนั้นได้ถือเป็นสำคัญมารับเงินเดือนมิให้มีคนปลอมมารับได้ ในหลังตั๋วนั้นมีอักษรพิมพ์แจ้งความ เป็นใบเสร็จที่ตนได้รับราชการและเงินเดือนตามจำนวนที่แล้วไปครบทั้ง ๑๒ เดือน เพื่อสารวัตรแขวงจะได้จดแจ้งมาว่าเดือนนั้น

รับราชการเท่านั้นรายวัน มาสอบกับรายงานที่เจ้าพนักงานรับรวมตรวจเมื่อแจกเงินเดือน เมื่อได้รับเงินแล้ว เจ้าพนักงานผู้จ่ายเงินจะได้ประทับตราทับหลังตั๋วอักษรเฉพาะเดือนที่รับราชการจนครบปีแล้ว เมื่อขึ้นปีใหม่เปลี่ยนตั๋วใหม่ให้คราวหนึ่ง

ข้อ ๒๒. เบี้ยเลี้ยงคนตระเวน คนที่เข้ารับจ้างเป็นคนตระเวนนั้นธรรมเนียมในทุกวันนี้ค่าอาหารรับพระราชทานนั้นเหมาเสร็จอยู่ในเงินเดือน เห็นว่าถ้าจะให้คงอยู่ดังธรรมเนียมเดิมมีความเสียอยู่หลายอย่าง ๑. คนไม่ได้อยู่ประจำโรงเสมอต้องไปหาอาหารรับพระราชทานวันหนึ่งถึง ๒ เวลาเป็นอย่างต่ำ เมื่อมีเหตุปัจจุบันจะต้องการคนใช้ในเวลานั้นแล้วก็เป็นการขัดข้อง ๒. การที่คนไปหาอาหารรับพระราชทานมักจะไปไถลเสีย ไม่มาตามเวลากำหนด ก็มักจะต้องทำโทษกันบ่อย ๆ ๓. เป็นช่องให้คนกองตระเวนขายเงินเดือนในเมื่อเวลาขัดจะต้องการซื้ออาหาร เพราะว่าคนที่รับจ้างนั้นเมื่อได้รับเงินเดือนแล้วมักจเอาเงินไปเล่นเสียโดยมาก จึ่งมีเวลาขัดมากกว่าบริบูรณ์ เหตุฉะนี้ ต่อไปควรจัดให้มีเบี้ยเลี้ยง จัดหาให้รับพระราชทานเหมือนทหาร คนกองตระเวนจึ่งจะไม่มีกังวลด้วยอาหารที่จะรับพระราชทานต่อไป และการเลี้ยงนั้นจะให้มีแต่นายหมวดนายยามกับคนตระเวนเท่านั้น นายที่สูงขึ้นไปแต่นายหมวดแล้วไม่ต้องมี

ข้อ ๒๓. เงินเดือนคนตระเวน เงินเดือนคนกองตระเวนนั้น เดิมคนเกณฑ์รับราชการ (คือกองตระเวนน้ำ) ได้รับพระราชทานเดือนละ ๖ บาท มีเบี้ยค่ากับข้าวอีก ๑ บาท ๒๖ สลึง รวม ๗ บาท ๒๖ สลึง กับมีข้าวเบิกฟืนเบิกและค่าเสื้อกางเกงต่างหาก แต่คนจ้างนั้นเงินเดือนไม่เสมอกัน คนตระเวนฝั่งขวาเดือนละ ๑๐ บาท หักค่าเสื้อกางเกงเสียเดือนละ ๑ บาท คง ๙ บาท ฝั่งซ้ายที่ตำบลสะพานหกเดือนละ ๙ บาท หักค่าเสื้อกางเกงเดือนละ ๑ บาท คง ๘ บาท ที่ตำบลตลาดพลู เดือนละ ๘ บาท หักค่าเสื้อกางเกงเดือนละ ๑ บาท คง ๗ บาท

การต่อไปคิดว่า ถ้าจะลดเงินเดือนให้น้อยลง เพราะต้องเสียเงินค่าเบี้ยเลี้ยงที่จะจัดเลี้ยง

คนหนึ่ง วันหนึ่ง ประมาณค่าข้าว ๑ อัฐ ๘๖ $\frac{๒}{๐}$ | ๓ เบี้ย

ค่ากับข้าว ๕ อัฐ ค่าฟืน ๑ อัฐ ๑๓ $\frac{๑}{๐}$ | ๓ เบี้ย

รวม ๘ อัฐ เดือนหนึ่งเป็นเงิน ๓ บาท ๔๘ สลึง ออกเสียจากเงินเดือนนั้น ก็จะคงเหลืออยู่อีกทั้งค่าเสื้อกางเกงให้เสียด้วย คนกองตระเวนฝั่งขวาเงิน ๖ บาท ๑๖ สลึง คนกองตระเวนฝั่งซ้าย ตำบลสะพานหก ๕ บาท ๑๖ สลึง ตำบลตลาดพลู ๔ บาท ๑๖ สลึง เห็นว่าน้อยนัก เพราะคนที่จะมารับจ้างนั้นมักจะเป็นคนที่เป็นทาสมากกว่าคนที่เป็นไทย เมื่อมีประสงค์จะเข้ามารับจ้างเป็นคนตระเวน ถ้าได้ทราบว่าได้เงิน...ค่าจ้างน้อย ก็คงจะเป็นที่รังเกียจเสีย ไม่มารับจ้าง เพราะธรรมดาทาสที่จะรับจ้างหากินไม่ได้ทำงานของนายเงินแล้ว นายเงินก็ย่อมจะคิดเอาดอกเบี้ยอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าชั่งละ ๒ บาท หรือมีแต่จะยิ่งขึ้นไป ทาสผู้ชายในทุกวันนี้ค่าตัว

๒ ชั่ง เป็นอย่างต่ำ เมื่อมารับจ้างเป็นคนตระเวนแล้ว ต้องเสียดอกเบี้ยให้นายเงิน เดือนละ ๔ บาท ก็คงได้เงินค่าจ้างเดือนละ ๒ บาท ๑๖ สลึง เท่านั้น เห็นว่าจะมีคนมารับจ้างเป็นคนกองตระเวนโดยน้อยตัวนัก เพราะการรับจ้างในทุกวันนี้มีการทำงานเป็นกุลี หรือคนแจวเรือที่มีค่าจ้างเป็นอย่างราคาต่ำก็ได้เงินค่าจ้างถึงวันละ ๒๔ สลึง เดือนหนึ่งเป็นเงิน ๑๑ บาท ๑๖ สลึง หักค่ากินวันละ ๘ สลึง ดอกเบี้ยให้นายเดือนละ ๔ บาท รวม ๗ บาท ๔๘ สลึง แล้วคงเหลือเงินค่าจ้างไว้ใช้สอยอีก ๓ บาท ๓๒ สลึง ได้เปรียบกว่ารับจ้างเป็นคนกองตระเวนดังนี้ ถ้าเป็นคนมีวิชาความรู้เป็นช่างบ้างแล้วเป็นไม่มารับจ้างเป็นคนกองตระเวนเลย คงไปรับจ้างทำการอย่างอื่นเสียทั้งนั้น เพราะเงินค่าจ้างได้แรงกว่ากัน มีตั้งแต่ ๑๒ บาทขึ้นไป ยังมีวิธีอีกอย่างหนึ่งที่ทาสมารับจ้างเป็นคนกองตระเวน คือนายบังคับให้รับจ้าง นายยอมให้เงินค่าจ้างแก่ตัวทาสเพียงเดือนละ ๒ บาท นายเอาเสีย ๗ บาท แต่ให้กินอยู่ในนาย ทาสที่รับจ้างดังนี้จะบังคับให้ทำการเอาดีก็ไม่ได้ เพราะเขาไม่ได้ทำการโดยมุ่งหมายจะเอาเงินเดือน ทำโดยจำใจและไม่มีทางที่เขาจะคิดทำความดีให้เห็นว่าเพื่อได้ประโยชน์เงินเดือนมากขึ้นได้ เพราะนายรวบรัดเอาเสียมาก ๆ ครั้นเราจัดการกวดขันให้ทำการโดยแข็งแรงเข้า ก็หนีเสียไม่ทำการคนกองตระเวนก็ขาดจำนวนไป ต้องเรียกหาจ้างใหม่อยู่เสมอ คนจึ่งไม่ทำการยั่งยืน เรียบร้อยได้ การที่เรียกคนจ้างนี้ คนที่ไม่เป็นหนี้เป็นไทยแก่ตัวนั้นก็ไม่ใคร่เข้ารับจ้าง เพราะรังเกียจที่เงินเดือนน้อยอย่างหนึ่ง และไม่ได้ตามกำหนดเดือนอย่างหนึ่ง จึ่งมักไปรับจ้างการอื่น ๆ เสียก็คงได้อยู่แต่ทาสที่นายเงินบังคับให้มารับจ้างเพื่อเอาประโยชน์บ้าง หรือนายตรวจเองช่วยทาสให้เข้ารับจ้างในตัวเองบ้าง แล้วก็อาศัยใช้ประโยชน์การอื่นปนกับการกองตระเวนไป ดังได้อธิบายความเสียไว้ในข้อ ๑๙ นั้นแล้ว เหตุฉะนี้การต่อไป ขอรับพระราชทานกำหนดเงินเดือนคนกองตระเวนให้พอท่วมกับการรับจ้างอย่างอื่น คิดให้นอกจากเงินเบี้ยเลี้ยงเป็นเงินเดือนคนละ ๑๐ บาทแล้ว คงจะมีคนเต็มใจเข้ารับราชการ เมื่ออัตราเงินเดือนสูงขึ้นดังนี้แล้ว ราชการก็จะจัดกวดขันเอาดีได้เพราะคนที่รับจ้างนั้น จะไม่ได้คิดหลบหลีกไปด้วยได้เงินค่าจ้างการอื่นไม่เสมอการเป็นกองตระเวน

ข้อ ๒๔. ข้อบังคับนายเงิน ต้องยอมให้ทาสรับจ้างเป็นคนตระเวน การที่คิดขึ้นอัตราเงินเดือนคนกองตระเวนสูงขึ้นนี้ เป็นการแก้ได้แต่ข้อที่จะชักนำให้คนสมัครเข้ารับจ้างเป็นคนกองตระเวน แต่ยังมีทางที่เป็นข้อขัดขวางในความหมายอันนี้ได้อยู่อีก คือคนที่จะเข้ามารับจ้างนั้น ถ้าเป็นทาสมีค่าตัวแรง จะได้เงินเดือนไม่พอคุ้มกับค่าดอกเบี้ยส่งนายเงินอย่าง ๑ หรือทาสที่มีค่าตัวน้อย แต่นายเงินไม่อยากให้รับจ้างตามปรารถนาจะแกล้งเอาดอกเบี้ยให้มากอย่าง ๑ ก็คงจะเป็นการตัดหนทางหาให้ตัวทาสมารับจ้างตามความปรารถนาได้ไม่ และกลับจะทำเป็นช่องให้นายเงินเป็นที่ยินดีที่จะกดขี่ให้ตัวทาสมารับจ้างซึ่งเป็นการนายเงินบังคับแล้วเอาเงินเดือนเป็นค่าป่วยการของตนเสียมาก ๆ ให้ตัวทาสแต่น้อย อย่างเช่นที่เป็นมาแล้ว เหตุฉะนี้จึ่งจำจะต้องคิดออกประกาศเป็นข้อบังคับนายเงิน ป้องกันความกดขี่ข้อนี้ว่า ถ้าทาสคนใดที่มี

นายประกันไว้กับนายเงินแล้ว จะร้องขอสมัครมารับจ้างเป็นคนกองตระเวนเสียดอกเบี้ยให้นายชั่งละ ๑ บาท ตามกฎหมายแล้ว นายเงินไม่มีอำนาจจะห้ามปราม เจ้าพนักงานจะเรียกเอาสารกรมธรรม์ที่นายเงินมาตรวจสอบลงบัญชีไว้ แล้วจะหักเงินเดือนเป็นดอกเบี้ยส่วนหนึ่ง หักเงินเดือนเป็นค่าใช้ค่าตัวส่วนหนึ่ง รวมให้แก่นายเงินทุก ๆ เดือนไปกว่าตัวทาสจะพ้นค่าตัว เมื่อบังคับได้ดังนี้แล้ว เป็นการปิดทางที่ไม่ให้นายเงินคิดเอาประโยชน์จากตัวทาสโดยเหลือเกิน และเป็นทางที่ได้ช่วยทาสให้พ้นเป็นไทยด้วย คงมีคนสมัครเข้ารับราชการเป็นคนกองตระเวนมาก

ข้อ ๒๕. อัตราเงินคนตระเวนที่รับราชการนาน คนกองตระเวนในทุกวันนี้ นายตรวจผู้ที่จ้างไม่ได้เลือกคัดว่าเป็นคนมีกิริยาอันเรียบร้อย และเป็นคนมีกำลังแข็งแรงควรรับราชการ สุดแต่คนใดเข้ารับจ้าง ถ้ามีเท้ายืนตรงและมีมือถือไม้และคำนับได้แล้วก็ให้เข้ารับจ้างทั้งนั้น และคนเหล่านี้ก็ไม่ได้มีความฝึกหัดและสั่งสอนอันใด จึ่งไม่มีกิริยาสมควรกับตำแหน่ง หรือมีท่าทางที่จะสู้กับคนร้ายได้อีกประการหนึ่ง ถ้าจะมีเหตุสำคัญที่จะต้องใช้แรงคนกองตระเวนที่ถึงต้องถืออาวุธแล้วก็คงจะใช้ไม่ได้ทั้งนั้น เพราะฉะนี้ คนกองตระเวนที่จ้างต่อไปควรต้องมีการฝึกหัดให้ใช้อาวุธเป็น เพื่อเวลาต้องการใช้และจะต้องสั่งสอนกิริยาที่ให้ประพฤติอันเรียบร้อยและให้รู้ข้อบังคับและกฎหมายทั่วทุกคน จึ่งจะจัดการกองตระเวนเอาดีได้เหมือนประเทศอื่น ๆ แต่การที่จะฝึกหัดและสั่งสอนอย่างนี้ บางทีจะทำให้คนรังเกียจ ไม่ใคร่จะรับจ้าง หรือรับจ้างแล้วจะลาออกเสียโดยเร็ว เพราะจะเกิดความสงสัยเสียว่าจะเอาตัวเป็นทหารอย่าง ๑ ด้วยความเกียจคร้านที่จะต้องประพฤติกิริยาอันกวดขันผิดกว่าธรรมเนียมแต่ก่อนอย่าง ๑ เมื่อคนรับจ้างไม่ได้อยู่นานถึงประจำปีแล้ว การฝึกหัดสั่งสอนอันนี้ก็ไม่เป็นประโยชน์อันใด ครั้นจะทำหนังสือสัญญากับผู้รับจ้างตั้งแต่ต้นเข้ามารับราชการให้มีกำหนดปี คนรับจ้างก็คงจะรังเกียจตามข้อความที่เป็นการผิดกับธรรมเนียมรับจ้างแต่ก่อน ๆ ก็จะเกิดเป็นที่สงสัย หรือบางทีจะกลับเห็นไปว่าจะถอนตัวออกจากคนกองตระเวนได้โดยยาก ด้วยมีหนังสือสัญญาโดยแข็งแรง เพราะการรับจ้างหากินอื่น ๆ ในกรุงเทพฯ ไม่ได้มีธรรมเนียมทำสัญญากัน ก็จะไปรับจ้างการอื่นที่ไม่ต้องทำสัญญานั้นเสีย โดยที่สุดจะหาที่รับจ้างยังไม่ได้ก็ไม่ต้องอดอาหาร เพราะเป็นคนข้ามีเจ้าบ่าวมีนาย คงได้กินอาหารของนายอยู่เสมอ การที่จะหาเงินเฟื้องสลึงสำหรับติดตัวก็หากินตามโรงบ่อนได้ คงจะสู้อดทนไปไม่ยอมทำการรับจ้างที่เป็นการคับตัว เพราะเหตุฉะนี้ จะจัดการเอาคนเข้ารับราชการให้อยู่นาน ๆ โดยทางสัญญากันนั้นก็จะไม่ได้ จำต้องคิดเอาเงินล่อน้ำใจให้มุ่งหมายเพื่อประโยชน์ข้างหน้า ให้สมัครรับราชการเอง จึ่งคิดเห็นว่าควรจะกำหนดอัตราเงินเดือนไว้ว่า ถ้าคนกองตระเวนผู้ใดรับราชการในปีแรก จะให้มีเงินเดือน ๆ ละ ๑๐ บาท ถ้ารับราชการติดต่อไปในปีที่ ๒ จะเพิ่มขึ้นเป็นเดือนละ ๑๒ บาท ถ้าติดต่อไปจนปีที่ ๓ จะเพิ่มขึ้นเป็นเดือนละ ๑๕ บาท เป็นเต็มอัตรา เมื่อคนกองตระเวนได้รับเงินเดือนสูงกว่าการรับจ้างหากินอื่น ๆ แล้ว คงมีคนสมัครเข้ารับราชการ แล้วจะได้คัดเลือกเอาแต่คนที่สนใจ และคงจะ

ตั้งหน้ารับราชการนาน ๆ หมายเอาเงินเดือนสูงในที่สุดเป็นแน่ เมื่อได้คนรับราชการอยู่ประจำนาน ๆ แล้ว คนนั้นได้ฝึกหัดและสั่งสอนอยู่เสมอ ราชการกองตระเวนก็คงจะเป็นการเรียบร้อยดีเหมือนประเทศทั้งปวง

ข้อ ๒๖. การหักเงินเดือนใช้ค่าตัว จะตั้งกำหนดอัตราไว้ในกรมกองตระเวนว่า คนกองตระเวนใดเป็นทาสมารับจ้าง ยอมเสียดอกเบี้ยให้นายเงินชั่งละบาทนั้น ต้องหักเงินเดือนใช้ค่าตัวอีกทุก ๆ เดือน คนที่เข้ารับจ้างปีแรกต้องใช้ค่าตัวเดือนละ ๒ บาท ต่อไปปีที่ ๒ ต้องใช้ค่าตัวเดือนละ ๓ บาท ต่อไปปีที่ ๓ ต้องใช้ค่าตัวเดือนละ ๔ บาทเสมอไปจนหมดค่าตัว

ข้อ ๒๗. กำหนดเวลาแจกเงินเดือน เงินเดือนคนตระเวนนั้น ควรกำหนดแจก ๑๕ วันครั้ง ๑ เพราะจะได้เป็นที่ล่อให้คนเข้ารับจ้างมาก แล้วจะได้หวงแหนตำแหน่งการของตน คงจะตั้งหน้ารักษาราชการโดยเรียบร้อยทั่วกัน

ข้อ ๒๘. อัตราเงินเดือนพนักงานกรมกองตระเวน เมื่ออัตราเงินเดือนคนตระเวนมีกำหนดอย่างต่ำเดือนละ ๑๐ บาท อย่างสูงเดือนละ ๑๕ บาทดังนี้แล้ว เจ้าพนักงานใหญ่ในกรมกองตระเวนก็ควรมีอัตราเงินเดือนเป็นลำดับกันเสียด้วย และมีกำหนดอย่างสูงอย่างต่ำเหมือนคนตระเวน เพื่อได้เพิ่มและลดคนที่รับราชการดีและชั่วต่อไปข้างหน้า จำนวนอัตราควรกำหนดดังนี้

ประมาณอัตรา	เดือนหนึ่ง				ปีหนึ่ง			
	อย่างต่ำ		อย่างสูง		อย่างต่ำ		อย่างสูง	
	ชั่ง	บาท	ชั่ง	บาท	ชั่ง	บาท	ชั่ง	บาท
๑. อธิบดีหรือจางวาง	๓	๔๐	๕		๔๒		๖๐	
๒. เจ้ากรม	๒	๔๐	๓	๔๐	๓๐		๔๒	
๓. ปลัดกรม	๑	๔๐	๒	๔๐	๑๘		๓๐	
๔. สมุหบัญชีใหม่	๑		๒		๑๒		๒๔	
๕. สารวัตรใหญ่		๖๐	๑	๔๐	๙		๑๘	
๖. แพทย์ใหญ่		๖๐	๑	๒๐	๙		๑๕	
๗. นายเวร		๔๐	๑		๖		๑๒	
๘. สมุหบัญชีรอง		๔๐		๖๐	๖		๙	
๙. แพทย์รอง		๓๐		๔๐	๔	๔๐	๖	
๑๐. สารวัตรสอดแนม		๓๐		๔๐	๔	๔๐	๖	
๑๑. สารวัตรแขวง		๓๐		๔๐	๔	๔๐	๖	
๑๒. นายตรวจ		๒๐		๒๕	๓		๓	๖๐
๑๓. นายหมวด		๒๐		๒๕	๓		๓	๖๐
๑๔. นายยาม		๑๕		๒๐	๒	๒๐	๓	
๑๕. คนสอดแนม		๑๕		๒๐	๒	๒๐	๓	
๑๖. คนตระเวน		๑๐		๑๕	๑	๔๐	๒	๒๐

แต่เงินเดือนคนยุโรเปียนนั้นจะตั้งตามกำหนดนี้ไม่ได้ เพราะคนที่รับราชการอยู่ในทุกวันนี้ ควรรับตำแหน่งได้เพียงสารวัตรใหญ่ แต่ได้เงินเดือนเดิมสูงกว่าอัตราเสียแล้ว จำเป็นต้องปล่อยไปตามเงินเดือนเดิม

ข้อ ๒๙. ค่าเครื่องแต่งตัวคนตระเวน เครื่องแต่งตัวคนกองตระเวนตามแบบเดิมนั้น ค่าเสื้อ ค่ากางเกง ไม่ได้เบิกเงิน คิดหักเอาเงินเดือนคนกองตระเวนคนหนึ่งเดือนละ ๑ บาท รวมปีหนึ่งคนหนึ่งต้องเสียค่าเสื้อ ค่ากางเกง ๑๒ บาท แต่ผู้จัดการจ่ายเสื้อจ่ายกางเกงนั้นจ่ายให้แต่เสื้อกางเกงสำรับเดียวราคาไม่ถึง ๑๒ บาท เงินเหลือเอาเป็นกำไรประโยชน์ตนเสีย แต่ค่าหมวก ไม้ตะบอง เข็มขัด โคมตาโค นกหวีด นั้นเอาเงินหลวงจัดซื้อจ่ายต่างหาก แต่ในทุกวันนี้การจ่ายเสื้อและกางเกงเปลี่ยนใหม่ เพิ่มขึ้นปีละ ๒ สำรับ เงินที่เหลือค่าทำเสื้อรวมไว้เป็นเงินกลางจัดซื้อผ้าหุ้มหมวกและเข็มขัด และของอื่นที่เคยจ่ายเงินหลวงนั้น เอาเงินนี้จ่ายแทนก็พอกลั้วเกลี้ยกัน คงไม่ต้องจ่ายเงินเพิ่มเหมือนแต่ก่อน การต่อไปเห็นด้วยเกล้าฯ ว่าถ้าจะใช้เสื้อกางเกงอย่างผ้าชนิดทุกวันนี้ เป็นผ้าบางไม่ทน ถึงจะจ่ายให้ปีละ ๒ สำรับก็หาพ้นจากความสกปรกและขาดเปื่อยได้ไม่ จะต้องคิดจัดผ้าชนิดหนึ่งอย่างทหารที่หนาให้ทนพอ แต่ราคาเสื้อนั้นคงจะไม่แพงขึ้น กับจะจ่ายกางเกงเพิ่มขึ้นอีกตัวหนึ่ง เป็นกางเกงคนละ ๓ กางเกง เสื้อคนละ ๒ เสื้อ กับจะต้องมีเสื้อกันฝนทำด้วยผ้าดิบชุบขี้ผึ้งจ่ายให้อีกคนละเสื้อ จึ่งจะได้รักษาเครื่องแต่งตัวให้สะอาดและทนได้ตลอดปี กับคนกองตระเวนทั้งปวงนั้นจะบังคับให้อยู่นอนประจำโรงผลัดเปลี่ยนกัน จะต้องมีผ้าปูนอนกับห่มนอนเพิ่มขึ้นอีก คิดประมาณค่าเครื่องแต่งตัวกับของใช้คน ๑ เสื้อผ้า ๒ อย่างหนาสีน้ำเงิน คอเสื้อและข้อมือเป็นสีแดง ดุมเป็นดุมถักผ้าแดง ๒ เสื้อ ประมาณค่าผ้าและค่าจ้างเย็บเสร็จราคา ๔ บาท กางเกงผ้าลายสองสีน้ำเงินขลิบลวดข้างแดง ยาวเพียงเข่า ๓ กางเกง ประมาณค่าผ้าและค่าจ้างเย็บเสร็จเงิน ๕ บาท เสื้อกันฝนทำด้วยผ้าดิบชุบขี้ผึ้ง เสื้อ ๑ ประมาณค่าผ้าค่าเย็บและค่าชุบขี้ผึ้ง ราคา ๑ บาท ๑๖ สลึง เข็มขัดสายหนังมีซองกระบองด้วยประมาณราคา ๓ บาท ๔๘ สลึง หมวกรูปเฮลเม็ดสานด้วยหวายและหุ้มด้วยใบลานให้นักโทษทำ ประมาณค่าหวายกับใบลานหมวก ๑ ราคาเงิน ๓ สลึง ไม้ตะบองทำด้วยไม้แดงให้นักโทษทำคิดแต่ค่าไม้ประมาณ ๘ สลึง โคมตาโคหนึ่งโคมประมาณราคา ๑ บาท ๓๒ สลึง นกหวีดหนึ่งราคาเงิน ๓๒ สลึง ตัวเลขสำหรับติดคอเสื้อทำด้วยทองเหลืองคนละ ๔ ตัว ประมาณราคา ๘ สลึง ผ้าปูนอนกับผ้าห่มนอนคนละ ๒ ผืน ประมาณราคา ๓ บาท ๑๓ สลึง รวมเครื่องแต่งตัวและของใช้คน ๑ ประมาณราคา ๑๙ บาท ๓๒ สลึง ถ้าจะคิดหักเงินเดือนคนตระเวนใช้ค่าเสื้ออย่างธรรมเนียมเดิมแล้วจะต้องหักถึงเดือนละ ๑ บาท ๔๐ สลึง คงเหลือเงินเดือนแต่เดือนละ ๘ บาท ๒๔ สลึง เท่านั้น เมื่อคิดถึงคนตระเวนที่เป็นทาสจะต้องใช้ค่าดอกเบี้ยและค่าตัวอีก เอาค่าตัวอย่างต่ำเพียง ๒ ชั่ง ก็เป็นเงินดอกเบี้ย ๒ บาท ใช้ค่าตัวเสีย ๒ บาท รวมเงิน ๔ บาท คงเหลือเงินจะได้ใช้สอยของตัวเพียง ๔ บาท ๒๔ สลึง เท่านั้น เมื่อคิดถึงตัวทาสที่ค่าตัวมากขึ้นไปกว่า ๒ ชั่ง แล้วเงินที่จะเหลือก็คงจะน้อยเต็มที่

เหตุฉะนี้จึงเห็นว่าเงินค่าเครื่องแต่งตัวและของใช้สำหรับคนตระเวนนั้น ไม่ควรหักเอาในเงินเดือนควรจัดซื้อจ่ายต่างหาก จะได้ไม่ขึ้นชื่อว่าหักเงินเดือนเป็นค่าเสื้อค่ากางเกง ซึ่งเป็นเสียงไม่เพราะหู และจะได้ชักนำให้คนเต็มใจเข้ารับราชการมากขึ้น อีกประการหนึ่ง ปีหลัง ๆ ต่อไปก็จะไม่ต้องใช้เงินมาก เพราะแรงค่าเย็บหรือสิ่งใด ๆ ที่จะเป็นแรงทำนั้น ก็จะได้จัดให้นักโทษเย็บและทำทุกอย่าง ไม่ต้องออกเงินค่าจ้าง ยังคงเสียอยู่แต่ค่าผ้าเท่านั้น และยังของที่เป็นแก่นสารในปีเดียวไม่เสียนั้นก็มีอยู่หลายสิ่ง เป็นต้นว่ากระบอง โคม และเข็มขัด ถ้าจะต้องจ่ายเปลี่ยนที่ชำรุดบ้าง ก็คงอยู่ใน ๓ ปี ๔ ปี คราว ๑

ข้อ ๓๐. การฝึกหัดและแจกจ่ายคนตระเวน เมื่อสมุหบัญชีจ้างคนได้แล้ว ให้ส่งคนนั้นไปยังเจ้าพนักงานให้ฝึกหัด และสอนข้อบังคับกรมกองตระเวนให้ทราบ แล้วจึงให้นำบัญชีคนที่ฝึกสอนได้แล้วนั้นยื่นเจ้าพนักงานใหญ่ จะได้จัดแบ่งจ่ายไปตามท้องที่รักษาราชการ

ข้อ ๓๑. รูปแบบโรงพักหรือสถานีตำรวจ กองตระเวนรักษาท้องที่นั้น โรงพักเดิมนั้นย่อม ๆ ที่ไม่พอกันอยู่อาศัย คนตระเวนต้องไปอยู่บ้านของตน หรือที่เป็นทาสก็ไปอยู่บ้านนายที่อยู่ประจำบ้างก็เป็นแต่คนยาม หรือคนที่เป็นทาสผูกดอกเบี้ยจากนาย หรือทาสของนายตรวจเองที่รับจ้างเป็นคนตระเวน และการที่อยู่นั้น ก็ไม่มีเป็นที่สำหรับหลับนอนให้เรียบร้อย นอนเกลื่อนอยู่กลางโรงเป็นหมู่ ๆ การต่อไปควรคิดทำโรงให้พอคนอยู่ เมื่อมีเหตุจะได้เรียกใช้ราชการได้ทันท่วงที คิดว่าโรงพักแห่งหนึ่งจะให้มีห้องที่ว่าการห้อง ๑ มีห้องสำหรับคนตระเวนนอนครบตัวห้อง ๑ ห้องสำหรับรับพระราชทานอาหารและเป็นห้องสำหรับสอนข้อบังคับและกฎหมายห้อง ๑ ห้องสำหรับเก็บของห้อง ๑ ห้องสำหรับขังคนกระทำความผิดห้อง ๑ ที่ซึ่งจะปลูกโรงพักนั้นจะเลือกหาที่หลวงซึ่งไม่ต้องจัดซื้อ หรือเลือกอาศัยศาลาวัดที่ไม่ได้ใช้การจะได้ช่วยป้องกันโจรผู้ร้ายที่ซ่องสุมกันในวัด และจะได้เบาเงินที่จะปลูกโรงด้วย และโรงนั้นจะทำเป็นโรงฝาขัดแตะหลังคาจากทั้งสิ้นไม่ให้เปลืองเงินมาก

ข้อ ๓๒. คนตระเวนต้องออกตรวจทุกพื้นที่ หน้าที่ของคนกองตระเวนลาดตระเวนรักษาท้องที่อยู่ในทุกวันนี้นั้น ฝั่งขวาในพระนครตัดตอนฝ่ายทิศตะวันออกจากฝั่งคลองท่อส่วนหนึ่ง นอกพระนครถนนเจริญกรุงสาย ๑ ถนนบำรุงเมืองสาย ๑ กับในท้องสำเพ็งอีกตำบล ๑ ฝั่งซ้ายที่ตลาดพลูตำบล ๑ ถนนใหม่ตั้งแต่สะพานหกข้ามคลองบางกอกใหญ่ไปจนถึงวัดอัมรินทรสาย ๑ กองตระเวนน้ำนั้นตั้งแต่บางตะนาวศรีลงมาจนถึงปากคลองผดุงกรุงเกษมข้างใต้ ไม่ตลอดแขวงกรุงเทพฯ

และการลาดตระเวนนั้น ก็ตระเวนแต่ตามแนวถนนใหญ่และลำแม่น้ำ ส่วนทางที่เป็นตรอกทางน้อยหรือลำคลองนั้นไม่ได้ลาดตระเวนรักษา

การต่อไปข้างหน้าควรต้องจัดการลาดตระเวนรักษาตลอดถนน ทางใหญ่ ทางน้อยและลำคลองสุดแต่มีประชุมคนตั้งบ้านเรือนอยู่มากในตำบลใด ต้องจัดการลาดตระเวนรักษาทุกตำบล โจรผู้ร้ายจึงจะได้เบาบาง ราษฎรจะได้ทำมาค้าขายสะดวก

ข้อ ๓๓. ให้ราษฎรจัดทำประตูและรั้วกันคนร้าย การที่จะจัดตระเวนรักษาในทางที่เป็นซอกและตรอกเล็กนี้ ถ้าจะวางคนตลอดไป ก็จะเป็นคนมากนัก จำต้องคิดผ่อนผันใช้คนน้อยลง จึ่งจะไม่ต้องจำหน่ายเงินมาก เห็นว่าที่บ้านเรือนริมถนนในทุกวันนี้ บางแห่งเจ้าของบ้านเจ้าของที่ทิ้งละเลยไว้ไม่ทำรั้วทำประตูบ้านให้แน่นหนา เมื่อเกิดโจรผู้ร้ายวิ่งราวหรือทำร้ายคนในถนนด้วยประการใด ๆ คนตระเวนไล่ไปก็หลบหนีเข้าบ้านเข้าตรอกริมทาง ซึ่งไม่มีที่กีดกั้นนั้นเสีย จับตัวได้โดยยาก จึ่งเป็นช่องให้คนมีน้ำใจอันชั่วร้ายกล้าหาญกระทำร้ายอยู่เสมอ

การต่อไปข้างหน้า ควรมีประกาศให้เจ้าของที่ เจ้าของบ้าน ทำรั้วทำประตูบ้านให้มั่นคง ประตูบ้านนั้นให้ปิดอยู่เสมอ อย่าให้เปิดไว้ให้คนร้ายหลบหนีเข้าไปได้ ถ้าบ้านใดมีประตูบ้านเปิดและรั้วบ้านไม่มั่นคง โจรผู้ร้ายหลบหนีเข้าไป คนกองตระเวนจะติดตามเข้าไปได้โดยไม่ต้องบอกเล่า เพราะเจ้าของบ้านเจ้าของเรือน ทำช่องทางให้คนร้ายหลบหนี้เข้าไปอาศัยในบ้านแห่งตน ผู้จับคนร้ายก็ต้องจำเป็นติดตามเข้าไป

และถนนทางที่เป็นช่องเล็กตรอกน้อย ที่เป็นทางคนเดินไม่มีเจ้าของนั้น ควรต้องทำประตูไม้โปร่ง ๆ นั้นสกัดไว้ทุกช่องทุกทาง ประตูนั้นมีบานใหญ่เปิดให้คนเดินเวลากลางวันเวลาค่ำปิดบานนี้เสีย แล้วมีประตูน้อยอีกบานหนึ่งกว้างเฉพาะคนเดิน มีช่องทางออกข้างนอกทาง ๑ ข้างในทาง ๑ แต่บานนั้นเป็นบานเดียวเปิดได้ทั้งสองทาง เวลาเข้าต้องผลักบานปิดทางออกเสีย แล้วเมื่อเวลาจะออกต้องผลักบานกลับมาปิดทางเข้า ประตูนี้จะเปิดให้คนเดินเวลากลางคืน เพื่อสำหรับสกัดกั้นคนร้ายที่กระทำร้ายจะหลบหนี พอช่วยให้คนตระเวนไล่ผู้ร้ายทันได้ ถ้าได้จัดการดังนี้คนตระเวนก็ใช้น้อยตัวลง คนที่จะกระทำร้ายก็จะไม่ใคร่อาจกระทำร้ายอย่างทุกวันนี้

ข้อ ๓๔. หน้าที่ลาดตระเวนยามปกติและราชการพิเศษ การลาดตระเวนรักษาท้องที่ ตามธรรมเนียมทุกวันนี้นั้น เป็นแต่วางคนประจำถนนใหญ่เดินตรวจคนร้ายหรือคนที่ประพฤติการล่วงละเมิดพระราชกำหนดกฎหมายเฉพาะในท้องที่บนถนนใหญ่ แต่การต่อไปจะต้องรักษาตลอดไปไม่ว่าทางใหญ่ทางน้อยนั้น จะได้วางคนกำหนดหน้าที่ดังนี้

กองตระเวนบก การประจำ เวลากลางวัน มีคนอยู่ประจำถนนที่เป็นทางแยก ซึ่งเป็นทางรถทางม้าที่คนเดินไปเดินมามาก ป้องกันความอันตรายของคนทั้งปวง ๑ อยู่ประจำรักษาตรอกรักษาทางในตำบลที่คนเดินไปเดินมามาก ป้องกันความวิวาท ๑ อยู่ประจำโรงบ่อนและโรงเล่นการพนันต่าง ๆ ๑ อยู่ประจำโรงละครโรงงิ้วและโรงการละเล่นต่าง ๆ ๑ อยู่ประจำตลาดซื้อตลาดขายของ ๑ คุมคู่ความไปชำระที่ศาลสถิตย์ยุติธรรมและศาลแขวง ๑ รักษาโรงภาษีอากร ๑

เวลากลางคืนในตอนหัวค่ำรักษาการณ์เหมือนกลางวัน ยกเสียแต่การคุมคู่ความและประจำที่ตลาด แต่เพิ่มการตรวจโรงรับจำนำอย่าง ๑ ตรวจประตูบ้านเรือนราษฎรให้ปิดให้มั่นคงอย่าง ๑

การจรรายทางเสด็จพระราชดำเนินในที่ต่าง ๆ ๑ รักษาการณ์แห่แหนต่าง ๆ ๑ รักษาการณ์นักขัตฤกษ์และการมหรสพต่าง ๆ ๑ การเกาะคนต้องคดีอย่าง ๑ การจับโจร จับผู้ร้ายอย่าง ๑ ระงับการวิวาทอย่าง ๑ การดับเพลิงอย่าง ๑

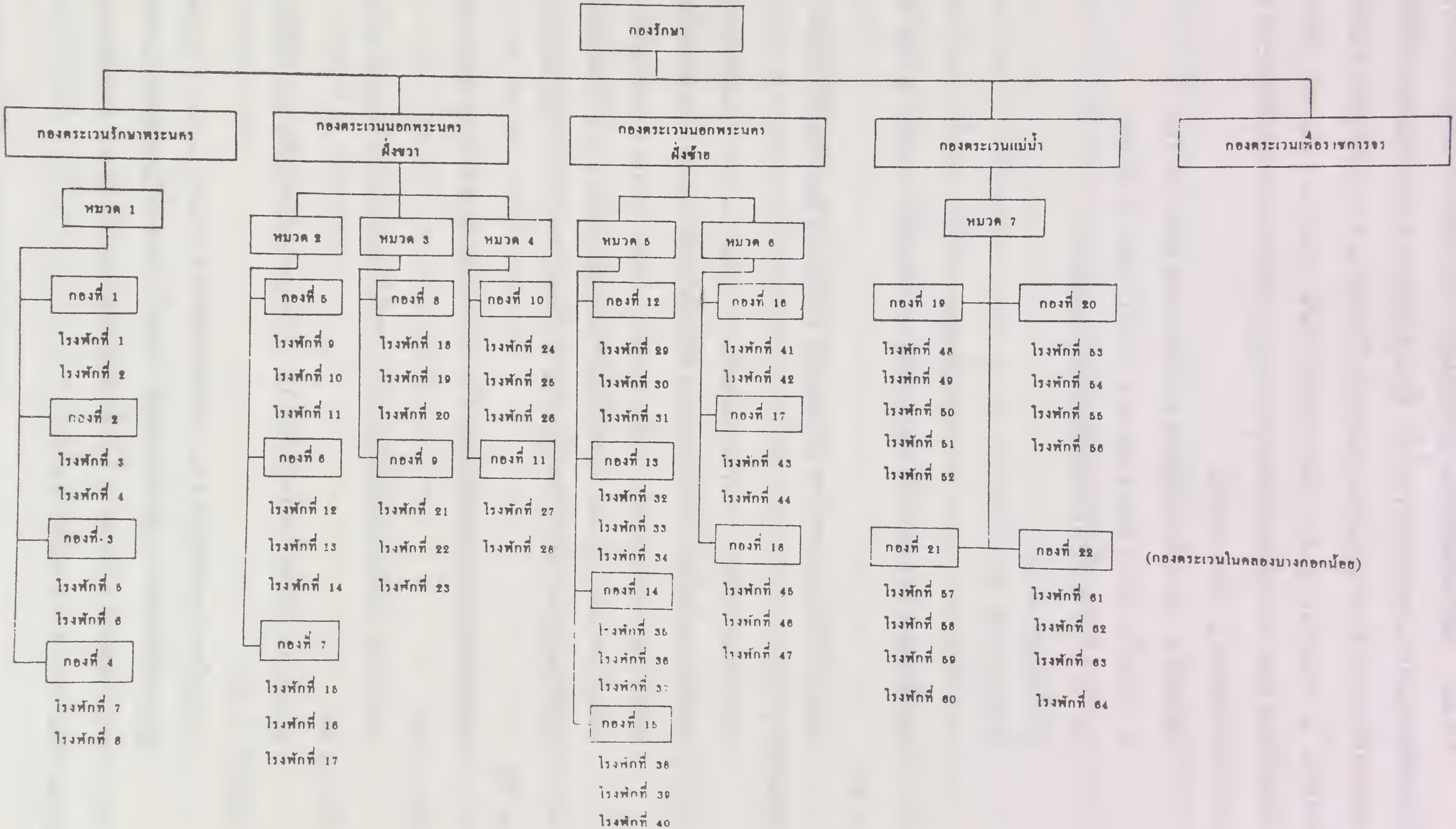
ข้อ ๓๕. หน้าที่ลาดตระเวณทางน้ำ การลาดตระเวนรักษาท้องที่ลำแม่น้ำตามธรรมเนียมในทุกวันนี้นั้น รักษาแต่เฉพาะเหตุในลำแม่น้ำ มีเรือทุ่นเก๋งเป็นกระโจม ทอดอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเป็นระยะกัน ไกลประมาณ ๑๐ เส้น ลำ ๑ ในเรือทุ่นมีคนตระเวนประจำอยู่ทั้งกลางวันกลางคืน ลำละ ๑ คน บ้าง ๒ คนบ้าง ๓ คนบ้าง มีเรือสำปั้นพายหน้า ๓ กระทง ๔ กระทงจอดอยู่กับเรือทุ่นลำ ๑ เมื่อมีเหตุโจรผู้ร้ายหรือวิวาทเกิดขึ้นในลำแม่น้ำ คนตระเวนจึ่งลงเรือไปจับหรือระงับการวิวาท แต่เวลากลางคืนนั้นมีเรือตระเวนพายและแจวลำละ ๘ คนบ้าง ลำละ ๑๒ คนบ้าง พายและแจวตรวจแซงกันบ้าง เวียนกันบ้าง แล้วมีเรือตรวจ นายตรวจใหญ่พายตรวจอีกชั้นหนึ่ง เห็นว่าการที่จัดไว้ดังนี้จะจับโจรผู้ร้ายก็ไม่ได้โดยจริง เพราะคนแยกกันอยู่ระยะน้อย ๆ จะไล่ผู้ร้ายก็ไม่ทัน หรือถ้ามีเหตุวิวาทกันมีพวกมากแล้วคนตระเวนทำอะไรไม่ได้ การต่อไปเห็นว่าควรเลิกธรรมเนียมนี้เสีย ควรจัดเอาเรือทุ่นนั้นมาทำเรือยัดแพเป็นที่พักอาศัยคนกองตระเวน จอดระยะห่างกันชั่วเสียงนกหวีดเป่าได้ยิน ที่พักนั้นควรตั้งอยู่บนบกริมน้ำได้ ก็ตั้งบนบก เพราะจะได้เบาเงินกว่าทำแพ ที่พักแห่งหนึ่งให้มีคนตระเวนไม่น้อยกว่า ๒๔ นาย ประจำการในเวลากลางวัน มีคนตระเวนลงเรือลำละ ๓ คนบ้าง ลำละ ๔ คนบ้าง พายเลียบริมฝั่งแม่น้ำแต่ที่พักแห่งหนึ่งถึงแห่งหนึ่งสวนกันยามละ ๒ ลำ แล้วมีคนแยกไปประจำรักษาโรงบ่อนแพบ่อนอย่าง ๑ อยู่ประจำรักษาโรงละครโรงงิ้ว และโรงการละเล่นต่าง ๆ อย่าง ๑ อยู่ประจำตลาดท้องน้ำอย่าง ๑ อยู่ประจำรักษาลำแม่น้ำ หรือลำคลองตำบลที่มีคนประชุมไปมามากอย่าง ๑

เวลากลางคืน ในตอนหัวค่ำรักษาการณ์อย่างกลางวัน ยกเสียแต่การรักษาตลาดท้องน้ำแต่ตอนดึกเพิ่มคนลงประจำเรือมากขึ้น ลำละ ๖ คนบ้าง ลำละ ๘ คนบ้าง พายตรวจเลียบริมฝั่งสวนกันอย่างเวลากลางวัน

การจรนั้นมีการเหมือนกองตระเวนบก แต่ถ้าจะต้องการใช้คนมากขึ้นแล้ว เอากองตระเวนบกมาสมทบ

ข้อ ๓๖. แบ่งการลาดตระเวนเป็นสามผลัด คนกองตระเวนที่รักษาท้องที่ในทุกวันนี้นั้น บางหมู่แบ่งเป็น ๒ ผลัด บางหมู่ ๓ ผลัด ไม่เหมือนกัน ต่อไปควรจัดให้เป็น ๓ ผลัด ผลัดละ ๓ ชั่วโมง เวียนกันไป

แผนภูมิ
แสดงการแบ่งส่วนราชการ กองรักษากรมกองตระเวน

ข้อ ๓๗. อัตราคนตระเวนในพระนคร จำนวนอัตราคนกองตระเวนในพระนครที่รักษาตัดตอนแก่กรมทหารในทุกวันนี้นั้น ตั้งแต่เชิงสะพานช้างข้ามคลองตลาดฝั่งใต้ไปตามแนวคลองจนถึงสะพานช้างข้ามคลองหลอดฝั่งเหนือ มีโรงพัก ๕ ตำบล มีนายตรวจ ๕ นาย เสมียน ๑ นายยาม ๔ รวมเป็นนาย ๕๐ คนตระเวนอีก ๕๗๒ รวมเป็น ๖๒๒ คน เห็นว่ามากเกินไป การต่อไปจะรักษาทั่วทั้งท้องที่ซึ่งทหารรักษาอยู่ และทั้งชานกำแพงนอกพระนครด้วย จัดเป็นกองตระเวนหมวด ๑ มีจำนวนดังนี้

หมวดที่ ๑ มีสารวัตรใหญ่นาย ๑ กำกับกองตระเวน ๔ กอง

๑. *กองที่* ๑ มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๒ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๑ ตั้งที่โรงช้างข้างศาลเจ้าหลักเมือง

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนข้างพระบรมมหาราชวังด้านเหนือ วางที่ท่าพระ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนข้างพระบรมมหาราชวังด้านเหนือ วางที่ประตูวิเศษไชยศรี ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนท้องสนามไชย วางที่ป้อมเผด็จดัษกร ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนท้องสนามไชย วางที่ประตูเทวาพิทักษ์ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนข้างสวนสราญรมย์ วางที่สะพานหก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนข้างสวนสราญรมย์ วางที่เชิงสะพานมอญยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนริมคลองหลังศาลสถิตย์ยุติธรรม วางที่หลังโรงทหาร ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนริมคลองหลังศาลสถิตย์ยุติธรรม วางที่หลังศาลยุติธรรม ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนบ้านลาวข้างศาลสถิตย์ยุติธรรม วางที่เชิงสะพานช้าง ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนบ้านลาวข้างศาลสถิตย์ยุติธรรม วางที่มุมศาลสถิตย์ยุติธรรม ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหน้าศาลสถิตย์ยุติธรรม วางที่หน้าหอสัสดี ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

นั่งยามที่โรงพัก วางที่หน้าหอสัสดี ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๑ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๕๕ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน รวม ๔๘ คน รวมเป็น ๕๑ คน

(๒) โรงพักที่ ๒ ตั้งที่มุมพระราชวังบวรด้านตะวันออกเฉียงใต้
มีนายหมวด ๑ คน
มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนโรงไหมข้างพระราชวังบวร วางที่ประตูท่าช้าง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนโรงไหมข้างพระราชวังบวร วางที่ฉนวนไปวังใหม่ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนโรงไหมข้างพระราชวังบวร วางที่ประตูโรงเหล็ก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็ฯ ๓ คน

ถนนโรงครก วางที่ในตรอก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนท้องสนามไชย วางที่เชิงสะพานเสี้ยว ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนท้องสนามไชย วางที่ท้องสนามหลวง ทางแยกไปวัดมหาธาตุ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหน้าวัดมหาธาตุ วางที่วัดมหาธาตุ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็ฯ ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนครหลังวัดมหาธาตุ วางที่หน้าวัดตลอดนอกกำแพง ยามละ ๓ คน สามผลัดเป็น ๙ คน

ถนนริมกำแพงพระนครหลังวัดมหาธาตุ วางที่ประตูสกัดใต้วังหน้า ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๒ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๔๘ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน รวม ๕๑ คน รวมเป็น ๕๔ คน

รวมกองที่ ๑ โรงพัก ๒ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน นายหมวด ๒ คน นายยาม ๔ คน เป็น ๗ คน คนตระเวน ๙๙ คน รวมเป็น ๑๐๖ คน

๒. *กองที่ ๒* มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๒ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๓ ตั้งที่ท่าเตียน
มีนายหมวด ๑ คน
มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนสนามไชย วางที่ป้อมมณีปราการ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนสนามไชย วางที่หน้าวังกรมหมื่นประจักษ์[๑] ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนสนามไชย วางที่ไปทางสะพานศีรษะจระเข้ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

---

(๑) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม

ถนนริมคลองท่อฝั่งตะวันตก วางที่สะพานศีรษะจระเข้ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนริมคลองท่อฝั่งตะวันตก วางที่ปากช่องถนนหอกลอง ยามละ ๑ คน สามผลัด เป็น ๓ คน

ถนนหว่างพระบรมมหาราชวัง กับวัดพระเชตุพน วางที่ประตูอนงคาลักษณ์ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหว่างพระบรมมหาราชวัง กับวัดพระเชตุพน วางที่ประตูเข้าวิหารพระนอน ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหว่างกลางวัดพระเชตุพน วางที่ปากช่องริมหอกลอง ยามละ ๑ คน สามผลัด เป็น ๓ คน

ถนนหว่างกลางวัดพระเชตุพน วางที่ปากช่อง ประตูนกยูง ยามละ ๑ คน สามผลัด เป็น ๓ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูช่องกุฏถัดประตูพิทักษ์บวร ยามละ ๑ คน สาม ผลัดเป็น ๓ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูท่าเตียน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูช่องกุฏบ้านเจ้าพระยามหิธร ยามละ ๒ คน สาม ผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูช่องกุฏห้างมุลเลอไมเสนอ ยามละ ๑ สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูช่องกุฏสะพานช้างข้ามคลองตลาดข้าวเหนือ ยามละ ๑ คน สามผลัด เป็น ๓ คน

นังยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๓ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๕๑ คน มีคนตะเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๕๔ คน รวมเป็น ๕๗ คน

(๒) โรงพักที่ ๔ ตั้งที่หน้าวัดราชบูรณะ

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๓ คน

มีคนตระเวน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูช่องกุฏโรงยา ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูวัดราชบูรณะ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่เชิงสะพานช้าง ริมประตูไปตึกไปรษณีย์ ยามละ ๒ คน

สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูช่องกุฎ บ้านพระยาประสิทธิกับปากตรอกวัดราชบูรณะ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูยอดสะพานหัน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูยอดหน้าวังบูรพา ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนบ้านญวน วางที่ศาลาบ่อน้ำ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนบ้านญวน วางที่คูวัดราชบูรณะ ยามละ ๔ คน สามผลัดเป็ฯ ๑๒ คน

ถนนบ้านญวน วางที่เชิงสะพานศีรษะจระเข้ฟากตะวันออก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเฟื่องนคร วางที่โรงบ่อนริมวังกรมพระเทเวศวัชรินทร์ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเฟื่องนคร วางที่สี่กั๊กบ้านหม้อ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๔ มีนาย ๔ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๖๓ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๖๖ คน รวมเป็น ๗๐ คน

รวมกองที่ ๒ โรงพัก ๒ ตำบล มีสารวัตรแขวง ๑ คน นายหมวด ๒ คน นายยาม ๕ คน เป็น ๘ คน คนตระเวน ๑๒๐ คน รวมเป็น ๑๒๘ คน

๓. *กองที่ ๓* มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๒ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๕ ตั้งที่สะพานเหล็กประตู ๓ ยอด

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนเจริญกรุง วางที่สะพานมอญ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ ๖น

ถนนเจริญกรุง วางที่สี่กั๊กบ้านพระยาศรี ยามละ ๔ คน สามผลัดเป็น ๑๒ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่สี่แยกสะพานถ่าน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็ฯ ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ประตูสามยอด ยามละ ๓ คน สามผลัดเป็น ๙ คน

ถนนเฟื่องนคร วางที่เชิงสะพานหน้าโรงบ่อน บ้านพระยาศรี ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนบ้านญวน วางที่กลางย่านที่จะไปออกวัดราชบูรณะ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่เชิงสะพานข้างหน้าโรงหวย ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงยาม ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๕ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๕๑ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ เป็น ๕๔ คน รวมเป็น ๕๗ คน

(๒) โรงพักที่ ๖ ตั้งที่หน้าวัดสุทัศน์เทพวราราม

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๓ คน

มีคนตระเวน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูช่องกุฎ ตรงทางเข้าตรอกคำ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูสำราญราษฎร์ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูวัดสระเกศเก่า ตรงตรอกวัดเทพธิดา ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่เชิงสะพานข้างวัดเทพธิดา ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนบำรุงเมือง วางที่เชิงสะพานเหล็ก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนบำรุงเมือง วางที่เชิงสะพานวัดสุทัศน์ด้านตะวันออกปากทางริมคลองทั้งสองข้าง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนบำรุงเมือง วางที่หน้าวัดสุทัศน์ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนบำรุงเมือง วางที่สี่กั๊กเสาเชิงช้า ยามละ ๔ คน สามผลัดเป็น ๑๒ คน

ถนนบำรุงเมือง วางที่สะพานช้างโรงสี ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหน้าโบสถ์พราหมณ์ วางที่ริมคลองท่อเชิงสะพานไปตึกดิน ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนตีทอง วางที่ปากตรอกไปถึงทางสามแยก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนตีทอง วางที่เชิงสะพานถ่านทั้งสองฟากยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเฟื่องนคร วางที่มุมวัดราชบพิธ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมคลองหน้าศาลโปลิสภา วางที่สะพานโรงเรือหน้าวัดราชบพิธ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนริมคลองหน้าศาลโปลิสภา วางที่หน้าศาลโปลิสภา ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๖ มีนาย ๔ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๘๑ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๘๔ คน รวมเป็น ๘๘ คน

รวมกองที่ ๓ โรงพัก ๓ ตำบล นายสารวัตรแขวง ๑ คน นายหมวด ๒ คน นายยาม ๕ คน เป็น ๘ คน คนตระเวน ๑๓๘ คน รวมเป็น ๑๔๖ คน

๔. *กองที่ ๔* มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับ โรงพัก ๒ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๗ ตั้งที่ริมถนนเฟื่องนคร หน้าบ้านพระยาอนุชิตร (อุ่น)

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนเฟื่องนคร วางที่โรงบ่อนหน้าวังพระองค์เจ้าวรวรรณากร[๑] ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเฟื่องนคร วางที่หน้าวัดมหรรณพาราม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเฟื่องนคร วางที่เชิงสะพานข้างวัดมหรรณพารามข้างเหนือ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเฟื่องนคร วางที่เชิงสะพานวัดบวรนิเวศที่มีทางแยกไปวัดชนะสงคราม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนบ้านลาว วางที่เชิงสะพานข้างวัดบุรณศิริ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมคลองหลังวังพระองค์เจ้าทองแถม วางที่ปากตรอกศาลเจ้าครุฑ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนตรอกข้าวสาร วางที่ปากตรอก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนตรอกข้าวสาร วางที่กลางตรอก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๗ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๔๒ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๔๕ คน รวมเป็น ๔๘ คน

(๒) โรงพักที่ ๘ ตั้งที่หน้าวัดชนะสงคราม

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูช่องกุฏ บ้านพระยาศรีสุนทร ตรงทางเข้าตรอก

---

(๑) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

วัดราชนัดดา ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูยอดวัดพรมสุริน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูช่องกุฎไปบ้านพริกป่น ฟากตรอกบ้านนายพระธำมรงค์กลีบ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูช่องกุฎ บ้านหลวงนายศักดิ์ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูช่องกุฎไปบ้านพานตรงกับตรอกที่ตึกดิน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูช่องกุฎ ท่าน้ำวัดรังสี ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูหน้าวัดบวรนิเวศ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูบ้านพระยานรรัตน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูช่องกุฎ บ้านหลวงญาณประกาศ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูช่องกุฎ ไปวัดสังเวช ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูยอดหน้าวังกรมหมื่นกษัตริย์ศรีศักดิเดช ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ประตูช่องกุฎ วังกรมหมื่นนเรศ(๑) ตรงกับตรอกบ้านตึกทางไปวัดชนะสงคราม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่ช่องกุฎบ้านพระยาพระราม ตรงตรอกเข้าวังพระองค์เจ้าวรวุฒิ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนริมกำแพงพระนคร วางที่เชิงสะพานท่าช้าง ตรงตลาด ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหน้าวัดชนะสงคราม วางที่สะพานเสี้ยวฟากเหนือ ปากช่องตรอกบ้านเจ้ากัน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหน้าวัดชนะสงคราม วางที่หน้าวัดชนะสงคราม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

---

(๑) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์

ถนนหน้าวัดชนะสงคราม วางที่เชิงสะพาน ข้างวัดชนะสงคราม ตรงทางสามแยก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๘ มีนาย ๕ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๙๓ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๙๖ คน รวมเป็น ๑๐๑ คน

รวมกองที่ ๔ โรงพัก ๒ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน นายหมวด ๒ คน นายยาม ๖ คน เป็น ๙ คน คนตระเวน ๑๔๑ คน รวมเป็น ๑๕๐ คน·

รวมกองตระเวนรักษาในพระนคร หมวดที่ ๑ มีกองแยก ๔ กอง มีโรงพัก ๘ ตำบล จำนวนนายสารวัตรใหญ่ ๑ คน สารวัตรแขวง ๔ คน นายหมวด ๘ คน นายยาม ๒๐ คน เป็น ๓๓ คน คนตระเวน ๔๙๘ คน รวมเป็น ๕๓๑ คน น้อยกว่าอัตราเดิม นาย ๑๗ คน คนตระเวน ๗๔ คน รวมเป็น ๙๑ คน

ข้อ ๓๘. อัตราคนตระเวนฝั่งขวานอกพระนคร จำนวนอัตราคนกองตระเวนนอกพระนคร ที่รักษาถนนเจริญกรุงสาย ๑ บำรุงเมืองสาย ๑ ในท้องสำเพ็งอีกแขวงหนึ่งนั้น มีโรงพัก ๕ ตำบล มีนายตรวจใหญ่ ๓ นาย นายตรวจ ๕ เสมียน ๒ นายยาม ๑๘ รวมเป็นนาย ๒๘ คนตระเวน ๒๖๙ รวมเป็น ๒๙๗ คน

เห็นว่าท้องที่ซึ่งเป็นตำบลที่มีบ้านคนอยู่อาศัยแน่นหนามาก ยังไม่ได้จัดกองตระเวนไปลาดตระเวนนั้นอีกหลายตำบล คือที่คลองผดุงกรุงเกษม ส่วนปากคลองฝ่ายเหนือตำบล ๑ บ้านบางขุนพรหมตำบล ๑ บ้านสนามกระบือตำบล ๑ บ้านวัวลำพองตำบล ๑ ถนนสีลมทางไปคลองเตยอีกตำบล ๑ ในท้องสำเพ็ง ส่วนบ้านริมฝั่งแม่น้ำอีกตำบล ๑ ในตำบลที่กล่าวมาแล้วนี้ มีราษฎรตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่มากในทุกวันนี้มีคนร้ายชุกชุม ควรจัดกองตระเวนไปลาดตระเวนรักษา ประมาณอัตราคนที่จะจัดขึ้นใหม่ รวมทั้งท้องที่เก่าใหม่จัดเป็น ๓ หมวด มีจำนวนคนดังนี้

(ก) หมวดที่ ๒ มีสารวัตรใหญ่นาย ๑ กำกับกองตระเวน ๓ กอง

๑. *กองที่ ๕* มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๓ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๙ ตั้งที่มุมวังกรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนบางขุนพรหม วางที่เชิงสะพานโรงบ่อน วังกรมหมื่นมเหศวร ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนบางขุนพรหม วางที่เชิงสะพานข้ามวัดสามพระยา ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็ฯ ๖ คน

ถนนบางขุนพรหม วางที่สี่แยกวัดสังเวช ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนบางขุนพรหม วางที่เชิงสะพานบ้านพระยง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนบางขุนพรหม วางที่กลางสะพานยาว ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนบางขุนพรหม วางที่หน้าโรงเหล็ก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนบางขุนพรหม วางที่ศาลเจ้าโรงเหล็ก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพักยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๙ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๔๒ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๔๕ คน รวมเป็น ๔๘ คน

(๒) โรงพักที่ ๑๐ ตั้งที่หน้าวัดโสมนัสวิหาร

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน

ถนนริมคลองผดุง วางที่ตลาดริมวัดโสมนัส ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนทางลัดออกวัดบางขุนพรหมสุรินทร วางที่ทางแยกไปปวัดแค ยามละ ๒ สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนทางลัดออกวัดบางขุนพรหมสุรินทร วางที่ริมบ้านพระยาศรีสุนทร ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๑๐ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๑๘ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๒๑ คน รวมเป็น ๒๓ คน

(๓) โรงพักที่ ๑๑ ตั้งที่หน้าโรงบ่อนสนามกระบือ

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน

ถนนสนามกระบือ วางที่เชิงสะพานข้ามคู ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนสนามกระบือ วางที่บ้านคอกหมู ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนสนามกระบือ วางที่วัดสามง่าม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๑๑ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๑๘ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๒๑ คน รวมเป็น ๒๓ คน

รวมกองที่ ๕ โรงพัก ๓ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน นายหมวด ๓ คน นายยาม ๔ คน เป็น ๘ คน คนตระเวน ๘๗ คน รวมเป็น ๙๕ คน

๒. *กองที่* ๖ มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๔ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๑๒ ตั้งที่สะพานเหล็กประตูสำราญราษฎร์

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนบำรุงเมือง วางที่เชิงสะพานเมรุวัดสุระเกศ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนบำรุงเมือง วางที่ภูเขาทอง ยามละ ๔ คน สามผลัดเป็น ๑๒ คน

ถนนบำรุงเมือง วางที่สะพานดำ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนบำรุงเมือง วางที่ตรอกวัดพลับพลาไชย ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนบำรุงเมือง วางในวัดพลับพลาไชย ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงยาม ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๑๒ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๓๖ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๓๙ คน รวมเป็น ๔๒ คน

(๒) โรงพักที่ ๑๓ ตั้งที่สะพานยศเส

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนริมคลองผดุงกรุงเกษม วางที่ตลาดบ้านวัวลำพอง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมคลองผดุงกรุงเกษม วางที่ปากตรอกไปศาลเจ้าอาม้า ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมคลองผดุงกรุงเกษม วางที่ปรากตรอกมะขาม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมคลองผดุงกรุงเกษม วางที่ปากตรอกถั่วงอก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนริมคลองผดุงกรุงเกษม วางที่หน้าวัดเทพศิรินทร์ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนบำรุงเมือง วางที่เชิงสะพานยศเส ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนบำรุงเมือง วางที่ทางไปวัดบรมนิวาส ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนบำรุงเมือง วางที่เชิงสะพานหน้าวัดช่างแสง ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนบำรุงเมือง วางที่เชิงสะพานหน้าวัดสามง่าม ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

---

(๑) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัดนวิศิษฎ์

ถนนบำรุงเมือง วางที่หน้าวังพระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ[๑] ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนบำรุงเมือง วางที่เชิงสะพานสระปทุมวัน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๑๓ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๕๑ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๕๔ คน รวมเป็น ๕๗ คน

(๓) โรงพักที่ ๑๔ ตั้งที่ศาลาแดงทุ่งวัวลำพอง

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนต่อถนนบำรุงเมือง กับถนนวัวลำพอง (นิวแมน) วางที่กลางย่านถนน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนต่อถนนบำรุงเมือง กับถนนวัวลำพอง (นิวแมน) วางที่สะพานไปบ้านวัวลำพอง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนวัวลำพอง วางที่กลางย่านถนน ยามละ ๓ คน สามผลัดเป็น ๙ คน

ถนนวัวลำพอง วางที่เชิงสะพานวัวลำพองยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนสีลม วางที่หน้าบ้านมิสเตอร์เมกกลิน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนสีลม วางที่เชิงสะพานฆ่าวัว ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนสีลม วางที่หน้าวัดฮินดู ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนสีลม วางที่หน้าบ้านพระประมวณ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๑๔ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๔๘ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๕๑ คน รวมเป็น ๕๔ คน

(๔) โรงพักที่ ๑๕ ตั้งที่คลองเตย

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน ,

ถนนคลองเตย วางที่คลองเตย ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนคลองเตย วางที่กลางย่าน ยามละ ๓ คน สามผลัดเป็น ๙ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๑๕ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๑๒ คน มีคนตระเวน

ั่งยาม ๓ คน เป็น ๑๕ คน รวมเป็น ๑๗ คน

รวมกองที่ ๖ โรงพัก ๔ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน มีนายหมวด ๔ คน มีนายยาม ๗ คน เป็น ๑๒ คน มีคนตระเวน ๑๕๙ คน รวมเป็น ๑๗๑ คน

๓. *กองที่ ๗* มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๒ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๑๖ ตั้งที่สามแยกถนนเจริญกรุง

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๔ คน

มีคนตระเวน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกตลาดกับตรอกบ้านกวักไม้ ยามละ ๓ คน สามผลัดเป็น ๙ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกวัด (พิเรนทรฯ) ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกวัดตึก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกเต้าหู้ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกอาจมกับตรอกหลังโรงงิ้ว ยามละ ๓ คน สามผลัดเป็น ๙ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกเต๊ากับตรอกบ้านพระสุนทรา ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกเจ้าสัวเนียมกับตรอกวัดพลับพลาไชย ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกป่าช้าสุนัขเน่า กับตรอกถั่วงอก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกมะขาม ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกไหมริมโรงบ่อน ขุนพัฒแย้ม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่โรงบ่อนตลาดวัวลำพอง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ปากตรอกหลังตลาดใหม่ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกศาลเจ้าอาม้า ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกวัดสามจีน ทางไปวัวลำพอง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่สามแยกถนนเจริญกรุง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๑๖ มีนาย ๕ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๙๓ คน มีคนตระเวนนั่งยาม

๓ คน เป็น ๙๖ คน รวมเป็น ๑๐๑ คน

(๒) โรงพักที่ ๑๗ ตั้งที่ข้างป้อมปิดปัจนึก

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกข้าวสารกับตรอกสามจีนฟากตะวันออก ยามละ ๓ คน สามผลัดเป็น ๙ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่เชิงสะพานช้างด้านเหนือ ตรอกวัดสามจีน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกเชียงกงกับตรอกข้าวหลาม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่หน้าโรงบ่อนวัดสามจีน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ปากตรอกวัดอภัยราชบำรุง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ปากตรอกตลาดน้อยกับตรอกบ้านราชทูต ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่เชิงสะพานเหล็ก และตรอกเข้าไปข้างป้อมปัจนึก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๑๗ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๔๕ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๔๘ คน รวมเป็น ๕๑ คน

รวมกองที่ ๗ โรงพัก ๒ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน นายหมวด ๒ คน นายยาม ๖ คน เป็น ๙ คน คนตระเวน ๑๔๔ คน รวมเป็น ๑๕๓ คน

รวมหมวดที่ ๒ มีกองตระเวน ๓ กอง มีโรงพัก ๙ ตำบล มีนายสารวัตรใหญ่ ๑ คน สารวัตรแขวง ๓ คน นายหมวด ๙ คน นายยาม ๑๗ คน เป็นจำนวน ๓๐ คน คนตระเวน ๓๙๐ คน รวมเป็น ๔๒๐ คน

(ข) หมวดที่ ๓ มีสารวัตรใหญ่นาย ๑ กำกับกองตระเวน ๒ กอง

๑. *กองที่ ๘* มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๓ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๑๘ ตั้งที่ปากตรอกโรงภาษี

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนเจริญกรุง วางที่ในทางแยกไปวัดมหาพฤฒาราม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่โรงบ่อนเชิงสะพานเหล็ก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ปากตรอกเข้าบ้านพระวิสูตรสาครดิฐ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ปากตรอกเข้าห้างบิวลิงเก่า ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่เชิงสะพานข้ามคลองวัดแก้วฟ้า ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่หน้าบ้านราชทูตอังกฤษ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ปากตรอกบ้านยายปราง ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ปากตรอกริมบ้านหลวงโกษา ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ปากตรอกโรงภาษี ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๑๘ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๔๒ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๔๕ คน รวมเป็น ๔๘ คน

(๒) โรงพักที่ ๑๙ ตั้งที่หน้าวัดยานนาวาราม

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนเจริญกรุง วางที่ปากตรอกเข้าออเรียนเต็ล โฮเต็ล ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ปากตรอกเข้าโรงเรียนใหม่ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่เชิงสะพานสามแยกบางรัก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่สะพานข้ามไปตรอกวัดสวนพลู ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกเจ๊กขายไก่ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่โรงบ่อนบางรัก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ปากตรอกยูนีเวอแซน โฮเต็ล มีตรอกตรงกันข้ามด้วย ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกซุง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกไปอู่แม่เกสร ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่เชิงสะพานทางที่จะไปป่าช้าแขก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่เชิงสะพานจะไปศาลเจ้าพรมเมศ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่เชิงสะพานทางที่จะไปบ้านฝรั่ง ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ปากตรอกบ้านอำเภอหนู ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่เชิงสะพานข้ามคลอง วัดยานนาวาราม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่วัดยานนาวาราม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๑๙ มีนาย ๔ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๗๕ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๗๘ คน รวมเป็น ๘๒ คน

(๓) โรงพักที่ ๒๐ ตั้งที่หน้าวัดสุทธิวราราม

มีนายหมวด ๑ คน
มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนเจริญกรุง วางที่ปากตรอกวัดดอนตรงอู่ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ทางเข้าอู่บางกอกด๊อกกำปะนี ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ปากตรอกไปโบสถ์ฝรั่ง ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ปากตรอกวัดดอนตะวันออก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ประตูห้างบอเนีย กำปะนีด้านเหนือ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ปากตรอกวัดดอน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกห้างบอเนีย กำปะนีด้านใต้ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ปากตรอกวัดสุทธิวราราม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่หน้าวัดสุทธิวราราม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๒๐ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๓๙ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๔๒ คน รวมเป็น ๔๘ คน

รวมกองที่ ๘ โรงพัก ๓ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน นายหมวด ๓ คน นายยาม ๗ คน เป็น ๑๑ คน คนตระเวน ๑๖๕ คน รวมเป็น ๑๗๖ คน

๒. *กองที่ ๙* มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๓ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๒๑ ตั้งที่หน้าวัดบางขวาง
มีนายหมวด ๑ คน
มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนเจริญกรุง วางที่ประตูห้างวินเซอรโรศ ยามละ ๔ คน สามผลัดเป็น ๑๒ คน
ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกริมสะพานข้ามคลองกรวย ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกโรงสีไฟห้างมากวล ยามละ ๔ คน สามผลัดเป็น ๑๒ คน
ถนนเจริญกรุง วางที่ประตูโรงสีไฟพระยาพิศาล ยามละ ๔ คน สามผลัดเป็น ๑๒ คน
ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกเข้าบ้านแขก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกเชิงสะพานบ้านลาว ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๒๑ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๕๔ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๕๗ คน รวมเป็น ๖๐ คน

(๒) โรงพักที่ ๒๒ ตั้งที่วัดโชตนาราม
มีนายหมวด ๑ คน
มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนเจริญกรุง วางที่ทางจะเข้าป่าช้าฝรั่งติดกับโรงสีพระยาอนุกูลสยามกิจ ยามละ ๔ คน สามผลัดเป็น ๑๒ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ตรอกวัดลาดบัวขาว ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนเจริญกรุง วางที่โรงสีไฟพระนริศรราชกิจ ยามละ ๓ คน สามผลัดเป็น ๙ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่โรงเลื่อยห้างฮาดามากเกอแลสมิทกำปะนี ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางปากตรอกโรงสีไฟไหม้ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนเจริญกรุง วางที่กลางย่านถนนวัดโชตนาราม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๒๒ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๔๕ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๔๘ คน รวมเป็น ๕๑ คน

(๓) โรงพักที่ ๒๓ ตั้งที่สุดถนนเจริญกรุงบนบก
มีนายหมวด ๑ คน
มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนเจริญกรุง วางที่ห้างปะเนียกำปะนี ยามละ ๔ คน สามผลัดเป็น ๑๒ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ทางเข้าโรงเลื่อยห้างวินเซอร์กลาด ยามละ ๔ คน สามผลัดเป็น ๑๒ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ปากตรอกบ้านหมอสมิท ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่หน้าบ้านนายไถ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่หน้าบ้านอำแดงแช่ม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่ต้นหมากโดด ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่หมู่ต้นลำพู ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนเจริญกรุง วางที่หมู่บ้านสุดถนน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๒๓ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๖๐ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๖๓ คน รวมเป็น ๖๖ คน

รวมกองที่ ๙ โรงพัก ๓ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน นายหมวด ๓ คน นายยาม ๖ คน เป็น ๑๐ คน คนตระเวน ๑๖๙ คน รวมเป็น ๑๗๙ คน

รวมหมวดที่ ๓ มีกองตระเวน ๒ กอง มีโรงพัก ๖ ตำบล มีนายสารวัตรใหญ่ ๑ คน มีนายสารวัตรแขวง ๒ คน มีนายหมวด ๖ คน มีนายยาม ๑๓ คน เป็น ๒๒ คน คนตระเวน ๓๓๓ คน รวมเป็นจำนวน ๓๕๕ คน

(ข) หมวดที่ ๔ มีสารวัตรใหญ่นาย ๑ กำกับกองตระเวน ๒ กอง

๑. *กองที่ ๑๐* มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๓ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๒๔ ตั้งที่วัดจักรวรรดิ์ราชาวาศ

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๓ คน

มีคนตระเวน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่สะพานปลา ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ตรอกไปสะพานปลาเก่า ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่หน้าวัดบพิตรพิมุข ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ข้างพระอุโบสถ วัดบพิตรพิมุข ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ปากตรอกบ้านลาว ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่หน้าบ่อนศีรษะเม็ด ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ปากตรอกวัดตึกศีรษะเม็ดตรงกันข้าม ยามละ ๒ คน สามผลัด

เป็น ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ประตูวัดตึก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ประตูวัดจักรวรรดิ์ราชาวาศ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่หน้าพระอุโบสถ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่สะพานโรงธรรม ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๒๔ มีนาย ๔ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๖๐ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๖๓ คน รวมเป็น ๖๗ คน

(๒) โรงพักที่ ๒๕ ตั้งที่ตรอกเจ้าสัวเนียม

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๓ คน

มีคนตระเวน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ปากตรอกจางวางซุ่ม ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ปากตรอกอาม้าเกง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ในตรอกอาม้าเกง ทางไปวัดตึก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ในตรอกอาม้าเกง ทางไปตรอกข้างโรงกำปะนี ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่หน้าศาลเจ้าอาม้าเกง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ปากตรอกพระยาไกร ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ในตรอกพระยาไกร ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่เชิงสะพานกงสีโล้ง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ปากตรอกเต๊ากับตรอกศาลเจ้าใหม่ตรงกันข้าม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ในตรอกเต๊า ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ปากตรอกโรงคราม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ปากตรอกถัง ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ในตรอกเจ้าสัวเนียม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๒๕ มีนาย ๔ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๖๖ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๖๙ คน รวมเป็น ๗๓ คน

(๓) โรงพักที่ ๒๖ ตั้งที่หว่างโรงงิ้วศาลเจ้าเก่า
มีนายหมวด ๑ คน
มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ในตรอกศาลเจ้าเก่า ยามละ ๒ คน สามผลัดเปิ่น ๖ คน
ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ข้างศาลเจ้าใหม่ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่สะพานบ้านยายอิ่มขาว ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ข้างตึกยายอิ่มขาว ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน
ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ตรอกข้างโรงบ่อนศาลเจ้าเก่า ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ประตูหินศาลเจ้าเก่า ข้างละ ๒ คน ยามละ ๔ คน สามผลัดเป็น ๑๒ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่หน้าโรงงิ้วศาลเจ้าเก่า ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน
ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่หลังโรงงิ้วศาลเจ้าเก่า ข้างละคน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ประตูบ้านเจ๊สัวติด ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ในตรอกแตง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๒๖ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๕๗ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๖๐ คน รวมเป็น ๖๓ คน

รวมกองที่ ๑๐ โรงพัก ๓ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน นายหมวด ๓ คน นายยาม ๘ คน เป็น ๑๒ คน คนตระเวน ๑๙๒ คน รวมเป็น ๒๐๔ คน

๒. *กองที่* ๑๑ มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๒ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๒๗ ตั้งที่วัดสัมพันธวงษ์
มีนายหมวด ๑ คน
มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ปากตรอกแตง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ตรอกหลังตลาดพระยาอิศรานุภาพ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ในตรอกโรงกะทะ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่สะพานยายใจ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็ฯ ๖ คน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ศาลเจ้าอาเนี้ย ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่หน้ากงษียี่ฮก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ปากตรอกข้าวสาร ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ในตรอกข้าวสาร ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ถนนหน้าวัดสัมพันธวงษ์ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๒๗ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๕๑ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๕๔ คน รวมเป็น ๕๗ คน

(๒) โรงพักที่ ๒๘ ตั้งที่วัดประทุมคงคา
มีนายหมวด ๑ คน
มีนายยาม ๓ คน

มีคนตระเวน

ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ปากตรอกแขกต่างยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน
ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่ปากตรอกศาลเจ้าทับทิม ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน
ถนนในท้องสำเพ็ง วางที่สะพานวัดประทุมคงคาข้างเหนือ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนวัดประทุมคงคา วางที่เชิงสะพานวัด วัดประทุมคงคาข้างใต้ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนวัดประทุมคงคา วางที่ปากตรอกเชิงสะพานวัดประทุมคงคา ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน
ถนนตลาดน้อย วางที่ปากตรอกบ้านขุนวิสูต ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน
ถนนตลาดน้อย วางที่ปากตรอกศาลเจ้าโจซือกํง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนตลาดน้อย วางที่ในตรอกศาลเจ้าโจซือกํง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนตลาดน้อย วางที่ปากตรอกออกวัดอุภัยราชบำรุง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนตลาดน้อย วางที่ในตรอกวัดอุภัยราชบำรุง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนตลาดน้อย วางที่ปากตรอกบ้านเจ๊สัวสร ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน
ถนนตลาดน้อย วางที่ปากตรอกตลาดน้อย ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนตลาดน้อย วางที่ในตรอกตลาดน้อย ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนตลาดน้อย วางที่ปากตรอกบ้านเจ๊สัวกงสิ้ว ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน
ถนนตลาดน้อย วางที่ปากตรอกวัดฝรั่ง ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน
ถนนตลาดน้อย วางที่ข้างป้อมปิดปัจนึก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน
นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๒๘ มีนาย ๔ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๗๒ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๗๕ คน รวมเป็น ๗๙ คน

รวมกองที่ ๑๑ โรงพัก ๒ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน มีนายหมวด ๒ คน มีนายยาม ๕ คน เป็น ๘ คน คนตระเวน ๑๒๙ คน รวมเป็น ๑๓๗ คน

รวมหมวดที่ ๔ มีกองตระเวน ๒ กอง มีโรงพัก ๕ ตำบล มีนายสารวัตรใหญ่ ๑ คน มีนายสารวัตรแขวง ๒ น มีนายหมวด ๕ คน มีนายยาม ๑๓ คน เป็น ๒๑ คน มีคนตระเวน ๓๒๑ คน รวมเป็นจำนวน ๓๔๒ คน

รวมกองรักษานอกพระนคร ๓ หมวด มีกองแยก ๗ กอง มีโรงพัก ๒๐ ตำบล มีนายสารวัตรใหญ่ ๓ คน มีนายสารวัตรแขวง ๗ คน มีนายหมวด ๒๐ คน มีนายยาม ๔๓ คน เป็น ๗๓ คน มีคนตระเวน ๑๐๔๔ คน รวมเป็นจำนวน ๑๑๑๗ คน มากกว่าอัตราเดิม นาย ๔๕ คน คนตระเวน ๗๗๕ คน รวมเป็น ๘๒๐ คน

ข้อ ๓๙. รวมอัตราคนตระเวนฝั่งขวา คิดรวมกองตระเวนทั้งใน ทั้งนอกพระนคร ซึ่งรักษาฝั่งขวา ตามอัตราเดิมมีกองแยก ๑๐ กอง มีโรงพัก ๑๐ ตำบล เป็นจำนวนผู้ตรวจใหญ่ ๑ นายตรวจผู้ใหญ่ ๑ นายตรวจรอง ๑๐ เสมียน ๓ นายยาม ๖๒ รวมเป็นนาย ๗๙ คนตระเวน ๘๔๑ รวมเป็น ๙๒๐ คน

ตามอัตราใหม่ มีกองตระเวน ๔ หมวด มีกองแยก ๑๑ กอง มีโรงพัก ๒๘ ตำบล เป็นจำนวนคน สารวัตรใหญ่ ๔ นาย สารวัตรแขวง ๑๑ นาย นายหมวด ๒๘ คน นายยาม ๖๓ คน รวมเป็นนาย ๑๐๖ คน คนตระเวน ๑๕๔๒ คน รวมเป็น ๑๖๔๘ คน

มากกว่าอัตราเดิมกองหนึ่งโรงพัก ๑๘ ตำบล เป็นจำนวนนาย ๒๗ คน คนตระเวน ๗๐๑ คน รวมเป็นคน ๗๒๘ คน

ข้อ ๔๐. อัตราคนตระเวนฝั่งซ้าย จำนวนอัตราคนกองตระเวนฝั่งซ้ายที่รักษาตลาดพลูตำบลหนึ่ง ถนนใหม่ตั้งแต่สะพานหก ข้ามคลองบางกอกใหญ่ ไปจนวัดอัมรินทร์สาย ๑ มีโรงพัก ๓ ตำบล มีผู้ตรวจผู้ใหญ่ ๒ นายตรวจใหญ่ ๒ นายตรวจรอง ๓ เสมียน ๒ นายยาม ๑๐ รวมเป็นนาย ๑๙ คนตระเวน ๑๒๐ รวมเป็น ๑๓๙ คน

เห็นว่าท้องที่ซึ่งเป็นตำบลที่มีบ้านคนอยู่อาศัยแน่นหนามาก ยังไม่ได้จัดกองตระเวนไปลาดตระเวนนั้นอีกหลายตำบล คือที่บางขุนนนตำบล ๑ บ้านบุตำบล ๑ วังหลังตำบล ๑ บ้านคลองมอญตำบล ๑ บ้านกะดีเจ้าเซ็นตำบล ๑ บ้านบางลำเจียกตำบล ๑ บ้านกะดีจีนตำบล ๑ บ้านสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ตำบล ๑ บ้านสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติตำบล ๑ ตึกขาวตำบล ๑ บ้านคลองสานตำบล ๑ บ้านบางไส้ไก่ตำบล ๑ บ้านตลาดพลูตำบล ๑ ในตำบลที่กล่าวมาแล้วนี้ มีราษฎรตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่มาก ในทุกวันนี้มีคนร้ายชุกชุมกล้าหาญจนถึงปล้นกันก็มี ควรจัดกองตระเวนไปลาดตระเวนรักษา โจรผู้ร้ายจึ่งจะสงบ ราษฎรในตำบลนั้นจึ่งจะมีความสุขเหมือนฝั่งขวา ประมาณอัตราคนที่จะจัดขึ้นในชั้นต้นนี้ รวมทั้งท้องที่

เก่าท้องที่ใหม่จัดเป็น ๒ หมวด มีจำนวนคนดังนี้

(ก) หมวดที่ ๕ มีสารวัตรใหญ่นาย ๑ กำกับกองตระเวน ๔ กอง

๑. *กองที่ ๑๒* มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๔ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๒๙ ตั้งที่ศาลาหลังบ้านพระยาราชโยธา

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนใหม่ วางที่วัดบางขุนนน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนใหม่ วางที่สะพานข้ามคลองบางขุนนใหญ่ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนใหม่ วางที่สะพานข้ามคลองบางขุนนน้อย ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนใหม่ วางที่หลังวัดศรีสุดาราม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๒๙ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๒๔ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๒๗ คน รวมเป็น ๓๐ คน

(๒) โรงพักที่ ๓๐ ตั้งที่วัดใหม่

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนใหม่ วางที่หลังวัดสุวรรณ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนบ้านลาว วางที่สี่แยกถนนบ้านลาว ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนบ้านลาว วางที่คลองโรงหมูหลังวัดใหม่ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๓๐ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๒๔ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๒๗ คน รวมเป็น ๓๐ คน

(๓) โรงพักที่ ๓๑ ตั้งที่บ้านปลายนา

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนหลวง วางที่หลังบ้านหล่อพระ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่หลังบ้านขมิ้นริมสะพานสูง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่ตรอกเข้าบ้านบุ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางในถนนบ้านบุ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๓๑ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๒๔ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๒๗ คน รวมเป็น ๓๐ คน

(๔) โรงพักที่ ๓๒ ตั้งที่วัดหมื่นรัก

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนหลวง วางที่คลองวัดหมื่นรัก ริมลำกระโดงใหญ่ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่จะต่อแขวงกำนันโท ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สามแยกจะไปวัดหมื่นรัก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็ฯ ๖ คน

ถนนหลวง วางที่ในคลองวัดดุสิต ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๓๒ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๒๔ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๒๗ คน รวมเป็น ๓๐ คน

รวมกองที่ ๑๒ โรงพัก ๔ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน มีนายหมวด ๔ คน มีนายยาม ๘ คน เป็น ๑๓ คน มีคนตระเวน ๑๐๘ คน รวมเป็น ๑๒๑ คน

๒. *กองที่* ๑๓ มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๓ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๓๓ ตั้งที่เมรุวัดสุวรรณาราม

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนหลวง วางที่สามแยกไปวัดดุสิต ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่ถนนบ้านลาว ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สามแยกหลังวัดสุวรรณ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่ตรอกหลังวัดสุวรรณ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๓๓ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๒๔ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๒๗ คน รวมเป็น ๓๐ คน

(๒) โรงพักที่ ๓๔ ตั้งที่วัดอัมรินทร์

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนหลวง วางที่คูวัดอัมรินทร์ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่หน้าวัดอัมรินทร์ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สามแยกข้างวัดอัมรินทร์ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่ประตูใหญ่หน้าวังหลัง ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็ฯ ๓ คน

ถนนหลวง วางที่ศาลาริมบ้านพระเจ้าเชียงใหม่ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่สามแยกบ้านหลวงโยธาบริบาล ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่หน้าโรงพยาบาล ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัด เป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๓๔ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๓๐ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๓๓ คน รวมเป็น ๓๖ คน

(๓) โรงพักที่ ๓๕ ตั้งที่บ้านขมิ้น

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนหลวง วางที่โรงบ่อนบ้านขมิ้น ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สามแยกจะไปวังหลัง ถนนที่ ๑ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สามแยกจะไปวังหลัง ถนนที่ ๒ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่ริมป่าช้าวัดระฆัง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สามแยกริมบ้านหม่อมราโช ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สามแยกไปวังหน้า ด้านแม่น้ำ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๓๕ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๓๖ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๓๙ คน รวมเป็น ๔๒ คน

รวมกองที่ ๑๓ โรงพัก ๓ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน มีนายหมวด ๓ คน มีนายยาม ๖ คน เป็น ๑๐ คน มีคนตระเวน ๙๙ คน รวมเป็น ๑๐๙ คน

๓. *กองที่ ๑๔* มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๓ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๓๖ ตั้งที่ริมวังนันทอุทยาน

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนหลวง วางที่ตลาดบ้านขมิ้น ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สี่แยกไปวังนันทอุทยาน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่ข้างวัดวงพลู ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่แยกวัดนากกลาง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สะพานหกวัดเครือวัลย์ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่เชิงสะพานหกวัดเครือวัลย์ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่หน้าบ้านพระยาภัยรณฤทธิ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๓๖ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๓๖ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๓๙ คน รวมเป็น ๔๒ คน

(๒) โรงพักที่ ๓๗ ตั้งที่วัดอรุณราชวราราม

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนหลวง วางที่ทางแยกกุฎีเจ้าเซน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่ตลาดใหม่นครบาล ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในวัด วางที่หน้าวัดอรุณราชวราราม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนใหม่ วางที่มุมพระราชวังเดิม ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนใหม่ วางที่ตรอกบ้านพระยามณเฑียรบาล ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่มุมพระราชวังเดิม ทางจะไปวัดโมฬีโลกย์ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนวัด วางที่ท่าเรือจ้างวัดโมฬีโลกย์ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนวัด วางที่เชิงสะพานไปวัดหงษาราม ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนวัด วางที่หน้าพระอุโบสถวัดหงษาราม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนวัด วางที่ถนนหน้าเมรุวัดอรุณ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่หน้าโรงบ่อนวัดอรุณ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๓๗ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๕๗ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๖๐ คน รวมเป็น ๖๓ คน

(๓) โรงพักที่ ๓๘ ตั้งที่ริมบ้านพระยาอัคนีสราภัย

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนหลวง วางที่ริมวังพระองค์เจ้ามหานง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนหลวง วางที่ศาลาเปรต ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนหลวง วางที่ทางแยกบ้านพระยาอัคนี ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนหลวง วางที่เชิงสะพานวัดชิโนรส ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนหลวง วางที่ริมป่าช้าวัดนากกลาง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๓๘ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๓๐ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๓๓ คน รวมเป็น ๓๖ คน

รวมกองที่ ๑๔ โรงพัก ๓ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน นายหมวด ๓ คน นายยาม ๖ คน เป็น ๑๐ คน คนตระเวน ๑๓๒ คน รวมเป็น ๑๔๒ คน

๔. *กองที่* ๑๕ มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับ โรงพัก ๒ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๓๙ ตั้งที่วัดสังขจาย
มีนายหมวด ๑ คน
มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนหลวง วางที่เชิงสะพานวัดหงษาราม ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน
ถนนใหม่ วางที่สามแยกสะพานหก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนใหม่ วางที่สามแยกไปพระราชวังเดิม ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน
ถนนหลวง วางที่หน้าวัดใหม่พิเรนทร์ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนหลวง วางที่สามแยกไปวัดราชสิทธิ์ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนหลวง วางที่สี่แยกไปวัดราชสิทธิ์ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนหลวง วางที่สะพานวัดสังขจาย ข้างตะวันออก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน
ถนนหลวง วางที่สะพานวัดสังขจาย ข้างตะวันตก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน
ถนนหลวง วางที่ทางไปคลองบางลำเจียก ตอนที่ ๑ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
ถนนหลวง วางที่ข้างวัดราชสิทธิ์ด้านเหนือที่สะพานข้ามคลอง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน
นั่งยามที่โรงยาม ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๓๙ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๔๕ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๔๘ คน รวมเป็น ๕๑ คน

(๒) โรงพักที่ ๔๐ ตั้งที่วัดใหม่วิเชียร
มีนายหมวด ๑ คน
มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนหลวง วางที่หลังวัดราชสิทธิ์ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สะพานข้ามคลองหลังวัดราชสิทธิ์ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่ทางไปคลองบางลำเจียก ตอนที่ ๒ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สามแยกไปวัดใหม่วิเชียร ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่ทางไปคลองบางลำเจียก ตอนที่ ๓ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สามแยกถนนไปวัดใหม่พิเรนทร์ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่ทางไปคลองบางลำเจียก ตอนที่ ๔ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๔๐ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๓๓ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๓๖ คน รวมเป็น ๓๙ คน

รวมกองที่ ๑๕ โรงพัก ๒ ตำบล มีสารวัตรแขวง ๑ คน นายหมวด ๒ คน นายยาม ๔ คน เป็น ๗ คน คนตระเวน ๘๔ คน รวมเป็น ๙๑ คน

รวมหมวดที่ ๕ มีกองตระเวน ๔ กอง มีโรงพัก ๑๒ ตำบล มีนายสารวัตรใหญ่ ๑ คน มีนายสารวัตรแขวง ๔ คน มีนายหมวด ๑๒ คน มีนายยาม ๑๔ คน เป็น ๔๑ คน มีคนตระเวน ๔๒๓ คน รวมเป็นจำนวน ๔๖๔ คน

(ข) หมวดที่ ๖ มีสารวัตรใหญ่นาย ๑ กำกับกองตระเวน ๓ กอง

๑. *กองที่* ๑๖ มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๒ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๔๑ ตั้งที่วัดกัลยาณมิตร

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนในวัด วางที่ท่าเรือจ้าง ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนในวัด วางที่สะพานข้ามวัดกัลยาณมิตร ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สะพานข้ามวัดบุปผารามไปโรงทหาร ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนใหม่ วางที่ริมป่าช้าวัดบุปผาราม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนใหม่ วางที่สะพานเสี้ยวป่าช้าวัดบุปผาราม ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนใหม่ วางที่ปากตรอกไปวัดมอญ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๔๑ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๓๓ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๓๖ คน รวมเป็น ๓๙ คน

(๒) โรงพักที่ ๔๒ ตั้งที่สนามวัดบุปผาราม

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนใหม่ วางที่สะพานข้ามคลองวัดประยุรวงศ์ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนใหม่ วางที่หน้าวัดประยุรวงศ์ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนใหม่ วางที่ข้างบ้านเจ้าพระยาภาณุวงศ์ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนใหม่ วางที่สะพานข้ามไปบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนใหม่ วางที่ท่าเรือจ้างบ้านพระยามนตรีสุริยวงศ์ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนใหม่ วางที่ถนนหลังบ้านพระยาสุรศักดิ์มนตรี ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนใหม่ บางที่โบสถ์สมเด็จเจ้าพระยาองค์น้อย ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนใหม่ วางที่สะพานข้ามไปวัดพิชัยญาติ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนใหม่ วางที่หน้าบ้านนายชิต ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนใหม่ วางที่ตลาดพระอมรวิไสยสรเดช ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนใหม่ วางที่หลังบ้านพระอมรวิไสยสรเดช ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนใหม่ วางที่สะพานบ้านพระยามหาอำมาตย์ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนใหม่ วางที่ถนนบ้านคุณหญิงพัน ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๔๒ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๔๒ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๔๕ คน รวมเป็น ๔๘ คน

รวมกองที่ ๑๖ โรงพัก ๒ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน นายหมวด ๒ คน นายยาม ๔ คน เป็น ๗ คน คนตระเวน ๘๑ คน รวมเป็น ๘๘ คน

๒. *กองที่ ๑๗* มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๒ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๔๓ ตั้งที่วัดอนงคาราม

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนหลวง วางที่ท่าเรือจ้างบ้านสมเด็จเจ้าพระยาองค์น้อย ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่สะพานข้ามไปหลังบ้านพระยาสุรศักดิ์ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่มุมวัดอนงคารามริมคลอง ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่สามแยกวัดอนงคาราม ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่สี่แยกบ้านลาว ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่กงสีริมตึกขาว ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่ท่าเรือจ้างตึกขาว ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่ท่าเรือจ้างตึกแดง ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่ท่าเรือจ้างสุเหร่าแขก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่หลังบ้านเจ้าพระยาศรีพิพัฒ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่ถนนบ้านลาว ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่สามแยกหลังบ้านเจ้าพระยารัตนบดินทร์ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพักยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๔๓ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๔๕ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๔๘ คน รวมเป็น ๕๑ คน

(๒) โรงพักที่ ๔๔ ตั้งที่วัดทองธรรมชาติ

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนหลวง วางที่สะพานหกสวนเจ้าพระยาภานุวงศ์ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่ตรอกบ้านหลวงประสิทธิ์ราชศักดิ์ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่โรงบ่อนหลังป้อมป้องปัจจามิตร ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่ท่าเรือจ้างปากคลองสาน ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่โรงบ่อนหลังบ้านพระยาพิศาล ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่หลังวัดทองนพคุณ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๔๔ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๓๓ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๓๖ คน รวมเป็น ๓๙ คน

รวมกองที่ ๑๗ โรงพัก ๒ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน มีนายหมวด ๒ คน มีนายยาม ๔ คน เป็น ๗ คน มีคนตระเวน ๘๔ คน รวมเป็น ๙๑ คน

๓. *กองที่ ๑๘* มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๓ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๔๕ ตั้งที่ปากคลองบางไส้ไก่

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนหลวง วางที่สะพานข้ามไปวัดมอญ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่หลังบ้านพระชลธาร ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่สะพานหกบ้านมอญ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่สามแยกสะพานบ้านมอญ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่วัดลาวบำรุง ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สะพานข้ามไปบ้านพระอมรวิไสยสรเดช ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๔๕ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๒๔ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๒๗ คน รวมเป็น ๓๐ คน

(๒) โรงพักที่ ๔๖ ตั้งที่ศาลเจ้าอาเนี้ย

มีนายหมวด ๑ คนดี

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ถนนหลวง วางที่สะพานข้ามคลองบางไส้ไก่ หลังวัดพิชัยญาติ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่ถนนริมบ้านจีนต้อย ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สามแยกคลองสีภูม ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่สามแยกวัดใหญ่ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่หลังบ้านลาวศรีภูม ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๔๖ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๒๔ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๒๗ คน รวมเป็น ๓๐ คน

(๓) โรงพักที่ ๔๗ ตั้งที่ตลาดพลู

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๓ คน

มีคนตระเวน

ถนนในวัด วางที่วัดเวฬุราชิน หน้าวัด ๑ หลังวัด ๑ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในวัด วางที่วัดอินทาราม หน้าวัด ๑ หลังวัด ๑ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในวัด วางที่วัดจันทาราม หน้าวัด ๑ หลังวัด ๑ ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนในวัด วางที่วัดราชคฤห์ หน้าวัด ๑ หลังวัด ๒ ยามละ ๓ คน สามผลัดเป็น ๙ คน

ถนนหลวง วางที่สะพานข้ามคลองบางน้ำชล และในตลาดพูล ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่ริมศาลเจ้าตลาดพลู ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สามแยกตลาดพลู ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สามแยกวัดบางสะแก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สะพานข้ามคลองบางสะแกข้างใน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่สะพานปากคลองบางสะแก ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

ถนนหลวง วางที่ทางเลี้ยวบ้านพระยาพิพิธโภไคย ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

ถนนหลวง วางที่สามแยกถนนไปวัดขุนจัน ยามละ ๒ คน สามผลัดเป็น ๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๔๗ มีนาย ๔ คน มีคนตระเวนรักษาท้องที่ ๗๒ คน มีคนตระเวนนั่งยาม ๓ คน เป็น ๗๕ คน รวมเป็น ๗๙ คน

รวมกองที่ ๑๘ โรงพัก ๓ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน นายหมวด ๓ คน นายยาม ๗ คน เป็น ๑๑ คน คนตระเวน ๑๒๙ คน รวมเป็น ๑๔๐ คน

รวมหมวดที่ ๖ มีกองตระเวน ๓ กอง มีโรงพัก ๗ ตำบล มีนายสารวัตรใหญ่ ๑ คน สารวัตรแขวง ๓ คน นายหมวด ๗ คน นายยาม ๑๕ คน เป็นจำนวน ๒๖ คน คนตระเวน ๒๙๔ คน รวมเป็น ๓๒๐ คน

รวมกองตระเวนรักษาฝั่งซ้าย ๒ หมวด มีกองแยก ๗ กอง มีโรงพัก ๑๙ ตำบล รวมเป็นนายสารวัตรใหญ่ ๒ คน นายสารวัตรแขวง ๗ คน นายหมวด ๑๙ คน นายยาม ๓๙ คน เป็น ๖๗ คน คนตระเวน ๗๑๗ คน รวมเป็นจำนวน ๗๘๔ คน มากกว่าอัตราเดิม ๕ กอง โรงพัก ๑๖ ตำบล เป็นจำนวนนาย ๔๘ คนตระเวน ๕๙๗ รวมเป็น ๖๔๕ คน

ข้อ ๔๑. อัตราคนตระเวนแม่น้ำ-ลำคลอง จำนวนอัตราคนกองตระเวนน้ำที่รักษาแม่น้ำอยู่ทุกวันนี้ ตั้งแต่บางตะนาวศรีลงมาถึงปากคลองผดุงกรุงเกษมข้างใต้ มีโรงพัก ๓ ตำบล มีฟิลออฟฟิซเซอร์ ผู้บังคับการ ๑ สตาฟออฟฟิซเซอร์ ๒ คอมมิตตีซันออฟฟิซเซอร์ ๙ สตาฟซายัน ๑๖ นอนคอมมิซันออฟฟิซเซอร์ ๕๔ พนักงานออกอัตรา ๔ รวมเป็นนาย ๘๖ คนตระเวนเข้าเดือนเป็น ๔ ผลัด ๆ หนึ่ง ๓๐๐ คน มีคนแตร ๑๘ คน คนเรือไฟสูบน้ำ ๓ รวมไพร่ ๓๒๑ รวมทั้งสิ้น ๔๐๗ คน

เห็นว่าท้องที่ข้างใต้ ตั้งแต่ปากคลองผดุงกรุงเกษมลงไปนั้น มีเรือมีแพและบ้านเรือนราษฎรอาศัยริมฝั่งเป็นอันมาก ตลอดไปเกือบจะสิ้นแขวงกรุงเทพฯ ที่เหล่านี้มีผู้ร้ายล้วงเรือและขโมยของตามชาวบ้านชาวแพอยู่เนือง ๆ ควรจัดกองตระเวนรักษาตลอดไปจนสิ้นแขวงกรุงเทพฯ กับในคลองบางกอกน้อยอีกตำบลหนึ่ง มีบ้านเรือนราษฎรอาศัยตลอดไป แต่ไม่

แน่นหนาเหมือนคลองบางกอกใหญ่ ไปตั้งอยู่ในสวนเสียเป็นอันมาก แต่คลองนี้มีน้ำในลำคลองเสมอ เรือเดินไปเดินมาไม่ขาด จึ่งมีเรือคนร้ายคอยตีชิงและล้วงเรือชุกชุม ควรจัดกองตระเวนลาดตระเวนในลำคลองตลอดไปจนต่อแขวงเมืองนนทบุรี ที่ได้จัดกองตระเวนมาลาดตระเวนอยู่แล้วนั้น ป้องกันโจรผู้ร้ายอย่าให้มีได้ ประมาณอัตราคนที่จะจัดขึ้นลาดตระเวนในลำน้ำทั้งที่เก่าและที่เพิ่มใหม่ รวมกันเป็นหมวดหนึ่ง มีจำนวนดังนี้

กองตระเวนแม่น้ำ

(ก) หมวดที่ ๗ มีสารวัตรใหญ่นาย ๑ กำกับกองตระเวน ๔ กอง

๑. *กองที่ ๑๙* มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๕ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๔๘ ตั้งที่บนฝั่งที่วัดแจงร้อน

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน

ลงเรือลาดตระเวนลำละ ๔ คน เรือ ๒ ลำ เป็นยามละ ๘ คน สามผลัดเป็น ๒๔ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๔๘ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวน ๒๗ คน รวมเป็น ๒๙ คน

(๒) โรงพักที่ ๔๙ แพจอดอยู่ที่ตลาดท้องน้ำสุดถนนเจริญกรุง

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน

ลงเรือลาดตระเวนลำละ ๔ คน เรือ ๒ ลำ เป็นยามละ ๘ คน สามผลัดเป็น ๒๔ คน

นั่งยามที่แพที่พัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๔๙ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวน ๒๗ คน รวมเป็น ๒๙ คน

(๓) โรงพักที่ ๕๐ แพจอดอยู่ที่ปากคลองสำเหร่

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน

ลงเรือลาดตระเวนลำละ ๔ คน เรือ ๒ ลำ เป็นยามละ ๘ คน สามผลัดเป็น ๒๔ คน

นั่งยามที่แพที่พัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๕๐ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวน ๒๗ คน รวมเป็น ๒๙ คน

(๔) โรงพักที่ ๕๑ ตั้งบนฝั่งน้ำที่วัดยานนาวาราม

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน

ลงเรือลาดตระเวนลำละ ๔ คน เรือ ๒ ลำ เป็นยามละ ๘ คน สามผลัดเป็น ๒๔ คน

นั่งยามที่แพที่พัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๕๑ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวน ๒๗ คน รวมเป็น ๒๙ คน

(๕) โรงพักที่ ๕๒ แพจอดที่ปากคลองสาน

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน

ลงเรือลาดตระเวนลำละ ๔ คน เรือ ๒ ลำ เป็นยามละ ๘ คน สามผลัดเป็น ๒๔ คน

นั่งยามที่แพที่พัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๕๒ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวน ๒๗ คน รวมเป็น ๒๙ คน

รวมกองที่ ๑๙ โรงพัก ๕ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน นายหมวด ๕ คน นายยาม ๕ คน เป็น ๑๑ คน คนตระเวน ๑๓๕ คน รวมเป็น ๑๔๖ คน

๒. *กองที่ ๒๐* มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๔ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๕๓ แพจอดที่หน้าวัดสัมพันธวงศ์

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน

ลงเรือลาดตระเวนลำละ ๔ คน เรือ ๒ ลำ เป็นยามละ ๘ คน สามผลัดเป็น ๒๔ คน

นั่งยามที่แพที่พัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๕๓ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวน ๒๗ คน รวมเป็น ๒๙ คน

(๒) โรงพักที่ ๕๔ แพจอดที่หน้าตึกขาว

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน

ลงเรือลาดตระเวนลำละ ๔ คน เรือ ๒ ลำ เป็นยามละ ๘ คน สามผลัดเป็น ๒๔ คน

นั่งยามที่แพที่พัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๕๔ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวน ๒๗ คน รวมเป็น ๒๙ คน

(๓) โรงพักที่ ๕๕ แพจอดอยู่ที่ปากคลองบางกอกใหญ่

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน

ลงเรือลาดตระเวนลำละ ๔ คน เรือ ๒ ลำ เป็นยามละ ๘ คน สามผลัดเป็น ๒๔ คน
นั่งยามที่แพที่พัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน
รวมโรงพักที่ ๕๕ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวน ๒๗ คน รวมเป็น ๒๙ คน
(๔) โรงพักที่ ๕๖ ตั้งบนฝั่งที่วัดระฆัง
มีนายหมวด ๑ คน
มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน

ลงเรือลาดตระเวนลำละ ๔ คน เรือ ๒ ลำ เป็นยามละ ๘ คน สามผลัดเป็น ๒๔ คน
นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัด เป็น ๓ คน
รวมโรงพักที่ ๕๖ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวน ๒๗ คน รวมเป็น ๒๙ คน
รวมกองที่ ๒๐ โรงพัก ๔ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน มีนายหมวด ๔ คน มีนายยาม ๔ คน เป็น ๙ คน มีคนตระเวน ๑๐๘ คน รวมเป็น ๑๑๗ คน

๓. *กองที่* ๒๑ มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๔ ตำบล
(๑) โรงพักที่ ๕๗ ตั้งบนฝั่งวัดคฤหบดี
มีนายหมวด ๑ คน
มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน

ลงเรือลาดตระเวนลำละ ๔ คน เรือ ๒ ลำ เป็นยามละ ๘ คน สามผลัดเป็น ๒๔ คน
นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน
รวมโรงพักที่ ๕๗ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวน ๒๗ คน รวมเป็น ๒๙ คน
(๒) โรงพักที่ ๕๘ ตั้งบนฝั่งที่ตำบลสามเสน
มีนายหมวด ๑ คน
มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน

ลงเรือลาดตระเวนลำละ ๔ คน เรือ ๒ ลำ เป็นยามละ ๘ คน สามผลัดเป็น ๒๔ คน
นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน
รวมโรงพักที่ ๕๘ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวน ๒๗ คน รวมเป็น ๒๙ คน
(๓) โรงพักที่ ๕๙ ตั้งบนฝั่งวัดอ้อ
มีนายหมวด ๑ คน
มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน

ลงเรือลาดตระเวนลำละ ๔ คน เรือ ๒ ลำ เป็นยามละ ๘ คน สามผลัดเป็น ๒๔ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๕๙ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวน ๒๗ คน รวมเป็น ๒๙ คน

(๔) โรงพักที่ ๖๐ ตั้งที่บนฝั่งวัดเขมาภิระตาราม

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน

ลงเรือลาดตระเวนลำละ ๔ คน เรือ ๒ ลำ เป็นยามละ ๘ คน สามผลัดเป็น ๒๔ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๖๐ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวน ๒๗ คน รวมเป็น ๒๙ คน

รวมกองที่ ๒๑ โรงพัก ๔ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน นายหมวด ๔ คน นายยาม ๔ คน เป็น ๙ คน คนตระเวน ๑๐๘ คน รวมเป็น ๑๑๗ คน

รวมกองตระเวนแม่น้ำ ๓ กอง มีโรงพักบก ๗ โรงพักแม่น้ำ ๖ เป็น ๑๓ ตำบล รวมเป็นนายสารวัตรใหญ่ ๑ คน นายสารวัตรแขวง ๓ คน นายหมวด ๑๓ คน นายยาม ๑๓ คน เป็น ๓๐ คน คนตระเวน ๓๕๑ คน รวมเป็นจำนวน ๓๘๑ คน เทียบกับอัตราเดิม มีโรงพักมากขึ้น ๑๐ ตำบล เป็นจำนวนคนนายน้อยกว่า ๕๖ คน คนตระเวนมากกว่า ๓๐ คน รวมเป็นคนน้อยกว่าอัตราเดิม ๒๖ คน

กองตระเวนในคลองบางกอกน้อย

๔. *กองที่ ๒๒* มีสารวัตรแขวงนาย ๑ กำกับโรงพัก ๔ ตำบล

(๑) โรงพักที่ ๖๑ ตั้งที่บนฝั่งแม่น้ำที่ตำหนักแพวังหน้า

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน

ลงเรือลาดตระเวนลำละ ๓ คน เรือ ๒ ลำ เป็นยามละ ๖ คน สามผลัดเป็น ๑๘ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

นั่งยามที่โรงเรือ ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๖๑ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวน ๒๔ คน รวมเป็น ๒๖ คน

(๒) โรงพักที่ ๖๒ ตั้งที่บนฝั่งวัดศรีสุดาราม

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน

ลงเรือลาดตระเวนลำละ ๓ คน เรือ ๒ ลำ เป็นยามละ ๖ คน สามผลัดเป็น ๑๘ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๖๒ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวน ๒๑ คน รวมเป็น ๒๓ คน

(๓) โรงพักที่ ๖๓ ตั้งที่บนฝั่งวัดสุวรรณคีรี

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๑ คน

มีคนตระเวน

ลงเรือลาดตระเวนลำละ ๓ คน เรือ ๒ ลำ เป็นยามละ ๘ คน สามผลัดเป็น ๒๔ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๖๓ มีนาย ๒ คน มีคนตระเวน ๒๑ คน รวมเป็น ๒๓ คน

(๔) โรงพักที่ ๖๔ ตั้งที่ฝั่งวัดตลิ่งชัน

มีนายหมวด ๑ คน

มีนายยาม ๒ คน

มีคนตระเวน

ลงเรือลาดตระเวนลำละ ๔ คน เรือ ๓ ลำ เป็นยามละ ๑๒ คน สามผลัดเป็น ๓๖ คน

นั่งยามที่โรงพัก ยามละ ๑ คน สามผลัดเป็น ๓ คน

รวมโรงพักที่ ๖๔ มีนาย ๓ คน มีคนตระเวน ๓๙ คน รวมเป็น ๔๒ คน

รวมกองที่ ๒๒ โรงพัก ๔ ตำบล มีนายสารวัตรแขวง ๑ คน มีนายหมวด ๔ คน มีนายยาม ๕ คน เป็น ๑๐ คน คนตระเวน ๑๐๕ คน รวมเป็น ๑๑๕ คน

รวมกองตระเวนน้ำหมวด ๑ มีกองแยก ๔ กอง มีโรงพักบนฝั่ง ๑๑ ตำบล ในแม่น้ำ ๖ ตำบล รวม ๑๗ ตำบล รวมเป็นนายสารวัตรใหญ่ ๑ คน นายสารวัตรแขวง ๔ คน นายหมวด ๑๗ คน นายยาม ๑๘ คน เป็น ๔๐ คน คนตระเวน ๔๕๖ คน รวมเป็นจำนวน ๔๙๖ คน คิดเทียบกับอัตราเดิม กองตระเวนมากขึ้นกอง ๑ โรงพักมากขึ้น ๑๔ ตำบล เป็นจำนวนนายน้อยกว่า ๔๖ คนตระเวนมากกว่า ๑๓๕ คน รวมเป็นคนมากกว่า ๘๙ คน

ข้อ ๔๒. รวมยอดคนตระเวน คิดรวมกองตระเวนที่รักษาท้องที่ทั้งบกทั้งน้ำเทียบกับอัตราเดิมมีกองตระเวน ๑๕ กอง มีโรงพัก ๑๖ ตำบล เป็นจำนวนคนผู้ตรวจผู้ใหญ่ ๔ นายตรวจใหญ่ ๗ นายตรวจรอง ๒๒ นายยาม ๑๒๖ พนักงานกับเสมียน ๒๕ รวมเป็นนาย ๑๘๔ คน คนตระเวน ๑๒๘๒ คน รวมเป็น ๑๔๖๖ คน

ตามอัตราใหม่มีกองตระเวน ๗ หมวด มีกองแยก ๒๒ กอง มีโรงพัก ๖๔ ตำบล เป็นจำนวนคน สารวัตรใหญ่ ๗ สารวัตรแขวง ๒๒ คน นายหมวด ๖๔ คน นายยาม ๑๒๐ คน รวมเป็น ๒๑๓ คน คนตระเวน ๒๗๑๕ คน รวมเป็น ๒๙๒๘ คน

มากกว่าอัตราเดิม ๗ กอง โรงพัก ๔๘ ตำบล เป็นจำนวนนาย ๒๙ คนตระเวน ๑๔๓๓ คน รวมเป็น ๑๔๖๒ คน

ข้อ ๔๓. จัดกำลังคนตระเวนเพื่อราชการพิเศษ จำนวนคนกองตระเวนนั้น ควรมี

คนที่ไม่ได้ไปรักษาท้องที่อีกกอง ๑ เพื่อรับราชการจะมีการคุมคู่ความและนักโทษ หรือรักษานักขัตฤกษ์ละเมื่อละคราวเป็นต้น คนพวกนี้ถ้าไม่มีราชการที่จะต้องทำว่างเปล่าอยู่แล้ว ก็จะได้ฝึกหัดกับสอนข้อบังคับและพระราชกำหนดกฎหมาย แล้วจะได้กำหนดจัดเป็นอัตราไว้ให้คนพวกนี้ กลับออกไปผลัดเปลี่ยนคนรับราชการท้องที่นั้น กลับเข้ามาเป็นคนประจำราชการจร เพื่อจะได้ฝึกซ้อมและสอนข้อบังคับให้ทราบธรรมเนียมทั่วกัน กองตระเวนหมู่นี้ในชั้นต้นควรให้มีแต่กองเดียวก่อน เมื่อต่อไปเห็นว่ามีราชการมากจึ่งค่อยจัดเพิ่มขึ้น มีจำนวนคนรับราชการอยู่ที่ศาลาว่าราชการกรมกองตระเวนดังนี้ กองที่ ๒๓ มีสารวัตรแขวงนาย ๑ นายหมวด ๑ นายยาม ๔ รวมเป็นนาย ๖ คน คนตระเวน ๑๐๐ คน รวมเป็น ๑๐๖ คน

ข้อ ๔๔. พนักงานเสมียนกองกลาง ราชการกรมกองตระเวนฝ่ายกอง กองรักษาที่มีการเฉพาะกรม ซึ่งจะได้รวมว่าราชการที่ศาลาว่าการกรมกองตระเวนนั้นมีอยู่หลายสิ่ง มีการรับ มีการส่งรายการ และการแจกเงินเดือนและจัดซื้อของจ่ายของเป็นต้น จะต้องมีพนักงานเสมียนรับราชการประจำกรมเป็นรายการต่าง ๆ ดังนี้

(ก) การ รับ ร่าง ส่ง เก็บ หนังสือและทำรายงานแห่งราชการทั้งปวง กองหนึ่งมีนายเวร ๑ ควบคุมเสมียนรับราชการดังนี้

(๑) พนักงานรับพนักงานเขียนหนังสือ มีหน้าที่รับรายงานที่จะมีมาแต่สารวัตรแขวงต่าง ๆ ที่จะแจ้งเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในท้องที่อย่าง ๑ รับรายวันที่คนตระเวนรับราชการอย่าง ๑ รับคำสั่งที่จะมีมาแต่กระทรวงใหญ่อย่าง ๑ รับหนังสือต่าง ๆ ที่จะมีมาแต่กรมต่าง ๆ อย่าง ๑ เขียนหนังสือคำสั่งต่าง ๆ อย่าง ๑ เขียนข้อบังคับต่าง ๆ อย่าง ๑ เขียนหนังสือโต้ตอบต่าง ๆ อย่าง ๑ เขียนรายงานต่าง ๆ อย่าง ๑ มีเสมียนรับราชการ เสมียนเอก ๒ เสมียนโท ๔ เสมียนสามัญ ๖ รวม ๑๒ นาย

(๒) พนักงานร่างหนังสือและทำรายงาน มีหน้าที่ร่างข้อบังคับการกองตระเวนที่จะมีเพิ่มเติม หรือมีขึ้นตามเหตุที่จะเกิดเฉพาะเรื่องอย่าง ๑ ร่างหนังสือคำสั่งต่าง ๆ อย่าง ๑ ร่างหนังสือโต้ตอบต่าง ๆ อย่าง ๑ เรียบเรียงรายงานต่าง ๆ อย่าง ๑ มีเสมียนรับราชการเสมียนเอก ๑ เสมียนโท ๒ รวม ๓ นาย

(๓) พนักงานเก็บหนังสือ มีหน้าที่เก็บหนังสือเป็นเรื่องเป็นลำดับ คือหนังสือคำสั่งต่าง ๆ อย่าง ๑ ข้อบังคับต่าง ๆ อย่าง ๑ หนังสือรายงานต่าง ๆ อย่าง ๑ หนังสือไปมาต่าง ๆ อย่าง ๑ คำให้การสอบสวนผู้ร้ายอย่าง ๑ สำเนาคำชันสูตรอย่าง ๑ สำเนาคำตราสินอย่าง ๑ สำเนาคำอายัดอย่าง ๑ มีเสมียนเอก ๑ เสมียนโท ๒ เสมียนสามัญ ๘ รวม ๑๑ นาย

รวมพนักงานหนังสือกองหนึ่ง มีนายเวร ๑ มีเสมียนเอก ๔ เสมียนโท ๘ เสมียนสามัญ ๑๔ รวม ๒๗ คน

(ข) การสารบัญชีต่าง ๆ ในกรมกองตระเวนกองหนึ่งขึ้นอยู่ในสมุหบัญชีใหญ่ มีเสมียนรับราชการดังนี้

(๑) พนักงานบัญชีคน มีหน้าที่ทำบัญชีคนจ้างและคนจ่ายไปรักษาท้องที่ และสอบบัญชีจ่ายเงินเดือนและเงินใช้เจ้าหนี้คนกองตระเวน มีเสมียนโทรับราชการ ๖ คน

(๒) พนักงานรับรายวันแห่งคนตระเวนรับราชการ มีหน้าที่ตรวจรวมรายวันตามรายชื่อคน และคิดจำนวนเงินเดือนที่จ่าย มีเสมียนรับราชการเสมียนเอก ๒ เสมียนโท ๒ รวม ๔ คน

(๓) พนักงานเบิกเงิน พนักงานรับเงิน มีหน้าที่ทำฎีกาเบิกเงินแต่กระทรวงใหญ่ กับเป็นผู้รับเงินปรับไหมต่าง ๆ มีเสมียนรับราชการ เสมียนเอก ๑ เสมียนโท ๑ เสมียนสามัญ ๓ รวม ๕ นาย

(๔) พนักงานเก็บเงิน มีหน้าที่เก็บเงินที่เบิกมาแต่กระทรวงใหญ่ ยังไม่ได้จ่ายไป และเก็บเงินปรับไหมที่เป็นเงินกลาง มีเสมียนรับราชการ เสมียนโท ๑ เสมียนสามัญ ๑ รวม ๒ นาย

(๕) พนักงานจ่ายเงิน มีหน้าที่ทำบัญชีจ่ายเงินเดือนคนกองตระเวน ทำบัญชีจ่ายเงินซื้อของต่าง ๆ มีเสมียนรับราชการ เสมียนเอก ๑ เสมียนโท ๒ เสมียนสามัญ ๔ รวม ๗ คน

(๖) พนักงานซื้อของ มีหน้าที่ซื้อของต่าง ๆ ใช้ในกรม มีเสมียนรับราชการ เสมียนโท ๑ เสมียนสามัญ ๑ รวม ๒ คน

(๗) พนักงานเก็บของ พนักงานจ่ายของมีหน้าที่เก็บของสำหรับใช้ราชการกองตระเวน และจ่ายของไปใช้ราชการ มีเสมียนรับราชการ เสมียนโท ๑ เสมียนสามัญ ๒ รวม ๓ คน

รวมพนักงานสารบัญชีกอง ๑ มีเสมียนเอก ๔ เสมียนโท ๑๔ เสมียนสามัญ ๑๑ รวม ๒๙ คน

รวมพนักงานกับเสมียน ๒ กอง มีนายเวร ๑ เสมียนเอก ๘ เสมียนโท ๒๒ เสมียนสามัญ ๒๕ รวม ๕๖ คน

ข้อ ๔๕. เปรียบเทียบกำลังพลเก่า-ใหม่ คิดรวมจำนวนคนกองตระเวนส่วนกองรักษาทั้งสิ้นเทียบกันกับอัตราเดิม และอัตราที่กำหนดใหม่ตามอัตราเดิม มีกองตระเวน ๑๕ กอง มีโรงพัก ๑๖ ตำบล มีจำนวนคนผู้ตรวจผู้ใหญ่ ๔ นายตรวจใหญ่ ๗ นายตรวจรอง ๒๒ นายยาม ๑๒๖ พนักงานกับเสมียน ๒๕ รวมเป็นนาย ๑๘๔ คน คนตระเวน ๑๒๘๒ คน รวม ๑๔๖๖ คน

ตามอัตราใหม่ มีกองตระเวน ๗ หมวด มีกองแยก ๒๓ กอง มีโรงพัก ๖๕ ตำบล มีจำนวนคนเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ ๕ เจ้าพนักงานรอง ๙ เสมียน ๕๕ สารวัตรใหญ่ ๗ สารวัตรแขวง ๒๓ นายหมวด ๖๕ นายยาม ๑๒๔ รวมเป็นนาย ๒๘๘ คน คนตระเวน ๒๘๑๕ คน รวมเป็น ๓๑๐๓ คน

มากกว่าอัตราเดิมกองตระเวน ๘ กอง โรงพัก ๔๙ ตำบล จำนวนคน นาย ๑๐๔ คน คนตระเวน ๑๕๓๓ คน รวมเป็น ๑๖๓๗ คน

ข้อ ๔๖. การจ้างคนตระเวน ผู้ใดผู้หนึ่งที่มีความปรารถนาจะให้มีคนรักษาบ้านเรือนหรือทรัพย์สมบัติใด ๆ ที่ไม่มีคนกองตระเวนตั้งรักษา และอยากให้มีอำนาจให้เหมือนคนกองตระเวนแล้ว ต้องมาขอให้กรมกองตระเวนจ้างให้แต่ผู้ปรารถนานั้นต้องเสียเงินเดือน เงินเบี้ยเลี้ยง

เงินค่าเครื่องแต่งตัวคนที่เพิ่มขึ้นใหม่ให้กรมกองตระเวนตามอัตรา และคนที่รับจ้างนั้นต้องอยู่ในอำนาจพระราชกำหนดกฎหมายกรมกองตระเวน และอยู่ในบังคับเจ้าพนักงานใหญ่ในกรมกองตระเวนทั้งสิ้น ถ้าผู้ปรารถนานั้นจะขอเลิกกองตระเวนมิให้ไปลาดตระเวนต่อไป ต้องบอกล่วงหน้าแก่เจ้าพนักงานก่อนเดือนหนึ่ง และจะคิดคืนเงินค่าเครื่องแต่งตัวให้ผู้จ้างตามราคาของที่คงใช้ได้

ข้อ ๔๗. เครื่องแบบเจ้าหน้าที่กองตระเวน เครื่องแต่งตัวนายคนกองตระเวนนั้นตามธรรมเนียมเดิมมีแต่นายยามขึ้นมาเพียงนายตรวจใหญ่ ไม่มีแบบอย่างกำหนดว่าชั้นใดควรแต่งอย่างไร ใครชอบใจทำอย่างไรก็ทำขึ้นตกแต่งตนเอง เสื้อนายกองตระเวนจึงไม่เหมือนกัน การต่อไปเห็นว่าควรมีแบบเครื่องแต่งตัว สำหรับกรมกองตระเวนเป็นกำหนดไว้ ให้มีเสื้อยศตั้งแต่เจ้ากรมลงไป แล้วมีกำหนดลดยศเป็นชั้น ๆ จนถึงนายยาม และเครื่องแต่งตัวตามยศกรมกองตระเวนนั้น ควรมีพระราชกำหนดไว้ว่า ถ้าผู้ใดได้รับตำแหน่งยศตั้งแต่เจ้ากรมลงไปจนถึงสารวัตรแล้ว จะมีเครื่องแต่งตัวของหลวงตามยศพระราชทานให้ในครั้งแรกสำรับหนึ่ง เมื่อต่อไปเครื่องแต่งตัวจะชำรุดทรุดโทรมประการใด ผู้อยู่ในตำแหน่งนั้นต้องจัดซ่อม และหาเพิ่มเติมในส่วนตนเอง แต่ยศตั้งแต่นายหมวดถึงคนตระเวนนั้น จะมีเครื่องแต่งตัวของหลวงพระราชทานได้ ตามอัตราที่ว่าไว้ในข้อ ๒๙

ข้อ ๔๘. การฝึกอบรมคนตระเวน การฝึกหัดคนกองตระเวนนั้น จะหัดกิริยาที่ยืนให้เรียบร้อยอย่าง ๑ กิริยาคำนับอย่าง ๑ กิริยาเดินปกติอย่าง ๑ กิริยาเดินเร็วอย่าง ๑ กิริยาเดินเป็นพวกอย่าง ๑ กิริยาหันตัวอย่าง ๑ หัดใช้อาวุธดาบอย่าง ๑ หัดยิงปืนอย่าง ๑ สอนให้รู้ข้อบังคับสำหรับกรมกองตระเวนอย่าง ๑ กับสอนให้รู้พระราชกำหนดกฎหมายในหน้าที่ ๆ ควรจะรู้ตามสมควร

ข้อ ๔๙. อัตราอาวุธ กรมกองตระเวนนั้น ควรยอมให้มีอาวุธใช้ ๔ อย่าง คือปืนไรเฟิลอย่างใดอย่างหนึ่ง ๑ ปืนสั้น ๑ ดาบ ๑ กระบอง ๑ สำหรับระงับการวิวาทใหญ่น้อยทั้งปวง และอาวุธปืนไรเฟิลนั้น กำหนดให้มีคนพันหนึ่งเพียง ๑๐๐ กระบอก สำหรับใช้การ ๒ อย่าง คือระงับการวิวาทใหญ่ ซึ่งผู้วิวาทใช้อาวุธปืนอย่าง ๑ การไปจับผู้ร้ายในที่เปลี่ยวที่มีพักพวกมากอย่าง ๑ อาวุธนี้จะรวมเก็บไว้ที่ศาลาว่าราชการกองตระเวน จะจ่ายไปโรงพักในท้องที่ ๆ เปลี่ยวบ้างบางแห่ง โรงหนึ่งไม่ให้มากกว่า ๔ กระบอก

อาวุธปืนสั้นนั้น ควรมีกำหนดคนพันหนึ่งเพียง ๑๒๐ กระบอก สำหรับใช้การ ๓ อย่าง คือระงับการวิวาทซึ่งผู้วิวาทใช้อาวุธดาบอาวุธปืนอย่าง ๑ การไปจับผู้ร้ายในที่เปลี่ยวอย่าง ๑ เดินยามเวลากลางคืนในที่เปลี่ยวอย่าง ๑ อาวุธนี้จะรวมเก็บไว้ในที่ศาลาว่าราชการกองตระเวน จะจ่ายไปตามโรงพักในท้องที่ ๆ ควรจ่ายบ้างบางแห่ง โรงหนึ่งไม่ให้มากกว่า ๖ กระบอก

อาวุธดาบนั้น ควรมีกำหนดคนพันหนึ่ง ๑๖๐ เล่ม สำหรับใช้การ ๓ อย่าง คือระงับการวิวาทที่ผู้วิวาทใช้อาวุธดาบอาวุธไม้อย่าง ๑ การไปจับผู้ร้ายอย่าง ๑ เดินยามเวลากลางคืน

ในที่เปลี่ยวอย่าง ๑ อาวุธนี้จะรวมเก็บไว้ในที่ศาลาว่าราชการกองตระเวนจะจ่ายไปตามโรงพักในท้องที่ ๆ ควรจ่ายบ้าง ไม่ให้มากกว่าโรงละ ๒๐ เล่ม

อาวุธกระบอกนั้น เป็นเครื่องหมายสำคัญแห่งคนกองตระเวนมีครบตัวคน สำหรับได้ถือเดินลาดตระเวนทั้งกลางวันกลางคืน

การที่ใช้อาวุธทั้งปวงนั้น จะต้องมีข้อบังคับสำหรับกรม ห้ามมิให้ใช้อาวุธกระบองนอกจากผู้ร้ายต่อสู้ ถึงอนุญาตให้ใช้ดังนี้ก็ดี ห้ามมิให้ใช้จนเหลือเกินที่จะเป็นอันตรายแก่ผู้กระทำความผิด และการใช้อาวุธดาบอาวุธปืนนั้น จะต้องถือตามข้อห้ามใช้อาวุธกระบอง ถ้าคนตระเวนใช้อาวุธทำให้ผู้ผิดมีอันตรายถึงตาย ต้องมีสำคัญให้เห็นว่าเป็นความไม่แกล้งโดยจริงจึ่งจะไม่มีโทษ

ข้อ ๕๐. เงินเดือนคนตระเวนเมื่อได้รับอันตรายเพราะปฏิบัติหน้าที่ ควรมีพระราชกำหนดไว้ในกรมกองตระเวนว่า ถ้าคนตระเวนคนใดที่รับราชการต่อสู้กับผู้ร้าย มีบาดแผลเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตเพราะด้วยความต่อสู้แล้ว ควรมีบำเหน็จเป็นเงินปีพระราชทานให้บุตรให้ภรรยาของผู้ตายโดยความชอบ จะเป็นกำหนดมากน้อยเท่าใด สุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ถ้าเป็นบาดแผลที่ไม่เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต แต่แผลนั้นทำให้มีอันตรายจนถึงทำการไม่ได้ดังนี้ ควรมีบำเหน็จพระราชทานเงินปีเป็นความชอบปีหนึ่งไม่ให้เกินกึ่งเงินเดือนแห่งตนรับราชการไปกว่าจะสิ้นชีวิต

ข้อ ๕๑. บทลงโทษคนตระเวนกระทำความผิด คนกองตระเวนที่กระทำความผิดล่วงละเมิดข้อบังคับในกรมที่ไม่เป็นโทษสำคัญนั้น จะได้มีโทษไล่เสียจากราชการอย่าง ๑ ลดเงินเดือนหรือยึดเงินเดือนอย่างหนึ่ง ขังอย่าง ๑ และเงินเดือนที่ยึดไว้แต่ผู้ละเมิดข้อบังคับนั้นจะรวมเก็บไว้ในกรมกองตระเวน เรียกว่าเงินกลาง สำหรับให้รางวัลแก่คนตระเวนที่มีความชอบมิให้ต้องเบิกเงินแผ่นดินเพิ่มขึ้น

ข้อ ๕๒. การมีม้า-มีรถไว้ใช้ในราชการ คนกองตระเวนฝ่ายกองรักษานั้นควรมีม้ามีรถไว้รับราชการด้วย คือใช้สำหรับบรรทุกคนไปช่วยระงับเหตุการณ์ต่าง ๆ มีการเพลิงไหม้เป็นต้นอย่าง ๑ ใช้บรรทุกนักโทษไปว่าความหรือทำงานในที่ต่าง ๆ อย่าง ๑ ใช้ลากสูบน้ำดับเพลิงอย่าง ๑ ใช้ตรวจคนลาดตระเวนรักษาในท้องที่อย่าง ๑ ใช้สืบเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นราชการร้อนเร็วอย่าง ๑ ใช้นำแขกเมืองต่างประเทศอย่าง ๑ และการที่จะมีม้าเป็นของหลวงนี้ควรมีแต่ม้ารถที่เป็นของจะใช้เฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างอยู่เสมอ แต่ม้าขี่นั้นไม่เป็นของจำเป็นที่ต้องใช้มาก ควรมีกำหนดให้มีแต่สารวัตรใหญ่กับสารวัตรแขวง ซึ่งเป็นผู้ตรวจท้องที่ทุกวัน และม้านั้นจะจัดเป็นม้าของหลวงก็เป็นการเปลืองเงินมากนัก ควรกำหนดให้สารวัตรใหญ่และสารวัตรแขวงผู้มีหน้าที่ซึ่งจะตรวจท้องที่นั้นมีม้าของตนเองรับราชการ เป็นแต่จ่ายเครื่องม้าและค่าหญ้าม้าเป็นของหลวงให้เท่านั้น กำหนดสารวัตรที่มีม้าขี่นั้น ก็ควรมีแต่เฉพาะคนที่รักษาท้องที่ซึ่งมีถนนใหญ่ใช้ม้าได้ ไม่ต้องมีทั่วไปทุกคน

ข้อ ๕๓. เครื่องดับเพลิงประจำโรงพัก โรงพักกองตระเวนในท้องที่ต่าง ๆ ทุกตำบลนั้น ควรมีเครื่องสำหรับดับเพลิงอยู่กับโรงพักทุก ๆ ตำบล แต่ไม่ต้องใช้สูบน้ำทุกโรง เพราะการที่เพลิงไหม้นั้น มักจะมีมากแต่ตำบลที่มีเรือนโรงจากมากกว่าตำบลที่บ้านเรือนเป็นตึก และที่ตำบลที่บ้านเรือนเป็นจากมากนั้น ก็มักจะมีทางเข้าบ้านเป็นทางย่อม จะลากสูบน้ำหรือยกสูบไปก็ไม่ถนัดคล่องแคล่วประการหนึ่งทางเล็กน้อยเหล่านี้ ท่อน้ำที่ฝั่งริมถนนก็ยังไม่มี ถึงสูบจะเข้าไปได้ก็หาน้ำใช้ได้โดยยาก จึ่งเห็นว่าควรมีแต่ถังน้ำไว้ให้มากเท่าจำนวนคนรักษาท้องที่ยาม ๑ ทุก ๆ โรง เมื่อเวลาเกิดเพลิงคนตระเวนที่ยามออกอยู่ประจำโรงนั้นจะได้ไปช่วยดับเพลิง ใช้ถังตักน้ำตามคลองและบ่อน้ำต่อ ๆ กันดับเพลิง จะได้ประโยชน์มากกว่าสูบ การใช้สูบน้ำนั้นจะให้มีแต่เฉพาะโรงที่ตั้งอยู่ใกล้ถนนใหญ่ ที่เป็นทางลากสูบไปลากสูบมาง่าย ช่วยดับเพลิงแต่เฉพาะทางที่สูบเข้าได้ถนัด กับจะต้องมีขวานและขอชักเครื่องสำหรับรื้อโรงเรือนเมื่อเวลาเพลิงไหม้ไว้สำหรับโรงพักกองตระเวนทุก ๆ โรงบ้างตามสมควร

ข้อ ๕๔. เครื่องใช้ประจำโรงพัก เครื่องใช้สอยสำหรับโรงพักกองตระเวนที่จำเป็นจะต้องมีนั้น คือโต๊ะเขียนหนังสือ ๑ เก้าอี้ ๒ ตัว ตู้เก็บหนังสือ ๑ โคมตะเกียงสำหรับโรงมากน้อยสุดแต่โรงใหญ่เล็ก ที่นอน หมอน มุ้ง เครื่องภาชนะสำหรับรับพระราชทานอาหาร กับกุญแจมือโรงละ ๓ โรงละ ๔ โรงละ ๖ คู่บ้าง และกองตระเวนน้ำนั้น ต้องมีเรือสำหรับลาดตระเวนโรงพักละ ๓ ลำ ของเหล่านี้ต้องจัดขึ้นในคราวแรก แต่เรือนั้นของเก่ามีพอใช้แล้ว ต่อไปของสิ่งใดชำรุดจึ่งควรจะซ่อมหรือจัดขึ้นตามรายปีที่ของเสีย

และของที่ใช้ประจำทุกวันนั้นคือ กระดาษ ดินสอ หมึก ปากกา กับน้ำมันตามตะเกียงของเหล่านี้จะได้เบิกเงินจัดซื้อจ่ายเป็นรายเดือน สุดแต่ใช้มากและน้อย

ข้อ ๕๕. อัตรากำลังคนกรมกองตระเวน รวมเจ้าพนักงานกรมกองตระเวนทั้งสิ้นตามจำนวนที่คิดจัดใหม่ในตำแหน่งเจ้าพนักงานใหญ่ ๑๑ เจ้าพนักงานรอง ๑๗ รวม ๒๘

นอกตำแหน่งที่อยู่ประจำศาลาว่าราชการคนตระเวนกลางนาย ๖ คนตระเวน ๑๐๐ รวม ๑๐๖ กับเสมียน ๖๙ รวม ๑๗๕ คน

รวมเจ้าพนักงานรับราชการที่ศาลาว่าราชการกองตระเวนข้างในตำแหน่งและนอกตำแหน่ง เป็นจำนวน ๒๐๓ คน

เจ้าพนักงานประจำแขวง อำเภอ และกำนัน ๑๐๘ นายกำกับคนตระเวน ๒๐๖ รวมเป็นนาย ๓๑๔ คนตระเวน ๒๗๑๕ รวมเป็น ๓๐๕๙ คน

รวมจำนวนคนกองตระเวนทั้งสิ้นเป็น ๓๒๖๒ คน มากขึ้นกว่าจำนวนคนกองตระเวนเดิม ๑๖๗๕ คน

ข้อ ๕๖. ระเบียบข้อบังคับสำหรับกรมกองตระเวน การที่กำหนดตำแหน่ง และหน้าที่ราชการเจ้าพนักงานตามความเห็นที่กล่าวนี้ จะต้องมีข้อบังคับสำหรับกรมกองตระเวนให้ชัดแจ้งเป็นแบบไว้ เจ้าพนักงานจะได้กระทำการตามหน้าที่แห่งตนให้ถูกต้อง กับจะต้องมีข้อบังคับที่

รักษาราชการทั้งปวง สำหรับกรมกองตระเวนอีกหลายอย่าง เมื่อการจัดตำแหน่งและหน้าที่นี้ตกลงใช้ได้แล้ว จึ่งจะได้คิดเรียบเรียงข้อบังคับทั้งปวงนี้ต่อไป.

(เซ็นพระนาม) *นเรศวรฤทธิ์*

วันศุกร์ ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีชวด สัมฤทธิศักิ ๑๒๕๐*

แต่งตั้งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ กรมกองตระเวน (ตำรวจนครบาล)

โปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต กรมหมื่นนเรศวรรับพระบรมราชโองการ แล้วไม่ต้องมีหนังสือและได้มีพระกระแสในที่ประชุม วันที่ ๑๔/๔/๑๐๙ ด้วยแจ้งอยู่ในมินิต

รับวันที่ ๑๓ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก๒๓ ๑๐๙

ที่ ๖๙/๒๙๖๕ ศาลโบรีสภา

วันที่ ๑๐ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก๒๓ ๑๐๙

ข้าพระพุทธเจ้า คอมมิตตีกรมพระนครบาล ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท พระราชอาญาไม่พ้นเกล้าฯ

ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้ข้าพระพุทธเจ้าจัดการเปลี่ยนแปลงกรมกองตระเวนใหม่ ตามความเห็นที่ข้าพระพุทธเจ้ากราบบังคมทูลพระกรุณาทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทนั้น พระเดชพระคุณหาที่สุดมิได้

ในชั้นต้นที่จะจัดนี้ ข้าพระพุทธเจ้าจะได้เรียบเรียงข้อบังคับเป็นส่วน ๆ จัดการต่อไป ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระราชทานหลวงสาตราธิกรฤทธิ์มารับราชการในตำแหน่งปลัดกรมกองรักษาการลาดตระเวนนายหนึ่งก่อน เมื่อได้จัดการเป็นหลักฐานลงแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าจึ่งได้นำข้อความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดเพิ่มเติมตำแหน่งอื่นอีกต่อไป

ควรมิควรสุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ขอเดชะ ข้าพระพุทธเจ้า *นเรศวรฤทธิ์*

รับวันที่ ๖ สิงหาคม รัตนโกสินทร์ศก๒๓ ๑๐๙

ที่ ๘๕/๓๘๐๑ ศาลโบรีสภา

วันที่ ๔ สิงหาคม รัตนโกสินทร์ศก๒๓ ๑๐๙

---

*ตรงกับ วันที่ ๗ กันยายน พ.ศ.๒๕๓๑

ข้าพระพุทธเจ้า คอมมิตตีบังคับการกรมพระนครบาล ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท

ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ข้าพระพุทธเจ้าจัดการเปลี่ยนแปลงกรมกองตระเวนใหม่ ตามความเห็นที่ข้าพระพุทธเจ้ากราบบังคมทูลพระกรุณาทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทนั้น พระเดชพระคุณหาที่สุดมิได้

ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระราชทาน นายขันธ์ หุ้มแพรเวรเดช ยกมารับราชการในตำแหน่งปลัดกรมกองไต่สวนโทษหลวง กรมพระนครบาลนายหนึ่งก่อน เมื่อได้จัดการเป็นหลักฐานลงแล้ว ควรตั้งตำแหน่งได้เมื่อใด ข้าพระพุทธเจ้าจึ่งจะได้นำข้อความกราบบังคมทูลรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดตั้งตำแหน่งในภายหลัง

ควรมิควรสุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า *นเรศวรฤทธิ์*

หมายเหตุ : มีลายพระราชหัตถเลขา ทรงด้วยดินสอ ไว้ที่ซอง ว่า "เปลี่ยนตำแหน่งเสียทีเดียว"
และมีลายมือเขียนด้วยดินสอ ไม่ทราบว่าลายมือผู้ใด เขียนว่า
"ได้ทูลกรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ทราบแล้ว ตกลงขอเป็นหลวง ได้บอกพระยาศรีสุนทรให้คิดชื่อแล้ว"

รับวันที่ ๑๕ กันยายน รัตนโกสินทร์ศก ๒๓ ๑๐๙

ที่ ๕/๕๔๐๓ ศาลโบรีสภา

วันที่ ๑๕ กันยายน รัตนโกสินทร์ศก ๒๓ ๑๐๙

คอมมิตตีบังคับการกรมพระนครบาล ทูลมายังพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสมมตอมรพันธุ์(๑) ทรงทราบ

ด้วยหม่อมฉันได้รับลายพระหัตถ์ลงวันที่ ๒ กันยายน ศก ๒๓ ๑๐๙ ส่งสำเนาหนังสือนายเชลยมหาดเล็กฉบับ ๑ ว่าด้วยนายเชยมหาดเล็กทำหนังสือทูลเกล้าฯ ถวายขอรับราชการเป็นโปลิศ โปรดเกล้าฯ ให้ไต่ถามไล่เลียงตรวจดูความอุตสาหะ ควรที่จะได้รับราชการหรือประการใด แล้วแต่หม่อมฉันจะเห็นชอบนั้น ได้ทราบแล้ว

หม่อมฉันขอทูลมาให้ทรงทราบว่า การที่ช้าเวลาไปไม่ได้มีหนังสือทูลตอบจนครบกำหนด ๗ วันตามประกาศนั้น เป็นเหตุเพราะหม่อมฉันยังไม่พบตัวนายเชยจะสอบสวนความรู้ ต้องให้เจ้าพนักงานเที่ยวตามตัวนายเชยอยู่หลายเวลา หม่อมฉันพึ่งได้พบนายเชยเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายนนี้ หม่อมฉันได้สอบสวนดูลายมือนายเชยเขียนหนังสือก็เห็นว่าพอจะใช้ได้ และที่นายเชยก็มีความอุตสาหะเต็มใจเข้ารับราชการฉลองพระเดชพระคุณในกรมกองตระเวนนี้ก็จะต้องให้

---

(๑) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์

นายเชยลองทำการดูก่อน แต่กองตระเวนฝั่งตะวันตกท้องที่ตำบลวัดอัมรินทร์ที่นายเชยขอรับพระราชทานนั้น ในศก๒๓ ๑๐๙ นี้ยังไม่ได้จัดการเปลี่ยนแปลงเพิ่มคนขึ้น ผู้ที่รับราชการในหน้าที่ทุกวันนี้ยังเต็มอยู่ในเอศติเมตเงินเดือน ต่อเมื่อถึงศก๒๓ ๑๑๐ จึ่งจะได้จัดตั้งกองตระเวนประจำรักษาการที่ฝั่งฟากตะวันตกนั้นเพิ่มเติมให้กว้างขวางเป็นอันดับไป หม่อมฉันได้แจ้งกำหนดกับนายเชยให้ทราบแล้ว จะได้ให้เข้ารับราชการต่อปีหน้า นายเชยก็ยอมสมัครตามที่หม่อมฉันกำหนดให้ เมื่อนายเชยรับราชการมีความชอบดีสมควรแล้ว หม่อมฉันจะได้นำข้อความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้มีตำแหน่งรับราชการต่อไป

นเรศวรฤทธิ์
คอมมิตตีบังคับการกรมพระนครบาล

รับวันที่ ๑๓ ธันวาคม รัตนโกสินทร์ศก๒๓ ๑๐๙

ที่ ๑๒๖/๘๓๐๑ ศาลโบรีสภา

วันที่ ๙ ธันวาคม รัตนโกสินทร์ศก๒๓ ๑๐๙

ข้าพระพุทธเจ้า คอมมิตตีกรมพระนครบาล ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท

ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดการโปลิศรวมเข้ากันกับกรมกองตระเวนให้เป็นกรมเดียวกัน ข้าพระพุทธเจ้าได้กราบบังคมทูลพระกรุณาขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาต กำหนดตำแหน่งเจ้าพนักงานที่กำกับราชการเป็นลำดับชั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้วนั้น

บัดนี้ ตำแหน่งสารวัตรใหญ่ในกรมกองตระเวนชั้นในกำแพงพระนคร ที่จะบังคับพลตระเวนตามหน้าที่นั้นยังไม่มีตัวรับราชการ

ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า นายเหลี่ยมบุตรท่านเจ้าพระยาสุริยวงศ์ไวยวัฒน์พิพัฒน์ศักดิ์ ซึ่งเป็นที่นายร้อยโทรับราชการอยู่ในกรมทหารบกนั้น สมควรที่จะรับราชการฉลองพระเดชพระคุณ ในตำแหน่งที่สารวัตรใหญ่กรมกองตระเวนได้ ข้าพระพุทธเจ้าได้ปรึกษากับพระยาสุรศักดิ์มนตรีผู้บัญชาการทหารบก ก็เห็นชอบด้วย ยอมให้นายร้อยโท นายเหลี่ยมมารับราชการฉลองพระเดชพระคุณ

ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระราชทานนายร้อยโทนายเหลี่ยมมารับราชการตำแหน่งที่สารวัตรใหญ่กรมกองตระเวนส่วนในกำแพงพระนครต่อไป

ควรมิควรสุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้า *นเรศวรฤทธิ์*

รับวันที่ ๘ มีนาคม รัตนโกสินทร์ศก ๒๓ ๑๐๙

ที่ ๑๖/๑๑๐๔๓ ศาลโบรีสภา

วันที่ ๔ มีนาคม รัตนโกสินทร์ศก ๒๓ ๑๐๙

คอมมิตตีบังคับการกรมพระนครบาล ทูลมายังพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสมมต-อมรพันธุ์ ทรงทราบ

ด้วยเมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม รัตนโกสินทร์ศก ๒๓ หม่อมฉันได้กราบบังคมทูลพระกรุณาขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตนายร้อยโทนายเหลี่ยมบุตรท่านเจ้าพระยาสุริยวงศ์-ไวยวัฒน์พิพัฒน์ศักดิ์ มารับราชการตำแหน่งที่สารวัตรใหญ่กรมกองตระเวนส่วนในกำแพงพระนคร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้วนั้น

บัดนี้นายร้อยโทนายเหลี่ยม ได้มารับราชการฉลองพระเดชพระคุณในตำแหน่งที่สารวัตรใหญ่ตั้งแต่เดือนมกราคมมาแล้วก็เป็นการเรียบร้อยดี หม่อมฉันเห็นว่า ควรที่ผู้ทำการนั้นจะได้รับพระราชสัญญาบัตรตามตำแหน่งได้

ถ้าท่านมีโอกาสเวลาใด ขอได้โปรดนำข้อความขึ้นกราบบังคมทูล พระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นายร้อยโทนายเหลี่ยม รับพระราชทานสัญญาบัตรในตำแหน่งที่สารวัตรใหญ่กรมกองตระเวน ฝ่ายกองรักษาส่วนในกำแพงพระนครต่อไป (หลวงอนุมัติมนูกิจ)[๑]

ควรมิควรสุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

นเรศวรฤทธิ์

คอมมิตตีบังคับการกรมพระนครบาล

หมายเหตุ : ในต้นฉบับ มีลายพระราชหัตถเลขา ทรงด้วยดินสอ หลังหนังสือฉบับนี้ว่า "สัญญา" คือ รับสั่งให้คิดชื่อสัญญาบัตรสำหรับตำแหน่งนี้

บ. ที่ ๗๒ กรุงเทพฯ[๒]

วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ร.ศ. ๒๕ ๑๑๑

ทูลมาได้ทรงทราบ

ด้วยเรื่องพม่าคอกกระบือที่จะจัดเป็นคนกองตระเวนตามความเห็นเสนาบดีกราบบังคมทูลรับสั่งว่า จะสั่งเพิ่มเติมต่อไปนั้น ขอทูลเตือนมาเพื่อให้แล้วไปเสีย เพราะคนพวกนี้อยู่ใกล้ในกรุงเทพฯ อยากจะรีบจัดก่อนจะได้เปลี่ยนคนกองตระเวนน้ำที่จะย้ายไปกรมวัง ถ้าไม่ฉะนั้นชำระคนกองมอญที่เป็นคนหมู่มากอยู่ไกล ยังจะได้ตัวช้า เงินที่เกินงบประมาณจะมากนักขอได้โปรดทรงจัดเสียให้ตลอดด้วย

นเรศวรฤทธิ์

---

(๑) ข้อความในวงเล็บนี้มีผู้เติมลงด้วยดินสอ เข้าใจว่า เป็นนามบรรดาศักดิ์ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้แก่นายร้อยโท นายเหลี่ยม เป็น หลวงอนุมัติมนูกิจ

(๒) ลายพระหัตถ์ฉบับนี้ ทรงด้วยดินสอ

การจ่ายเงินเดือน และ งบประมาณค่าใช้จ่าย กรมกองตระเวน (ตำรวจนครบาล)

รับวันที่ ๕ สิงหาคม รัตนโกสินทร์ศก๒๓ ๑๐๙

ที่ ๘๒/๓๖๗๘

วันที่ ๑ สิงหาคม รัตนโกสินทร์ศก๒๓ ๑๐๙

ข้าพระพุทธเจ้า คอมมิตตีกรมพระนครบาล ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณา ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท พระราชอาญาเป็นล้นเกล้าฯ

ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ข้าพระพุทธเจ้า จัดการกองตระเวนใหม่ตามความเห็นที่ข้าพระพุทธเจ้า กราบบังคมทูลพระกรุณานั้น พระเดช พระคุณเป็นล้นเกล้าฯ

ข้าพระพุทธเจ้าจะได้ค่อยจัดการเปลี่ยนแปลงไปทีละน้อย ๆ จนตลอดความเห็นที่กราบ บังคมทูลพระกรุณาทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทนั้น แต่ในชั้นต้นนี้ ข้าพระพุทธเจ้าจะได้จัดการ ฝึกหัดกิริยาคนตระเวน กับรวมคนตระเวนให้อยู่ในโรงพักทุกตำบลให้เป็นหมู่เป็นหมวดชั้นหนึ่ง ก่อน และการที่จัดใหม่นี้เป็นการกวดขันเข้ากว่าการแต่ก่อน จะต้องเอาเงินเดือนเข้าล่อน้ำใจ คนตระเวนให้ได้รับพระราชทานทันใจ จึ่งจะไม่หลีกเลี่ยงลาออกได้ราชการสมประสงค์ เพราะ คนตระเวนนั้นเป็นคนรับจ้าง อาศัยเหตุได้รับพระราชทานค่าจ้างเร็วไม่ติดค้างนั้นเป็นใหญ่ มากกว่าสิ่งอื่น ถ้าเงินเดือนได้ช้าไปจน ๒-๓ เดือนอย่างทุกวันนี้แล้ว ก็จะหาคนจ้างรับราชการ ได้โดยยาก เพราะจะหลีกเลี่ยงไปรับจ้างการอื่นที่ได้เงินเร็วกว่านั้นเสีย

เหตุฉะนี้ข้าพระพุทธเจ้าจะได้กำหนดวันจ่ายเงินเดือนลงเป็นอัตราว่า คนกองตระเวน นายหมวดนายยาม กับคนตระเวนนั้น จะได้จ่ายเงินเดือน ๑๕ วันหรือ ๑๖ วันครั้ง ๑ วันครั้ง ๑ คือวันที่ ๑๕ กับวันที่ ๓๐ หรือวันที่ ๓๑ ซึ่งเป็นวันสิ้นเดือน จะเป็นวันกำหนดจ่ายเงินเดือน ทุก ๆ เดือนไป แต่นายที่เป็นตำแหน่งสูงกว่านายหมวดขึ้นไป กำหนดเดือน ๑ จ่ายครั้ง ๑ ใน วันสิ้นเดือน กับเบี้ยเลี้ยงคนตระเวนนั้น จะได้จ่ายล่วงหน้าให้ผู้นำสิบห้าวันครั้งหนึ่งด้วย

และการที่จะกำหนดลงอย่าง ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาติ เบิกเงินเดือนกรมกองตระเวนเป็นเงินล่วงหน้า ให้มีกำหนดวันที่พระคลังมหาสมบัติจ่ายให้ เจ้าพนักงานกรมพระนครบาลมิให้คลาดเคลื่อนวันนั้นด้วย คือกำหนดวันที่ ๑๒ ทุกเดือนเป็น วันจ่ายเงินครั้ง ๑ ถ้าวันที่ ๑๒ นั้นตรงกับวันพระเป็นวันหยุดการ ต้องเลื่อนไปจ่ายในวันที่ ๑๓ อย่าให้คลาดผิดไปจาก ๒ วันนี้ได้ ฝ่ายเจ้าพนักงานกรมพระนครบาลก็จะได้ยื่นบัญชีจำหน่าย เงินที่ใช้ในเดือนที่ล่วงแล้ว เดือน ๑ ครั้ง ๑ ด้วยเหมือนกัน กำหนดวันที่ยื่นนั้นวันที่ ๑๒ หรือ ที่ ๑๓ ทุก ๆ เดือน ถ้าได้จัดการอย่างนี้การจ่ายเงินเดือนคนตระเวนจึ่งจะไม่คลาดเคลื่อนวันได้ คงได้ราชการตลอดทุกประการ

ถ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว ข้าพระพุทธเจ้า ขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตเบิกเงินเป็นเงินล่วงหน้าตั้งแต่วันที่ ๑๒ สิงหาคม

รัตนโกสินทร์ศก ๑๐๙ นี้ไป

แต่ในปีนี้ยังไม่ได้จัดจ้างคนมากขึ้น จัดอยู่ตามจำนวนคนในอัตราเดิม เงินที่ใช้คิดผ่อนเอาตามที่ประมาณไว้เดิม ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตเบิกเงินล่วงหน้าแต่เพียงเดือนละ ๒๑๙ ชั่ง ๗ บาท ๑๐ อัฐ ตามเอสติเมตที่แบ่ง ๑๒ เดือน เบิกแต่เดือน ๑ ดั่งนี้ แต่ถ้าจัดการเพิ่มคนมากขึ้น เอสติเมตเงินยิ่งขึ้นอีกเท่าใด ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตเบิกล่วงหน้าตามส่วนเงินที่จะแบ่งเป็น ๑๒ ส่วน เบิกส่วนหนึ่งดั่งนี้ต่อไปทุกคราว ควรมิควรสุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า *นเรศวรฤทธิ์*

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ว่าให้คงเบิกเป็นฎีกาไปตามเดิม แต่ให้กรมพระคลังมหาสมบัติจ่ายเงินกลางให้ไว้สำหรับกรมพระนครบาล ๒๕๐ ชั่ง

วันที่ ๕ สิงหาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๐๙
(กรมหมื่นนเรศร์[๑] กรมหมื่นนราธิป[๒] รับพระบรมราชโองการ)

หมายเหตุ : มีลายพระราชหัตถเลขา ทรงด้วยดินสอ ที่ซองว่า "ให้คงเบิกเป็นฎีกาตามเดิม แต่โปรดให้จ่ายเงินกลางสำหรับกรมพระนครบาลไว้ ๒๕๐ ชั่ง"

รับวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ศก ๑๐๙

ที่ ๑๔๙/๙๙๓๖ ศาลโบรีสภา

วันที่ ๒๘ มกราคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๐๙

ข้าพระพุทธเจ้า คอมมิตตีกรมพระนครบาล ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท พระราชอาญาไม่พ้นเกล้าฯ

ด้วยการกองตระเวนรักษาพระนครนั้น **พระราชทานกระแสพระราชดำริซึ่งทรงพระราชปรารภจะใคร่ให้การเจริญดีเหมือนประเทศทั้งปวง ข้าพระพุทธเจ้าได้นำความเห็น**

---

(๑) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์

(๒) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

ที่จะจัดการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ข้าพระพุทธเจ้าจัดการเปลี่ยนแปลงไปในศก ๑๐๙ นี้บ้างบางสิ่ง แต่ต่อไปศก ๑๑๐ จึงให้จัดการเต็มตามความเห็นนั้น พระเดชพระคุณหาที่สุดมิได้

บัดนี้ เจ้าพนักงานกรมพระคลังมหาสมบัติมีหนังสือแจ้งมาที่กรมพระนครบาลให้ทำเอสติเมตเงินที่จะใช้ราชการในศก ๑๑๐ ยื่นต่อเจ้าพนักงานในก่อนสิ้นเดือนมกราคม ข้าพระพุทธเจ้าจึงคิดด้วยเกล้าฯ ว่า ถ้าจะเพิ่มคนตระเวนและจัดการเต็มตามความเห็นที่ทูลเกล้าฯ ถวายทั้งสิ้นในคราวเดียวแล้ว เห็นด้วยเกล้าฯ ว่าเงินที่ใช้ราชการในกรมกองตระเวนจะต้องใช้มากนัก โดยเหตุที่ต้องตั้งตำแหน่งเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ที่ควบคุมให้เป็นลำดับกันขึ้นใหม่นั้น ต้องมีกำหนดเงินเดือนพระราชทานก็เป็นเงินขึ้นใหม่ประการหนึ่ง เงินเบี้ยเลี้ยงพลตระเวนก็ขึ้นใหม่ประการหนึ่ง เงินค่าแต่งตัวขึ้นใหม่อีกประการหนึ่ง เงินค่าทำโรงอาศัยทั้งสิ้นด้วยกันก็อีกประการหนึ่ง เป็นเหตุหลายประการดังนี้ ข้าพระพุทธเจ้าจึงคิดด้วยเกล้าฯ ว่า เงินที่ใช้ราชการกรมกองตระเวนนี้ ไม่ควรที่จะใช้เงินพระคลังมหาสมบัติแห่งเดียว ควรมีเงินที่เก็บแต่การบำรุงนคร (Municipal tax) นั้นมาจ่ายเจือจานด้วยจึงจะชอบ แต่ในปัจจุบันนี้ยังไม่ได้จัดการออกกฎหมายบำรุงนคร จึงควรผ่อนจัดการแต่เฉพาะที่จำเป็น เพื่อเงินแผ่นดินที่ต้องใช้นั้นได้น้อยลง เมื่อต่อไปได้เก็บเงินค่าบำรุงนครได้แล้ว จึงเติมคนจัดการให้เต็มตามความเห็นที่ข้าพระพุทธเจ้าทูลเกล้าฯ ถวาย

และในศก ๑๑๐ นั้น ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า ควรจัดการกองตระเวนใหม่แต่เฉพาะสิ่งที่จำเป็น คือ

๑. เพิ่มหน้าที่ให้พลตระเวนเดินลาดตระเวนรักษาตลอดเข้าไปในทางเล็กที่ต่อกับถนนใหญ่ที่มีพลตระเวนรักษาอยู่แล้วนั้น ให้รักษาให้เต็มท้องที่ เพื่อป้องกันระงับเหตุอันตรายของราษฎรให้ทั่วทั้งจังหวัดอย่าง ๑

๒. ตั้งกองตระเวนขึ้นใหม่แต่เฉพาะตำบลที่มีบ้านเรือนราษฎรตั้งอยู่เป็นอันมาก ที่มีโจรมีผู้ร้ายชุกชุมอย่าง ๑

๓. ตั้งตำแหน่งเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ให้ควบคุมกันเป็นกำหนดให้เป็นหมวดกอง และเพิ่มเงินใช้สอยโดยเหตุที่จำเป็นตามสมควร เพื่ให้การเป็นไปโดยข้อบังคับอันเสมออย่าง ๑

๔. สร้างที่ว่าการกรมกองตระเวน และโรงอาศัยบางตำบลแต่ที่ควรอย่าง ๑

และในเหตุที่ ๑ นั้น ต้องเพิ่มคนตระเวนขึ้นอีกบ้าง เพราะคนตระเวนตามอัตราทุกวันนี้ถ้าจะให้ลาดตระเวนเข้าไปในทางน้อยด้วยแล้วไม่พอกัน ข้าพระพุทธเจ้าจึงคิดด้วยเกล้าฯ ว่าที่ตำบลสำเพ็งและตลาดน้อยเป็นที่ประชุมค้าขายคนอยู่มากกว่าที่ตำบลอื่น มีทางน้อย ๆ ลงไปถึงลำแม่น้ำและยื่นขึ้นไปออกถนนเจริญกรุงมากหลายทาง มักเป็นที่วิวาทกันบ่อย ๆ ยิ่งกว่าตำบลอื่น ทุกวันนี้มีคนตระเวนรักษาการอยู่แต่เฉพาะถนนสำเพ็งกับตรอกศาลเจ้าเก่า ๒ สาย

เป็นคนยามละ ๓๐ คน ๓ ผลัด ๙๐ คน ยังไม่พอแก่หน้าที่ ข้าพระพุทธเจ้าได้ตรวจดูเห็นด้วยเกล้าฯ ว่าควรเพิ่มคนรักษาการขึ้นอีกเป็นยาม ๑๐๗ คนจึงจะพอแก่การ จึงได้รับพระราชทานกำหนดขึ้นคนตระเวนใหม่ นายหมวด ๑ พลตระเวน ๒๓๑ รวมเก่ารวมใหม่ นาย ๒๑ พล ๓๒๑ รวมเป็น ๓๔๒ คน ต้องขึ้นเงินเดือนขึ้นใหม่อีก ๓๕๐ ชั่ง ๒๐ บาท กับเพิ่มเงินเดือนนายตามอัตรา เงิน ๒๖ ชั่ง ๒๐ บาท เงินค่าเสื้อผ้าและเบี้ยเลี้ยงอีก ๒๕๐ ชั่ง ๔๓ บาท ๒๔ สลึง รวมเป็น ๖๒๗ ชั่ง ๓ บาท ๒๔ สลึง

อนึ่ง ท้องที่ถนนเจริญกรุง และถนนบำรุงเมืองนั้น อัตราพลตระเวนลาดตระเวนในกำแพงพระนครยามละ ๒๓๘ คน ๓ ผลัด ๗๑๖ คน นอกกำแพง ๑๒๓ คน ๓ ผลัด ๓๗๑ รวม ๑๐๘๗ คน เห็นด้วยเกล้าฯ ว่า คนในกำแพงมากเกินกว่าหน้าที่ แต่นอกกำแพงนั้นคนน้อยเกินไป ควรถอนคนในกำแพงมารักษานอกกำแพงเสีย ๒๑๘ คน ให้คงรักษาในกำแพงแต่เพียงยามละ ๑๖๖ คน ๓ ผลัด ๔๙๘ คน แต่หน้าที่นอกกำแพงจะต้องรักษายามละ ๒๑๒ คน ๓ ผลัด ๖๓๖ คน คนยังขาดไม่มีตัวอีก ๔๗ คน จะต้องเพิ่มขึ้นใหม่ จึงรวมจำนวนที่ลาดตระเวนเป็นนาย ๗๗ พล ๑๑๓๔ คน ต้องขึ้นเงินเดือนใหม่ ๗๐ ชั่ง ๔๐ บาท กับเพิ่มเงินเดือนนายตามอัตราเงิน ๑๑๗ ชั่ง ๔๘ บาท เงินค่าเสื้อผ้าและเบี้ยเลี้ยง ๘๘๖ ชั่ง ๗๐ บาท รวมเป็นเงิน ๑๐๗๔ ชั่ง ๗๘ บาท

การลาดตระเวนฝั่งซ้ายตั้งแต่ตำบลสะพานหกคลองบางกอกใหญ่จนถึงวัดอมรินทารามเดิมมีพลตระเวนรักษาแต่ถนนที่ทำใหม่สายเดียว มีอัตราคนเพียง ๔๘ เห็นด้วยเกล้าฯ ว่ารักษาแต่ท้องถนนดังนี้ไม่เป็นประโยชน์ระงับทุกข์ของราษฎรได้ ท้องที่ตำบลนี้ตลอดมาจนริมแม่น้ำมีบ้านเรือนราษฎรมาก คนร้ายชุกชุมยิ่งกว่าตำบลอื่น ๆ ในฝั่งซ้าย ควรต้องตั้งกองลาดตระเวนให้เต็มท้องแขวง ข้าพระพุทธเจ้าคิดด้วยเกล้าฯ ว่า ควรเพิ่มกองตระเวนนายอีก ๙ พลอีก ๑๑๑ รวมเก่ารวมใหม่เป็นนาย ๑๕ พล ๑๕๙ รวม ๑๗๔ คน ต้องขึ้นเงินเดือนอีก ๒๑๓ ชั่ง ๖๐ บาท กับขึ้นเงินเดือนนายและพลตระเวนที่อัตราต่ำอยู่กับฝั่งขวาคน ๑ เดือนละบาทให้เสมอกันอีก ๑๕ ชั่ง ๓๖ บาท เงินค่าเสื้อผ้าและเบี้ยเลี้ยง ๑๒๖ ชั่ง ๓๐ บาท ๒๔ สลึง รวมเป็นเงิน ๓๕๕ ชั่ง ๔๖ บาท ๒๔ สลึง

ท้องที่ตลาดพลูในคลองบางกอกใหญ่อีกตำบล ๑ อัตราที่รักษาท้องที่ตามกำหนดใหม่ยังขาดพลตระเวนอยู่อีก ๓ คน ต้องตั้งขึ้นใหม่ขึ้นเงินเดือนอีก ๔ ชั่ง ๔๐ บาท กับเพิ่มเงินเดือนที่อัตราต่ำอยู่คน ๑ เดือนละ ๒ บาทให้เสมอกันกับฝั่งขวาอีก ๒๒ ชั่ง ๖๔ บาท เงินค่าเสื้อผ้าและเบี้ยเลี้ยง ๕๘ ชั่ง ๓๐ บาท ๕๖ สลึง รวมเป็นเงิน ๘๕ ชั่ง ๕๔ บาท ๕๖ สลึง

รวมจัดการตามเหตุที่ ๑ ต้องขึ้นเงินอีก ๒๑๔๓ ชั่ง ๒๒ บาท ๔๐ สลึง

ในเหตุที่ ๒ ที่ควรตั้งกองตระเวนขึ้นใหม่นั้น เห็นด้วยเกล้าฯ ว่าท้องที่ตั้งแต่คลองบางลำภูฝั่งเหนือตลอดไปจนคลองผดุงกรุงเกษมนั้น บ้านเรือนราษฎรตั้งอยู่ริมแม่น้ำ และทางไปวัดโสมนัสวิหารและริมคลองผดุงกรุงเกษมฝั่งใต้นั้นมีอยู่มาก โจรผู้ร้ายก็ชุกชุม จนเมื่อเร็ว ๆ นี้

ถึงเกิดปล้นกันที่สวนริมวัดมกุฏกษัตริย์ ข้าพระพุทธเจ้าคิดด้วยเกล้าฯ ว่า ต่อไปก็จะตัดถนนใหม่แต่ตำบลสนามกระบือไปในเร็ว ๆ นี้ ควรตั้งกองลาดตระเวนขึ้นใหม่อีกตำบลหนึ่ง ประมาณคนหนึ่งจะต้องจัดขึ้น นาย ๘ พล ๘๗ รวม ๙๕ คน ต้องขึ้นเงินเดือนอีก ๑๕๙ ชั่ง ๖๐ บาท เงินค่าเสื้อผ้าและเบี้ยเลี้ยงอีก ๖๙ ชั่ง ๓๗ บาท ๔๘ สลึง รวมเป็นเงิน ๒๒๙ ชั่ง ๑๗ บาท ๔๘ สลึง

ท้องที่คลองบางบอกใหญ่ฝั่งใต้ตลอดไปจนคลองเข้าพิไชยญาต ในตำบลนี้บ้านเรือนข้าราชการและราษฎรมีอยู่มาก ตั้งแต่สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศพิราลัยแล้ว โจรผู้ร้ายก็ยิ่งเกิดขึ้นชุกชุม จนเมื่อปีกลายนี้ก็เกิดปล้นกันที่ข้างวัดประยูรวงศาวาศ ข้าพระพุทธเจ้าจึงเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า ควรตั้งกองตระเวนขึ้นใหม่ในท้องที่นี้อีกตำบล ๑ ประมาณคนที่จะจัดขึ้น นาย ๘ พล ๘๑ รวม ๘๙ คน ต้องขึ้นเงินเดือน ๑๖๕ ชั่ง เงินค่าเสื้อผ้าเบี้ยเลี้ยงและค่าเช่าโรง ๙๔ ชั่ง ๒๓ บาท ๕๖ สลึง รวมเป็นเงิน ๒๕๙ ชั่ง ๒๓ บาท ๕๖ สลึง

อนึ่ง ในท้องที่ฝั่งซ้ายแห่งอื่นที่ยังไม่ได้ตั้งกองตระเวนนั้น ควรมีแต่คนสอดแนมไปก่อนเพื่อสำหรับจะได้สืบจับโจรผู้ร้าย ในครั้งแรกนี้ควรตั้งแแต่เพียง ๑๐ คน กับสารวัตรกำกับแขวง ๒ รวม ๑๒ คน ต้องขึ้นเงินเดือนอีก ๔๒ ชั่ง

รวมจัดการตามเหตุที่ ๒ ต้องขึ้นเงินอีก ๕๓๐ ชั่ง ๔๑ บาท ๔๐ สลึง

ในเหตุที่ ๓ การจัดตำแหน่งเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ที่จะควบคุมจัดการนั้น ธรรมเนียมเดิมไม่มี เมื่อจะให้การกองตระเวนเป็นไปโดยจริงเป็นแบบแผนแล้ว ก็ต้องจัดตำแหน่งหน้าที่เจ้าพนักงานที่จะบังคับการให้เป็นลำดับตรวจการให้ตลอดไป การจึงจะเรียบร้อยได้ ข้าพระพุทธเจ้าคิดด้วยเกล้าฯ ว่า ควรจัดตำแหน่งเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ขึ้นในครั้งนี้ ๑๙ นาย เป็นอัตราเงินเดือนปี ๑ เงิน ๓๙๒ ชั่ง ๓๙ บาท ๖๓ สลึง ๙๒ อัฐ แต่เงินเก่าที่ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตไว้แล้วมีอยู่ ๑๕๕ ชั่ง ๓๙ บาท ๖๓ สลึง ๙๒ อัฐ คงต้องขึ้นเงินในครั้งนี้อีก ๒๓๗ ชั่ง เจ้าพนักงานรองที่เป็นเสมียนได้ทำการเดิมมีแล้ว ๘ นาย ต้องเพิ่มอีก ๓๔ นาย ปี ๑ เงิน ๑๑๓ ชั่ง ๓๒ บาท แต่เงินเดิมที่พระราชทานพระบรมราชานุญาตมีอยู่แล้ว ๑๗ ชั่ง ๔๔ บาท คงต้องขึ้นเงินอีก ๙๕ ชั่ง ๖๘ สลึง รวมจัดตำแหน่งเจ้าพนักงานต้องขึ้นเงินอีก ๓๓๒ ชั่ง ๖๘ บาท

อนึ่งเมื่อได้จัดตำแหน่งเจ้าพนักงานขึ้นรับราชการฉะนี้แล้ว จะต้องจัดให้สารวัตรแขวงมีม้าขึ้นรับราชการตรวจท้องที่และรับราชการต่าง ๆ มีนำแขกเมืองเป็นต้น แต่ม้านั้นให้เป็นของสารวัตรแขวงจัดหาเอง จ่ายแต่ข้าวกับหญ้าให้รับพระราชทาน ม้า ๑๑ ม้า เป็นเงินปี ๑๘ ชั่ง ๒๘ บาท ๔๐ สลึง

อนึ่ง การดับเพลิงนั้น กรมพระนครบาลได้รับม้ามาแต่กระทรวงยุทธนาธิการในระหว่างกลางปี ในเอสติเมตเดิมเงินค่าหญ้าและค่าจ้างคนเลี้ยงตั้งไว้น้อยไม่ครบจำนวน ต้องชักเงินคนตระเวนที่ไม่ได้จ้างขึ้นมาจ่ายแทน จำนวนปีนี้จึงต้องตั้งเงินเพิ่มขึ้นอีก ๓๓ ชั่ง ๖๖ บาท

อนึ่ง การกองตระเวนที่ได้เพิ่มคนรักษาท้องที่มากขึ้นนี้ ต้องเพิ่มโคมตะเกียงน้ำมัน

ที่รักษาถนนและเงินใช้สอยการปัจจุบันขึ้นอีก ประมาณเงินที่ต้องขึ้นอีก ๓๗ ชั่ง ๓๖ บาท

รวมจัดการในเหตุที่ ๓ ต้องขึ้นเงินอีก ๔๑๒ ชั่ง ๓๘ บาท ๔๐ สลึง รวมเงินประจำเดือนที่ต้องใช้การกองตระเวนบกปี ๑ เงิน ๕๗๑๕ ชั่ง ๒๘ บาท ๕๕ สลึง ๙๒ อัฐ หักเงินที่ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตไว้แต่เดิมแล้วเงิน ๒๖๒๙ ชั่ง ๕ บาท ๖๓ สลึง ๙๒ อัฐ คงขึ้นใหม่ เงิน ๓๐๘๖ ชั่ง ๒๒ บาท ๕๖ สลึง

ในเหตุที่ ๔ ที่จะสร้างที่ว่าการกรมกองตระเวน และโรงอาศัยตามท้องแขวงนั้น ข้าพระพุทธเจ้าคิดด้วยเกล้าฯ ว่า บรรดาโรงที่พลตระเวนอาศัยนี้ควรสร้างเป็นตึกให้ดูให้สะอาดตาและมั่นคงด้วยทุกตำบล แต่จะสร้างครั้งเดียวให้ทั่วไปนั้นก็จะเป็นเงินมากนัก จึงเห็นด้วยเกล้าฯ ว่าจะต้องเลือกตำบลที่สำคัญผ่อนสร้างไปปีละ ๒-๓ ตำบล ในศก ๑๑๐ ต่อไปนั้น ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตกำหนดเงินที่จะสร้างโรงอาศัยคนกองตระเวนตามแขวงต่าง ๆ เพียง ๗๐๐ ชั่ง เมื่อควรสร้างที่ตำบลใดเป็นเงินเท่าใด ข้าพระพุทธเจ้าจึงจะได้ยื่นแซงชั่นขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตครั้งหลัง

อนึ่ง การที่คนตระเวนจับคนร้ายมาส่งศาลที่คุมมานั้น ถ้าเป็นหญิงต้องคุมมัดมือหรือมัดแขนมาเหมือนผู้ชาย ดูก็ไม่เป็นการสมควรเป็นที่ติเตียนแก่ชาวยุโรปอยู่ อีกประการหนึ่ง ถ้าเป็นคนร้ายมีพวกพ้องมาก คนตระเวนที่คุมมาน้อยตัว ก็มักพากันเข้าแย่งแก้กัน เจ้าพนักงนต้องกลับไปจับกุมมาพิจารณาทำโทษดังนี้มีอยู่บ่อย ๆ เนือง ๆ ข้าพระพุทธเจ้าจึงเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า ควรต้องคิดป้องกันเหตุอันเป็นที่รำคาญและลำบากนี้เสีย จึงคิดด้วยเกล้าฯ ว่า การที่จะส่งคนร้ายนี้ควรให้มีรถนำส่ง ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตสร้างรถไว้สำหรับนำส่งคน ๔ คัน ประมาณเงินที่จะทำเป็นเงิน ๒๕ ชั่ง รวมการจรที่จะทำในศก ๑๑๐ เป็นเงิน ๗๒๕ ชั่ง ข้าพระพุทธเจ้าได้ทำบัญชีเงินรายละเอียดซึ่งจะใช้การกรมกองตระเวนในศก ๑๑๐ ทูลเกล้าฯ ถวายทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทด้วยฉบับ ๑ ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตยื่นเอสติเมตต่อเจ้าพนักงานพระคลัง พระมหาสมบัติตามบัญชีนี้ต่อไป

อนึ่ง ที่ว่าการกรมกองตระเวนนั้น เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรศาลโบรีสภา มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ที่วังพระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมขุนภูวไนยนฤเบทราธิบาล ให้รวมติดต่อกันกับที่ศาลโบรีสภา สร้างที่การกรมพระนครบาลกับกรมกองตระเวนรวมกัน ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯ การที่จะสร้างนี้เป็นการใหญ่ ควรให้กรมโยธาธิการซึ่งเป็นเจ้าพนักงานสร้างตามหน้าที่ ข้าพระพุทธเจ้าได้เขียนแผนที่กำหนดห้องทำการส่งถวายพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์(๑) ให้เจ้าพนักงานเขียนอย่างที่จะสร้างแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าคิดด้วยเกล้าฯ ว่าที่ว่าการที่จะรวมราชการกรมพระนครบาลและกรมกองตระเวนนี้ เป็นการสำคัญมาก ควรต้องรีบสร้างโดยเร็ว เพราะในทุกวันนี้ที่ซึ่งเจ้าพนักงานจะทำการนั้นไม่พอกัน ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้กรมโยธาธิการได้ลงมือสร้างตั้งแต่ศก ๑๑๐ หน้าต่อไป

---

(๑) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

ข้อซึ่งข้าพระพุทธเจ้ากราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต ทั้งนี้ พระราชอาญาไม่พ้นเกล้าฯ จะควรประการใดขอพระบารมีเป็นที่พึ่ง

ควรมิควรสุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า *นเรศวรฤทธิ์*

บัญชีประมาณเงินที่จะใช้จัดราชการกรมกองตระเวน

จำนวนรัตนโกสินทรศก ๑๑๐ ๒๔

	จำนวนเงิน								
	ชั่ง	บาท	อัฐ	ชั่ง	บาท	อัฐ	ชั่ง	บาท	อัฐ
กองกลาง **เจ้าพนักงานใหญ่**									
อธิบดี ๑ เดือนละ ๔ ชั่ง ปี ๑ เงิน	๔๘	—	—						
เจ้ากรมกองไต่สวนโทษหลวง ๑ เจ้ากรมกองรักษา ๑ รวม ๒ นาย นายหนึ่งเดือนละ ๓ ชั่ง ปี ๑ เงิน	๗๒	—	—						
ปลัดกรมกองไต่สวนโทษหลวง ๔ ปลัดกรมกองรักษา ๑ รวม ๕ นาย นายหนึ่งเดือนละ ๒ ชั่ง ปี ๑ เงิน	๑๒๐	—	—						
ปลัดกรมกองรักษา ฝรั่งนาย ๑ นอกอัตราเดือนละ ๕ ชั่ง ๑๖ บาท ๔๒ อัฐ ๖ ๖ เบี้ย ปี ๑ เงิน	๖๒	๓๙	๖๓ ๙๒						
สมุหบัญชีใหม่นาย ๑ เดือนละ ๑ ชั่ง ๔๐ บาท ปี ๑ เงิน	๑๘	—	—						
สมุหบัญชีรอง ๔ นาย ๆ หนึ่งเดือนละ ๖๐ บาท ปี ๑ เงิน	๓๖	—	—						
แพทย์ใหญ่นาย ๑ เดือนละ ๑ ชั่ง ปี ๑ เงิน	๑๒	—	—						
แพทย์รอง ๔ นาย ๆ หนึ่ง เดือนละ ๔๐ บาท ปี ๑ เงิน	๒๔	—	—						
รวมเจ้าพนักงานใหญ่ ๑๙ นาย เงิน	—	—	—	๓๙๒	๓๙	๖๓ ๙๒			

	จำนวนเงิน								
	ชั่ง	บาท	อัฐ	ชั่ง	บาท	อัฐ	ชั่ง	บาท	อัฐ
เจ้าพนักงานรอง									
นายเวรกองไต่สวนโทษหลวง ๑ นายเวรกองรักษา ๑									
รวม ๒ นาย ๆ หนึ่งเดือนละ ๖๐ บาท ปี ๑ เงิน	๑๘								
เสมียนต่าง ๆ									
กองไต่สวนโทษหลวงเอก ๒ โท ๖ สามัญ ๖ รวม ๑๔									
กองรักษา ฝ่ายรายงานเอก ๒ โท ๔ สามัญ ๖ รวม ๑๒									
กองรักษา ฝ่ายบัญชีเอก ๒ โท ๖ สามัญ ๖ รวม ๑๔									
รวมกองรักษาเอก ๔ โท ๑๐ สามัญ ๑๒									
รวมเสมียน กองไต่สวนโทษหลวง และกองรักษา ๔๐									
เสมียนเอก ๖ นาย ๆ หนึ่งเดือนละ ๓๐ บาท ปี ๑ เงิน	๒๗	—	—						
เสมียนโท ๑๖ นาย ๆ หนึ่งเดือนละ ๑๕ บาท ปี ๑ เงิน	๓๖	—	—						
เสมียนสามัญ ๑๘ นาย ๆ หนึ่งเดือนละ ๑๒ บาท ปี ๑ เงิน	๓๒	๓๑	—						
รวมเจ้าพนักงานรอง ๔๒ นาย เงิน	—	—	—	๑๑๓	๓๒				
รวมเจ้าพนักงานกองกลาง ๖๑ นาย เงิน	—	—	—	๕๐๕	๗๑	๖๓ ๙๒			
กองตระเวน									
ออฟฟิซเซอ									
สารวัตรใหญ่ ๕ นาย ๆ หนึ่งเดือนละ ๑ ชั่ง ๔๐ บาท ปี ๑ เงิน	๙๐	—	—						
สารวัตรใหญ่ฝรั่งนาย ๑ นอกอัตราเดือนละ ๓ ชั่ง ปี ๑ เงิน	๓๖	—	—						

	จำนวนเงิน								
	ชั่ง	บาท	อัฐ	ชั่ง	บาท	อัฐ	ชั่ง	บาท	อัฐ
สารวัตรแขวง ๑๔ นาย ๆ หนึ่งเดือนละ ๔๐ บาท ปี ๑ เงิน	๘๔	—	—						
สารวัตรแขวงนาย ๑ เดือนละ ๔๘ บาท ปี ๑ เงิน	๗	๑๖	—						
นายหมวด ๓๔ นาย ๆ หนึ่งเดือนละ ๒๕ บาท ปี ๑ เงิน	๑๒๗	๔๐	—						
นายหมวดนายหนึ่งเดือนละ ๒๘ บาท ปี ๑ เงิน	๔	๑๖	—						
นายตรวจ ๖ นาย ๆ หนึ่งเดือนละ ๒๕ บาท ปี ๑ เงิน	๒๒	๔๐	—						
นายยาม ๗๘ นาย ๆ หนึ่งเดือนละ ๒๐ บาท ปี ๑ เงิน	๒๓๔	—	—						
รวมออฟฟิซเซอ ๑๔๖ นาย เงิน	—	—	—	๖๔๑	๓๒	—			
พล									
คนสอดแนม ๓๐ คน ๆ หนึ่งเดือนละ ๒๐ บาท ปี ๑ เงิน	๙๐	—	—						
คนตระเวน ๑๒๙๗ คน ๆ หนึ่งเดือนละ ๑๐ บาท ปี ๑ เงิน	๑๙๔๕	๔๐	—						
คนตระเวน ๕๖๐ คน ๆ หนึ่งเดือนละ ๑๐ บาท ปี ๑ เงิน	๘๔๐	—	—						
รวมพล ๑๘๘๗ คน เงิน	—	—	—	๒๘๗๕	๔๐	—			
รวมคนกองตระเวน ๒๐๓๓ คน เงิน	—	—	—	—	—	—	๓๕๑๖	๗๒	
รวมเจ้าพนักงานใหญ่และคนกองตระเวนทั้งสิ้น ๒๐๙๔ คน เงินเดือน เงิน	—	—	—	—	—	—	๔๐๒๒	๖๓	๖๓ ๙๒
เบี้ยเลี้ยงนายหมวดนายยามและคนตระเวน ๑๙๗๐ คน วัน ๑ คนละ ๘ อัฐ ๓๖๕ วัน เป็นเงิน	—	—	—	๑๑๒๓	๔๑	๑๖			

	จำนวนเงิน								
	ชั่ง	บาท	อัฐ	ชั่ง	บาท	อัฐ	ชั่ง	บาท	อัฐ
เสื้อกางเกงนายหมวดนายยาม และคนตระเวน ๑๙๗๐ สำรับ สำรับละ ๔ บาท ๓๒ สลึง สามผลัดรวม ๕๙๑๐ สำหรับ เป็นเงิน	—	—	—	๓๓๒	๓๕	—			
ค่าข้าวค่าหญ้าม้า ม้าไทยสำหรับสารวัตรแขวงตรวจยาม และรับราชการต่าง ๆ รวม ๑๑ ม้า เดือนละ ๕๕ บาท ๔๖ อัฐ ปี ๑ เงิน	—	—	—	๘	๒๘	๔๐			
ค่าน้ำมันตามโคมที่ถนนและโรงยาม เงิน	—	—	—	๖๐	—	—			
เงินเสียค่าเช่าโรงและที่ เงิน	—	—	—	๓๐	—	—			
เงินสำหรับใช้สอยเบ็ดเสร็จ เงิน	—	—	—	๗๐	—	—	๑๖๒๔	๒๔	๕๖
การดับเพลิง									
ค่าจ้างอินเยอเนียประจำสูบดับเพลิง ๔ คน เดือนละ ๑ ชั่ง ๙ บาท ปี ๑ เงิน	๑๓	๒๘	—						
ค่าจ้างคนขับม้าเลี้ยงม้า ลากสูบดับเพลิง ๑๑ คน เดือนละ ๒ ชั่ง ๑๓ บาท ปี ๑ เงิน	๒๕	๗๖	—						
ค่าจ้างหมอรักษาม้าเดือนละ ๑๐ บาท ปี ๑ เงิน	๑	๔๐	—	๔๐	๖๔	—			
ค่ายารักษาม้า ปี ๑ เงิน	—	๗๒	—						
ค่าข้าวค่าหญ้าม้าเทศ ๘ ม้า เดือนละ ๑ ชั่ง ๓๗ บาท ปี ๑ เงิน	๑๗	๔๔	—						
ค่าฟางปูให้ม้านอนและแปรงกราดปุ้งกี๋ และเครื่องใช้ต่าง ๆ ในการม้า ปี ๑ เงิน	๖	—	—						
ค่าถ่านศิลาและฟืนใช้ในเครื่องสูบน้ำ ปี ๑ เงิน	๓	—	—	๒๗	๓๖	—			
รวมการดับเพลิง เงิน	—	—	—	—	—	—	๖๘	๒๐	—
รวมเงินเบิกประจำเดือนทั้งสิ้น เงิน	—	—	—	—	—	—	๕๗๑๕	๒๘	๕๕ ๙๒

	จำนวนเงิน								
	ชั่ง	บาท	อัฐ	ชั่ง	บาท	อัฐ	ชั่ง	บาท	อัฐ
การจร									
ทำรถและเครื่องรถสำหรับรับส่งคนต้องคดี ๔ คัน เงิน	๒๕	—	—						
ทำโรงพักตามแขวงกับเครื่องใช้ในโรง และทำการเบ็ดเสร็จ ที่จะเกิดขึ้น โดยจำเป็นที่คาดคะเนในเวลายื่นบัญชีนี้ยังไม่ได้ ประมาณเงิน	๗๐๐	—	—						
รวมการจร เงิน	—	—	—	—	—	—	๗๒๕	—	—
รวมทั้งสิ้น เงิน	—	—	—	—	—	—	๖๔๔๐	๒๘	๕๕ ๒๙

เครื่องแต่งกายเต็มยศ
สำหรับเจ้าพนักงานชั้นผู้ใหญ่

(สำเนา)

ที่ ๔/๙๔๒๙ ศาลโบรีสภา

วันที่ ๑๐ มกราคม รัตนโกสินทร์ศก[๑๒] ๑๐๙

ข้าพระพุทธเจ้าคอมมิตตีกรมพระนครบาล ขอพระราชทานกราบทูลสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช[๑] เสนาบดีกรมยุทธนาธิการ ทราบฝ่าละอองพระบาท

ด้วยการในกรมกองตระเวนนั้นจะได้จัดเปลี่ยนธรรมเนียมเครื่องแต่งตัวใหม่ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรมราชานุญาตินั้น ตั้งแต่ศก[๒๔] ๑๑๐ ต่อไป

ข้าพระพุทธเจ้าคิดด้วยเกล้าฯ ว่า เครื่องแต่งตัวเต็มยศสำหรับเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ ควรจะต้องให้ใช้กระบี่จึ่งจะถูกต้องด้วยธรรมเนียมเหมือนประเทศทั้งปวง แต่ครั้นข้าพระพุทธเจ้าจะสั่งเครื่องกระบี่ในเวลานี้กว่าจะได้ใช้การก็ต้องช้าเวลาไป จะไม่ทันกำหนดใหม่

ข้าพระพุทธเจ้าได้ทราบเกล้าฯ ว่า สายกระบี่หนังเหลืองกับพู่ กระบี่สำหรับจ่านายสิบกองทหารรักษาพระองค์มีอยู่ว่า ๑๐๐ สาย บัดนี้ไม่ได้ใช้แล้ว เก็บเป็นของคงคลัง และกระบี่ฝักเหล็กขนาดเล็กมีตราทหารหน้าที่โกรง เป็นของเหลือจ่ายมีอยู่โดยมาก หม่อมฉันขอรับพระราชทานพระบารมีใต้ฝ่าพระบาทเป็นที่พึ่ง ได้ทรงพระเมตตาอนุเคราะห์อุดหนุนแก่ราชการในกรมพระนครบาล เพื่อให้การกองตระเวนเจริญเร็วขึ้นในครั้งนี้ ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกระบี่ฝักเหล็ก ๔๐ เล่ม สายกระบี่หนังเหลือง ๖๐ สาย พู่กระบี่ ๔๐ พู่ ที่เก็บคงคลังไม่ได้ใช้ราชการนั้นไปใช้ในราชการกรมกองตระเวน หรือจะโปรดเกล้าฯ ให้เป็นจำนวนเบิกยืมสิ่งของทั้งนี้ไปใช้ราชการก่อน แล้วจึงให้กรมกองตระเวนสั่งมาใช้ตามรายที่ได้ยืมไปประการใด สุดแต่จะโปรดเกล้าฯ

ข้อซึ่งหม่อมฉันกราบบังคับทูลขอทั้งนี้ จะเป็นความเหลือเกินประการใด สุดแต่จะโปรดเกล้าฯ

ข้าพระพุทธเจ้า *(นเรศวรฤทธิ์)*

---

(๑) จอมพล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

รับวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ศก๒๓ ๑๐๙

ที่ ๑๑๐/๑๐๙ ศาลายุทธนาธิการ กระทรวงยุทธนาธิการ

วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ศก๒๓ ๑๐๙

ข้าพระพุทธเจ้า ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท พระราชอาญาเป็นล้นเกล้าฯ

ด้วยกรมพระนครบาลมีหนังสือที่ ๔/๙๔๒๙ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ร.ศ.๑๐๙ มายังกรมนี้ฉบับ ๑ ใจความว่ากรมพระนครบาลกำลังจะจัดการกรมกองตระเวนใหม่ จะขอเบิกยืมกระบี่ฝักเหล็กและสายกระบี่หนังเหลืองและพู่กระบี่ในกรมทหารไปใช้ราชการในกรมนั้น ความแจ้งอยู่ในสำเนาหนังสือกรมพระนครบาลซึ่งข้าพระพุทธเจ้าได้คัดสอดเข้าไปทูลเกล้าฯ ถวายในซองนี้ด้วยแล้ว

การที่มีผู้เบิกหรือยืมสรรพาวุธและเครื่องยุทธภัณฑ์ของหลวงอย่างนี้ ก็เป็นหน้าที่ซึ่งกรมนี้จะต้องพิจารณาตรวจสิ่งของเมื่อสมควรจะจ่ายได้ก็ควรนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต สั่งจ่ายตามธรรมเนียม แต่ในเวลานี้ยังไม่ได้รวบรวมคลังสรรพาวุธและเครื่องยุทธภัณฑ์มารวมจัดการในกรมนี้ให้ตลอดไป (และการนี้ก็ได้โปรดเกล้าฯ อนุญาตให้กรมนี้จัดการแล้ว แต่ข้าพระพุทธเจ้ากำลังทำความเห็นกราบบังคมทูลขอจัดการก่อนยังไม่เสร็จ จึงยังไม่ได้รวมจัดการได้ตามหน้าที่) สิ่งของซึ่งกรมพระนครบาลจะต้องการเหล่านี้ยังรวมอยู่ที่กรมทหารบก ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้สอบถามไปยังกรมทหารบก ๆ มีหนังสือตอบมาว่ามีของเหลือพอจ่ายได้ตามจำนวนที่กรมพระนครบาลจะต้องการ ข้าพระพุทธเจ้าจึงเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า การซึ่งกรมพระนครบาลจะยืมสิ่งของเหล่านี้ก็นับว่าเป็นราชการสำคัญและจำเป็นต้องใช้จริงอยู่ เมื่อมีของเหลืออยู่ดังนี้ควรจ่ายได้

ข้าพระพุทธเจ้า ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตสั่งให้จ่ายสิ่งของให้กรมพระนครบาลยืมไปเป็นจำนวนคือ กระบี่ฝักเหล็ก ๔๐ เล่ม สายกระบี่หนังเหลือง ๖๐ สาย พู่กระบี่ ๖๐ พู่ การนี้จะควรประการใดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า *ภาณุรังษี*

เสนาบดีว่าการยุทธนาธิการ

ร่างข้อบังคับกรมกองตระเวน

รับวันที่ ๒๐ ธันวาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๐๙ (๒๓)

ที่ ๑๒๘/๘๔๕๗

ศาลูโปรีสภา

วันที่ ๑๓ ธันวาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๐๙ (๒๓)

ข้าพระพุทธเจ้า คอมมิตตีกรมพระนครบาล ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท พระราชอาญาไม่พ้นเกล้าฯ

ด้วยราชการในกรมกองตระเวน ตั้งแต่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้กรมพระนครบาลมีเงินประจำราชการได้ จ่ายเงินเดือนกรมกองตระเวนมิให้ค้างข้ามเดือนได้อย่างในทุกวันนี้นั้น เป็นคุณประโยชน์แก่ราชการ ที่มีคนเต็มใจเข้ารับราชการเป็นพลตระเวนมากขึ้นกว่าแต่ก่อนเป็นอันมาก แต่การที่พลตระเวนกระทำนั้นยังไม่ปรากฏดียิ่งขึ้นเพราะข้อบังคับที่จะให้พลตระเวนประพฤตินั้นยังไม่ได้ออก พระราชอาญาไม่พ้นเกล้าฯ ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตออกข้อบังคับเสียโดยเร็ว เพื่อให้ราชการในกรมกองตระเวนปรากฏดีขึ้น

อนึ่ง การที่จะออกข้อบังคับพลตระเวนตามความเห็นที่ข้าพระพุทธเจ้าเรียบเรียงทูลเกล้าฯ ถวายนั้น ข้าพระพุทธเจ้ามีความวิตกอยู่ข้อ ๑ ว่า พลตระเวนที่รับราชการอยู่แต่เดิมนั้น ยังไม่มีข้อบังคับกวดขันอันใด ถ้ามีขึ้นดังนี้แล้ว น่ากลัวจะพากันลาออกเสียเป็นอันมาก เพราะการที่จะพระราชทานเงินเดือนขึ้นอีกชวนให้รับราชการฉลองพระเดชพระคุณนั้น ยังไม่ได้ประกาศให้ทราบทั่วกัน ครั้งนี้ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้เรียบเรียงข้อบังคับสำหรับกรมกองตระเวนในส่วนที่พระราชทานผลประโยชน์แก่ผู้ที่เข้ารับราชการตอนหนึ่ง กับร่างประกาศให้คนทั้งหลายทราบฉบับ ๑ เพื่อให้ชักชวนกันเข้ารับราชการฉลองพระเดชพระคุณต่อไปนั้น ข้าพระพุทธเจ้าได้สอดร่างทั้ง ๒ ฉบับทูลเกล้าฯ ถวาย ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทในซองนี้ด้วยแล้ว

อนึ่ง ราชการในกรมกองตระเวนนี้ ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า ข้อสำคัญที่จะให้เป็นไปได้ดีแท้นั้นก็ต้องอาศัยพลตระเวนที่อยู่รับราชการนานปี คนนั้นชำนิชำนาญในข้อบังคับจึงจะประพฤติกิริยาได้อันถูกต้องจำต้องคิดหาทางที่จะให้ล่อน้ำใจคนให้คิดรักตำแหน่งราชการในพลตระเวนให้พากันแย่งกันเข้ารับราชการ การกรมกองตระเวนจึงจะได้ดี ให้เป็นที่เชื่อถือแก่ราษฎรทั้งหลาย

ครั้งนี้ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้ขอพระราชทานพระบรมราชานถยาตยกเว้นคนแขนขาว ที่เข้ามารับราชการเป็นพลตระเวนมิให้ต้องไปสักหมายหมู่ตามหมู่ เพื่อเป็นทางชักนำคนให้อยู่รับราชการนานปีต่อไป เพราะคนแขนขาวนั้น ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า เป็นคนที่เจ้าหมู่มูลนายปิดบังไว้กับเป็นคนระบาดอยู่เท่านั้น ไม่ได้เป็นคนที่มีเงินราชการเป็นประโยคขึ้นแผ่นดิน จึงคิดด้วยเกล้าฯ ว่าสมควรจะพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ยกเว้นได้

กับในข้อบังคับตอนท้ายว่าด้วยลูกหนี้หรือทาส ที่มารับราชการเป็นพลตระเวนนั้น เป็นการบังคับกดเจ้าหนี้และนายเงินช่วยอุดหนุนลูกหนี้และทาสแรงอยู่สักหน่อย เพราะเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า ถ้าไม่บังคับดังนั้นแล้ว เจ้าหนี้นายเงินจะข่มเหงลูกหนี้และตัวทาสยิ่งนัก คนที่มารับราชการเป็นพลตระเวนจะไม่มีโอกาสที่จะหาความดีในผลราชการได้ยืดยาว ก็จะไม่มีใคร สมัครเข้ารับราชการ ทั้งจะไม่ได้เลือกฟั้นหาคนที่มีอัธยาศัยอันดี ให้รับราชการได้ด้วย

ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเหล้าฯ ดังนี้ จะควรประการใดสุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า *นเรศวรฤทธิ์*

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ใช้แต่ร่างข้อบังคับกองตระเวนไปก่อน เรื่องประกาศงดไว้

วันที่ ๒๓ ธันวาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๐๙ ๒๓

(กรมหมื่นนเรศร์[๑] รับพระบรมราชโองการ)

ร่างข้อบังคับกรมกองตระเวน

คอมมิตตีกรมพระนครบาล รับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งข้อบังคับสำหรับกรมกองตระเวน ที่เจ้าพนักงานจะได้ลาดตะเวนรักษาพระนครมีหน้าที่ราชการ เจ้าพนักงาน ๕ ตำแหน่ง เป็นข้อบังคับ ๖๗ ข้อ ดังข้อความต่อไปนี้

สารวัตรใหญ่

ข้อ ๑. หน้าที่สารวัตรใหญ่ สารวัตรใหญ่ เป็นผู้บังคับการกองตระเวนในจังหวัดตำบลหนึ่ง ซึ่งเสนาบดีว่าการนครบาลจะได้กำหนดจัดแบ่งให้บังคับ ต้องเป็นผู้รับผิดรับชอบแห่งการกองตระเวนในจังหวัดนั้น ให้เป็นไปโดยถูกต้องข้อบังคับทุกประการ

ข้อ ๒. ไปตรวจตำบลแจ้งรายการ สารวัตรใหญ่ต้องเป็นผู้ไปตรวจและลาดตระเวนในจังหวัดที่ได้กำกับนั้นทุกวัน เพื่อจะได้ทราบเหตุแห่งเจ้าหนักงานผู้น้อยได้กระทำการตามหน้าที่ถูกต้องด้วยข้อบังคับหรือไม่ ประการหนึ่งเพื่อได้ทราบเหตุการณ์อันใด ๆ ที่ตนได้สังเกตเห็นหรือได้ทราบแต่เจ้าพนักงานผู้น้อยที่แจ้งความว่าจะเป็นเหตุให้เสียประโยชน์หลวง หรือน่ากลัวจะเป็นอันตรายแก่ราษฎรด้วยประการใด ๆ ก็จะได้นำเหตุอันนั้นเสนอให้เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ทราบ

ข้อ ๓. รับผิดชอบแห่งการยื่นรายงาน เป็นผู้รับผิดชอบแห่งการที่สารวัตรแขวงยื่นบัญชีคนและรายงานมิได้คลาดเคลื่อนวัน และเป็นผู้ตรวจเหตุนำยื่นแก่เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ตามรายวันมิให้คลาดเคลื่อนแก่เหตุที่ควร กรมกองตระเวนต้องกระทำตามหน้าที่ซึ่งจะมีขึ้น

ข้อ ๔. เป็นผู้รับผู้ส่งคำสั่งราชการที่จะสั่งตามแขวง เป็นผู้รับผู้ส่งคำสั่งราชการแต่เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ที่จะแจ้งจะสั่งการแต่แก่สารวัตรแขวง มิให้คลาดเคลื่อนเวลา

---

(๑) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์

ข้อ ๕. รวมรายงานและเก็บสมุด เป็นผู้รวบรวมบัญชีเหตุการณ์ และความผิดความชอบคนตระเวนตามรายงาน เป็นรายเดือนในเฉพาะตำบลยื่นเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ และเป็นผู้เก็บรักษาสมุดรายงานและคำสั่งในตำบลแห่งตนบังคับนั้นด้วย

ข้อ ๖. หน้าที่พิเศษและที่ทำการ สารวัตรใหญ่นั้น มีหน้าที่รับราชการพิเศษต่าง ๆ ซึ่งเจ้าพนักงานผู้ใหญ่จะได้มีคำสั่งตามการที่จะมีขึ้น และต้องมาทำการที่ศาลโปรีสภาตามกำหนดเวลาที่เปิดศาล

สารวัตรแขวง

ข้อ ๗. รับคำสั่งและยื่นรายงานและบังคับพลตระเวน สารวัตรแขวงเป็นผู้ควบคุมพลตระเวนในจังหวัดแขวงหนึ่ง เป็นผู้รับคำสั่งและทำรายงานเสนอเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ ส่งสารวัตรใหญ่ที่กำกับตำบล และเป็นผู้บังคับพลตระเวนในท้องแขวนให้รักษาหน้าที่ให้ถูกต้องตามข้อบังคับ เป็นผู้รับผิดชอบแห่งการลาดตระเวนในแขวงที่ตนควบคุมจังหวัดนั้น

ข้อ ๘. ให้ประพฤติกิริยาให้ชนในแขวงนับถือและไว้ใจ สารวัตรแขวงต้องเป็นผู้กระทำตนให้ราษฎรที่อยู่ในจังหวัดแขวงที่ตนรับผิดรับชอบนั้นรู้จักคุ้นเคยชอบอัทธาศัยเพื่อได้สืบเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ได้ความมั่นคง เหตุที่จะให้เป็นได้ดังนี้ ก็โดยความประพฤติกิริยาให้เรียบร้อย มีน้ำใจอันอารีและมีถ้อยคำอันอ่อนหวาน หมั่นอุตส่าห์ไปเยี่ยมเยือนเพื่อนบ้านนั้นเนือง ๆ เมื่อชาวบ้านมีทุกข์ด้วยเหตุอันเป็นหน้าที่ซึ่งต้องอาศัยกรมกองตระเวนช่วย ก็ให้ช่วยตามกำลังที่จะช่วยได้ เมื่อมีเหตุเป็นคดีอันใดก็ให้บังคับว่ากล่าวให้ถูกต้องความชอบธรรม ถ้าประพฤติตนดังนี้ ก็คงเป็นที่นับถือและไว้ใจของราษฎรทั้งหลาย

ข้อ ๙. เตือนสติราษฎร ให้เป็นผู้เอาใจใส่ หมั่นสังเกตกิริยาอาการราษฎรทั้งหลายในเขตแขวงที่ตนรักษา ถ้าเห็นผู้ใดจะกระทำการไม่เป็นการชอบสมควร ก็ให้ตักเตือนสติห้ามปราบ อย่าให้ทันประพฤติล่วงพระราชกำหนดกฎหมาย ให้เป็นเหตุเกิดขึ้นในเขตแขวงได้ หรือถ้าการสิ่งใดเป็นแต่สงสัยว่าจะเป็นเหตุอันตรายแก่ราษฎร หรือว่าจะเป็นการขัดขวางกับพระราชกำหนดกฎหมาย ตนไม่สามารถจะตักเตือนและป้องกันได้แล้ว ต้องรีบทำรายงานยื่นแก่เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ให้ทราบ

ข้อ ๑๐. เวลาทำการและไปตรวจหน้าที่ เวลากลางวัน สารวัตรแขวงต้องไปประจำทำการที่โรงพักใหญ่ในท้องแขวงแห่งตนรักษาและต้องไปตรวจหน้าที่ซึ่งวางพลตระเวนลาดตระเวนทุก ๆ หน้าที่ วันหนึ่งมิให้น้อยกว่าเวลากลางวันครั้ง ๑ กลางคืนครั้งที่ ๑ เพื่อให้พลตระเวนทั้งหลายรักษาราชการให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติ

ข้อ ๑๑. จัดแบ่งพลตระเวนรักษาหน้าที่และยื่นบัญชีคน สารวัตรแขวงต้องเป็นผู้จัดกำหนดแบ่งพลตระเวนให้รักษาหน้าที่ และอนุญาตให้พลตระเวนที่จะลาไปด้วยกิจทั้งปวงบรรดาคนที่รักษาหน้าที่ และที่ลานั้นต้องมีบัญชีรายวัน มีชื่อและเลขหมายทุกคน บัญชีรายวันนี้ต้องคัดยื่นศาลโปรีสภาในเวลาก่อนเที่ยงทุกวัน

ข้อ ๑๒. รักษาโรงพักและสิ่งของให้สะอาด สารวัตรแขวงเป็นผู้รับผิดรับชอบแห่งการที่รักษา และซ่อมโรงพักกรมกองตระเวนที่อยู่ในบังคับตนนั้นให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ และต้องเป็นผู้รักษาเครื่องใช้การกองตระเวนที่เจ้าพนักงานผู้ใหญ่จ่ายให้มาใช้ราชการที่โรงพักที่ตนรักษานั้นให้สะอาดและเป็นของดีเรียบร้อย ถ้าสิ่งใดชำรุดก็ให้ซ่อมขึ้นใช้ราชการ เมื่อถึงกำหนดสามเดือนให้ทำบัญชีรายสิ่งของที่ดีที่ชำรุดใช้การได้หรือไม่ได้ทั้งสิ้น ยื่นแก่เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ครั้งหนึ่ง จะได้คิดผ่อนผันส่งของที่เสียคืน จ่ายของที่ดีไปใช้ราชการ

ข้อ ๑๓. ต้องจดหมายเหตุในสมุดต่าง ๆ สารวัตรแขวงทุกแขวง ต้องเป็นผู้ตรวจและลงจดหมายเหตุในสมุดทั้งหลายมีหน้าที่อยู่ที่โรงพักสำหรับแขวง มีรายเล่มดังจะกล่าวต่อไปนี้

(ก) สมุดรายวันเหตุต่าง ๆ ทั่วไป สมุดรายวันจดหมายเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั่วไป สมุดเล่มนี้สำหรับจดหมายรายการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องแขวงไม่ว่าการสำคัญและไม่สำคัญบรรดาการที่เกี่ยวข้องแก่หน้าที่กรมกองตระเวน ที่นายกองตระเวนหรือพลตระเวนได้กระทำการประการใดก็ดี พลตระเวนมาแจ้งรายการใด ๆ ก็ดี มีคำสั่งแก่พลตระเวรด้วยประการใดก็ดี ต้องจดหมายเหตุลงในสมุดเล่มนี้ทุกสิ่ง แต่ถ้าการรายใดเป็นการเกี่ยวแก่จดหมายเหตุ ที่มีกำหนดรายการเฉพาะเล่มแล้ว ให้จดหมายลงในเล่มนี้เป็นแต่ความย่อ ๆ ให้กล่าวชี้ให้ไปดูเล่มรายการนั้น ๆ ถึงเล่มโน้นต่อไป

(ข) สมุดกฎหมายตราสินคดีนครบาล สมุดจดหมายเหตุ ที่ผู้กระทำผิดมีโทษหลวง (คือคดีที่เป็นนครบาล) สมุดเล่มนี้สำหรับจดหมายเหตุหรือเทียบสำเนาใจความในคำกฎหมายตราสินที่เป็นคดีมีโทษหลวงเกิดขึ้นในท้องแขวงต้องให้มีรายวัน และเวลาที่เกิดเหตุ ๑ ที่ตำบลที่มีเหตุ ๑ อาการกิริยาแห่งเหตุที่เกิด ๑ ชื่อผู้ที่มาแจ้งความหรือมากฎหมายตราสิน และผู้ถูกความอันตราย ๑ ถ้าทรัพย์สิ่งของเป็นอันตรายหรือหายต้องมีบัญชีรายสิ่งของด้วย ๑ ถ้ามีบาดแผลต้องชันสูตรต้องมีรายบาดแผลด้วย ๑ ชื่อนายยามหรือคนตระเวน ที่รักษาหน้าที่ในเวลาที่มีเหตุนั้น ๑ แจ้งข้อความที่กรมกองตระเวนได้จัดการสืบเสาะติดตามจับตัวผู้ร้ายประการใด ๑ รวมรายการที่ต้องลงในจดหมายเหตุเล่มนี้ทุกข้อ ตามเหตุที่เกิดขึ้นทุกราย

(ค) สมุดจดหมายคำฟ้อง สมุดจดหมายเหตุคำฟ้องต่าง ๆ สมุดเล่มนี้สำหรับจดหมายเหตุที่มีโจทก์ฟ้องร้องให้จับผู้กระทำผิด ด้วยคดีที่ไม่ใช่นครบาลที่พลตระเวนได้จับมา หรือไม่ได้จับ แต่ถ้าไม่ได้จับแล้ว ไม่จับเพราะเหตุใด ต้องจดหมายแจ้งไว้ให้ชัด ถ้าได้จับมาต้องมีชื่อและชาติผู้ที่ต้องจับ ๑ ตำบลที่ซึ่งจับ ๑ วันเวลา ที่จับ ๑ ได้รับที่โรงพักเวลาใด ๑ ชื่อนายยามหรือพลตระเวน หรือผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้จับ ๑ เหตุที่ต้องจับด้วยเรื่องใด ๑ ทรัพย์สิ่งของที่เกี่ยวข้องในการจับ ๑ ชื่อโจทก์ ๑ ชื่อพยาน ๑ ถ้าความมโนสาเร่ได้เปรียบเทียบแล้ว ปล่อยผู้ต้องจับไปเวลาใด ๑ ถ้าพ้นเวลาศาลนำตัวส่งยังไม่ได้ ถ้ามีประกันให้ประกันไปเวลาใด ๑ ชื่อผู้ประกัน ๑ นำส่งศาลโปรีสภาเวลาใด ๑ รวมรายการที่กล่าวมานี้ ต้องลงในจดหมายเหตุเล่มนี้ทุกเรื่องทุกราย

(ฆ) สมุดสารบบสิ่งของ สมุดสารบบรับอายัด หรือจับสิ่งของสมุดเล่มนี้สำหรับจด

บัญชีทรัพย์สิ่งของที่มีผู้มาอายัดหรือจับมารักษาไว้ ต้องให้มีรายวันและเวลาที่อายัดหรือจับ ๑ ให้มีรายสิ่งของ และประมาณราคาทุกสิ่ง ๑ ชื่อผู้อายัด ๑ จับมาแต่ผู้ใด ๑ เหตุที่อายัดหรือจับไว้โดยความย่อ ๆ ๑ แล้วให้คัดสำเนาบัญชีที่จดหมายนี้มอบให้เจ้าของสิ่งของไปด้วยฉบับหนึ่ง

เมื่อสิ่งของนั้น ๆ จะได้มอบคืนให้ไปกับเจ้าของ หรือผู้หนึ่งผู้ใดที่ได้อนุญาตให้รับสิ่งของนั้น ต้องให้ผู้รับเขียนคำรับ และลงชื่อไว้ในหลังเผนิกนั้นเป็นสำคัญ และให้มีชื่อพยานเมื่อรับสิ่งของไปด้วย

(ง) **สมุดคำสั่ง** สมุดคำสั่ง สมุดเล่มนี้สำหรับจดหมายคัดสำเนาคำสั่งจากกรมกองตระเวนหรือประกาศที่เป็นข้อบังคับให้กรมกองตระเวนมีหน้าที่รับราชการ และหมายเกาะคนต้องมีสำเนาไว้ทั้งสิ้น และให้หมายเลขลำดับ กับวันเดือนปีที่ได้กระทำการ หรือบังคับตามคำสั่งและหมายนั้นด้วย

(จ) สมุดบัญชีคนรับราชการ สมุดบัญชีคนตระเวนรับราชการ สมุดเล่มนี้สำหรับลงรายวันชื่อพลตระเวนที่รักษาหน้าที่ทุกหน้าที่ตามกำหนดโมงและยาม ถ้าพลตระเวนคนใดลาไปด้วยกิจโดยความจำเป็น ซึ่งต้องไปในเวลาเป็นหน้าที่ราชการที่สารวัตรแขวงได้อนุญาตแล้วก็ต้องลงในบัญชีนั้น ตามรายวันนั้นด้วย

ข้อ ๑๔ ต้องกระทำตามกฎหมายและคำสั่งกับต้องบังคับคนอยู่ในภายใต้บังคับกระทำตาม ต้องเป็นผู้กระทำการตามข้อพระราชบัญญัติที่เป็นหน้าที่กรมกองตระเวน และต้องฟังบังคับเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ กับต้องเป็นผู้บังคับให้พลตระเวนที่อยู่ใต้บังคับตนนั้น กระทำตามโดยจริงอันครัดเคร่งด้วย และต้องเป็นผู้รับผิดชอบแห่งกิริยาความประพฤติของคนตะเวนที่ตนได้บังคับนั้น ให้เป็นไปอันถูกต้องด้วยข้อบังคับทุกประการ กับต้องเป็นผู้ประพฤติตนให้คุ้นเคยกับพลตระเวนในใต้บังคับทุก ๆ คน เพื่อจะได้สอดส่องดูอาการความประพฤติ เมื่อเห็นอาการดีและชั่วควรทำรายงานยื่น ก็ให้ยื่นให้เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ทราบ

ข้อ ๑๕. **คำฟ้องคนกองตระเวน** สารวัตรแขวงต้องเป็นผู้เอาใจใส่และสอดส่องพิจารณาในข้อความที่มีผู้ฟ้องเจ้าพนักงานกองตระเวนที่อยู่ในใต้บังคับแห่งตน บรรดาคำฟ้องทุกเรื่องนั้นให้ลงในสมุดจดหมายคำฟ้องด้วย ถ้าเป็นข้อความเล็กน้อยได้ตัดสินประการใดก็ให้ลงไว้ในท้ายคำฟ้อง แต่ถ้าผู้ที่ต้องฟ้องหานั้นอยู่แขวงอื่นไม่ใช่บังคับแห่งตน ก็ให้เขียนข้อความที่มีผู้ฟ้องนั้นลงในจดหมาย นำส่งโจทก์ผู้ฟ้องไปยังสารวัตรแขวง ที่ได้บังคับผู้ที่ต้องหากล่าวโทษนั้น

ข้อ ๑๖. ให้เอาใจใส่ระวังคำฟ้องของคนกองตระเวนที่ว่าขัดขวางหน้าที่กระทำการ สารวัตรแขวงต้องระวังเอาใจใส่ในเหตุที่คนกองตระเวนจะมากล่าวฟ้อง ว่ามีผู้ขัดขืนมิให้คนกองตระเวนกระทำการตามหน้าที่ราชการ ให้สอดส่องให้ได้พยานหลักฐานมั่นคงก่อน จึงจะกระทำการตามหน้าที่ ถ้าและการที่ฟ้องนั้น เป็นการเกี่ยวข้องเฉพาะตัวผู้ที่กล่าวดังนี้ ต้องให้สารวัตรแขวงยิ่งเอาใจใส่ระวังให้จงหนัก และคนตระเวนที่อยู่ในบังคับนั้นคาดโทษไว้ให้รู้ แม้ว่าฟ้องว่าจับคนที่ไม่มีความผิดโดยสมควรจะต้องลงโทษ

ข้อ ๑๗. คนตระเวนที่มีความชอบและความผิด บรรดาคนตระเวน ที่กระทำความชอบและความผิดนั้น สารวัตรแขวงต้องเป็นผู้ลงในจดหมายเหตุและในหางว่างสำหรับตัวพลตระเวน ถ้าเป็นความชอบมากควรทำรายงานเสนอเจ้าพนักงานใหญ่ ก็ให้ทำรายงานยื่น ถ้าเป็นความผิดที่ไม่ต้องด้วยโทษหลวง สารวัตรแขวงมีอำนาจลงโทษได้แต่ขังและลดเงินเดือน หรือทั้งขังและลดเงินเดือนด้วยกันทั้ง ๒ อย่าง สุดแต่ความผิดมากและน้อย แต่ถ้าเป็นความผิดที่เกี่ยวด้วยโทษหลวงหรือปรับไหมยิ่งกว่าเงินเดือนขึ้นไปแล้ว ต้องรวมข้อความที่ไต่สวนได้นั้นทำรายงานยื่นเจ้าพนักงานใหญ่ ให้ตัดสินและลงโทษตามกฎหมาย

ข้อ ๑๘. ให้ไล่เลียงข้อความที่จับกุมและฟ้องร้องก่อนลงบัญชี ข้อความที่จับกุมกันหรือฟ้องหากันด้วยคดีใด ๆ ที่เป็นคดีเกิดขึ้นในท้องแขวงนั้น เมื่อก่อนจะลงจดหมายเหตุ และก่อนจะนำคดีมาส่งศาลนั้นให้สารวัตรแขวงไล่เลียงไต่สวนในเรื่องที่จับกุม หรือฟ้องนั้น ให้ได้ข้อความจงละเอียดก่อนจึ่งลงในจดหมายเหตุและกระทำรายงาน เพราะถ้าตระลาการจะต้องการถามข้อความโดยละเอียดหรือจะต้องการพยานในคดีนั้น ๆ เพื่อเป็นทางพิจารณาเอาความจริงได้โดยง่าย สำหรับแขวงจะได้สามารถส่งให้ตามประสงค์ตระลาการได้ ๆ เป็นข้อความที่อุดหนุนการจับกุม และการที่ฟ้องร้องนั้นด้วย

ข้อ ๑๙. คนที่จับส่งศาลและมีประกัน ถ้าเจ้าพนักงานกองตระเวน จับผู้กระทำผิดมาถึงโรงพัก ให้รีบไล่เลียงลงจดหมายเหตุคดีที่ฟ้องโดยเร็ว ถ้าเป็นคดีเล็กน้อยไม่มีโทษหลวงควรเปรียบเทียบให้แล้วได้ ก็ให้เร่งเปรียบเทียบ ถ้าไม่ตกลงกัน หรือเป็นคดีที่เป็นนครบาลมีโทษหลวง อย่าให้รั้งรอไว้ให้ช้า ให้รีบส่งโจทก์ส่งจำเลยไปศาลโปรีสภาในทันใด เมื่อลงจดหมายเหตุแล้วพร้อมด้วยรายงานในเรื่องคดีที่จับกุมนั้น แต่ถ้าเป็นเวลาที่พ้นเวลาศาลพิจารณา ถ้าเป็นความเล็กน้อยไม่ใช่คดีนครบาลที่มีโทษหลวง สารวัตรแขวงจะให้มีประกันก็ได้ แต่ผู้ที่ประกันนั้น ต้องให้มีหลักฐานมั่นคง มีทรัพย์สมบัติพอคุ้มแก่การที่จะปรับไหมผู้ผิดนั้น เมื่อรุ่งขึ้นไม่ได้ตัวผู้ผิดจะได้นำเอาตัวผู้ประกันและหนังสือประกันมาส่งแทนตัว

ข้อ ๒๐. จับสิ่งของให้ลงบัญชีหมายเลข ถ้าการจับกุมนั้น เป็นการจับสิ่งของด้วยหรือสิ่งของ ๆ ผู้ที่เมาสุราเหลือสติกำลังที่จะต้องจับมา หรือการใด ๆ ที่บรรดาสิ่งของต้องมาตกอยู่แก่กรมกองตระเวน ผู้ส่งสิ่งของส่งให้เจ้าพนักงานผู้รักษาโรงพักดังนี้แล้ว สารวัตรแขวงต้องเป็นธุระซึ่งจะตรวจหมายเลขให้ตรงกับบัญชี และเก็บสิ่งของนั้นให้มั่นคง อย่าให้มีการสับเปลี่ยนหรือเป็นอันตรายหายสูญ ถ้าสิ่งใดที่เป็นเครื่องเกี่ยวข้องในการกระทำร้ายที่เป็นโทษหลวง สิ่งนั้นควรห่อผนึกตีตราได้ก็ให้ห่อตีตราให้มั่นคงอีกชั้นหนึ่งเมื่อส่งผู้ที่ต้องจับมาศาลโปรีสภา ให้นำสิ่งของนั้นมาด้วย แต่ถ้าของสิ่งใดที่ต้องคืนแก่เจ้าของไม่ได้ส่งแล้ว ก็ให้ผู้รับสิ่งของทำใบรับลงชื่อให้ไว้ให้เป็นการมั่งคง

ข้อ ๒๑. ระงับการวิวาท ถ้ามีเหตุการณ์วิวาทใหญ่เกิดขึ้นในท้องแขวงที่เป็นการเหลือกำลังพลตระเวนและนายยามซึ่งรักษาหน้าที่จะระงับได้ สารวัตรแขวงต้องเป็นผู้ไประงับเหตุ

ถ้าเป็นความเหลือกำลัง ก็ต้องรีบนำข้อความมาแจ้งแก่เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ให้ทราบโดยเร็ว

๒๒. เกิดผู้ร้ายย่องเบาวิ่งราวปล้นฆ่ากันตายให้รีบทำงานราย ถ้ามีเหตุเกิดขึ้นในท้องแขวงแห่งตนรักษา เป็นผู้ร้ายตัดช่องย่องเบาก็ดี วิ่งราวก็ดี ปล้นก็ดี ฆ่ากันตายก็ดี ถ้าจับตัวผู้ร้ายยังไม่ได้ ต้องรีบทำรายงานยื่นไปยังศาลโปรีสภา อย่าให้เกินเวลา ๑๖ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่เกิดเหตุ ในรายงานนั้นให้มีรายการทรัพย์สิ่งของที่ผู้ร้ายเอาไปด้วยทุกสิ่ง ถ้าและเจ้าของทรัพย์จำหน้าหรือรู้จักชื่อผู้ร้ายด้วย ก็ต้องลงไปในรายงานให้ชัด เจ้าพนักงานใหญ่จะได้ออกคำสั่งให้แขวงอื่น ๆ ทุก ๆ แขวงสืบจับผู้ร้ายและของกลางในทันใด

นายหมวด

ข้อ ๒๓. หน้าที่ราชการของนายหมวด นายหมวดเป็นผู้ควบคุมพลตระเวนที่อยู่ในโรงพักแห่งหนึ่ง และเป็นผู้บังคับการทั้งปวงในโรงพัก ให้เป็นไปตามข้อบังคับกรมกองตระเวนและโดยคำสั่งของสารวัตรแขวง ต้องเป็นผู้เอาใจใส่ในหน้าที่ราชการ ไม่แฉะเฉื่อย จะได้เป็นตัวอย่างแก่นายยามและพลตระเวน ซึ่งเป็นผู้น้อยกว่าตนนั้นให้กระทำตาม

ข้อ ๒๔. มาประจำราชการที่โรงและทำการแทนสารวัตรแขวง นายหมวดต้องเป็นเสมียนสำหรับเขียนจดหมายเหตุและบัญชี ต้องมาอยู่ประจำที่โรงพักในเวลากลางวันและกลางคืนตามกำหนดเวลาที่สารวัตรแขวง จะกำหนดจัดให้ผลัดเปลี่ยนกับนายยามชั้นที่ ๑ ซึ่งจะทำการแทนนายหมวดเมื่อไม่อยู่ ถ้าเป็นเวลาโมง เวลายามแห่งตนรักษาราชการในโรงพัก เมื่อสารวัตรแขวงไม่ได้อยู่ที่โรงพัก ราชการในหน้าที่สารวัตรแขวงมีประการใด ก็ต้องเป็นผู้กระทำแทนทุกประการ

ข้อ ๒๕. ให้เป็นคนรู้อัธยาศัยคนตระเวนที่จะได้สอบและตรวจความดีความชั่วเป็นผู้ฝึกหัดและสอนข้อบังคับ นายหมวดต้องเป็นผู้กระทำให้คุ้นเคย และทราบกิริยาความประพฤติของพลตระเวนทั้งหลายที่อยู่ในโรงพักแห่งตนนั้นทุกคน เพื่อจะได้แนะนำสั่งสอนหรือตักเตือนสติพลตระเวนที่จะประพฤติไม่ชอบ ให้กระทำการแต่ที่ชอบและสมควร กับทั้งจะได้ทราบความดีความชอบ หรือความชั่วความผิดของพลตระเวนทุกคน ที่จะได้นำความแจ้งแก่สารวัตรแขวง

ข้อ ๒๖. เป็นผู้ฝึกหัดและสอนข้อบังคับ นาหมวดเป็นผู้สำหรับฝึกหัดกิริยานายยามและพลตระเวน ที่จะให้ประพฤติให้ถูกต้องด้วยข้อบังคับ กับเป็นผู้สอนข้อบังคับและอธิบายคำสั่งที่จะมาแต่เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ตามรายวันที่จะมีขึ้น

ข้อ ๒๗. เป็นผู้ตรวจคนรับโมงรับยามและไปราชการจร นายหมวดเป็นผู้ตรวจนายยาม และพลตระเวนเมื่อจะออกไปรับโมงรับยาม รักษาหน้าที่หรือไปด้วยราชการจรอันใดอันหนึ่ง ตามกำหนดอัตราบัญชีและคำสั่งทุกคราว ถ้าและคนขาดบัญชีหรือคำสั่งด้วยประการใดก็ต้องเป็นผู้สอบสวนเหตุลงรายงานแจ้งแก่สารวัตรแขวง

๒๘. เป็นผู้รักษาของและโรงพัก นายหมวดเป็นผู้ถือกุญแจที่รักษาสรรพสิ่งของหลวง

ในโรงพัก และเป็นผู้รับผิดรับชอบแห่งการในโรงนั้นทุกประการ

ข้อ ๒๙. กำหนดกิริยา นายยามนั้น เป็นผู้ควบคุมพลตระเวนที่สารวัตรแขวงมอบให้ควบคุมกำกับกองหนึ่ง หรือเป็นผู้ทำการแทนนายหมวดตามที่สารวัตรแขวงกำหนดให้ทำการ ต้องเป็นผู้ประพฤติกิริยาแห่งตนโดยความองอาจกล้าหาญ และมีน้ำใจอันอารีอันเรียบร้อย ให้เป็นแบบอย่างแก่พลตระเวนที่เป็นผู้น้อยกว่าตนได้กระทำตามในเวลาเมื่อรับราชการอยู่ในหน้าที่ลาดตระเวนและรักษาราชการในโรงพักแทนนายหมวด ก็อย่าให้ประพฤติกิริยาอันเฉื่อยแฉ

ข้อ ๓๐. รักษาห้องและสิ่งของ ต้องเป็นผู้รักษาห้องในโรงพักและสิ่งของ ๆ หลวง ที่สารวัตรแขวงและนายหมวดมอบให้ตนดูแลในกองแห่งตนกำกับนั้นมิให้เศร้าหมอง

ข้อ ๓๑. แจ้งจำนวนพลตระเวน ต้องเป็นผู้แจ้งบัญชีพลตระเวนกองแห่งตนกำกับ ในเวลาเมื่อเข้ารับโมงรับยามรับราชการและเมื่อมีผู้ลาไปในเวลาออกโมงออกยาม อนึ่ง เมื่อพลตระเวนรับส่งโมงส่งยามกันนั้น ถ้าสารวัตรแขวงไม่ได้อนุญาตให้ลาไปแห่งใดแล้ว ต้องเป็นผู้อยู่ต่อหน้าการเปลี่ยนโมงเปลี่ยนยามนั้น

ข้อ ๓๒. สอนข้อบังคับและคำสั่ง เมื่อก่อนเวลาจะเข้ารับโมงกลางวันชั่วโมง ๑ ต้องเป็นผู้อ่านหรือแสดงข้อบังคับหน้าที่ของพลตระเวน หรือคำสั่งให้พลตระเวนกระทำที่มีมาในวันนั้น ให้พลตระเวนในกองแห่งตนกำกับ ซึ่งจะเข้ารับโมงนั้นทราบทั่วกันทุกเวลา

ข้อ ๓๓. ตรวจเครื่องแต่งตัว ต้องเป็นผู้ตรวจเครื่องแต่งตัวพลตระเวนที่จะไปรับโมงรับยาม และอยู่ในหน้าที่ลาดตระเวนให้แต่งตัวโดยเรียบร้อย และเมื่อพลตระเวนออกจากโมงจากยามแล้ว ก็ต้องเป็นผู้ตรวจบังคับให้พลตระเวนเก็บไว้ยังที่ในโรงยามให้เรียบร้อยด้วย นายยามต้องเป็นผู้รับผิดรับชอบ ในเครื่องแต่งตัวพลตระเวนให้ถูกต้องตามข้อบังคับทุกประการ

ข้อ ๓๔. เปลี่ยนโมงเปลี่ยนยามและรักษาการ เวลาเข้าโมงเข้ายาม เวลาเข้าโมงเข้ายาม ต้องเป็นผู้นำแถวพลตระเวนแห่งตนกำกับนั้น ไปเข้ารับโมงรับยามและวางพลตระเวนตามหน้าที่ซึ่งสารวัตรแขวงและนายหมวดกำหนดไว้นั้น และต้องเป็นผู้เดินตรวจระวังเหตุการณ์ในหน้าที่ท้องแขวงที่วางไว้แล้ว ให้เป็นไปโดยถูกต้องข้อบังคับและพระราชกำหนดกฎหมายจนถึงเวลาที่พวกซึ่งจะรับโมงรับยามมาผลัดเปลี่ยน

ข้อ ๓๕. กำหนดคนเดินไปรับโมงไปส่งยามและห้ามมิให้สนทนากัน เมื่อเวลาเดินพลตระเวนไปรับโมงรับยามก็ดี ออกจากโมงจากยามกลับมาโรงพักก็ดี เมื่อเวลาวางคนประจำท้องที่อยู่นั้นก็ดี ต้องนำพลตระเวนเดินเป็นแถวเรียงคู่หรือเรียง ๔ สุดแต่ถนนใหญ่และเล็ก ห้ามมิให้พลตระเวนเดินตกแถวไม่เรียบร้อย และสูบบุหรี่ในแถวเมื่อเดินไป และห้ามมิให้สนทนากัน นากจากหน้าที่ซึ่งบอกส่งราชการต่อกัน

ข้อ ๓๖. ตรวจพลตระเวนที่สงสัย ต้องเป็นผู้หมั่นไปตรวจกิริยาพลตระเวนที่วางหน้าที่ไว้ ซึ่งตนคิดว่าผู้นั้นจะยังไม่เข้าใจราชการในหน้าที่ชัดเจน หรือที่ตนสงสัยว่าผู้นั้นจะไม่กระทำตามหน้าที่ให้ได้ความแน่นอน จะได้แจ้งเหตุแก่สารวัตรแขวงและนายหมวด

ข้อ ๓๗. พลตระเวนทิ้งหน้าที่ เมื่อพบที่แห่งใดพลตระเวนและหน้าที่เสีย ต้องไปตามคนตระเวนที่อยู่หน้าที่ใกล้กันที่มีพลตระเวนวางไว้ ๒ คนนั้น แยกมาคนหนึ่งวางประจำหน้าที่นั้นแทน หรือถ้าไม่มีตัวจะแยก ตนต้องอยู่ประจำรักษาหน้าที่นั้น แล้วให้แจ้งเหตุนี้ต่อนายหมวดและสารวัตรแขวงให้ทราบ

ข้อ ๓๘. ตรวจกิริยาคนเวลารักษาการ ต้องเป็นผู้หมั่นตรวจอาการแห่งพลตระเวนที่อยู่ในบังคับตนเมื่อรักษาราชการนั้น ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และให้มีกิริยาอันอารีแก่ราษฎร

ข้อ ๓๙. หน้าที่ซึ่งจะระงับเหตุ หน้าที่ซึ่งรักษาราชการ และระงับเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้นแจ้งอยู่ในหน้าที่พลตระเวนนายยาม ต้องประพฤติและช่วยอุดหนุนให้พลตระเวนได้กระทำตามหน้าที่ทุกประการ

ข้อ ๔๐. จดหมายเหตุ ถ้ามีเหตุการณ์เกิดขึ้นในท้องที่แห่งตนรักษา ต้องเป็นผู้เอาใจใส่ไปสอบสวนเหตุนั้นมาแจ้งแก่นายหมวดในวันนั้นมิให้ข้ามวันไป ให้จดหมายลงในสมุดจดหมายเหตุโดยละเอียดที่ตนอุตส่าห์สืบสวนมาได้และตนได้กระทำการในหน้าที่ประการใดไว้ในจดหมายเหตุโดยละเอียดด้วย แล้วให้ลงชื่อไว้ในจดหมายเหตุเป็นสำคัญด้วยจงทุกคราว เพื่อสารวัตรแขวงจะได้ตรวจข้อความทำรายงานยื่นในรายวันนั้น

ข้อ ๔๑. ไปตรวจการที่ไม่ใช่ยาม โดยว่าไม่ใช่เวลาโมง เวลายามในหน้าที่แห่งตนรักษาราชการนั้นก็ดี ก็ควรเดินไปช่วยตรวจการแห่งโมงแห่งยามผู้อื่นในเวลากลางวัน หรือกลางคืนไม่ว่าโมงใดโมงหนึ่งด้วย เพื่อจะได้อาศัยซึ่งกันและกันช่วยบังคับพลตระเวน ให้เป็นไปตามข้อบังคับในหน้าที่นั้น ๆ เมื่อพบการสิ่งใดผิดข้อบังคับ ก็ให้เหตุแก่ผู้รักษาการณ์ในหน้าที่นั้น แล้วให้นำรายงานมาลงในจดหมายเหตุดังความที่กล่าวไว้ในข้อ ๔๐ นั้นด้วยจงทุกคราว

ข้อ ๔๒. มีเหตุเกิดขึ้นมิใช่โมงยามแห่งตนรักษาการ ถ้ามีเหตุใหญ่ ๆ เกิดขึ้นในท้องแขวงที่ตนรับราชการ เป็นต้นว่าการจับผู้ร้ายหรือวิวาทตีกันก็ดี เกิดเพลิงไหม้ก็ดี แม้ว่าจะเป็นเวลามิใช่โมงมิใช่ยามแห่งตนรับราชการ ก็ต้องเป็นผู้ไปช่วยตรวจเหตุหรือระงับเหตุนั้นต้องกระทำตามหน้าที่เหมือนเป็นเวลาโมงเวลายามแห่งตนรับราชการนั้นทุกประการ

ข้อ ๔๓. เพิ่มเงินเดือนและเลื่อนตำแหน่งพลตระเวน พลตระเวนทั้งหลายให้เข้าใจทั่วกันว่า ถ้าผู้ใดรับการโดยความอุตส่าห์ และกระทำการโดยความสัตย์ซื่อสุจริต และประพฤติกิริยาอันเรียบร้อยต่อราษฎรชาวบ้าน และนับถือต่อเจ้าพนักงานกองตระเวนที่มียศสูงกว่าตนโดยเสมอดังนี้แล้ว คงจะได้ขึ้นเงินเดือนขึ้นไปตามอัตรา และเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นไปตามความชอบความดีแห่งผู้ที่ประพฤตินั้น

ข้อ ๔๔. ข้อแสดงความฉลาดของตนที่รู้การบังคับผิดและชอบ เหตุที่ให้ความชอบความดีที่จะได้รางวัลหรือเงินเดือนและเลื่อนตำแหน่งได้เร็วนั้น ก็อาศัยแห่งความประพฤติของตนที่จะแสดงในเวลาเมื่อรับราชการในหน้าที่โดยความเพียร และความเฉลียวฉลาด และฟังบังคับผู้ที่มียศใหญ่กว่าตนโดยแน่นอนแม้ว่าการบังคับนั้นเข้าใจว่าเป็นการผิดพระราชบัญญัติและ

พระราชกำหนดกฎหมาย หรือความชอบธรรมดังนี้แล้ว ต้องนำความข้อนั้นเสนอต่อเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ ๆ จะได้พิเคราะห์เหตุที่นำมาเสนอโดยสมควร จะได้เห็นความดีความฉลาดของผู้ที่นำข้อความมาแสดงนั้น แต่ถ้าการที่มาร้องนั้น โดยเหตุที่ตนไม่ฟังบังคับอันถูกต้องด้วยพระราชบัญญัติและกฎหมาย หรือโดยเหตุความไม่นำพาด้วยหน้าที่ราชการของตนดังนี้แล้ว ก็ไม่เกื้อกูลแก่ตน และจะไม่ได่สวนให้เลย

ข้อ ๔๕. เข้ารับโมงรับยามรักษาการ เมื่อมีข้อบังคับหรือคำสั่งให้พลตระเวนคนใดไปรักษาหน้าที่หรือไปราชการอันใดดังนี้ ผู้นั้นต้องตั้งใจระวังเวลากำหนดในข้อบังคับ หรือคำสั่งอย่าให้คลาดเคลื่อน ต้องไปให้ถึงที่ก่อนเวลาหรือทันเวลาตามกำหนดที่ให้ไปประชุมพร้อมกันนั้น ถ้าเป็นการรับโมงรับยามรักษาหน้าที่ ต้องไปให้ถึงที่โรงพักแห่งท้องที่ของตนก่อนเวลากำหนดเข้ารับโมง รับยามชั่วโมงหนึ่ง ถ้าเป็นการจรก็ให้ทันเวลาตามที่ซึ่งกำหนดไว้

ข้อ ๔๖. กำหนดรักษาหน้าที่ ในแขวงหนึ่ง จะได้แบ่งออกเป็นท้องที่ตั้งโรงพักกองตระเวน ในท้องที่หนึ่งจะได้แบ่งเป็นส่วน ๆ ที่กำหนดวางคนตระเวนประจำลาดตระเวนรักษาเฉพาะคนส่วนหนึ่งนั้น ให้เรียกว่าหน้าที่ผู้หนึ่งผู้ใดที่ได้รับหน้าที่ซึ่งสารวัตรแขวงหรือนายหมวดหรือนายยามชี้กำหนดให้ประจำเดินลาดตระเวนรักษาแล้ว คนตระเวนผู้นั้น เป็นผู้รับผิดรับชอบในเหตุที่จะเกิดอันตรายแก่ชีวิต และทรัพย์สมบัติของราษฎรในหน้าที่นั้น ต้องเป็นผู้ป้องกันโดยสุดกำลังที่จะมิให้มีเหตุเกิดขึ้นได้ ให้หน้าที่ซึ่งตนลาดตระเวนนั้นสงบเรียบร้อยเป็นไปโดยพระราชกำหนดกฎหมาย จนพ้นเวลาโมงเวลายามแห่งตน

ข้อ ๔๗. ต้องรู้จักถนน ทาง ตรอก บ้านเรือนในท้องที่ซึ่งรักษา พลตระเวนผู้รักษาหน้าที่แห่งใดต้องเป็นผู้มีความอุตส่าห์ขวนขวายให้รู้จักถนนทางตรอกเข้าออกในท้องที่โดยแม่นยำขึ้นใจทุกถนน ทุกทาง ทุกตรอกโดยถ้วนถี่ และต้องขวนขวายให้รู้จักบ้านอำเภอ และบ้านเรือนทั้งหลายในท้องที่โดยเจนใจแม่นยำ

ข้อ ๔๘. เดินตรวจหน้าที่ให้ทั่วทุกแห่ง พลตระเวนที่รักษาหน้าที่ ต้องเดินลาดตระเวนตรวจเหตุการณ์ทั่วไปทุกแห่ง ในจังหวัดหน้าที่ซึ่งตนรักษา เพื่อมีเหตุการณ์อันใดในหน้าที่ก็จะได้ป้องกันระงับได้ทันท่วงที หรือถ้าผู้หนึ่งผู้ใดมีประสงค์จะให้พลตระเวนช่วยด้วยธุระสิ่งใดที่เที่ยวหาพลตระเวนยังไม่พบ จะยืนหยุดคอยพบพลตระเวนอยู่แห่งใดแห่งหนึ่ง ที่เป็นหน้าที่พลตระเวนต้องเดินตรวจลาดตระเวนนั้น ผู้ที่มีประสงค์อย่างนี้ ก็จะได้พบพลตระเวนได้โดยง่ายไม่ต้องเที่ยวหาให้คลาดแคล้วกันไป

ข้อ ๔๙. ว่าด้วยหยุดประจำอยู่ที่เดียว การที่พลลาดตระเวนรักษาหน้าที่นั้น จะหยุดอยู่ในที่แห่งใดนั้นก็ได้ไม่ห้าม แต่ต้องให้พลตระเวนผู้นั้นเห็นว่า การที่หยุดอยู่ประจำในที่เดียวดังนี้นั้น โดยเหตุความจำเป็นด้วยหน้าที่ในราชการ เป็นต้นว่าคอยตรวจเหตุสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตนสงสัยว่าจะเกิดขึ้นเพื่อคอยระงับหรือสงสัยเฉพาะตัวผู้ใดที่จะกระทำการล่วงละเมิดพระราชกำหนดกฎหมาย จึงต้องคอยจับพิรุธและจับเหตุดังนี้ จึ่งจะชอบและสมควรที่จะหยุดประจำอยู่แก่ที่ เมื่อ

พลตระเวนผู้ใดกระทำโดยหน้าที่ราชการดังนี้ ถ้านายมาพบเห็นว่าไม่ลาดตระเวนตามเคยปกติ จะสอบสวนให้มีเหตุแจ้งแก่นายให้เห็นจริงสมควรจึ่งจะได้

ข้อ ๕๐. ห้ามความประพฤติเวลาลาดตระเวน เมื่ออยู่ในโมงในยาม รักษาหน้าที่ลาดตระเวน ห้ามไม่ให้ทัดไม่ให้คาบบุหรี่ ซื้อของกินตามโรงร้านถนน เสพสุรา เล่นการพนัน นั่งนอน หรือเดินเผลอตัวและพูดกับผู้หนึ่งผู้ใด ยกเสียแต่มีผู้ถามข้อความต้องตอบ หรือมีธุระแห่งราชการที่จำต้องพูด จึ่งควรพูด ถ้าและมีเหตุจำเป็นที่ต้องละหน้าที่ไปแห่งใดแห่งหนึ่งแล้ว ให้แจ้งเหตุไว้แก่พลตระเวนที่รักษาหน้าที่อยู่ใกล้เคียงกันให้ทราบด้วย

ข้อ ๕๑. ไม่ให้หยุดพูดกับพลตระเวนด้วยกัน เมื่อรักษาหน้าที่ลาดตระเวนอยู่นั้น ห้ามมิให้หยุดพูดกับพลตระเวนที่เดินไปพบในหน้าที่ของตน เว้นเสียแต่เป็นธุระโดยคำสั่งของนายกองตระเวนสั่งไว้หรือที่จะแจ้งข้อความด้วยข้อสงสัยผู้ใดผู้หนึ่ง หรือเหตุใดเหตุหนึ่งที่เป็นราชการเกี่ยวในหน้าที่ซึ่งตนลาดตระเวนรักษา จึ่งควรหยุดพูดกันได้

ข้อ ๕๒. อำนาจจับคนกระทำผิด

(ก) พลตระเวนมีอำนาจที่จับคนโดยไม่มีหมาย ซึ่งตนเห็นว่าผู้นั้นกระทำการล่วงละเมิดพระราชอาญามีโทษหลวง หรือมีโจทก์ร้องกล่าวโทษให้จับโดยเหตุอันสมควร หรือสงสัยว่าผู้นั้นกระทำผิดอันใดอันหนึ่งที่มีเหตุสมควรจะสงสัย หรือสงสัยว่าผู้นั้นจะกระทำให้เกิดเหตุเป็นการล่วงละเมิดพระราชกำหนดกฎหมายขึ้นในหน้าที่ โดยที่มีเหตุแสดงให้เห็นได้โดยสมควรดังนี้ ยอมให้จับ

(ข) ผู้ใดผู้หนึ่งที่มีผู้ร้องให้จับ ว่าผู้นั้นกระทำผิดด้วยข้อความอันใดอันหนึ่ง

(ค) ผู้ใดผู้หนึ่งที่มีชื่อเสียงของที่ถูกขโมยมาตกอยู่แต่ผู้นั้น

(ฆ) ผู้ใดผู้หนึ่งที่ขัดขืน และกั้นกลางเจ้าพนักงานกองตระเวนมิให้กระทำการตามหน้าที่ราชการ

(ง) ผู้ใดผู้หนึ่งทำผิดต้องจับแล้วหนีมาหรือนักโทษที่หนีจากที่ขัง

(จ) ผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งกระทำต่อพระราชบัญญัติกรมกองตระเวนที่ห้ามไว้ หรือพระราชกำหนดอันใดที่บังคับไว้ให้กองตระเวนจับกุม

ถ้าและจับกุมกันโดยมีโจทก์ผู้ร้องให้จับแล้ว ต้องขอให้โจทก์ผู้ให้จับนั้น ไปที่โรงพักกองตระเวนในท้องที่ เพื่อนายจะได้ไล่เรียงเหตุลงในรายงานและเมื่อนำผู้ที่ต้องจับไปส่งศาล ก็ให้นำโจทก์ไปด้วยตระลาการจะได้ว่ากล่าวไต่สวนได้ในทันใด

อนึ่ง ข้อที่จับโดยสงสัยว่าจะกระทำให้เกิดเหตุเป็นการล่วงละเมิดพระราชกำหนดกฎหมายขึ้นในหน้าที่นี้คือผู้ใดผู้หนึ่งที่กระทำอาการท้าทายจะวิวาทกัน พลตระเวนห้ามแล้วไม่ฟัง ต้องจับไปโดยระงับการวิวาทหรือผู้ใดผู้หนึ่งเสพสุรามาจนเกินกำลัง มีวาจาอันร้ายกาจ หรือที่จะทรงกายไปไม่ได้ น่ากลัวจะไปเกิดเหตุอันอันตรายดังนี้ จึ่งต้องจับกุมไปเพื่อระงับเหตุอันตรายมิให้มีแก่ผู้นั้น ๆ

ข้อ ๕๓. จับคนไม่ให้ทุบตี การที่จับกุมผู้กระทำความผิดนั้น ห้ามมิให้พลตระเวน

ทุบตีผู้กระทำผิดโดยไม่ได้ต่อสู้ที่เป็นการเหลือกำลัง แม้ว่าผู้กระทำผิดนั้นต่อสู้ทุบตีพลตระเวน หรือพลตระเวนจับตัวได้แล้ว ห้ามมิให้ทุบตีซ้ำเติมเลยเป็นอันขาด

ข้อ ๕๔. จับคนแล้วต้องส่งโรงพักแล้วกลับมารักษาหน้าที่ พลตระเวนคนใดที่จับกุมผู้ใดผู้หนึ่งแล้ว ต้องนำไปส่งที่โรงพักในท้องที่ก่อน แต่เมื่อจะละหน้าที่ไป ถ้ามีพลตระเวนที่รักษาหน้าที่อยู่ใกล้เคียงกัน ต้องแจ้งเหตุให้ผู้นั้นรู้ก่อน เพื่อผู้นั้นจะได้มาช่วยลาดตระเวนรักษาหน้าที่แทนตนกว่าจะกลับมา เมื่อนำส่งผู้ต้องจับถึงโรงพักแล้ว ถ้าไม่จำเป็นที่ตนต้องไปเป็นพยานหรือผู้แจ้งความที่ศาล ก็ให้รีบกลับไปยังที่ลาดตระเวนโดยเร็ว แต่ถ้าการที่จับกุมนั้น มีสิ่งของอันใดอันหนึ่งที่ต้องจับแล้ว ก็ให้มอบสิ่งของแก่ผู้รักษษที่โรงพักให้รับไว้ก่อนให้เป็นการมั่นคง แล้วจึงให้ไปจากโรงพัก อย่าให้ทิ้งสิ่งของไว้โดยไม่ได้มอบหมาย

ข้อ ๕๕. เก็บของตกได้คืนเจ้าของ เมื่อพลตระเวนรักษาหน้าที่อยู่นั้น ถ้าเห็นสิ่งของอันใดของคนเดินทางตกหล่น ให้ช่วยเก็บส่งให้เจ้าของ ถ้าไม่รู้จักเจ้าของก็ให้นำมาส่งยังโรงพัก เพื่อนายจะได้จดหมายเหตุและแจ้งรายงานไปยังที่ว่าการกองตระเวน แล้วจะได้จดหมายแจ้งความที่เก็บของตกได้นั้น แขวนที่โรงพักตามท้องที่และที่ว่าการกองตระเวนให้เจ้าของทราบ และเมื่อก่อนจะนำสิ่งของไปส่งยังโรงพักนั้น ให้พลตระเวนผู้ที่เก็บสิ่งของตกได้นั้น แจ้งเหตุให้พลตระเวนที่อยู่ใกล้เคียงกันทราบไว้เป็นพยานด้วยก่อนแล้วจะนำสิ่งของไป

ข้อ ๕๖. สิ่งใดจะเกิดอันตรายแก่ราษฎรต้องรีบรายงาน ถ้าเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งในหน้าที่ไม่เป็นการเรียบร้อย เป็นต้นว่าสิ่งใดปรากฏขึ้นโดยผิดปกติที่กีดขวางถนนหรือเป็นการผิดกฎหมายหรือเป็นการน่าจะรำคาญแก่ชนทั้งหลาย หรืออาจจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ราษฎร ดังนี้ พลตระเวนที่รักษาหน้าที่ได้พบปะเห็นแล้วนั้น ต้องรีบจัดการเสียให้เรียบร้อย หรือป้องกันกำจัดสิ่งอันที่จะเป็นอันตรายและกีดขวางนั้นเสียให้พ้น แม้ว่าเป็นความเหลือกำลังที่ตนจะจัดและป้องกันได้ ก็ให้รีบนำข้อความมาแจ้งแก่นายให้ทราบโดยเร็ว อย่ารั้งรอไว้ให้เนิ่นช้า

ข้อ ๕๗. ห้ามมิให้รับอามิจ สินจ้าง รางวัล เมื่อลาดตระเวนรักษาหน้าที่ก็ดี หรือการทำราชการจรด้วยการใด ๆ ก็ดี ห้ามมิให้ขอสิ่งอันใดอันหนึ่ง หรือรับรางวัลอันใดอันหนึ่งแต่ราษฎรเป็นอาณาประโยชน์ตนเป็นอันขาด ถ้าและผู้ใดผู้หนึ่งจะมีความเมตตาแก่ตนที่ได้กระทำการช่วยอุดหนุนในหน้าที่ราชการได้ประโยชน์ของตนจะขอให้รางวัลแล้ว ก็ให้นำผู้ที่ให้รางวัลนั้นมาแจ้งต่อนายยาม ให้นำข้อความแจ้งต่อเจ้าพนักงานใหญ่ เมื่อได้อนุญาตรับรางวัลแล้วจึงรับได้

ข้อ ๕๘. ห้ามมิให้เข้าในโรงในเรือนในร้านต่าง ๆ ยกเสียแต่ราชการกับหลบฝน พลตระเวนที่รักษาหน้าที่ ห้ามมิให้ละหน้าที่ไป เว้นแต่โดยเหตุจำเป็นดังที่กล่าวมาแล้ว และห้ามมิให้เข้าไปในตึกในเรือนในโรงร้านราษฎร และโรงร้านขายสุรายาฝิ่น โรงข้าวแกง และโรงหญิงนครโสเภณี เว้นเสียแต่มีราชการที่จำเป็นต้องเข้าไป หรือเวลาฝนตกหนักที่ไม่มีผู้ใดเดินไปมาที่ถนนและทางที่ตนเชื่อว่า เวลานั้นจะไม่มีเหตุอันใดในหน้าที่ จึงควรหลบฝนได้ และการที่

จะหลบฝนดังนี้ ห้ามมิให้หลบเข้าไปลับตาที่จะไม่ได้เห็นเหตุที่จะเกิดในหน้าที่ และห้ามมิให้หลบเข้าไปในโรงบ่อน, โรงขายสุรา, ยาฝิ่น, โรงข้าวแกง และโรงเลี้ยงหญิงนครโสเภณีเป็นอันขาด ถ้าพลตระเวนคนใดล่วงละเมิดข้อบังคับอันนั้น จะต้องลงโทษจงหนัก

ข้อ ๕๙. ช่วยคนที่ขอให้ช่วยทุกข์ ถ้าผู้ใดผู้หนึ่งร้องขอให้พลตระเวนช่วยความทุกข์ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ก็ต้องช่วยจนสุดกำลังที่จะช่วยได้ เป็นต้นว่าคนหลงทาง หรือไม่รู้จักถิ่นที่ซึ่งมีประสงค์จะไป ถ้าเป็นทางและถิ่นที่ในหน้าที่แห่งตนรักษา ก็ต้องชี้ทางและและถิ่นที่ให้ผู้นั้นทราบ เมื่อผู้นั้นเดินไปแล้ว ให้สะกดรอยตามไปว่าผู้นั้นจะเดินไปถูกทางที่บอกหรือไม่ ถ้าไม่ถูกก็จะได้แจ้งให้ทราบจนหมดหน้าที่ของตน ถ้าเป็นทางและถิ่นที่นอกหน้าที่ของตนลาดตระเวน ก็ให้แนะนำแจ้งให้ตามที่ตนรู้ และแนะนำให้ไปตามพลตระเวนในหน้าที่ต่อ ๆ ไป ซึ่งจะเป็นทางทิศที่ใกล้ของผู้ที่มีความประสงค์นั้น

ข้อ ๖๐. สัตว์พลัดเจ้าของ บรรดาสัตว์ที่พลัดเจ้าของเดิมมาในถนนเป็นการกีดขวางทางรถทางม้าคนเดินก็ดี หรือสัตว์ที่พลัดเจ้าของ ๆ วิ่งไล่จับมาก็ดี พลตระเวนต้องช่วยจับสัตว์นั้น ถ้าเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของก็ให้นำไปส่งยังโรงพัก เพื่อจะได้จดหมายเหตุและแจ้งรายงานและจดหมายบอกตามความที่กล่าวไว้ในข้อ ๕๕

ข้อ ๖๑. บังคับแก้ข้อความช่วยคนอับจน พลตระเวนต้องเป็นผู้ช่วยคนที่มีความอับจนและป่วยเจ็บ หรือจะถึงแก่ความตาย เป็นต้นว่าคนที่ต้องแบกหามเป็นการเกินกำลังโดยมีผู้กดขี่บังคับ หรือคนที่ถูกบาดเจ็บโดยวิวาทตีกัน หรือรถทับและม้าเหยียบ หรือคนที่จะถึงแก่ความตายด้วยอย่างใดอย่างหนึ่ง มีตกน้ำเป็นต้นดังนี้ ให้พลตระเวนผู้ซึ่งได้เห็นเฉพาะหน้านั้น ช่วยจนสุดกำลังที่จะช่วยได้

ข้อ ๖๒. การเรียกคนช่วย เมื่อพลตระเวนคนใดจะต้องการผู้ช่วยในทันทีทันใด ก็ให้เป่านกหวีดขึ้น พลตระเวนที่ได้ยินเสียงนกหวีดต้องละหน้าที่ไปช่วยตามเสียง แต่การที่จะเรียกกันดังนี้ อย่าให้กระทำบ่อย ๆ เกินไปกับเหตุกว่าการที่จำเป็นจะต้องการ

ข้อ ๖๓. เกิดเพลิงไหม้ ถ้าเกิดเพลิงไหม้บ้าน ไหม้เรือนขึ้นในหน้าที่แห่งตนลาดตระเวนให้เป่านกหวีดโดยถี่เร่งให้พลตระเวนที่ใกล้เคียงมาช่วยในทันทีทันใด แล้วให้คนตระเวนที่มาช่วยนั้น นำข่าวไปแจ้งยังโรงพักบ้าง ช่วยกันดับเพลิงไปบ้าง แต่พลตระเวนซึ่งเป็นเจ้าของหน้าที่นั้นอย่าให้ละหน้าที่ไปช่วยดับเพลิงให้พร้อมกัน เลือกหาที่ใดที่หนึ่งซึ่งใกล้ที่เพลิงไห้ ที่เห็นว่าเพลิงจะไม่ไหม้ไปถึงนั้น ช่วยรับทรัพย์สมบัติของราษฎรมารวมรักษาไว้ในหน้าที่นั้น ป้องกันมิให้มีอันตราย ห้ามมิให้พลตระเวนที่ช่วยดับเพลิงและรักษาทรัพย์สมบัติของราษฎรนั้น เก็บทรัพย์สินของเอาเป็นอาณาประโยชน์เป็นอันขาด ถ้าผู้ใดล่วงละเมิดข้อบังคับนี้จะมีโทษจงหนัก

ข้อ ๖๔. ตรวจประตูหน้าต่างเวลากลางคืน เมื่อเดินลาดตระเวนเวลากลางคืน ซึ่งเห็นว่าเป็นเวลาสงัดที่ชาวบ้านเข้านอนแล้วนั้น ให้พลตระเวนตรวจดูประตูหน้าต่างทุกบ้านเรือนในหน้าที่ซึ่งตนรักษา ถ้าเห็นว่าบ้านใดเรือนใดสงสัยว่าจะมีท่าทางให้เป็นช่องให้ผู้ร้ายขึ้นกระทำ

ร้ายด้วยประตูหน้าต่างหลงลืมไว้ไม่ได้ปิดก็ดี หรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งก็ดี ให้พลตระเวนผู้นั้นปลุกเรียกเจ้าของบ้าน แล้วแจ้งเหตุแห่งการบ้านไม่มั่นคงนั้นให้รู้ และการที่จะปลุกนี้ห้ามมิให้เข้าไปในประตูบ้านเป็นอันขาด

ข้อ ๖๕. ลาดตระเวนกลางคืนให้เสียงเงียบ ลาดตระเวนเวลากลางคืนนั้น ให้เดินในร่มเงาเรือนและต้นไม้ อย่าให้เดินกลางถนนให้เห็นตัวถนัด และกระทำให้เสียงเงียบได้เท่าใดให้กระทำให้ตลอดไป เพื่อได้ด้อมมองจับกุมผู้ร้าย แต่ถ้าเจ้าพนักงานผู้ใหญ่หรือนายยามมาตรวจแล้ว ให้ออกมายืนรับให้เห็นตัว

ข้อ ๖๖. ให้มีกิริยาอันเรียบร้อยและใช้ถ้อยคำอันดี บรรดาพลตระเวนทั้งหลาย ต้องมีกิริยาอันเรียบร้อย มีความอารีและเอาใจใส่ธุระของราษฎรให้เสมอทั่วกัน ถ้าจะออกวาจาอันใดแก่ผู้มีบรรดาศักดิ์หรือผู้ไม่มีบรรดาศักดิ์ไม่ว่าชั้นใด ต้องใช้ถ้อยคำอันอ่อนหวานจงเสมอไป มิให้ใช้ถ้อยคำอันดุดันและหยาบคายเป็นอันขาด

ข้อ ๖๗. ให้สำรวมกาย วาจา ใจ คนตระเวนทั้งหลาย เมื่อเข้ารับโมงรับยามรักษาหน้าที่ ต้องสำรวมกาย สำรวมวาจา สำรวมจิตอยู่ในศีล ๕ และต้องประพฤติตามข้อบังคับนี้จงทุกประการ

รวมข้อบังคับ ๖๗ ข้อนี้ กำหนดให้ใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ ๒๓ ศก ๑๐๙ นี้ต่อไป

(เซ็น) คอมมิตตีกรมพระนครบาล.

(ร่างข้อบังคับ)

คอมมิตตีกรมพระนครบาล รับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งข้อบังคับสำหรับคนตระเวนที่สมัครเข้ารับราชการลาดตระเวนรักษาพระนคร มีกำหนดดังนี้

ประโยชน์ที่พระราชทานให้
คนตระเวนที่สมัครเข้ารับราชการ

ข้อ ๑. กำหนดอัตราเงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าเสื้อ กางเกง บรรดาพลตระเวนนั้นยอมให้คนสมัครเข้ารับราชการ กำหนดจะได้มีเงินเดือนพระราชทานเป็นอัตราดังนี้

(ก) เข้ารับราชการในคราวแรก ปีที่ ๑ เงินเดือน ๆ ละ ๑๐ บาท

(ข) ถ้ารับราชการติดต่อไปจนปีที่ ๒ เงินเดือน ๆ ละ ๑๒ บาท

(ค) ถ้ารับราชการติดต่อไปจนปีที่ ๓ เงินเดือน ๆ ละ ๑๕ บาท

กับจะมีอาหารให้รับพระราชทานเวลาเช้าเวลาเย็นทุกวัน และเสื้อกางเกงนั้น จะจ่ายให้นอกจากเงินเดือนด้วย

ข้อ ๒. กำหนดบำเหน็จพระราชทานคนที่มีบาดแผลในเมื่อเวลารับราชการ คนกองตระเวนทั้งหลายที่รับราชการต่อสู้กับผู้ร้ายนั้นก็ดี หรือกระทำการป้องกันอันตรายแห่ง

ความพินาศของเพื่อนราษฎรที่จะเป็นอันตรายนั้นก็ดี ถ้าเป็นบาดแผลจนถึงแก่ทำลายชีวิต เพราะการต่อสู้และการป้องกันอันตรายโดยหน้าที่ในราชการดังนี้ จะพระราชทานเงินเป็นบำเหน็จ เงินค่าเลี้ยงชีพให้บุตรให้ภรรยาของผู้ตายโดยความชอบทุกคน จะเป็นกำหนดมากน้อยเท่าใดสุดแต่เหตุที่จะเป็น แล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ถ้าบาดแผลนั้นไม่เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต แต่กระทำให้ร่างกายพิการจนถึงรับราชการต่อไปไม่ได้ดังนี้ จะพระราชทานเงินเลี้ยงชีพเป็นความชอบไปจนกว่าจะสิ้นชีวิต กำหนดเงินเลี้ยงชีพที่พระราชทานปีหนึ่งไปเกินกว่ากึ่งปีที่ตนได้เงินเดือนในเมื่อรับราชการ

ข้อ ๓. กำหนดเงินเลี้ยงชีพ คนกองตระเวนทั้งหลายทุกตำแหน่งถ้ารับราชการอยู่ครบ ๑๕ ปี ไม่มีความผิดในราชการถึงต้องถอดหรือต้องขับไล่ ลาออกจากราชการแล้ว จะพระราชทานเงินเบี้ยเลี้ยงชีพเป็นบำเหน็จความชอบให้จนตลอดชีวิต กำหนดเงินเบี้ยเลี้ยงชีพนั้นคิดแต่เงินปีที่ตนได้รับพระราชทานเงินเดือนในเมื่อตนรับราชการ แบ่ง ๔ ส่วนพระราชทานให้ส่วนหนึ่งทุกปีไป

ข้อ ๔. รางวัลเลื่อนยศและเงินกับเครื่องอิสริยาภรณ์ คนตระเวนที่รับราชการนั้นถ้ากระทำความชอบในราชการ ก็จะได้เลื่อนตำแหน่งยศขึ้นไปตามลำดับชั้น และจะมีรางวัลพิเศษพระราชทานให้ตามเหตุที่กระทำความดีในราชการนั้นด้วย และรางวัลนั้น เป็นเงินนอกจากเงินเดือนอย่าง ๑ เครื่องราชอิสริยาภรณ์อย่าง ๑

ข้อ ๕. คนแขนขาวมารับราชการเป็นพลตระเวน คนที่รับราชการเป็นกองตระเวนนั้น ถ้าเป็นคนแขนขายังไม่ได้สักหมายหมู่ ยกเสียแต่ไพร่หลวงทหารแล้วจะเป็นหมู่ไพร่หลวงกรมใด ๆ ก็ดี หมู่ไพร่ส่วยก็ดี หมู่ไพร่สมก็ดี ในเมื่อรับราชการเป็นกองตระเวนอยู่แล้วไม่จำเป็นที่ต้องไปสักตามหมู่เพราะได้มารับราชการอยู่ในกรมกองตระเวนแล้ว ก็ให้คงรับราชการโดยไม่ต้องสัก ยกเสียแต่เมื่อออกจากกรมกองตะเวนแล้ว จึ่งให้เจ้าหมู่นำสักหมายหมู่รับราชการตามหมู่เดิมต่อไป

ข้อ ๖. คนที่เป็นทาสลูกหนี้ต้องใช้ดอกเบี้ยและค่าตัว คนที่รับราชการเป็นกองตระเวนนั้น ถ้าเป็นทาสหรือลูกหนี้ ให้นายเงินและเจ้าหนี้คิดดอกเบี้ยค่าป่วยการเงินได้แต่เพียงชั่งละบาท ตามพระราชกำหนดกฎหมาย และต้องใช้เงินค่าตัวหรือเงินที่เป็นหนี้ให้นายเงินและเจ้าหนี้เป็นอัตรา จนหมดค่าตัวและหมดหนี้ดังนี้

(ก) คนที่เข้ารับราชการในปีแรก ใช้เงินค่าตัวใช้หนี้ เดือนละ ๒ บาท

(ข) คนที่เข้ารับราชการต่อไปในปีที่ ๒ ใช้เงินค่าตัวใช้หนี้ เดือนละ ๓ บาท

(ค) คนที่เข้ารับราชการต่อไปในปีที่ ๓ ใช้เงินค่าตัวใช้หนี้ เดือนละ ๔ บาท

ข้อ ๗. กำหนดความสมควรที่จะเลือกคัดคนเข้ารับราชการ กำหนดความสมควรที่จะเลือกคัดคนเข้ารับราชการ เป็นต้นว่ากำหนดอายุกับสูงต่ำ และกิริยาความประพฤติประการใด ๆ ที่เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ในกรมกองตระเวน จะได้ออกประกาศตั้งกำหนดเป็นเมื่อ

เป็นคราวให้ทราบทั่วกัน

ข้อ ๘. กำหนดลงชื่อและหางว่างสำหรับพลตระเวน บรรดาคนตระเวนที่เข้ารับราชการนั้น จะได้ลงชื่อในสมุดมีเลขหมายเฉพาะตัวทุกคน แล้วจะได้มีหางว่าวสำหรับตังพลตระเวนเฉพาะคนฉบับ ๑ หางว่าวนั้นจะได้ลงชื่อและตำหนิ กำหนดสูงต่ำของคนที่รับราชการและกำหนดวันที่ได้รับอนุญาตให้รับราชการแล้วลงชื่อประทับตราเป็นสำคัญ ๔ ดวง คือเสนาบดีวาทการ กรมพระนครบาลดวง ๑ จางวางกรมกองตระเวนดวง ๑ เจ้ากรมกองตระเวนฝ่ายกองรักษาดวง ๑ สมุหบัญชีรองผู้ตรวจสอบดวง ๑

และหางว่าวสำหรับตัวนี เมื่อพลตระเวนผู้นั้นทำราชการมีความชอบ และความผิดประการใดต่อไป เจ้าพนักงานจะได้ลงจดหมายเหตุข้อความประทับตราในห่างว่าว สำหรับตัวคนตระเวนผู้นั้นต่อไปตามรายวันที่มีเหตุเป็นพยานแห่งความชั่วความดีของคนตระเวนอยู่นั้นเสมอไป เพื่อให้สอบสวนให้ทราบว่า คนตระเวนผู้นั้นรับราชการอยู่เพียงเท่านั้น ถ้าคนตระเวนผู้นั้นจะไม่ได้รับราชการด้วยประการใด ๆ ก็ให้สารวัตรแขวงที่รักษาห่างว่าวนั้นส่งหางว่าวกลับคืนมายังเจ้าพนักงานใหญ่ จะได้เก็บรักษาไว้ที่ศาลโปรีสภาเป็นพยานสำหรับสอบสวนในชื่อคนตระเวนผู้นั้นต่อไป

ข้อ ๙. กำหนดวันที่คนกองตระเวนจะได้รับประโยชน์ตามพระราชบัญญัติ คนที่เข้ารับราชการเป็นคนตระเวนนั้น จะได้ประโยชน์ตามข้อพระราชบัญญัติกรมกองตระเวนนี้ต่อเมื่อวันที่เสนาบดีว่าการกรมพระนครบาลได้ลงชื่อประทับตราในห่างว่างสำหรับตัว เป็นสำคัญจึ่งจะนับได้ว่าเป็นวันที่ได้อนุญาตให้เข้ารับราชการ

ข้อ ๑๐. พยานที่ตรวจสอบคนตระเวนข้อมือขวา ถ้าเจ้าหมู่, สมุหบัญชี, และนายหมวด ของคนที่มารับราชการเป็นกองตระเวนนั้น จะมาติดตามสอบสวนคนตระเวน ที่เป็นคนข้อมือขวานั้นแล้ว ให้เจ้าพนักงานกรมกองตระเวนเปิดหางว่าวสำหรับตัวคนตระเวนผู้นั้นออกให้ตรวจสอบสวน ให้เห็นรายวัน ตามเหตุที่คนตระเวนคนนั้นรับราชการอยู่เป็นพยานที่จะมิให้คนตระเวนผู้นั้น ต้องไปสักหมายหมู่ตามหมู่เดิม

การรับคนเข้ารับราชการ

ข้อ ๑๑. กำหนดให้มาหาผู้ที่รับให้เข้ารับราชการ ผู้ใดผู้หนึ่ง ที่มีความประสงค์จะเข้ารับราชการเป็นคนตระเวนนั้น ให้มาหาสมุหบัญชีรองกรมกองตระเวนที่ศาลโปรีสภา สมุหบัญชีรองจะได้ไต่สวนแล้วนำความเสนอเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ เมื่อเห็นสมควรให้รับราชการ ก็จะได้ลงบัญชีและให้หางว่าวสำหรับตัวให้รับราชการตามความประสงค์

ข้อ ๑๒. ข้อคำถามคนที่เข้า ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นคนตระเวนนั้น สมุหบัญชีรองจะได้สอบสวนมีคำถาม ๕ ประการ คือ

(ก) ถามชื่อตัวกับชื่อบิดาชื่อมารดา และบุตรภรรยา

(ข) ถามด้วยที่อยู่แห่งตน และที่อยู่ของบิดา ของมารดา และบุตรภรรยา

(ข) ถามด้วยการทำมาหากินของตน และของบิดามารดาและบุตรภรรยา

(ค) ถามด้วยวิชาความรู้และความประพฤติ

(ฆ) ถามด้วยสังกัดมุลนายหรือเป็นทาสและลูกหนี้ ถ้าเป็นทาสมีค่าตัวเท่าใด มีประกันแก่นายเงินหรือไม่ ชื่อนายเงินและที่อยู่ของนายเงิน ถ้าเป็นลูกหนี้ ๆ ใครเท่าใด ให้ทราบไว้เพื่อจะได้สอบนายเงินและเจ้าหนี้ ที่เจ้าพนักงานจะได้คิดผ่อนผันให้ผู้นั้นได้รับราชการสมประสงค์ มิให้นายเงินและเจ้าหนี้มาขัดขวางในเวลารับราชการ

บรรดาข้อคำถามและคำตอบเหล่านี้ สมุหบัญชีรองจะได้จดหมายเป็นข้อความไว้ในสมุดทั้งสิ้น

ข้อ ๑๓. มีหมายเรียกนายเงินและเจ้าหนี้มาสอบเงิน ถ้าผู้ที่เข้ารับราชการเป็นคนตระเวนแจ้งว่าเป็นทาสหรือเป็นลูกหนี้มีนายประกันแก่นายเงินและเจ้าหนี้แล้ว สมุหบัญชีรองเห็นว่าผู้นั้นสมควรให้รับราชการได้ ก็ให้มีหมายไปถึงนายเงินและเจ้าหนี้ส่งโดยอำเภอท้องที่ให้นายเงินนำสารกรมธรรม์มาสอบสวนที่ศาลโปรีสภา โดยมีกำหนดวันตามระยะทางใกล้และไกล หรือถ้านายเงินและเจ้าหนี้ไม่มาเอง จะแต่งทนายให้ผู้ใดผู้หนึ่ง นำสารกรมธรรม์มาแทนก็ได้ ถ้านายเงินและเจ้าหนี้แจ้งหมายแล้ว ไม่นำสารกรมธรรม์มาสอบสวน หรือไม่มาแจ้งเหตุข้อที่สมควรในกำหนดวันซึ่งเจ้าพนักงานกำหนดให้ไป ก็ให้สมุหบัญชีรองนำชื่อผู้รับจ้างและข้อความที่นายเงินและเจ้าหนี้ไม่มาสอบสวนนั้นเสนอเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ เพื่อให้อนุญาตให้ลงบัญชีและให้หางว่างให้อนุญาตให้รับราชการตามสมัคร ถ้าเจ้าพนักงานได้ลงบัญชีชื่อผู้นั้นให้รับราชการแล้ว นายเงินและเจ้าหนี้จะมาติดตามว่ากล่าวภายหลัง จะไม่ยอมรับว่าพลตระเวนคนนั้น เป็นทาสหรือลูกหนี้ต่อไป ให้เป็นพับแก่นายเงินและเจ้าหนี้โดยโทษที่ขัดขืนไม่มาสอบสวนตามกำหนดวันที่เจ้าพนักงานขอไปแล้ว

ข้อ ๑๔. สอบค่าตัวกับนายเงินและเจ้าหนี้ เมื่อนายเงินและเจ้าหนี้นำสารกรมธรรม์มาสอบตามกำหนดวัน ถ้าจำนวนเงินถูกต้องกับที่ตัวทาสและลูกหนี้แจ้งความ ก็ให้สมุหบัญชีรองลงสารบบจำนวนเงินและวันคืนที่สอบไว้เป็นสำคัญ แล้วแจ้งกำหนดวันที่จะใช้ดอกเบี้ยให้ชั่งละบาทตั้งแต่วันที่สอบ กับกำหนดเงินที่จะใช้ค่าตัวให้ทุก ๆ เดือน ให้นายเงินและเจ้าหนี้ทราบ เพื่อได้มารับเงินตามกำหนด

ถ้านายเงินหรือเจ้าหนี้ร้องว่าตัวทาสมีหนี้นอกสารกรมธรรม์อีก ก็ให้สอบถามตัวทาสดู ถ้ารับถูกต้องกันก็ให้สมุหบัญชีรองลงจำนวนเงิน สลักหลังสารกรมธรรม์ให้ตัวทาสลงชื่อ แล้วประทับตราสมุหบัญชีรองกำกับด้วยเป็นสำคัญ ให้คิดดอกเบี้ยและใช้ค่าตัวหรือใช้หนี้ให้ตามจำนวนเงินที่รวมทั้งรับนอกสารกรมธรรม์นั้นด้วย ถ้าตัวทาสและลูกหนี้ไม่รับ ก็ให้คิดให้แต่เฉพาะจำนวนที่มีในสารกรมธรรม์[๑]

ถ้าในสารกรมธรรม์เป็นจำนวนเงินที่รวมกันทั้งครัว ก็ให้สมุหบัญชีรองคิดแบ่งเงินค่าตัวรับเสียดอกเบี้ยและใช้ค่าตัวเท่าส่วนแบ่งเฉพาะตัวผู้รับราชการตามกฎหมายลักษณะมาตรา

เมื่อสอบสวนเสร็จแล้ว ให้ทำรายงานเสนอเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ เพื่อให้ได้อนุญาตลงบัญชีให้รับราชการต่อไปตั้งแต่วันสอบสวนแล้วนั้น

ข้อ ๑๕. นายเงินเกี่ยงว่าประกันไม่มี ถ้านายเงินและเจ้าหนี้จะเกียงว่าตัวทาสและลูกหนี้ไม่ได้มีประกันให้นายเงินและเจ้าหนี้ตามกล่าว ก็ให้สมุหบัญชีรองมีหมายไปยังอำเภอที่ทำหนังสือสัญญาประกันตามที่ตัวทาสและลูกหนี้จะแจ้งให้ทราบ ให้นำสารบบมาสอบ ถ้ามีถูกต้องสมจริงแล้ว จึ่งให้รับตัวทาสและลูกหนี้ผู้นั้นไว้รับราชการ ถ้าไม่จริงก็ให้งดเสีย

ถ้านายเงินและเจ้าหนี้รับว่า เดิมมีนายประกันจริง แต่ผู้ประกันนั้นหลบหนีหรือตายเสียแล้ว ก็ให้ตัวทาสและลูกหนี้นำตัวนายประกันมารับรองกัน ถ้าไม่ได้ตัวให้งดเสียอย่ารับไว้รับราชการ

ข้อ ๑๖. คนไม่มีประกันให้รับไว้แต่ที่นายเงินและเจ้าหนี้อนุญาต ถ้าผู้ที่มาเข้ารับราชการเป็นคนตระเวนแจ้งว่าเป็นทาสและลูกหนี้ไม่มีนายประกัน ก็อย่าให้รับไว้รับราชการยกเสียแต่ว่าถ้านายเงินหรือเจ้าหนี้มาแจ้งความว่ายอมให้รับราชการ จึ่งให้รับไว้ และให้กำหนดใช้เงินดอกเบี้ยให้ชั่งละบาท และส่งเงินค่าตัวตามอัตราให้นายเงินและเจ้าหนี้ทราบด้วย ห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยให้นายเงินและเจ้าหนี้เกินชั่งละบาท

ข้อ ๑๗. ห้ามมิให้นายเงินเร่งเงินค่าตัวญาติพี่น้อง บรรดาลูกหนี้และทาสที่เข้ารับราชการเป็นคนตระเวนได้เสียดอกเบี้ยและใช้หนี้ หรือใช้ค่าตัวให้แก่เจ้าหนี้และนายเงิน ตามอัตราข้อบังคับกรมกองตระเวนแล้ว เจ้าหนี้และนายเงินจะอายัดให้เร่งเงินไม่ได้ และห้ามมิให้เจ้าหนี้และนายเงินกดขี่เร่งเงินค่าตัวทาสที่เป็นญาติพี่น้องของคนที่เข้ารับราชการเป็นคนตระเวนซึ่งมีสารกรมธรรม์รวมฉบับเป็นครัวเดียวกันตามพลการตนเองเป็นอันขาด แม้ว่ามีประสงค์จะเรียกเงินค่าตัวที่ญาติพี่น้องของคนที่มารับราชการเป็นคนตระเวนแล้ว ต้องส่งคนเหล่านั้นมาอายัดเรียกเงินค่าตัวที่ศาลโปรีสภา เจ้าพนักงานรับจะเรียกค่าตัวให้แต่ต้องเสียค่าเบี้ยเลี้ยงสำหรับคนที่อายัดตามอัตราที่กำหนดคุมขังเร่งเงินนั้นด้วย

ข้อ ๑๘. กำหนดให้ใช้ข้อพระราชบัญญัตินี้ พระราชบัญญัติสำหรับคนตระเวน[๒๓]ที่สมัครเข้ารับราชการฉบับนี้ กำหนดให้ใช้ตั้งแต่วันที่......เดือน............รัตนโกสินทร์ศก ๑๐๙ นี้ต่อไป

(เซ็น) *คอมมิตตีกรมพระนครบาล*

ผู้รับพระบรมราชโองการ

เรื่อง รวมกองตระเวนตลาดพลูฝั่งตะวันตกเข้ากับกรมกองตระเวนฝ่ายกองรักษาฝั่งตะวันออก

(สำเนา)

ที่ ๔๒๕๑ รับวันที่ ๑๑ ๒๕ กันยายน ศก ๑๑๑
๕๙๘๒ ลงวันที่ ๑๒

๒๕
วันที่ ๑๑ กันยายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๑

ข้าพระพุทธเจ้า ขอพระราชทานกราบทูลพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ เสนาบดีกรมพระนครบาล ทรงทราบฝ่าพระบาท

ด้วยเดิมทรงพระบรมราชานุญาตโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพระพุทธเจ้าว่า กล่าวกำกับพลตระเวนตำบลตลาดพลฝั่งตะวันตก ตั้งแต่ปีมะเส็ง ตรีศก ๑๔ มาจบปีรัตนโกสินทร์ ศก ๒๕ ๑๑๑ ก็เรียบร้อยดีไม่มีเหตุการณ์ บัดนี้ ข้าพระพุทธเจ้าป่วยมาปีเศษ ยังไม่หายเป็นปกติ การที่จะว่ากล่าวบังคับบัญชาดูแลพลตระเวนนั้น เป็นการลำบากจู้จี้มาก ข้าพระพุทธเจ้าจะรับฉลองพระเดชพระคุณต่อไปอีกไม่ได้ ขอถวายคืน.

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ

(เซ็น) พระยาพิพิธโภไคยสวริย์

๒๕
รับวันที่ ๑๙ กันยายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๑

ที่ ๔๐/๖๑๔๓ *ศาลโปรีสภา*

๒๕
วันที่ ๑๗ กันยายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๑

ด้วยพระยาพิพิธโภไคยสวริย์ ยื่นหนังสือต่อข้าพระพุทธเจ้าฉบับหนึ่งว่า เดิมทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาพิพิธโภไคยสวริย์ว่ากล่าวพลตระเวนตำบลตลาดพูลฝั่งตะวันตก ตั้งแต่ปีมะเส็ง ตรีศก ๑๔ มาจนทุกวันนี้

บัดนี้ พระยาพิพิธโภไคยสวริย์ ป่วยมาได้ปีเศษ ยังไม่หายปกติ การบังคับว่ากล่าวคนตระเวนก็เป็นการลำบากมาก จะรับฉลองพระเดชพระคุณต่อไปอีกไม่ได้นั้น มีความแจ้งอยู่ในสำเนาหนังสือพระยาพิพิธโภไคยสวริย์ ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าทูลเกล้าฯ ถวายทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทด้วยนี้แล้ว

ข้าพระพุทธเจ้าคิดด้วยเกล้าฯ ว่า การกองตระเวนตำบลตลาดพลูฝั่งตะวันตกตามที่มีอยู่ในทุกวันนี้นั้น แยกกับกรมกองตระเวนฝ่ายกองรักษาฝั่งตะวันออก หาได้มีสารวัตรใหญ่สารวัตรแขวงบังคับว่ากล่าวตรวจพลตระเวนเหมือนฝั่งตะวันออกไม่ เป็นแต่พระยาพิพิธโภไคยสวริย์บังคับว่ากล่าวอยู่ผู้เดียว บัดนี้ พระยาพิพิธโภไคยสวริย์ป่วยไ ม่เต็มใจที่จะบังคับการกองตระเวนต่อไป ถ้าจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า ควรรวมการกองตระเวนตำบลนี้เข้าเป็นหมู่เดียวกัน มีแต่สารวัตรสารใหญ่วัตรแขวงตรวจบังคับว่ากล่าวคนตระเวนตามแบบการกองตระเวน ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุภาพกำหนดให้จัดอยู่ทุกวันนี้นั้น ไม่จำเป็นต้องแยกผู้บังคับการอีกส่วนหนึ่งต่อไป

ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯ ดังนี้ จะควรประการใดสุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า นเรศวรฤทธิ์

ร. ที่ ๕๓๘/๑๑๑ น.บ.๓๑ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

วันที่ ๑๙ กันยายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๑

ถึงกรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ ด้วยเธอจดหมายที่ ๕๑/๖๑๔๓ ลงวันที่ ๑๗ กันยายน ศก ๑๑๑ ว่าด้วยพระยาพิพิธโภไคยสวริย์ ป่วย ขอออกจากการบังคับว่ากล่าวพลตระเวนตำบลตลาดพลูฝั่งตะวันตกมานั้นได้ทราบแล้ว

ซึ่งเธอจะรวมการกองตระเวนตำบลนี้เข้าเป็นหมู่เดียวกัน มีแต่สารวัตรใหญ่ สารวัตรแขวงตรวจบังคับว่ากล่าวพลตระเวน ตามแบบที่จัดอยู่ไม่ต้องแยกผู้บังคับการนั้นดีแล้ว ให้จัดการตามที่ว่าเถิด

(พระราชหัตถเลขา) *สยามินทร์*

ขออนุญาตให้เจ้าพนักงานในกรมกองตระเวน พิจารณาคดีความในศาลกรมกองตระเวน

รับวันที่ ๕ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๑

ที่ ๒๕/๓๖๑๓ ศาลโปรีสภา

วันที่ ๓๐ มิถุนายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๑

ข้าพระพุทธเจ้า กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท พระราชอาญาไม่พ้นเกล้า

ด้วยศาลกรมกองตระเวนในกระทรวงพระนครบาล ที่ได้พิจารณาคดีความของราษฎรตามธรรมเนียมที่เป็นมาแต่เดิม โดยอาศัยเหตุตามพระราชกำหนดกฎหมายในพระธรรมนูญข้อซึ่งขุนแขวงหมื่นได้พิจารณาคดีเบี้ยต่ำแสน ต่อมาภายหลังมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ออกกฎหมายโบลิสเมื่อปีกุน สัปตศก จุลศักราช ๑๒๓๗ ให้เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ในกรมกองตระเวนมีอำนาจพิจารณาคดีความของราษฎรที่พลตระเวนจับส่งได้ ตามประกาศข้อห้ามต่าง ๆ และตามข้อความในกฎหมายโปลิส และทั้งอาศัยเหตุที่เสนาบดีกรมพระนครบาล ซึ่งบังคับการกรมกองตระเวนเป็นเจ้ากระทรวงพิจารณาความนครบาลยนั้นด้วย ศาลกองตระเวนจึงเป็นศาลใหญ่ มีคดีความมากกว่าศาลทั้งปวง ไม่ว่าเป็นความกระทรวงใด ต้องพิจารณาแทบทุกอย่าง แต่ความที่พิจารณานั้น มักเป็นความเล็กน้อยแล้วไปโดยชั้นเปรียบเทียบโดยมาก เว้นเสียแต่คดี

ที่มีโทษหลวง ต้องพิจารณาคล้ายศาลนครบาล จนถึงเสร็จสำนวนต้องตัดสิน แต่การที่ตัดสินนั้น ถ้าเป็นคดีมีโทษหลวงเป็นมหันตโทษและมัธยมโทษ ส่งลูกขุนปรึกษาวางบท ถ้าเป็นคดีลหุโทษ เสนอเสนาบดีตัดสิน แต่ชั้นหลังต่อมาเมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีคอมมิตตีมาว่าการกรมพระนครบาล คดีความนครบาลคั่งค้างอยู่มาก คอมมิตตีกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตปรึกษาวางบทความที่เป็นมหันตโทษ และตัดสินความที่เป็นมัธยมโทษซึ่งเป็นความเล็กน้อย เช่น วิ่งราวและย่องเบาเป็นต้น ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว ความศาลากองตระเวนที่มีโทษหลวงจึงได้แล้วไปโดยคอมมิตตีตัดสินบ้าง ลูกขุนปรึกษาวางบทบ้าง

ครั้นบัดนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นยกศาลต่าง ๆ ไปรวมพิจารณาในกระทรวงยุติธรรมกระทรวงเดียว เว้นไว้แต่ศาลกรมกองตระเวนคงอยู่กระทรวงนครบาล เพราะเจ้าพนักงานมีหน้าที่ซึ่งจะต้องสืบจับสอบสวนโจรผู้ร้าย กับทั้งอำเภอกำนันในท้องแขวงก็มีหน้าที่ป้องกันโจรผู้ร้ายระงับทุกข์ของราษฎร ซึ่งจะได้พิจารณาคดีเบี้ยต่ำแสนหรือเปรียบเทียบคดีความของราษฎรที่ควรจะแล้วไปโดยเร็ว ไม่ต้องถึงฟ้องร้องยังศาลให้ป่วยการเวลาที่ต้องเป็นความกัน ให้ความแล้วไปได้โดยไม่ลำบากหน้าที่ศาลกรมกองตระเวนนั้นจึงยังคงมีคดีความมากไม่ลดน้อย เสมอเหมือนอย่างเดิมอยู่ เพราะการที่พลตระเวนรักษาท้องที่จับโจรผู้ร้าย หรือมีผู้ร้องให้จับด้วยคดีต่าง ๆ ซึ่งมิใช่ความโจรผู้ร้ายที่เกิดขึ้นในท้องที่ถนนหนทางนั้นต้องส่งมายังศาลกองตระเวนตามหน้าที่พนักงานก่อนทั้งสิ้นครั้นเมื่อพิจารณาเสร็จสำนวนแล้วจะส่งความไปตัดสินที่กระทรวงยุติธรรม ความก็มากมายเดือนละหลาย ๑๐ เรื่อง ถึงร้อยก็มี และเป็นคดีโทษหลวงแต่เล็กน้อยเป็นอันมาก จะไปทับถมฟั่นเฝือในกระทรวงโน้น และกระทำให้ความอันเล็กน้อยแล้วได้โดยช้าเวลาไป ครั้นจะตัดสินตามธรรมเนียมเดิมก็เป็นความขัดข้อง คือลูกขุนซึ่งสำหรับพิพากษาวางบทนั้น ก็ยกแยกไปรับราชการในกระทรวงศาลต่าง ๆ ไปแล้ว ถ้าเสนาบดีจะตัดสินก็ผิดด้วยพระราชบัญญัติที่ประกาศซึ่งเสนาบดีมีหน้าที่แต่ธุระการ มิใช่หน้าที่ตุลาการเหมือนเมื่อคดีความยังรวมอยู่ในกระทรวงเช่นแต่ก่อน หรือนัยหนึ่งจะคิดว่ากระทรวงนครบาลศาลกองตระเวนยังคงอยู่ เสนาบดีควรตัดสินคดีความในศาลนั้นได้ตามพระราชทานพระบรมราชานุญาตไว้แต่เดิม ก็เห็นด้วยเกล้าฯ ว่า ในบัดนี้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกระทรวงยุติธรรม แยกการหน้าที่แห่งตุลาการและธุรการเป็นแผนกกันไปแล้ว ถ้าผู้พิพากษาใดตัดสินผิด คู่ความต้องไปฟ้องอุทธรณ์ที่ศาลสถิตย์ยุติธรรมแห่งเดียว ความนั้นก็ต้องตกศาลอุทธรณ์คดีหลวง หรือศาลอุทธรณ์คดีราษฎร์ตามรูปความได้พิจารณา เมื่อธรรมเนียมเป็นฉะนี้แล้ว แม้ถ้าเสนาบดีกระทรวงนครบาลตัดสินความอยู่ตามเดิม เมื่อตัดสินผิดต้องอุทธรณ์ก็จะต้องไปสู้ความที่ศาลอุทธรณ์เหมือนผู้พิพากษาและตระลาการศาลทั้งปวง ดูก็เป็นการหาสู้จะสมควรไม่

ข้าพระพุทธเจ้าจึงเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า เสนาบดีไม่ควรมีหน้าที่ตัดสินความของราษฎร

ที่เป็นความมีคู่ต่อสู้กันโดยสำนวนที่ศาลพิจารณา ควรมีหน้าที่ตัดสินแต่คดีที่เจ้าพนักงานในกระทรวงกระทำผิด คือคดีอันใดที่ผู้ผิดนั้นอยู่ในบังคับบัญชา เช่น พลตระเวนหรือนักโทษทำผิดข้อบังคับเป็นต้น จึ่งเป็นหน้าที่เสนาบดีไต่สวนตัดสินทำโทษ ฝ่ายคดีความราษฎรที่ศาลกองตระเวนพิจารณานั้น ควรให้เจ้าพนักงานกองตระเวนผู้ใหญ่ ที่เป็นผู้พิพากษานั้นตัดสินรับผิดชอบเอง เหมือนผู้พิพากษาศาลในกระทรวงยุติธรรม เมื่อพิพากษาตัดสินคดีอันใดผิด ต้องอุทธรณ์ผู้พิพากษาและเจ้าพนักงานผู้นั้น ก็จะได้ไปชี้เหตุหรือสู้อุทธรณ์ที่ศาลเหมือนผู้พิพากษาและตระลาการในศาลต่าง ๆ ในกระทรวงยุติธรรมได้ ไม่เป็นความขัดแย้ง ข้าพระพุทธเจ้าได้หารือความเรื่องที่ควรจัดให้เป็นไปอย่างนี้ กับพระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ(๑) เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมแล้ว เห็นชอบด้วยเกล้าฯ พร้อมกัน เพราะได้เป็นการช่วยแรงศาลในกระทรวงยุติธรรมมิให้ความทับทวีขึ้นมากขึ้น

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ในกรมกองตระเวนที่พิจารณาความในศาลกองตระเวน พิพากษาตัดสินความได้ดั่งข้อความต่อไปนี้

๑. คดีอันใดที่ต้องด้วยพระราชกำหนดกฎหมายเพียงลหุโทษ และคดีอันใดที่ต้องด้วยพระราชกำหนดกฎหมายถึงมัชฌิมโทษที่มีพระราชอาญาเฆี่ยนเพียง ๕๐ ทีลงมา และไม่จำคุกจำที่ตะรางเพียง ๖ เดือนลงมา กับปรับไหมไม่เกิน ๒ ชั่งขึ้นไป

๒. คดีอันใดต้องด้วยกระแสพระบรมราชโองการออกประกาศห้าม เช่น การทรงเจ้าหรือการเล่นการพนันต่าง ๆ ที่มีพระราชอาญาเฆี่ยนและปรับไหมไม่ถึงจำคุก ซึ่งมีประกาศอยู่แล้ว หรือจะมีในข้างหน้าต่อไป

๓. คดีอันใดที่เสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ออกประกาศห้าม เป็นต้นว่าประกาศกรมกองตระเวนห้ามการถือมีดถือไม้เป็นต้น ที่มีโทษเพียงปรับไหม หรืออาญาไม่ถึงจำคุกนั้น

รวมเป็นคดี ๓ ประการนี้ เมื่อศาลกองตระเวนพิจารณาเสร็จสำนวนแล้ว ให้ผู้พิพากษาเรียงคำตัดสินวางบทกฎหมายตัดสินปรับไหมลงโทษไปทีเดียว

เว้นเสียแต่คดีที่เป็นมหันตโทษต้องจำคุก หรือปรับไหมเกิน ๒ ชั่งขึ้นไป เมื่อพิจารณาเสร็จสำนวนแล้ว ให้ส่งสำนวนส่งความไปยังกระทรวงยุติธรรม ให้ศาลในกระทรวงยุติธรรมปรึกษาวางบทตัดสินตามพระราชกำหนดกฎหมาย

ข้าพระพุทธเจ้าคิดด้วยเกล้าฯ ว่า ถ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตอย่างนี้ ความศาลกรมกองตระเวนก็จะไม่คั่งค้าง และได้ช่วยแรงกระทรวงยุติธรรม มิให้ความไปทวีมากในฝ่ายโน้น ถ้าไม่ฉะนั้นตามอย่างที่เป็นอยู่เช่นทุกวันนี้ ต้องส่งสำนวนไปยังกระทรวงยุติธรรมตัดสิน ความค้างอยู่ในศาลกองตระเวนมาก ทั้งต้องไปทวีการทำคำตัดสินขึ้นในฝ่ายกระทรวงโน้นอีกด้วย ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯ ดังนี้ จะควรประการใด

---

(๑) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัดนวิศิษฏ์

สุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ควรมิควรสุดแต่จะทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า *นเรศรวรฤทธิ์*

(มีลายพระราชหัตถเลขา ทรงด้วยดินสอ ที่ซองว่า "เป็นตกลง แต่จะเป็นบัญญัติคำสั่งด้วยอาการอย่างใดนั้น ตามแต่จะเห็นควร")

(สำเนา) ร. ที่ ๒๕๓/๑๑๑ น.บ. ๑๖

เกาะสีชัง

วันที่ ๕ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๑

ถึงกรมหมื่นนเรศรวรฤทธิ์ ด้วยได้รับหนังสือที่ ๒๕/๓๖๑๓ ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๑ ขออนุญาตที่จะให้เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ในกรมกองตระเวนที่พิจารณาความในศาลกองตระเวน พิพากษาตัดสินความในกรมกองตระเวนได้ ตามข้อความต่าง ๆ ซึ่งว่ามานั้น ได้ทราบความแล้ว เป็นอันตกลงอนุญาต แต่จะเป็นบัญญัติคำสั่งด้วยอาการอย่างใดนั้น ตามแต่เธอจะเห็นควร

(ทรงเซ็นพระราชหัตถเลขา) *สยามินทร์*

รับวันที่ ๒๒ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๑

ที่ ๒๘/๔๒๓๘

ศาลโปรีสภา

วันที่ ๒๐ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๑

ข้าพระพุทธเจ้า กรมหมื่นนเรศรวรฤทธิ์ ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท

ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชหัตถเลขา ร. ที่ ๒๕๓/๑๑๑ น.บ. ๑๖ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ในกรมกองตระเวนที่พิจารณาความในศาลกองตระเวน พิพากษาตัดสินความได้ ตามข้อความที่ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนั้น พระเดชพระคุณหาที่สุดมิได้

ในกระแสพระบรมราชโองการซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ด้วยข้อที่จะบัญญัติคำสั่งด้วยอาการอย่างใดนั้น ข้าพระพุทธเจ้าคิดด้วยเกล้าฯ ว่า ออกประกาศเป็นกระแสพระบรมราชโองการ พระราชทานพระบรมราชานุญาตลงในหนังสือราชกิจจานุเบกษาให้ทราบทั่วกันเหมือนประกาศด้วยข้อราชการทั้งปวงก็จะพอควร ข้าพระพุทธเจ้าจึ่งได้ร่างเป็นประกาศที่จะลงหนังสือราชกิจจานุเบกษาฉบับหนึ่ง ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายร่างมาในซองนี้ด้วยแล้ว.

ควรมิควรสุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า *นเรศรวรฤทธิ์*

(มีลายพระราชหัตถเลขา ทรงด้วยดินสอ ที่ซองว่า "ให้ประกาศ")

(สำเนา)

ประกาศกรมพระนครบาล

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนเรศรวรฤทธิ์ เสนาบดีกระทรวงพระนครบาล รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ศาลกรมกองตระเวนในกระทรวงพระนครบาล ซึ่งได้พิจารณาสอบสวนโจรผู้ร้าย ซึ่งกระทำผิดล่วงพระราชกำหนดกฎหมายมีพระราชอาญาโทษหลวง และพิจารณาผู้ล่วงละเมิดพระราชบัญญัติห้าม กับเปรียบเทียบคดีความของราษฎรที่เกิดขึ้นในท้องที่ซึ่งกรมกองตระเวนจัดเจ้าพนักงานลาดตระเวนรักษานั้น ให้เจ้ากรม ปลัดกรม กรมกองตระเวนที่เป็นตระลาการพิจารณาสอบสวนคดีความนั้น พิพากษาตัดสินคดีในศาลกองตระเวนได้ดังข้อความที่มีกำหนดดังนี้

๑. คดีอันใดต้องด้วยพระราชกำหนดกฎหมายเพียงลหุโทษ หรือต้องด้วยพระราชกำหนดกฎหมายถึงมัชฌิมโทษ ที่มีพระราชอาญาลงโทษเฆี่ยนเพียง ๕๐ ทีลงมา และลงโทษจำไม่ถึงจำคุก จำที่ตะรางกำหนดตั้งแต่ ๖ เดือนลงมา กับมีปรับไหมไม่เกินเงิน ๒ ชั่งขึ้นไป

๒. คดีอันใดต้องด้วยพระกระแสพระบรมราชโองการให้ออกประกาศห้ามไว้แล้ว หรือจะมีประกาศห้ามต่อไปข้างหน้า ซึ่งมีพระราชอาญาลงโทษเฆี่ยน หรือจำไม่ถึงจำคุก และปรับไหมตามประกาศที่กำหนดตั้งไว้

๓. คดีอันใดต้องด้วยประกาศ ที่เสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้ออกประกาศห้ามซึ่งมีอยู่แล้ว หรือจะมีประกาศห้ามข้างหน้าต่อไป ซึ่งมีโทษเป็นอาญาไม่ถึงจำคุก และมีปรับไหมตามประกาศที่กำหนดไว้นั้น

รวมคดีต้องด้วยลักษณะ ๓ ประการที่กล่าวแล้วนี้ เมื่อศาลกองตระเวนพิจารณาเสร็จสำนวนแล้ว ให้เจ้ากรม ปลัดกรรม กรมกองตระเวนพิพากษาวางบทกฎหมายและพระราชบัญญัติเป็นคำตัดสิน แล้วลงอาญาและปรับไหมตลอดไปได้

ถ้าศาลกรมกองตระเวนพิพากษาตัดสินผิด ด้วยพระราชกำหนดกฎหมาย หรือพระราชบัญญัติ ให้ผู้ต้องคดีนั้นฟ้องอุทธรณ์ต่อกรมรับฟ้องในกระทรวงยุติธรรม เพื่อศาลอุทธรณ์จะได้เรียกสำนวนไปตรวจ หรือพิจารณาชั้นอุทธรณ์ และพิพากษาตัดสินเช่นความอุทธรณ์แห่งศาลกระทรวงต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติ.

ประกาศวันที่ ๒๒ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก ~~๑๑๑~~ ๒๕

(สำเนา)

ร. ที่ ๒๙๔/๑๑๑ น.บ. ๑๘

เกาะสีชัง

๒๕

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๑

ถึงกรมหมื่นนเรศรวรฤทธิ์ ด้วยเธอจดหมายที่ ๒๘/๔๒๓๘ ลงวันที่ ๒๓ เดือนนี้ ส่งร่างประกาศกำหนดคดีความที่จะให้กรมกองตระเวน พิจารณาไต่ส่วนและตัดสินมานั้นได้ตรวจดูแล้ว ให้ออกประกาศไปเถิด.

(ทรงเซ็นพระราชหัตถเลขา) *สยามินทร์*

พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

นรต.๑๒

